

Sigrid Undset

Jenny

Roman

bokselskap.no
Oslo 2020

[Del] I.

I.

[3] Musikken kom opover Via Condotti, nettop som Helge Gram i skumringen bøiet ind i gaten. Den spillet «Den glade Enke» i et sindssvakt, rivende tempo, saa det klang som vilde fanfarer. Og de svarte smaa soldater stormet forbi i den kolde eftermiddag, mindst som det var en romersk kohorte, der i rasende springmarsch skulde til at styrte sig over barbarernes hærskarer, istedetfor at de ganske fredelig skulde hjem tilkvelds i kasernen. Eller kanskje det netop var derfor, de hadde slik fart i sig – tænkte Helge og smilte – for der han stod med frakkekraven brettet op for kulden, hadde han følt en underlig historisk stemning stryke gjennom sig. Men saa tok han til at nynne med: «Nei paa kvinden man aldrig blir klog» – og fortsatte nedover gaten i den retning, som han visste, Corsoen skulde ligge.

Han stanset paa hjørnet og saa opover. – Saa den saa slik ut, Corsoen. En ustanselig rindende strøm av vogner i den trange gaten og et kokende mylder av mennesker paa det smale fortaug.

[4] Han stod stille og saa strømmen rinde forbi sig. Og han smilte, for han tænkte paa, at opover denne gaten kunde han nu drive hver evige kveld i mørkningen gjennom menneskemylderen, til den blev like saa hverdags for ham som Carl Johan hjemme.

Aa han hadde lyst til at gaa og gaa nu med det samme – gjennom alle Roms gater – gjerne hele natten. For han tænkte paa byen, slik den hadde ligget under ham for litt siden, da han stod paa Pincio og saa solen gaa ned.

– Skyer utover hele vesthimmelen, tæt i tæt som smaa lysegraa lam. Og de fik glødende ravgyldne kanter av solen, som sank bakom. Under den bleke himmel laa byen, og Helge visste med et, at akkurat slik maatte Rom se ut – ikke saan, som han hadde drømt sig den, men akkurat slik – slik den var.

Men alt andet han hadde set paa reisen hadde skuffet ham, fordi det ikke var saan, som han hadde tænkt det ut paa forhaand, mens han gik hjemme og længtet efter at komme ut og se det. – Endelig, nu endelig var et syn rikere end alle hans drømme. – Og det var Rom.

En vid slette av hustak laa under ham i dalsøkket – et mylder av takene paa huser, som var gamle og nye, høie huser og lave huser – det saa ut, som de var bygget op akkurat naar og hvor og saa store, som det hadde været bruk for dem i øieblikket, for det var bare paa nogen faa steder at der drog sig rette kløfter efter gater gjennom massen av takene. Og hele denne verden av urolige linjer, der løp paa hinanden i tusenvis av haarde vinkler, den laa stivnet og stille under den bleke himmel, hvor en usynlig, synkende sol [5] tændte en og anden liten lysrand i skyernes kanter. Den laa og drømte under en fin, hvitlig taakedis, hvori der ikke blandet sig en eneste levende travl røksøile. For en fabrikkpipe var ikke til at øine, og det røk ikke av en eneste av de smaa komiske blikkiperne, som stak op av husene. Der laa graagul lav paa de rustbrune, runde gamle taksten, og der grodde grønt og smaa busker med gule blomster i vandrenderne, og paa terrasserne stod døde og stille agaver i urner langs kanten, og utfor gesimserne faldt der slyngplanter i stille og døde kaskader. Hvor en overetage av et høiere hus raket op over naboerne, stirret døde og mørke vinduer ut av rødgul eller graahvit væg – eller de sov med lukkede jalousier. – Men op av disen raket loggiar, de saa ut som stubben av et gammelt vakttaarn, og smaa lysthuser av træ og blik var sat op paa takene.

Og over det hele svævet kirkekupler, masser, masser av kupler – den vældige graa langt ute paa den anden side av der hvor Helge ante elvens løp, det var Peterskirken.

Men hinsides dalbunden, hvor de døde takene dækket over den by, som Helge iaften følte kunde kaldes den evige, der buet en lav bakke langlig sin ryg mot himmelen, og bakkekammen bar fjernt ute en allé av pinjer, hvis kroner løp ut i ett under stammernes smekre søilerad. Og længst nede bak Peterskuplen, hvor synet stanset, reiste sig en ny høide med lyse villaer mellem pinjer og cypresser. Det var vel Monte Mario.

Over hans hode laa stenekenes mørke tætte løvtak, og bak ham plasket springvandets søile med en egen, [6]levende lyd – vandet smaldt mot kummens sten og rislet overflødig ned i bassinet under.

Helge hvisket utover sine drømmes by, hvis gater hans fot aldrig hadde traadt – hvis huser ikke gjemte en kjendt sjæl: «Roma – Roma – evige Roma». Og han blev sky indfor sit eget ensomme jeg, og ræd, fordi han var hjertegrepet – endda han visste, her var ingen som kunde belure ham. Og han snudde og skyndte sig ned mot den spanske trappe.

Nu stod han her paa hjørnet av Condotti og Corso og følte en underlig søt beklemmelse, fordi han skulde krydse gjennom gatens myldrende liv og søke sig uteder i den fremmede by – han vilde gaa tvers gjennom det hele like til Peterspladsen.

Idet han skraadde over gaten, kom to unge piker forbi ham. De der var vist norske, faldt det ham ind i det samme, og han syntes allikevel, det var moro. Den ene var meget lys, med noget lyst skindtøi.

Det var, som han blev glad bare av at læse gatenavnene paa hushjørnerne, de indfældte hvite marmorplater med de rene, latinske typer hugget ind.

Gaten han fulgte, endte i en aapen plads ved en hvit bro, hvis to lygterader brændte sykt og grøngult mot det vældige, bleke lys, som drev ned fra den urolige himmel. Langs vandet løp et lavt brystvern av sten, som lyste gustent, og en række trær med vissent løv og stammer, hvor barken liksom skallet av i store hvite flaker. Over paa den anden side av elven brandt gaslygterne under trærne, og husmasserne stod svarte mot himmelen, men paa [7]denne siden flaret endda kveldskinnets i ruterne. For himmelen var næsten klar nu og stod gjennemsigtig blaagrøn over høiden med pinjealléen, men der seilet nogen faa tunge sammenfokne skybunker, som lyste rødt og gult som mot storm.

Han stanset paa broen og saa ned i Tiberen. Saa uklart vandet var! Det veltet stridt og flammebroget av skyernes speiling – sopte kvister og bordender og grus med sig dernede i sit leie av lys stenmur. Paa siden av broen førte en liten trap ned til vandet. Helge maatte tænke paa, hvor det var letvint en nat at snike sig uti der, om man var blit lei alting. Tro om nogen gjorde det.

Han spurte paa tysk en konstabel efter veien til Peterskirken, og konstablen svarte først paa fransk og saa paa italiensk, og da Helge blev ved at ryste paa hodet, snakket han fransk igjen og pekte opover med strømmen. Helge drev paa den veien.

En vældig mørk murmasse stod mot himmelen, et lavt rundt taarn med takkete murkranser og en kulsvart silhouet av en engel paa toppen. – Han kjendte Engelsborgens linjer. Like ind under den kom

han. Endda var der saa meget lys i luften, at statuerne indover broen stod gullige i dæmringen, og endda randt Tibervandet med speiling av røde skyer, men gaslygterne hadde faat mere magt og kastet lysbroer ut paa strømmen. Bakom Engelsbroen strøk elektriske sporvogner med lys ut av ruterne over en ny bro av jernkonstruktion. Der føk blaa hvite gnister av ledningstraadene.

Helge lettet paa hatten for en mand:

«San Pietro favorisca?»

[8] Og manden pekte og sa en hel del, som Helge ikke skjønnte.

Gaten han kom ind i, var saa trang og mørk, at han likefrem følte gjenkjendelsesglæde, – slik hadde han tænkt, en italiensk gate skulde være. Og der var den ene antikvitetsbutikk efter den anden. Helge tittet interessert i de daarlig oplyste vinduer. Det meste var vel juks, – de skidne remser av grove hvite blonder, som hang der paa hyssinger, var det italienske kniplinger –. Der var skaar og skrap av lertøi utstillet i støvete æskelaag og smaa giftgrønne bronsefigurer, gamle og nye metalstaker og broscher med masser av stener, som saa uegte ut. Allikevel fik han en rent meningsløs lyst til at gaa ind og kjøpe, – spørre, prutte, handle –. Han var kommet ind i en liten kvalm butikk, næsten før han selv visste ordet av. – Der var forresten moro – alverdens rare greier: gamle kirkelamper under taket, silkefiller med guldblomster paa rød og grøn og hvit bund, itubrukne møbler.

Bak disken sat en gulhydd, mørk gut med haken blaa av skjegrot og læste. Han spurte og snakket, mens Helge pekte paa dit og dat og sa quanto. Det eneste Helge skjønnte var, at sakerne var uforskammet dyre – man burde naturligvis vente med at kjøpe, til man kunde sproget og saa prutte svært.

Borte paa en hylde stod en hel del porcellæn, rokokkofigurer og vaser med modellerte rosenbuketter paa. Men de saa nye ut. Helge tok paa maafaa en liten tingest og satte paa disken: «quanto?»

«Sette,» sa manden og sprikte med syv fingre.

«Quattro,» Helge holdt op fire fingre i ny, brun [9] hanske. Og han følte sig glad og tryk i det samme ved sit hop over i det fremmede sprog. Rigtignok skjønnte han ingenting av mandens protester, men hvergang den anden hadde snakket ut, kom han med sit quattro og sine fire fingre.

«Non antica!» slengte han flot ind.

Men butiksmannen bedyret, antica. Quattro, sa Helge for sidste gang – nu hadde manden bare fem fingre i luften. Da Helge vendte sig mot døren, ropte manden paa ham – han aksepterte. Sprættende glad tok Helge mot tingesten, som var blit tullet ind i lyserødt silkepapir.

*

For enden av gaten skimtet han kirkens mørke masse mot himmelen. Han gik fort. Og han skyndte sig over den første del av pladsen, der hvor butikkerne laa med lyse ruter og trikkerne hvislet forbi – ind mot de to halvrunde arkader, der liksom la et par krøkede armer om en del av pladsen og drog den ind i stilhet og mørke, ind mot den vældige mørke kirke, som skjøv sin brede trap nedover torvet helt ut i en muslingformet tunge paa midten.

Svart mot himmelens lysdunkle hvælv stod kirkens kuppel og helgenhærens statuegeledder bortover buegangenes tak – og trækroner og huser uregelmæssig stablet op over høiden bakom. Gaslygterne hadde liksom ingen magt her; mørket sivet ut mellom arkadernes søiler – vældet nedover trappen fra kirkens aapne forhal. Helge gik stille opover, helt til kirken, og tittet ind mot de stængte malmdøre. Og han gik tilbake igjen, til obelirken midt paa pladsen og stod der og stirret mot den mørke kirke, [10] og han la hodet bakover og fulgte med øinene den smekre stennaal, som pekte ret ind i aftenhimmelen, der de sidste skyer var sunket ned paa takene over i den kant, han var kommet fra, og de første stjerner boret sine funkende lysnaaler ut av mørket, som tok til at tætna deroppe.

Og hans øre fylldtes igjen av den underlige, smældende plasken, vand, som styrter ned i stenkummer, og den bløte rislen av strømmende overflod fra skaal til skaal, ned i bassinet. Han gik tæt ind under det ene springvand og saa paa den tykke, hvite straale, som dreves opover som i hidsig trods og brøt sammen høit oppe, mørk mot luftens klarhet, sank tilbake i mørket, hvor vandet lyste hvitt igjen – stirret, til et litet vindstøt tok i springvandssøilen og bøiet den utover mot ham. – Det plasket ikke mere smældende paa stenkummen, det hvislet, og han blev stænket over av isnende draaper i den kolde kveld.

Men han blev staaende, lyttet og stirret – gik litt og stod litt og gik igjen – men ganske sagte, for at høre hviskingen i sig selv. – Nu var han her, nu var han her virkelig – langt, langt borte fra alt det, han hadde længtes saa fortærende bort fra. Og han gik endda sagttere – listet som en, der er rømt fra et fængsel.

*

Der laa en restaurant nede paa hjørnet til gaten. Han gik dit, fandt en tobaksbutik paa veien og var indom efter cigaretter, prospektkort og frimerker. Mens han ventet paa sin bif og drak store slurker av rødvinen, skrev han kort til sine forældre, til faren: «Jeg tænker saa paa dig hernede iaften –» [11] og han smilte saart – jaggu var det da sandt lel. Men til moren skrev han: «Jeg har allerede kjøpt en liten ting til dig – det første jeg kjøpte her i Rom.» Mor stakkars – tro hvordan hun hadde det. Han hadde ofte været ukjærlig mot hende i de sidste aar –. Han pakket ut tingesten – det var vist en Eau de Cologneflaske – og saa paa den. Og han føiet til nogen linjer – han klarte sig med sproget, og det var ikke saa vanskelig at prutte i butikkerne.

Maten var god men dyr. Naa, bare han blev kjendt her, lærte han nok at indrette sig billig. Mæt og kvik av vinen gik han nedover i en ny retning – skimtet lange, lave, forfaldne hus og høie havemure, kom gjennom en forfalden porthvelving og til en bro, som han gik utpaa. En mand i et bomhus stanset ham og fik gjort Helge begripelig, at han skulde ut med en soldo. Over paa den anden side laa en stor mørk kirke med kuppel.

Derover kom han ind i et virvar av mørke, trange gatestubber – i den hemmelighetsfulde dunkelhet ante han gamle paladser med fremspringende takgesims mot himmelen, gitrede vinduer – side om side med elendige rønner, smaa kirkefacader inde i husrækkerne. Fortaug fandtes ikke – han traadte i mystisk avfald, som laa og stank i rendestenen. Og utenfor de smale, oplyste kneipedører og under de faa gaslygter skimtet han skumle menneskeskikkelser.

Helge var midt imellem henrykt og ræd – gutagtig spændt. Mens han samtidig begyndte at spekulere

paa, hvor han kom ut av denne labyrint – og hvordan han skulde finde tilbake til sit hotel ^[12] langt borte i den anden ende av verden. Han fik vel spendere en drosche.

Og han gik nedover en ny, trang gate – ganske mennesketom. Mellem de høie huser, hvis vægger steg ret tilveirs med svarte vindueshuller snittet ind uten gesimser, løp en rift av himmel, blaaklar og mørkt lysende, og nede paa den ujevne stenbro drev støv og flakset papir og halmrusk for et litet vindstøt.

To kvinder kom bakfra og gik forbi ham. Det var like ved en gaslygt – der gik et sæt igjennem ham: det var dem han hadde lagt merke til paa Corsoen ieftermiddags. Som han hadde tænkt var norske. Han kjendte igjen det lyse skindtøiet til den høieste.

Han fik pludselig et vildt indfald – han vilde prøve et eventyr – spørre dem om veien for at se, om de var norske – skandinaver ialfald. Med litt bankende hjerte gav han sig til at følge efter dem. Utlændinger var de nu sikkert.

De to unge piker stanset borte i gaten foran en stengt butik. Straks efter gik de videre. Helge overveiet, om han skulde si «Please» eller «Bitte» eller «Scusi» – eller likefrem forsøksvis blaffe ut «Undskyld» – det kunde være leven, hvis de var norske.

Pikerne bøiet om et hjørne. Helge var tæt efter og samlet mot til at tiltale dem. Da snudde den mindste sig halvt og sa noget paa italiensk, lavt og rasende.

Helge blev svært skuffet. Han skulde like til at si «Scusi» og forsvinde; men saa sa den høie til veninden:

[13] «Uf nei da, Cesca, ikke snak til dem – det er meget bedre bare at late, som man ikke merker det.»

«Jamen jeg *taaler* ikke dette fordømte italienerpakket, som aldrig kan la et fruentimmer gaa ifred,» sa den anden.

«Omforladelse,» sa Helge, og pikerne stanset og braasnudde.

«De maa virkelig undskylde.» Helge stammet og blev rød, og blev ærgerlig over det og rødmet endda mere i mørket. «Jeg er nemlig kommet fra Florens idag, og nu har jeg gaat mig rent bort i disse kringelgaterne her. – Og saa tænkte jeg, damerne var vist norske, – eller skandinaver ialfald – jeg kan saa daarlig klare mig paa italiensk, og saa tænkte jeg. – De kan ikke værsaasnil og si mig, hvor jeg finder en sporvogn? – Mit navn er kandidat Gram,» sa han og lettet paa hatten igjen.

«Ja hvor bor De henne da,» spurte den høie.

«Ja det er no som heter Albergo Torino – like oppe ved stationen,» forklarte Helge.

«Han faar ta Trasteveretrikken ved San Carlo ai Catenari da,» sa den lille.

«Nei det er da bedre at ta linje en paa den nye Corso.»

«De gaar ikke til Termini de,» svarte den lille.

«Jovist. Den som det staar San Pietro-Stazione Termini paa,» forklarte hun Helge.

«Den – den gaar jo opom Capo le Case og Ludovisi og saa videre pokkeren ivold deromkring først – det tar en time til stationen med den – mindst!»

«Neida snille dig – den gaar direkte – like op Via Nazionale.»

[14] «Den gjør altsaa ikke det,» sa den lille paastaelig. «Den gaar forresten rundt til Lateranet og – først.»

Den høie dame vendte sig til Helge:

«De gaar bare ret bortover den første gaten tilhøire, ut paa loppetorvet. Og saa gaar De tilvenstre langs Cancelleria ut paa den nye Corso. Saavidt jeg husker, saa holder trikken ved Cancelleria – like i nærheten ialfald – De ser nok skiltet. Saa maa De passe paa at ta den trikken, som det staar San Pietro– Stazione Termini paa – linje en er det.»

Helge stod litt motløs og hørte paa de unge piker kaste bal forbi ham med fremmede navne.

Og han rystet paa hodet:

«Jeg er ræd, jeg finder det ikke, frøken – jeg faar vist heller gaa, til jeg træffer paa en drosche.»

«Vi kan gjerne følge Dem til stoppestedet,» sa den høie.

Den lille hvisket grættent paa italiensk, men den høie svarte avvisende igjen. Helge blev endda mere motløs ved disse bemerkninger forbi ham, som han ikke forstod.

«Tak, det skal De virkelig ikke uleilige Dem med – jeg finder nok hjem paa et vis, kan De vite.»

«Det er ikke nogen uleilighet,» sa den høie og begyndte at gaa. «Vi skal omtrent den veien vi og.»

«Det er altfor snilt. Det er vist noksaa vanskelig at finde frem her i Rom – er det ikke,» forsøkte han at konversere. «Ialfald naar det er mørkt.»

«Aanei, man blir fort kjendt.»

«Ja jeg kom jo altsaa hit idag – jeg kom fra Florens i formiddags med toget.»

[15] Den lille sa noget halvhøit paa italiensk. Den høie spurte Helge:

«Der var vel koldt i Florens nu?»

«Ja bikjekaldt. Er det ikke litt mildere her i byen? Jeg skrev forresten hjem til min mor efter vinterfrakken min igaar.»

«Aa her kan nok være noksaa skarpt her og. Likte De Dem i Florens – hvor længe var De der?»

«Fjorten dage,» sa Helge. «Jeg tror, jeg kommer til at like Rom bedre.»

Den anden unge pike lo. Hele tiden hadde hun gaat og smaamukket paa italiensk. Men den høie sa til ham med sin varme, rolige stemme:

«Ja jeg tror ikke, der er nogen by, man *kan* bli saa glad i som Rom.»

«Deres veninde er italiensk,» spurte Helge.

«Neida, frøken Jahrmann er norsk. Vi snakker bare italiensk sammen forat jeg skal lære – hun er nemlig svært flink. Mit navn er Winge,» føiet hun til. «Dette er Cancelleria,» viste hun mot et stort mørkt palads.

«Er gaardsrummet saa vakkert, som det har ord for?»

«Ja svært vakkert. – Nu skal jeg hjelpe Dem, at De kommer paa rigtig sporvogn.»

Mens de stod og ventet, skraadde to herrer over gaten.

«Nei se, staar ni här,» sa den ene.

«Godaften,» sa den anden. «Saa gaar vi vel opover sammen da? Har dere været nede og set paa korallerne?»

«Der var stengt,» svarte frøken Jahrmann mut.

«Vi har truffet en landsmand, som vi skulde hjelpe ^[16] paa rigtig sporvogn,» forklarte frøken Winge, og hun forestilte, «kandidat Gran, – maleren Heggen, billedhugger Ahlin.»

«Jeg vet ikke, om herr Heggen husker mig – Gram heter jeg – vi traf sammen paa Mysusæter for tre aar siden.»

«Aa javist ja. Og nu er De i Rom?»

Ahlin og frøken Jahrmann hadde staat og hvisket sammen. Nu kom hun bort til veninden:

«Du Jenny, – jeg gaar hjem. Jeg er ikke oplagt til at gaa paa Frascati allikevel.»

«Men kjære – det er jo du, som har fundet paa det.»

«Uf nei, ikke Frascati – æsch, sitte der og murpe da med tredve gamle danske damer av alle mulige kjøen og aldre.»

«Vi kan jo gaa et andet sted hen, – men der kommer Deres sporvogn, kandidat Gram.»

«Ja tusen tak for hjelpen da – kanskje jeg træffer damerne engang igjen – i Skandinavisk Forening kanskje?»

Sporvognen stanset foran dem. Da sa frøken Winge:

«Jeg vet ikke – kanskje De kunde ha lyst at slaa følge med os – vi hadde avtalt at gaa litt ut iaften –

drikke vin og høre musik.»

«Ja tak –» Helge stod litt uviss og forlegen og saa rundt paa de andre. «Det skulde være svært moro, men –» og han vendte sig tillidsfuldt mot frøken Winge med det lyse ansigt og den venlige stemme: «Dere kjender jo hinanden og – ja, er det ikke hyggeligst for dere da at slippe og ha med en fremmed,» plumpet han ut og lo forlegent.

[17] «Nei kjære Dem –» hun smilte. «Det vilde da bare være hyggelig – se der gik trikken Deres og – Heggen kjender De jo fra før, og nu os –. Vi skal nok passe paa at faa Dem ekspedert riktig hjem og – saa hvis De ikke er træt.»

«Nei træt! – Jeg vil forferdelig gjerne faa være med dere, jeg,» sa Helge ivrig og lettet.

De andre tre begynde at foreslaa kneiper. – Helge kjendte ingen av navnene; det var ikke nogen, hans far hadde snakket om. Frøken Jahrmann forkastet allesammen.

«Jaha – saa gaar vi derned ved S. Agostino – du vet, med den røde vinen, Gunnar.» Jenny Winge begynde uten videre at gaa; Heggen fulgte.

«Der er ikke musik,» indvendte frøken Jahrmann.

«Joda – han som skjeler og den andre manden er der næsten hver aften. Lad os nu bare ikke staa her og tøve da.»

Helge fulgte efter med frøken Jahrmann og den svenske billedhugger.

«Har herr Gram varit länge i Rom?»

«Nei, jeg kom fra Florens i formiddag».

Frøken Jahrmann lo litt. Helge blev flau. Han gik og overveiet – kanskje han allikevel hellere skulde si, han var træt, og saa gaa? Mens de fortsatte ned gjennom mørke, trange gater, snakket frøken Jahrmann hele tiden med billedhuggeren og svarte neppe, naar han forsøkte at si noget til hende. Men inden han fik bestemt sig, saa han det andet par forsvinde ind av en smal dør nede i gaten.

II.

[18] «Hvad faen er det med Cesca naa igjen da – der er ikke maate paa hendes luner snart – ta av dig kaapen vel, Jenny, ellers fryser du, naar du kommer ut.» Heggen hængte fra sig hat og vaarfrak og dumpet ned paa en straastol.

«Stakkar, hun er ikke bra om dagen – og saa gik denne Gram efter os et stykke da, ser du – før han vaaget sig til at snakke og spørre om vei – slikt bringer hende altid i affekt, og saa vet du, hjertet hendes.»

«Stakkars. Fræk fyr forresten.»

«Aa stakkar – han gik der og visste hverken ut eller ind tror jeg. Han gjør ikke netop indtryk av at være reisevant. Du kjender ham?»

«Aner ikke du. Men derfor kan jeg sgu gjerne ha truffet ham. Naa der er de.»

Ahlin tok frøken Jahrmanns kaape.

«Aa faen,» sa Heggen. «Saa pen du er ikveld da, Cesca. Fin som en firfisle, get!»

Hun smilte glad og glattet skjørtet over hofterne – saa tok hun Heggen i skuldrene:

«Flyt dig da – jeg vil sitte hos Jenny.»

Gudbevare mig, hvor hun er vakker, tænkte Helge. Kjolen var lysende løvgrøn – skjørtet gik saa høit op, at den fyldige barm hævet sig som av et blomsterbæger. Og fløilslivet fik skinnende gylden glans i folderne; det var dypt utskaaret om den runde, blekbrune hals. Hun var meget mørk; under plyschhattens brune klokke faldt smaa kulsorte slangekrøller ned om de skjære, ferskenrødmende [19] kinder. Ansigtet var en liten smaapikes, med fyldige øienlaag over de dype, graasorte øine, og yndige, smilende gruper ved den lille, mørkerøde munden.

Frøken Winge var absolut en pen pike, hun og, men hun faldt rent igjennem mot veninden. Hun var like blond, som den anden var mørk: haaret, som var strøket tilbake fra den høie, hvite pande, bruste gyldent flammet under den lille graa skindbaretten, og huden var skjært hvit og blekrød. Selv øienbryn og vipperne om de staaagraa øine var lyse – guldbrune. Men munden var for stor til det smale ansigt med den korte, rette næsen og de blaa-aarede, buede tindinger – og den var litt blek, men hun hadde tette, blanke tænder, naar hun lo. Og ellers var alting saa spinkelt – den høie, slanke hals, og armene, som var laadne av fint, lyst dun, og hænderne, som var lange og magre. Figuren var næsten gutagtig, saa lang og opløpen hun var – hun maatte være blottendes ung; hun hadde smaa hvite opslag rundt albuerne og over halsutskjæringen paa den lysegraa, silkeagtige kjole, som var let og brusende og rynket baade over brystet og rundt livet – vel for at dække litt hendes magerhet. Rundt halsen bar hun en kjede av blekrøde smaa kugler, som kastet rosenrøde lyspletter paa huden.

– Helge Gram hadde stiltfærdig sat sig ned ved bordenden og hørte paa, at det fremmede selskap snakket om en fru Søderblom, som hadde været syk. En gammel italiener med et skiddent hvitt forklæde paa sin store mave kom bort og spurte, hvad de skulde ha.

[20] «Rød, hvit, sur, søt – hvad vil De ha, Gram?» Heggen vendte sig mot ham.

«Kandidat Gram skal ta en halv liter av min rødvin,» sa Jenny Winge. «Det er no av det bedste i Rom – og det vil ikke si litet, forstaar De.»

Billedhuggeren skjov et cigaretetui over til damerne. Frøken Jahrmann tok en og tændte.

«Aa nei da Cesca,» bad frøken Winge.

«Jo,» sa frøken Jahrmann. «Jeg blir ikke bedre, om jeg lar være. Og jeg er sint iaften.»

«Men hvarför då, snälla fröken?»

«Uf jo. Nu fik jeg altsaa ikke disse korallerne.»

«Ja skulde du brukt dem iaften da,» sa Heggen.

«Neimen nu hadde jeg bestemt at ta dem saa.»

«Og imorgen er du bestemt paa malakitkjeden,» lo Heggen.

«Nei det er jeg aldeles ikke, du. Men det er da fortærende væmmelig, naar Jenny og jeg hadde fløiet ditned bare for de fille korallernes skyld.»

«Jamen saa traf du os. Ellers hadde dere jo maattet gaa bort paa Frascati; som du altsaa pludselig er blit sint paa.»

«Jeg hadde aldeles ikke gaat paa Frascati – det kan du bande paa, det, Gunnar. Og det hadde jeg hat meget bedre av. For nu vil jeg altsaa baade røke og drikke og være ute i hele nat, siden dere altsaa har faat mig ut saa.»

«Jeg trodde, du hadde foreslaat det.»

«Malakitjedjan var utomordentlig vacker, tycker jag,» sa Ahlin avbrytende. «Mycket billig.»

«Jamen malakit er meget billigere i Florens. Denne her koster syvogfør. Og der i Florens som Jenny [21] kjøpte sin cristallo rosso, kunde jeg faat en for femogtredve lire. Jenny har bare git atten hun for sin kjede. Men han skal gi mig korallerne for nitti lire.»

«Jeg skjønner ikke rigtig din økonomi,» sa Heggen og lo.

«Forresten gidder jeg ikke snakke mere om det,» sa frøken Jahrmann. «Jeg er lei al den praten frem og tilbake – men imorgen gaar jeg og kjøper korallerne.»

«Men er ikke nitti lire forferdelig dyrt for koraller da,» vaaget Helge sig til at spørre.

«De kan skjønne, det er ikke saanne almindelige,» nedlot frøken Jahrmann sig til at svare. «Dette er saanne contadinakoraller – en diger kjede med guldlåas og svære ørendobler saa lange som saa.»

«Contadina – er det en egen slags koral det?»

«Neida – slike som contadinarne gaar med vel.»

«Jeg vet ikke, hvad en contadina er,» smilte Helge undselig.

«Bondejente vel. Har De ikke set de kjederne, de gaar med saanne svære mørkerøde, slepne koraller. Mine er akkurat av farve som bifkjøt og den midterste perlen saa stor –» hun lavet en eggstor runding av tommel- og pekefingren.

«Det maa være storartet pent –» Helge hugget begjærlig fat i samtalens traad. «Jeg vet ikke, hvordan malakit eller cristalla rossa er – men jeg synes, saanne koraller maa være allerpenest til Dem.»

«Kan dere høre da – Ahlin, De som vilde ha mig til at ta malakitkjeden. Heggens slipsnaal er malakit – ta den av dig da, Gunnar –. Og Jennys perlebaand, ^[22] det er cristallo rosso – ikke rossa – rød bergkrystal, skjønner De.»

Hun rakte slipsnaalen og perlekjeden over til ham. Kjeden var lunken av den unge pikes hals. Helge saa paa den en stund. Indi hver perle var der likesom smaa brister, som suget lyset til sig.

«Men De burde ha koraller, frøken Jahrmann –. Vet De, jeg synes, De maa komme til at se ut som en romersk contadina selv.»

«Bæ da dere!» Hun smilte litt til Helge og nynet fornøiet. «Kan dere høre da!»

«De har et italiensk navn og jo,» fortsatte Helge ivrig.

«Aa det var bare den italienske familien, jeg bodde hos ifjor, de forandret det stygge navnet, jeg har efter min bedstemor, ogsaa beholdt jeg det italienske.»

«Francesca,» sa Ahlin sagte.

«Jeg vil aldrig kunne tænke paa Dem uten som Francesca – signorina Francesca.»

«Hvorfor ikke *frøken* Jahrmann forresten. Vi kan jo desværre ikke snakke italiensk sammen – siden De ikke kan sproget.» Hun vendte sig til de andre. «Jenny og Gunnar – jeg kjøper altsaa korallerne imorgen.»

«Ja du pleier at si saa,» sa Heggen.

«Men jeg *vil* ha dem for nitti!»

«Ja man maa nok prutte,» sa Helge erfarent. «Jeg var indom i eftermiddag etsteds borte ved Peterskirken og kjøpte denne her til min mor. Han forlangte syv lire, men jeg fik den for fire. – Tror De ikke, det var billig?» Han stillet tingesten paa bordet.

Fransiska saa foragtelig paa den:

^[23] «De koster halvanden paa loppetorvet. Jeg hadde med etpar slike til hver av pikerne hjemme ifjor.»

«Manden paastod, den var antik,» indvendte Helge spagt.

«Det gjør de altid – naar de ser, folk ikke skjønner sig paa det. Og ikke kan italiensk.»

«De synes ikke, den er pen?» spurte Helge nedslaat og tullet om det røde silkepapiret igjen, «synes De ikke, jeg kan gi min mor den?»

«Jeg synes altsaa, den er grusom,» sa Fransiska. «Men jeg kjender jo ikke Deres mors smak.»

«Gud vet, hvad jeg skal gjøre med den da –» sukket Helge.

«Gi den til Deres mor, De,» sa Jenny Winge. «Hun blir nok glad, De har husket paa hende. Desuten – hjemme pleier folk at like denslags. Vi som er hernede, vi ser saa meget.»

Fransiska grep efter Ahlins cigaretetui, men han vilde ikke la hende faa det. De hvasket heftig sammen et øieblik. Saa slængte hun det fra sig:

«Giuseppe!»

Helge oppfattet, at hun gav verten en besked om at hente cigaretter til hende. Ahlin skvat op:

«Frøken Jahrmann – kära – jag mente ju bara – ni vet ni tåler inte röke så mycket.» Fransiska reiste sig, hun hadde taarer i øinene.

«Det kan være det samme forresten – jeg gaar hjem.»

«Frøken Jahrmann – Francesca –» Ahlin stod med hendes kaape og tigget sagte. Hun tørket øinene med lommeørklædet.

[24] «Jo – jeg vil gaa hjem. Kjære – dere ser, jeg er umulig iaften. Nei jeg vil gaa hjem – alene – nei Jenny, du faar ikke lov til at gaa du.»

Heggen reiste sig ogsaa. Helge sat forlatt ved bordet.

«Du bilder dig nu vel ikke ind, du faar lov af gaa alene hjem paa denne tid av natten,» sa Heggen.

«Jasaa – kanskje du vil forby mig det?»

«Ja absolut.»

«Hysch da, Gunnar,» sa Jenny Winge. Hun skikket begge herrerne bort – de satte sig ned og sa intet, mens Jenny med armen om Fransiskas liv trak hende litt tilside og snakket sagte med hende. Om litt kom de begge tilbake til bordet.

Men selskapet sat noget forstemt. Frøken Jahrmann laa halvt oppe i Jennys fang, – hun hadde faat sine cigaretter og røkte og rystet paa hodet til alle Ahlins forsikringer om, at hans var bedre. Jenny hadde sendt bud efter en frugt vase, spiste mandariner og puttet skiver i munden paa Fransiska. Aa men saa nydelig hun saa ut, slik hun laa med et litet trist barneansigt og lot sig mate av veninden. Ahlin sat og

stirret paa hende, og Heggen brøt alle de avbrændte fyrstikker i smaabiter og stak ned i appelsinskallene.

«Er det længe siden De kom til Byen, kandidat Gram,» spurte han Helge.

Helge forsøkte at kjække sig

«Jeg pleier at si, jeg kom fra Florens i formiddag med toget.»

Jenny lo høflig – men Fransiska smilte døende.

[25] I det samme kom der ind en barhodet, mørkhaaret pike med et frækt, gulfett ansigt. Hun hadde en mandolin i haanden. Efter hende trippet en liten luvslitt, opvarterelegant fyr med gitar.

Jenny talte – som til et barn:

«Ser du det – Cesca – der er Emilia – nu faar vi musik.»

«Det er moro,» sa Helge. «Gaar disse folkesangerne virkelig endda omkring paa kneiperne her i Rom?»

Folkesangerne la ivei med «Den glade Enke» – «De vet jo at jeg er anstændig –» Piken hadde en underlig høi, klar, metalskingrende stemme.

«Uf neimen fy da,» Fransiska vaagnet op: «Den vil vi da ikke ha – vi vil ha no italiensk vel – «la luna con palido canto» – ikke sandt.»

Hun smat bort til musikanterne og hilste paa dem som paa gamle venner – lo og gestikulerte, tok gitaren og kvinket, nynet en stump av en og anden melodi.

Italienerinden sang. Søt og indsmigrende, til akkompagnemang av klingende metalstrenger, flagret melodien, og hele Helges selskap sang refrængen med. Det var om amore og bacciare.

«Det er en kjærlighetssang, ikke sandt?»

«Fin kjærlighetssang,» lo frøken Jahrman. «Frit for ikke at oversætte den. Men paa italiensk høres det altsaa nydelig ut.»

«Aa – denne er da ikke saa fæl,» sa Jenny Winge. Og hun vendte sig mot Helge med sit forekommende smil: «Naa, kandidat Gram – synes De, her er hyggelig – er det ikke god vin?»

[26] «Jo udmerket. Og lokalet er vist svært karakteristisk.»

Men han hadde aldeles mistet motet. Frøken Winge og Heggen snakket av og til med ham, men han orket ikke prøve paa at holde en samtale ved like. Saa gav de sig til at tale sammen – om malerier. Den svenske billedhugger sat bare og saa paa frøken Jahrman. Og de fremmede melodier svirret fra de klirrende metalstrenger – forbi ham – med bud til de andre. Og rummet, hvor han sat, var altsaa all right – der var gulv av rød mursten og veggene og loftet, som var hvælvet og hvilet paa en tyk søile i midten, var hvitkalket – bordene var ganske riktig umalte og stolene hadde grønne halmsæter og luften var syrlig

tung av en gjæret em fra vintønderne bak marmordisken.

Kunstnerliv i Rom. Det var omtrent som han saa paa et billede eller læste en beskrivelse i en bok. Bare at han nu følte sig tilovers – saa haabløst. Saalænge det bare var i bøgerne og paa billederne, kunde han drømme sig til at være med. Men mellom disse folkene var han sikker paa, han aldrig slap ind.

Faen forresten, det var bedst saan. I det hele dudde han jo ikke til at være sammen med folk – og sletikke med saanne som disse. Se hvor tankeløst Jenny Winge nu tar om det tykke, uklare ølglasset med den mørkerøde vin – de var en seværdighet for ham – hans far hadde snakket om dem – gjort ham opmerksom paa det glasset, hun hadde i haanden, piken paa Marstrands romerbillede i Kjøbenhavns museum. Det var vel et lillebillede ^[27] efter frøken Wingses mening. – Disse smaapikerne hadde kanskje aldrig læst om Bramantes gaardsrum i Cancelleria – «denne perle av renæssancearkitektur». De kunde ha opdaget det tilfeldig en dag, de var paa loppetorvet for at kjøpe sig perler og stas – hadde kanskje henrykt hentet sine venner og vist frem denne nye deilighet, som de ikke hadde fantasert om i lange aar –. De hadde neppe læst i bøgerne om hver sten og hvert sted – til øinene var syknet av det og ikke kunde se noget vakkert, hvis det ikke var akkurat som man hadde tænkt det ut hjemme –. De kunde vist se paa nogen hvite søiler, som stod mot sydblåa himmel og glæde sig uten pedantisk nysgjerrighet, hvilket tempel for hvilken glemt gud, der hadde staat her engang.

Drømt hadde han – og læst. Og han skjønte det – der var ingenting i virkeligheten, der saa ut akkurat som han hadde ventet. Alting blev saa graat og haardt i den klare dags luft – drømmen hadde svøpt hans fantasibilleder i et bløtt clairobscur og rundet og avsluttet det harmonisk og øst sommergrønt utover ruinerne –. Han kom bare til at gaa og se efter, at det var der paa sin plads, alt han hadde læst sig til –. Siden kunde han ramse det op av bøgerne paa det private akademi for de unge damer og si, han hadde set det – og han vilde ikke vite en eneste ting at fortælle, som han hadde opdaget, han selv –. Ingenting vilde han faa vite, uten det, han hadde læst. Og naar han traf levende mennesker, saa forsøkte han at finde ut en av de døde, digtede figurer, han kjendte – om der var en, de kunde forestille –. For hvordan skulde han ^[28] kunne vite andet om levende mennesker – han, som aldrig hadde levet.

Men Heggen der med den tykke, røde munden, han drømte ialfald neppe om et romantisk eventyr à la Familiejournalens Romanbibliothek, hvis han slog an med en liten pike en aften paa Roms gater.

– Forresten begyndte han at kjende, han hadde drukket vin.

«Hvis De gaar hjem og legger Dem nu, faar De hodepine imorgen,» sa frøken Winge til ham, da de stod ute i den mørke gate igjen. De andre tre gik foran; Helge fulgte litt bakefter med hende.

«Jamen frøken Winge – ærlig talt, synes De ikke, jeg er en skrækkelig kjedelig fyr og ha faat med ut?»

«Nei kjære –. Det er bare det, at De kjender ikke os, og vi ikke Dem – endda.»

«Jeg har saa vanskelig for at bli kjendt med folk – blir det egentlig aldrig. – Jeg burde ikke blit med, da De var saa snil at spørre mig iaften. – Det skal formodentlig træning til at more sig og.» Han prøvet at le.

«Ja det er sikkert.» Helge kunde høre paa hendes stemme, at hun smilte. «Jeg var femogtyve aar jeg, før jeg begyndte at træne. Og gud skal vite, det gik ikke rart for mig i førstningen heller.»

«De? Jeg trodde, dere kunstnere alltid –. – Forresten trodde jeg ikke, De var femogtyve aar paa længe heller.»

«Jo gudskelov – det er jeg da betydelig over.»

«Sier De gudskelov for det? – Og jeg, som endda er et mandfolk –. Jeg vet ikke – for hvert [29] aar, som drypper saan fra mig – ind i evigheten – uten at ha bragt noget – andet end ydmygelsen ved at se, at de andre menneskene har ikke bruk for mig – vil ikke ha mig med sig –.» Helge stanset pludselig forskrækket. Han kjendte sin egen stemme dirre – hadde ogsaa en fornemmelse av, at han maatte være litt fuld, som kunde gaa og snakke slik til en dame, han ikke kjendte engang. Men han fortsatte i trods mot sin egen skyhet: «Jeg synes, det er aldeles haabløst. Naar min far fortæller om ungdommen i hans tid – de snakket vist i munden paa hinanden med gyldne illusioner og alt slikt –. Jeg har faen aldrig hat en eneste illusion at snakke om i alle aarene opefter. Og de aarene er gaat – spildt – kan ikke faaes tilbake.»

«Det der har De ikke ret i at si, kandidat Gram. Der er ingen aar av ens liv, som er spildt, saalænge man ikke er slik stelt, at selvmord er den eneste utvei. Og jeg tror ikke de gamle fra de gyldne illusioners tid var bedre stelt – deres ungdomsillusioner ribbet livet fra dem. Vi – de fleste unge jeg kjender, startet uten illusioner – vi blev kastet ut i kampen for eksistensen, næsten alle, før vi var voksne omtrent. Og vi fik se det slik til at begynde med, at vi lærte at vente det værste. Og saa lærte vi en dag, at vi selv kunde allikevel greie at faa endel godt ut av det –. Et eller andet hændte, saa vi tænkte, taaler du det, saa taaler du kniven –. Faar man først litt selvtillid paa den maaten, saa er det ikke nogen illusion, som tilfældige omstændigheter og medmennesker kan plyndre fra en.»

«Aa – omstændighetene – eller tilfældet – kan [30] være saan, at det ikke nytter med nogen selvtillid. Naar de er sterkere end en selv.»

«Ja,» hun lo. «Naturligvis – naar et skib lægger ut, kan tilfældet gjøre at det forliser – en støpefeil i et hjul, og alting springer –. Et sammenstøt. Men det tar man da ikke i betragtning. Og omstændighetene faar man prøve, om man ikke kan bekjæmpe. Som oftest finder man en utvei tilsidst.»

«De er altsaa svært optimistisk, frøken Winge?»

«Ja.» Hun gik litt. «Jeg er blit det. Efterhvert som jeg har set, hvor meget mennesker virkelig kan holde ut – uten at miste motet til at kjæmpe videre – og uten at bli forsjoftet.»

«Det er netop det – jeg synes de blir. Forsjoftet – eller reducert ialfald.»

«Ikke alle. Og bare det, at *nogen* ikke lar sig fornedre eller reducere av livet, synes jeg er nok til at gjøre en optimistisk. – Vi skal ind her,» sa hun.

«Dette ligner mere en Montmartrekneipe eller saant, synes jeg – ikke sandt?» – Helge saa sig omkring. Langs veggene i det bittelille lokale løp smale plyschbetrukne bænker. Der var smaa marmorborde, og paa disken brandt det under to store nikkeltokere.

«Aa – saanne lokaler er vel nok saa like overalt,» sa Jenny. «De er kjendt i Paris?»

«Nei, jeg bare tænkte –.»

Han blev pludselig urimelig irritert. Saan liten kunstnerindepike, som naturligvis boltret sig rundt i verden efter eget forgodtbefindende – vorherre maa vite forresten, hvor de fik penger fra til det. ^[31] Det var like selvfølgelig at man skulde ha været i Paris som paa Dronningen en kveld –. For saanne var det sgu ingen sak at snakke om selvtillid –. En smule kjærlighetssorg i Paris, som hun glemte i Rom, det var vel det værste, hun hadde prøvet –. Og saa følte hun sig saa forbaskede kjæk og kry og voksen til at klare hele livet –.

– Hun var nærmest skromlet i figuren – skjønt ansigtet var friskt og farverne nydelige –.

Det han hadde lyst til, var at snakke med frøken Jahrmann. Hun var spillende vaaken nu, men aldeles optat av Ahlin og Heggen. Imens spiste frøken Winge speilegg og bart brød og drak kokende melk til.

«Det var da et mystisk publikum,» vendte han sig allikevel til hende. «Rene forbrydertyper altsammen, synes jeg!»

«Aaja, her er kanskje litt av hvert og. Men De maa huske, Rom er jo en moderne storby – der er en hel del folk, som har natarbeide her og slik. Og dette er et av de faa steder, som er oppe paa denne tid av natten. Er ikke De sulten – nu skal jeg ha svart kaffe.»

«Holder dere alltid paa saa længe?» Helge saa paa sit ur; klokken gik til fire.

«Neida,» – hun lo. «Bare av og til – saa ser vi solen staa op og gaar og spiser frokost. Nu vil altsaa ikke frøken Jahrmann hjem inat.»

Helge visste neppe selv, hvorfor han blev sittende. De drak noget blaagrøn likør – han blev døs av den, men de andre lo og pratet. Forbi ham svirret navne paa mennesker og steder, han ikke kjendte.

^[32] «Janei vet dere, Douglas med præknerne hans – den gaar ikke overfor mig. Dere maa nemlig vite, en morgen var vi alene oppe paa aktklassen, han og finnen dere husker, Lindberg, og jeg, og vi to gaar ned og skal faa litt kaffe – det var nu i juni –. Da vi kommer op, sitter Douglas der med jenta midt paa fanget –. Ja vi lot som ikkeno. Men han bad ikke mig til te efter den gangen.»

«Herregud,» sa Jenny. «Var det saa farlig da!»

«Midt paa vaaren – i Paris,» lo Heggen. «Jeg skal si dig, Cesca – Norman Douglas *var* en bra gut det – du skal ikke si andet. Flink og – han viste mig nogen nydelige ting ute fra fortifikationerne.»

«Ja – og husker du det fra Pere Lachaise – med de violette perlekranserne nede til venstre –» sa Jenny.

«Jovist – det var pokker saa nydelig – og den lille piken ved pianoet!»

«Uf ja men tænk den stygge modellen,» sa frøken Jahrmann. «Det var endda den fete halvgamle lyse, dere vet. Og naar han altsaa anstillet sig saa dydig.»

«Han var det,» sa Heggen.

«Pøh! Og jeg som var like ved at bli forelsket i ham bare for det samme.»

«Aa saa! Ja det forandrer jo saken endel.»

«Ja han hadde fridd til mig en masse ganger,» sa Fransiska tankefuldt. «Og jeg hadde igrunden bestemt mig til at si ja. Men det var jo altsaa et held, jeg ikke hadde gjort det da.»

«Hadde du sagt ja,» sa Heggen, «saa hadde du aldrig faat se ham med modellen paa fanget.»

Fransiska Jahrmanns ansigt blev pludselig et helt ^[33] andet. Der løp en lynsnar trækning over de myke drag. Saa lo hun:

«Uf – dere er saamen slik allesammen – jeg tror ikke nogen av dere get. Per bacco –.»

«Det får ni inte tro, Francesca,» Ahlin løftet hodet fra haanden et øieblik.

Hun lo igjen.

«Ja jeg skal ha mere likør jeg, dere!»

*

Bortimot morgen gik Helge ved siden av Jenny Winge gjennom mørke, utdøde gater. Engang stanset selskapet foran dem. To halvstore gutter sat paa en stentrap. Francesca og Jenny snakket med barna og gav dem penger.

«Tiggere?» spurte Helge.

«Jeg vet ikke – den store sa, han gik med aviser.»

«Tiggerne hernede, de er vel igrunden bare humbugmakere?»

«Jeg vet ikke – kanskje noen – de fleste kanskje. Men mange sover paa gaten – selv nu midt om vinteren. Mange er vanføre og –.»

«Jeg saa det i Florens. Synes De ikke, det er en skandale – folk med fæle saar – eller forfærdelig vanskapte – at de faar lov at gaa og tigge. Det offentlige burde da virkelig ta sig av saanne stakkars –.»

«Jeg vet ikke. Det er nu engang saa hernede. Vi fremmede kan jo ikke dømme om det. De liker det vel bedre selv – tjener vel mere paa den maaten.»

«Paa Piazzale Michelangelo var der en tigger uten armer – henderne sat oppe paa skuldrene hans. En tysk doktor, som jeg bodde sammen med, sa han eiet en villa ved Fiesole –.»

^[34] «Jamen det var da godt vel?»

«Hjemme hos os lærer de vanføre at arbeide,» indvendte Helge. «Saa de kan forsørge sig selv paa ærlig vis.»

«Det blir vel neppe til nogen villa allikevel,» sa hun og lo.

«Jamen, kan der tænkes no mere demoraliserende end at leve av at utstille sin vanførhet –.»

«Paa en eller anden maate er det vel altid demoraliserende at vite, man er vanfør –.»

«Jamen allikevel – leve av at paakalde folks medlidenhet –.»

«Den, som er krøbling, vet jo allikevel, han blir ynket. Og *maa* ta mot hjelp – av mennesker eller gud –.»

*

Jenny steg op et par trappetrin og løftet en snip av et dørforhæng, som lignet en slunken madras. De stod inde i en bitteliten kirke.

Der brandt lys paa alteret. Skjæret brøtes mangfoldig paa monstransskapets glorie av messingstraaler, flimret urolig i staker og metalting og gjorde papirroserne i alterets vaser blodrøde og guldgule. En prest stod med ryggen til dem og læste uten lyd i en bok; etpar korgutter listet til og fra, bukket og korset sig og utførte en hel del bevægelser, som saa meningsløse ut for Helge.

Ellers var det lille kirkerum mørkt – i to sidekapeller flakret ørsmaa natlampeflammer, som svævet i mørktblinkende metalkjæder foran bilder, som var endda sortere end mørket.

Jenny Winge knælte ned paa en straaskammel. ^[35]Hendes hænder laa foldet paa pulten foran, og hodet holdt hun litt bakoverbøiet, saa hendes profil stod skarp mot lysenes bløte guldgans, som flimret i det opstrøkne haarkrus og smøg litt indover halsens slanke, nakne bue.

Heggen og Ahlin tok lydløst straastoler fra en bunke, som var stablet op omkring en av søilerne.

Det var allikevel rart og stemningsfuldt med denne stille gudstjenesten før daggry. Gram fulgte spændt hver bevægelse av presten deroppe ved alteret. Korgutten hængte et hvitt klæde med guldkors over hans skuldre. Nu tok han monstransen fra skapet over alteret, snudde sig og viste den frem i lyset. Gutterne svinget med røkelseskarrere; litt efter sivet den skarpe, søtlige røk utover til dem. Men han ventet forgjæves efter musik eller sang.

Frøken Winge koketterte formodentlig litt med katholicisme, siden hun laa paa knæ saan. Heggen sat og saa ret frem mot alteret – han hadde lagt en arm om Fransiska Jahrmanns skulder – hun var sovnet og hadde glidd indtil ham. Ahlin kunde han ikke se, han sat bak en søile, sov vist forresten han og.

Rart var det igrunden at sitte her med de vildfremmede mennesker. Han følte sig alene – men nu pinte det igjen ikke. Den vendte tilbake, den befriede, lykkelige stemning fra kvelden før –. Og han saa paa de andre – paa de to unge piker. Jenny og Fransiska – nu visste han, hvad de het, og ikke stort mere. Og der var ingen av dem som visste, hvad det var for ham at sitte her – hvad det var altsammen, som han nu hadde lagt bak sig, alt han hadde reist fra hjemme av smertelige kampe, hvadfor ^[36]hindringer han hadde slitt sig igjennem, hvadfor baand, der hadde snørt ham ind. Og han følte en underlig, næsten hovmodig glæde ved alt, og han saa paa de to kvinder med mild medlidenhet. – Saan en liten unge som Cesca, og

Jenny, grøn og frisk med smaa skraasikre formeninger bak sin hvite, glatte ungpikemand. To friske, pene smaapiker, som gik sin like vei gjennom livet, hadde en og anden liten sten at rydde bort kanskje av og til, som til avveksling – men ingenting visste om slikt som hans vei. – Stakkars, hvordan skulde det gaa dem ogsaa, om de skulde prøve det –.

– Han fór op ved at Heggen rørte hans skulder. Han blev rød – han hadde duppet –.

«De har tat Dem en lur De og, ser jeg,» sa Heggen.

Ute stod de høie stille huser i den graa dæmring – sov med lukkede skodder opigjennem etagerne. Men i en sidegate skar en klemtende sporvogn opover, en drosche ramlet over stenbroen, og en og anden forfrossen og søvnig figur drog sig langs fortauet.

De bøiet ind i en gate, hvor de saa obelisk foran Trinita-dei-Monti-kirken for enden – den stod hvit mot Pincios svarte steneker. Der var ikke et menneske at se – og ingen lyd uten deres egne skridt paa stenbroen og en liten fontæne, som rislet i et gaardsrum – og saa langt borte gjennom stilheten plasket springvandet paa Monte Pincio mot sin stenkumme. Helge kjendte det igjen – og som de gik imot lyden, skjød der op i ham en fin, spinkel straale av fryd – som om hans egen glæde fra [37] kvelden før ventet paa ham deroppe ved det springende væld under stenekene.

Han vendte sig til Jenny Winge, og han visste ikke av, at hans øine og hans stemme bad for hans lille glæde:

«Her oppe stod jeg igaarftes og saa solen gaa ned. Jeg syntes, det var saa rart –. Ja jeg har nemlig arbeidet for det i aarevis – jeg maatte hit for mine studiers skyld – jeg skulde liksom bli arkæolog, men jeg har maattet være lærer, helt siden jeg tok andenekamen. Jeg har jo altid ventet paa den dagen, jeg skulde komme hit – liksom præparert mig. Og saa da jeg stod her – saan pludselig –. Det var, som jeg var aldeles uforberedt.»

«Ja,» sa Jenny. «Jeg forstaar det nok.»

«Forresten, like fra jeg kom ut av toget igaar – saa de ruinerne av termene like overfor – solen over de svære gule ruinerne – midt imellem de flotte nye bygningerne med kafeer og kinematografer – sporvognene paa pladsen og anlægget og det deilige springvandet, som der er saan masse vand i –. Jeg syntes netop det var saa vakkert med de gamle murene midt i de moderne kvartalerne og bytrafikken omkring.»

«Ja,» sa hun glad i stemmen og nikket. «Jeg liker det, jeg og.»

«Og saa gik jeg nedover. Alt det ny og gamle om hinanden. Og springvand overalt, som rislet og randt og plasket. Jeg gik like ut til San Pietro; det var mørkt, da jeg kom dit, og jeg stod og saa paa de to fontænerne der. De springer vist hele natten her i byen?»

[38] «Hele natten – næsten hvor man kommer, saa hører man springvand. Her er jo saa stille paa gaterne om natten. Der som vi bor, frøken Jahrmann og jeg, er der en liten fontæne nede i gaarden. Vi har balkon utenfor vore værelser – naar det er mildt om natten, sitter vi derute og hører paa, at det rinder, til

langt paa nat.»

Hun hadde sat sig paa stenrækverket. Og Helge Gram stod paa samme plet som kvelden før og saa igjen utover byen, som laa der med bakkedragene bakom, graalys og forvitret, under en himmel, saa lys og klar som over høifjeld. Han drak ind den isnende rene og kolde luft.

«Ingen steder i verden,» sa Jenny Winge, «er morgenen som her i Rom. Jeg mener, liksom hele byen sover – en søvn, som blir lettere og lettere – og saa pludselig er den vaaken, utsovet og sund. Heggen sier, det kommer av skodderne – der er ingen ruter, som fanger morgenlyset og blinker.»

De sat med ryggen til dagskjæret og den gyldne himmel, hvor Medicihavens pinjekroner og kirkens to smaa taarne med paviljonerne paa toppen tegnet sig haardt og skarpt. Endda var der en stund til solen kom. Men den graa husmasse dernede begyndte langsomt at straale ut farver – det var som murene indenfra blev gjennemlyst av farverne paa en forunderlig maate – nogen huser rødmet, til de var ganske rosenfarvede, og nogen gulnet og nogen hvitnet. Villaerne ute i Monte Marios mørke bakkedrag hævet sig skinnende ut fra brun græsvold og svarte cypresser.

Til det med en gang blinket som en stjerne etsteds ^[39] ute paa høiderne bak byen; der var en rute allikevel, som fanget den første solstraale. Og der var mørkt løv, som tændtes olivengylde derborte.

En liten klokke gav sig til at klemte nede i byen.

Frøken Jahrmann kom bort og hældet sig søvnig ind til sin veninde:

«Il levar del sole.»

Helge bøiet hodet langt bakover – stirret op i himmelkuple's svale blaa. Nu var der en solstraale, som rørte ved det aller øverste av springvandets straale – draaperne deroppe gnistret i asur og guld.

«Aa gud velsigne dere alle, saa gyselig søvnig som jeg er,» sa Fransiska Jahrmann og gispet alt hun orket. «Og huttetu, saa kaldt! Jenny, at du ikke fryser paa din bedre del, slik du sitter paa stenene – nu vil jeg i seng – subito!»

«Ja søvnig!» Heggen gispet. «Vi faar se at pigge os hjem dere. Det vil si, jeg vil ha en kop kokende melk paa latteriat mit først. Ja, gik vi da?»

De slentret ned den spanske trappe. Helge saa paa alle de smaa grønne blade, som piblet frem mellem de hvite stentrin.

«Tænk at det gror her, hvor slik en masse mennesker gaar og traakker op og ned.»

«Aajaa – det yrer frem nogenting her, overalt, bare der er noget jord mellem to stener. De skulde set i vaares, paa taket under der vi bor. Der gror et litet fikentræ ogsaa imellem takstenene. Cesca er saa bekymret for det, om det greier sig over vinteren – og hvad det skal leve av, naar det blir større. Hun har tegnet det.»

^[40] «Ja, Deres veninde maler ogsaa, synes jeg, jeg forstod?»

«Ja. Hun har svært meget talent, Cesca.»

«Jeg husker jeg saa et billede av Dem paa statens kunstutstilling ihøst,» sa Helge litt undselig. «Roser i et kobberkar.»

«Ja, det malte jeg hernede ivaar. Jeg er forresten ikke helt fornøiet med det nu –. Jeg har været i Paris to maaneder isommer, og jeg synes, jeg har lært noksaa meget paa den tiden. Men jeg fik solgt det – for tre hundrede kroner; det var det, jeg hadde ført det op med. Ja, der var nu forresten noget i det, som var godt.»

«De maler saan moderne – ja det gjør dere vel alle?»

Jenny svarte ikke, men smilte litt.

De andre stod og ventet nedenfor trappen. Jenny rakte haanden rundt og sa godmorgen.

«Jeg mener, du er slik jeg,» sa Heggen. «Er det dit alvor, at du gaar ut og arbeider nu?»

«Ja det er det vel!»

«Du er spikende gæern du.»

«Uf nei Jenny, bli med hjem da,» sutret Fransiska.

«Hvorfor skulde jeg ikke arbeide, naar jeg ikke er træt? Ja kandidat Gram, nu skulde De vel ha en drosche og komme hjem?»

«Ja. Forresten, er ikke posthuset oppe nu? Jeg vet, det skal ikke være saa langt fra Piazza di Spagna.»

«Jeg skal like forbi – saa kan De jo gaa med mig.»

Hun nikket en sidste gang til de andre, som ^[41] begyndte at dra sig hjemover – Fransiska Jahrmann hang paa Ahlins arm og sjanglet av søvnighet.

III.

«Naa, De fik brev,» sa Jenny Winge. Hun hadde staaet i posthusets forhal og ventet. «Nu skal jeg vise Dem, hvilken sporvogn De skal ta.»

«Tak, det var snilt.»

Pladsen laa hvit av solskin. Luften var morgenkold og ren endda. Men vogner og mennesker vrimlet travlt ut og ind av de trange gater omkring.

«Vet De, frøken Winge – jeg tror ikke, jeg tar hjem – jeg er saa vaaken, som jeg kan faa blit. Jeg hadde mest lyst til at gaa en tur. Men De synes vel, jeg er paatrængende, hvis jeg spør, om jeg kan faa følge Dem litt paa vei –»

«Nei kjære –. Men hvordan vil De finde tilbake til Deres hotel igjen da?»

«Aa pyt, naar det er lyst.»

«Ja forresten, drosche træffer De hvorsomhelst og –.»

De kom ut paa Corsoen. Hun nævnte paladsernes navne – men kom hvert øieblik litt foran ham. For hun gik fort og smat letvint frem mellem de mange mennesker, som var paa benene allerede paa det smale fortaug.

«Liker De vermut,» spurte hun. «Jeg skal ind og ha en her.»

Hun drak den ut i et drag, staaende ved barens marmordisk. Helge likte ikke den bittersøte drik, som var halvblandet med kinin. Men det var nyt ^[42] for ham og moret ham saan at stikke indom en bar i farten.

Jenny bøiet ind i smale gater, hvor luften var raa og klam. Bare allerøverst paa husmurene streifet solskinn. Helge stirret om sig med overvaaken interesse – paa de blaamalte kjærrer med muldyrspannd, hvis seletøi hadde messingbeslag og røde dusker – paa barhodede kvinder og svarte unger, paa de smaa billige butikker og portrummenes utsalg av frugt og grønsaker. Et sted stod en gammel mand og kokte smultebakkelse paa en ovn, som lignet en asfaltovn. Jenny kjøpte av dem og bød Helge. Men han sa neitak – pokker til pike og. Hun spiste av dem med god appetit – han fik kvalme bare ved at tænke sig en av de fettdryppende boller mellem sine tænder – endda med vermutsmaken i munden – efter nattens diverse drikkevarer. Desuten, saa skidden den gamle manden var –.

Side om side med forfaldne, fattighuser, hvor graaagtig vaskétøi hang til tørk mellem de brukne jalousier laa der store tunge paladser med gitrede vinduer og utlutende gesims. Engang tok Jenny ham i armen – en glørød automobil kom tutende ut av en barokportal og snudde besværlig – suste op gjennom den trange gate, hvor rendestenen midt i laa fuld av rusk og kaalblader.

Han gik og nød – for det var altsammen saa letfattelig fremmed og sydlandsk. Og fordi alle hans oplevelser i aarevis hadde bestaaet i det, at hans fantastiske drømmerier tørnet mot en hverdagslig smaalig virkelighet, saan at han tilsidst for ^[43] at verge sig mot den smerten, selv forsøkte at haane bort sine

drømme og korrigerer sine fantasier, saa prøvet han nu at indskjærpe sig selv, at i dette romantiske kvarter bodde der naturligvis samme slags mennesker som i alle andre store byer – butiksdamer og fabrikarbeidere og typografer og telegrafister – folk som arbeidet hver dag i forretninger og paa kontorer og ved maskiner, som var de samme, som paa alle andre steder i verden nu. – Men han tænkte tanken med forunderlig glæde, fordi disse gater og huser, som lignet det, han hadde drømt om, var en likesaa paatagelig realitet.

– De kom ut paa en aapen plads, hvor solen bakte hvitt og blidt efter turen gjennom de smaa gater med den klamme, stinkende luft. Bakom pladsen, hvor grunden var rotet op paa kryds og tvers, og dynger av avfald og rusk laa utover mellem hauger av murgrus, stod der gamle, forfaldne huser, nogen halvt revet ned med aapne værelser, hvor en væg manglet – og antike ruiner indimellem.

Forbi nogen spredte bygninger, der stod, som de var glemt foreløbig under nedrivningerne her, kom de ut til pladsen ved Vestatemplet. Bak den store nye dampmølle og den nydelige lille gamle kirke med sin søileforhal og det smekre klokketaarn reiste Aventinerhøiden sig med klostrene paa toppen klart mot solhimmelen, og med støvgraa buer av navnløse ruiner nedover skræntens haver og groren av svart efeu og graa nakne tornebusker og gult, vintervissent siv.

Det var det, som altid hadde skuffet ham – i Tyskland og i Florens – de ruiner, han hadde læst ^[44] om og tænkt sig staaende i en romantisk ramme av løv og grønt, med blomster i murrifterne, saan som paa de gamle kobberstikkene eller paa teaterkulisser, de laa i virkeligheten skidne og støvede, og gult papirrusk og bulkede blikbokser og svineri fløt omkring dem, og der var hvass vinterlig luft om dem, og sydens vegetation var bare det graasvarte eviggrønt og de nakne, stikkende busker og det falmede, gule siv.

Nu i den solklare morgen forstod han pludselig, at ogsaa slik kunde det være vakkert, for den som kunde se.

Bakom kirken tok Jenny Winge op en vei mellem havemure. Pinjer raket op bakom, og efeu faldt utover. Hun stanset og tændte en cigaret.

«Ja,» forklarte hun, «jeg er forfalden til tobak, men Cesca taaler ikke røke for sit hjerte, saa jeg maa være avholdende, naar hun ser det – herute damper jeg som et lokomotiv – her er det.»

Der laa et litet okkergult hus indenfor et risgjærde. I haven var der bord og bænker under etpar store nakne almetrær, og et lysthus av sivstengler. Jenny hilste kjendt paa en kjærring, som kom ut i døren.

«Hvordan er det, kandidat Gram – skal De ha frokost De,? –»

«Det var kanskje ikke værst. Litt sterk kaffe – og brød og smør. –»

«Gudvelsigne Dem – kaffe! og smør! Egg og brød og vin – salat og ost kanskje –. Jo hun har ost, sier hun. Hvormange egg skal De ha?»

^[45] Mens konen dækket bordet, bar frøken Winge ut staffeli og malersaker. Og hun byttet sin lange blaa aftenkaape med en vindjakke, der var flekket av oljefarver.

«Kan jeg faa lov at se paa Deres billede?» spurte Helge.

Jenny klappet op studiebrettet.

«Ja – jeg kommer til at stemme ned det grønne – det staar saa haardt nu. Der er ikke rigtig no lys i det nu. Bakgrunden tror jeg er bra.»

Helge saa paa det lille billede, hvor træerne stod som store grønne flekker. Han kunde ikke se noget særlig ved det.

«Naa, der er maten! Hun skal faa dem i hodet, hvis de er haardkokte, skal hun – nei gudskelov!»

Helge var ikke sulten. Ialfald nu fik han halsbrænding av den sure, hvite vin, og det usaltede, bare brød kunde han vanskelig faa ned. Jenny flænget store stykker av det med sine hvite tender – puttet smaa beter parmesanost i munden til det og drak vin – de tre egg hadde hun allerede ekspedert.

«Uf at De kan spise det vonde brødet bart,» sa Helge.

Hun lo:

«Jeg synes, saant brød er saa godt, jeg. Og smør har jeg neppe smakt, siden jeg reiste fra Kristiania. Det bruker Cesca og jeg bare til selskaps. Vi maa nemlig leve økonomisk vi, ser De.»

Han lo ogsaa:

«Ja hvad kalder dere økonomisk – perler og koraller –.»

[46] «Aa – saan luksus –. Jeg synes næsten, det er det nødvendigste – litt av det. Nei vi bor billig og spiser billig – kjøper silkeskjærf og har te og tørt brød og ræddiker til aftens etpar uker.» Hun var færdig med at spise og tændte en frisk cigaret. Og hun sat og saa utover med haanden under kinden:

«Nei, kandidat Gram. Ser De, sulte – ja jeg har aldrig prøvet det, men jeg kan nok komme til – og Heggen for eksempel har, og han er enig med mig. Det er bedre at faa forlitet av det nødvendige, end aldrig at kunne faa litt av det, som er overflødig. – Det overflødig, det er jo det, man arbeider for og længes efter –.

Hjemme, hos min mor – det absolut nødvendige hadde vi jo altid – akkurat. Men alt utover var ikke til at tenke paa engang. – Naaja, det maatte være slik – barna maatte jo ha mat, selvfølgelig.»

Helge smilte litt usikkert:

«Jeg kan sletikke tenke mig Dem som et menneske, som nogensinde har hat bekjendtskap med – økonomiske vanskeligheter.»

«Hvorfor det?»

«Nei for De er liksom saa uforsagt – fri. De har saanne sikre meninger. Naar man er vokset op i forhold, hvor det altid gjælder om at faa pengene til at strække – altid hører om det. Man tør liksom ikke legge sig til meninger – saan i videre forstand. For det er saa pinlig at vite, at mynten bestemmer saa

meget, hvad man har raad til at mene – og ville.»

[47] Jenny nikket eftertænksomt.

«Jamen det maa man ikke. Naar man er frisk og sund og kan noget.»

«Jamen nu jeg for eksempel. Jeg har altid ment, jeg hadde evnen til videnskabelig arbeide. Og det er det eneste, jeg har villet. Jeg har skrevet etpar smaabøker – saan noksaa populært altsaa, men nu arbeider jeg paa en avhandling – bronsealderen i Sydeuropa. Men jeg er altsaa lærer, og nu har jeg en noksaa bra stilling. Er inspektør ved en privatskole.»

«Men nu er De jo kommet hitned – for at arbeide, eftersom jeg forstod Dem imorges,» sa hun og smilte.

Helge svarte ikke paa det:

«Saan gik det min far og. Han skulde været maler nemlig – det var det eneste, han hadde lyst til. Han laa et aars tid hernede. Saa blev han gift. Nu har han altsaa et lithografisk officin – har holdt det gaaende i seksogtyve aar – under store vanskeligheter tildels. – Jeg tror ikke min far synes, han har faat videre ut av livet.»

Jenny Winge saa tankefuld ut i solskinnen. I bakkehellingen nedenfor der de sat, stod rækker av kjøkkenurter med smaa uskyldige bladdusker paa den graa muld. Og ute over de grønne enge lyste ruinmasserne paa Palatin falmet gule mot det mørke løv. Dagen tegnet varm – Albanerbergene bortom de fjerne villahavers pinjer dæmret disig mot himmelens duggede blaa.

«Men – kandidat Gram.» Hun drak av sit vinglas og blev ved at se utover. Helge fulgte med [48] øinene den lyseblaa røk fra hendes cigaret – en smule morgenvind tok i den og hvirvlet den ut i solen. Hun hadde slaat det ene ben over det andet – hadde smale ankler i tynde, violette strømper, og utringede, perlebroderte sko paa føtterne. Vindjakken stod aapen over den foldede, sølvgraa kjole med den hvite krave, og over perlebaandet, som kastet de rosenrøde lyspletter paa hendes melkehvite hals. Skindluen var glidd langt tilbake paa det blonde, brusende haar.

«Saa har De vel ialfald støtte av Deres far – jeg mener, at han forstaar Dem – vet, at De ikke maa gro fast i den skolen, naar De har et andet arbeide, som ligger Dem paa hjerte?»

«Jeg vet ikke. Han var jo svært glad, jeg skulde faa komme ut. Men –» Helge søkte litt. «Saan fortrolige har far og jeg aldrig været. Saa er det min mor. Hun var ræd, baade at jeg skulde overanstrenge mig og for det økonomiske – at min fremtid skulde bli usikker og saan. Og mot min mor kan min far ikke ta parti. De er saa forskjellige, far og mor – hun har vist aldrig forstaat ham. Saa holdt hun sig til os barn – hun var forfærdelig meget for mig, da jeg var gut – og hun var skinsyk, selv overfor min far, at han skulde faa mere indflydelse over mig end hun hadde –. Ja hun var skinsyk paa mit arbeide ogsaa – naar jeg lukket mig inde om aftenerne og læste og saan, forstaar De. Og ræd som sagt for min helbred, og ræd, jeg skulde finde paa at opgi min post –»

Jenny nikket etpar ganger tankefuldt.

«Det var fra dem, det brevet jeg hentet nu.» ^[49] Helge tok det op og saa paa det. Men han aapnet det ikke. – «Det er nemlig min fødselsdag idag,» sa han og forsøkte at smile. «Jeg fylder seksogtyve idag.»

«Tillykke!» Frøken Winge rakte ham haanden.

Hun saa paa ham, næsten paa samme maate som hun pleiet se paa frøken Jahrmann, naar hun smøg sig op til hende.

Hun hadde ikke før lagt merke til, hvordan Gram saa ut – bare hat et indtryk av, at han var høi og spæd og mørk, og at han bar et litet spidst skjeg. I grunden hadde han pene træk – regelmæssige, høi, litt smal pande. Hans øine var lysebrune, med en egen gjennemsiktig ravglans, og saa hadde han en en liten vek, fin mund under overskjegget – med noget træt og trist ved.

«Jeg forstaar Dem saa godt,» sa hun pludselig. «Jeg kjender det der. Jeg var lærerinde selv like til jul ifjor. Jeg kom ut som guvernante og var det like til jeg blev gammel nok til at begynde paa seminar.» – Hun lo litt forlegent. «Jeg reiste ut – opgav min post paa folkeskolen – da jeg arvet litt efter en tante til min far. Jeg har regnet ut, det kan vare i tre aar omtrent – kanskje længer, – jeg har skrevet nogen korrespondanser i det sidste – og hvis jeg faar solgt noget –. Men min mor syntes naturligvis ikke om, at jeg vilde bruke op hele summen. Og at jeg sa op, naar jeg endelig var blit fast efter alle de aarene, jeg hadde maset med vikariater og privatelever. Mødre synes vel altid, en fast indtægt –»

^[50] «Jeg er ikke viss paa, jeg hadde turdet i Deres sted. Saan kastet alle broer av –. Og jeg vet godt, det er indflydelsen fra mit hjem. Jeg hadde ikke kunnet la være at være ræd for hvad jeg skulde leve av, naar pengene var brukt op.»

«Skidt,» sa Jenny Winge. «Jeg er jo frisk og sterk og kan en masse. Sy og lave mat og stryke og vaske. Og sprog og. I Amerika eller England kan jeg nok altid faa no at gjøre. Der er vist en masse, som jeg kunde male, tror jeg. Fransiska» – hun lo ut i solen – «hun vil, vi skal reise til Sydafrika og bli budeier, for det paastaar hun, hun kan. Og saa skal vi tegne akt hos zulukafferne – de skal være saanne pragtfulde modeller.»

«Det var ikke smaatterer heller. Avstande regner De altsaa heller ikke for væsentlige hindringer –».

«Nei langtifra –. Aaja, jeg snakker. Naturligvis, alle de aarene hjemme, syntes jeg jo det var aldeles umulig at komme ut – bare saa langt som til Kjøbenhavn – være der en stund og ikke gjøre andet end lære og male. Og saa hadde jeg naturligvis noksaa meget hjerteklap, da jeg bestemte at opgi alting og reise ut. Hele min familie syntes jo, det var vanvid. Og jeg merket, det hadde indflydelse paa mig – men da vilde jeg jo netop. For male er det eneste, jeg har villet altid, og jeg skjønnte, at hjemme kunde jeg aldrig faa arbeidet saa intenst, som jeg maatte – der var saa meget, som distraherete –. Men mama kunde umulig forstaa, at jeg var saa gammel, at skulde jeg lære noget, maatte det være straks. – Min mor er nemlig – ^[51] bare nitten aar ældre end jeg. Og da jeg var elleve aar, saa giftet hun sig igjen, og det gjorde hende endda yngre –.

– Det er jo det som er det vidunderlige ved at komme ut – al paavirkning av de mennesker, som man tilfeldigvis lever sammen med hjemme, den ophæves. Man maa se med sine egne øine og tænke for sig

selv. Og man skjønner, det avhænger aldeles av en selv, hvad man faar ut av reisen – hvad man evner at se og opfatte, og hvordan man steller sig, og hvem man vælger at la sig paavirke av. Og man lærer at forstaa, det avhænger bare av en selv, hvad man faar ut av hele livet. Ja naturligvis, litt av omstændighetene, som De sa før. Men man finder ut, hvordan man efter sin egen natur lettest vinder over eller kommer utenom hindringerne – baade paa reisen og i det hele. Man ser jo, at det værste, man kommer ut for, det har man i regelen rotet sig selv op i.

– Man er jo aldrig alene i sit hjem, vel, Gram? Det er det, som jeg synes, er det bedste ved at reise – at bli alene med sig selv og ikke ha nogen, som vil hjelpe en og raade for en. – Det gode, man skylder sit hjem, kan man ikke se og være taknemlig for, før man er borte fra det. Man vet, avhengig av det blir man aldrig mere, efter man engang er blit selvstændig. Man kan ikke bli rigtig glad i det før – man kan jo ikke være glad i noget, man er avhengig av?»

–«Jeg vet ikke. Man er da altid avhengig av det, man er glad i? De er da avhengig av Deres arbeide? – Og hvis man holder av et andet ^[52] menneske,» sa han sagte, «da er man vel først for alvor avhengig?»

«Jo-o.» Hun tænkte litt. «Men da har man valgt selv,» sa hun fort. «Jeg mener, man er ikke slave, man tjener frivillig noget eller nogen, man sætter høiere end sig selv. – Men er De ikke glad – De skal begynde Deres nye aar alene – fri og frank – bare arbeide med det, De vil selv?»

Helge husket kvelden før paa Peterspladsen. Han saa utover den fremmede by, de dæmpede, graaslørte farver i solen, og den fremmede, lyse pike.

«Jo,» sa han.

«Ja.» Hun reiste sig, knappet jakken og aapnet malerkassen. «Nu skal jeg altsaa være flittig.»

«Da vil De vel helst være kvit mig?»

Jenny smilte: «De er vel ogsaa træt nu vel?»

«Aanei. Jeg skulde betale –.»

Hun ropte paa konen og greiet op for ham, mens hun samtidig klemte ut farver paa paletten.

«Tror De, De finder tilbake til byen da?»

«Aajada. Jeg la godt merke til, hvor vi gik. Og saa finder jeg nok en vogn snart. – Kommer dere nogengang i foreningen?»

«Det hænder da.»

«Ja for jeg vilde gjerne træffe Dem igjen, frøken Winge.»

«Det gjør De nok.» Hun tænkte sig litt om. «Hvis De har lyst – kan De ikke se op til os – drikke te. Vi bor i Via Vantaggio 111 – Cesca og jeg pleier at være hjemme om eftermiddagen.»

«Tak, det vilde jeg forførdelig gjerne.» Han stod litt. «Ja godmorgen da. Og tak. Tak for inat.»

[53] Han rakte hende haanden. Og hun gav ham sin smale, magre: «Selv tak.»

Da han snudde sig i porten, stod hun og skrapte paa lærredet med paletkniven. Hun nynnet – det var visen fra inat. Nu kom den til ham som en kjending. Og han nynnet den selv, mens han gik nedover.

IV.

Jenny tok armene op over teppet og la dem bak nakken. Men der var iskoldt i rummet – og mørkt; ikke en stripe dagslys mellom skodderne engang. Hun rev en fyrstik og saa paa uret – straks syv. Litt til kunde hun ligge og dovne – hun krøp helt under teppet igjen og boret kindet ned i puten.

«Jenny – sover du?» Fransiska aapnet døren uten at banke. Hun kom bort til sengen og famlet i mørket efter venindens ansigt – klappet hende: «Træt?»

«Neida. Nu skal jeg staa op.»

«Naar kom du hjem da?»

«Ved tretiden. Jeg var ute i Prati og badet før middag og saa spiste jeg derborte ved Ripettaen, du vet. Saa la jeg mig, da jeg kom hjem. Jeg er aldeles utsovet nu – nu skal jeg op!»

«Vent litt, her er saa koldt – jeg skal ta og lægge i for dig.» Fransiska tændte lampen paa bordet.

«Du kan jo bare skrike paa signoraen – neimen kom hit, Cesca, faa se!» Jenny satte sig op i sengen.

[54] Fransiska stillet lampen paa natbordet og dreiet sig langsomt i lyset.

Hun hadde tat paa en hvit kniplingsbluse til sit grønne skjørt, og slynget et bronsefarvet silkeskjærf med paafuglblaa striper rundt skuldrene. Om halsen laa den dobbelte rad av store, dyprøde koraller, – lange, slepne ørendobber dryppet ned mot hendes gulhvite hud. Fransiska løftet smilende haaret tilside for at vise, at de var bundet rundt øret med et stykke stoppegarn.

«Tænk at jeg fik dem for seksogotti lire – var det ikke storartet – synes du, de klær mig!»

«Storartet. Den dragten er pokker saa – – du, jeg skulde like at male dig i den.»

«Jaha. Jeg kunde godt sitte for dig nu. – Jeg har ikke ro paa mig til at bestille noget om dagen. Aa du Jenny. –» Hun sukket litt – satte sig paa sengekanten. «Neimen – nu skal jeg gaa efter varmen.» Hun kom tilbake med glør i en stenkrukke og la sig ned foran den lille ovn.

«Bare bli liggende du, Jenny min, til her blir litt varmt. Jeg skal re op sengen jeg, dække bord ogsaa – lave teen og. – Nei har du tat hjem studien din – aa faa se!»

Hun stillet studiebrættet mot en stol og lyste paa billedet:

«Jamen, jamen!»

«Ja er det vel værst, tror du? – Jeg skal gjøre etpar skisser til derute – jeg tænker paa et stort billede du – er det ikke et bra motiv – med alle arbeidsfolkene og muldyrkjærerne dernede i utgravningsfeltet.»

[55] «Ja vet du – det maatte du da kunne faa no ut av – jeg glæder mig til at vise Gunnar og Ahlin dette. Neimen er du oppe – aa Jenny, faa lov at sætte haaret dit da du!

– Gud for et haar du har, jentunge. Du – kan jeg ikke faa prøve at sætte det saan moderne med bukler – aa jo da?» Fransiska rendte det lange, blonde haar gjennem fingrene. «Sit stille da. Der var brev til dig imorges – jeg tok det med op – fandt du det? det var fra den lille broren din, ikkesandt!»

«Jo,» sa Jenny, og hun lo.

«Var det leven – blev du gla?»

«Du kan skjønne det var leven. Aa Cesca – engang imellem ønsker jeg – bare saan en søndag formiddag forstaar du – at jeg kunde svippe hjemom og ta en tur opover Nordmarken med Kalfatrus. Ja for han er et bra mandfolk da, ser du –»

Fransiska saa paa Jennys smilende ansigt i speilet. Saa plukket hun haaret ned igjen og begyndte at børste det ut paany.

«Nei Cesca – vi har ikke tid –»

«Joda. Kommer de fortidlig, kan de gaa ind til mig. Der ser rigtignok ut som et grisehus, men skidt. Forresten, de kommer ikke saa tidlig. Ikke Gunnar – ham generer jeg mig sandelig ikke for forresten. Forresten ikke Ahlin heller. – Forresten, han var oppe hos mig i middags – jeg laa i sengen, og han sat og pratet. Jeg sendte ham ut paa balkonen, mens jeg klædde mig. Og saa gik vi ut og spiste fint paa Tre Re. Vi har været sammen i hele eftermiddag.»

Jenny sa ikke noget.

[56] «Vi saa Gram inde paa Nazionale. Uf Jenny, han var gyselig. Har du kjendt no værre!»

«Jeg synes aldeles ikke, han er gyselig. Han er klodset, stakkar. Akkurat som jeg var i førstningen. Saanne mennesker, som gjerne vil more sig og ikke kan.»

«Jeg kom med toget fra Florens i formiddag,» hermet Fransiska og lo. «Uf. Hadde han endda kommet i areoplan.»

«Du var uforskammet uopdragen mot ham, ungen min. Det gaar ikke an slik. Igrunden hadde jeg hat lyst til at be ham hit iaften. Men jeg turde ikke for dig – jeg vilde ikke resikere, du skulde være uhøflig mot ham, naar han var vor gjest.»

«Det hadde du aldeles ikke resikert. Det vet du godt.» Fransiska var fornærmet.

«Husker du den gangen, Douglas var blit med mig hjem til te i Paris?»

«Efter den modelhistorien – ja tak!»

«Herregud. Forresten saa kom den da ikke dig ved?»

«Jasaa? Naar han som sagt hadde fridd til mig? Og jeg næsten hadde bestemt at ta ham?»

«Det kunde han vanskelig vite,» sa Jenny.

«Jeg hadde ialfald sletikke sagt nei bestemt. Og dagen før hadde jeg været med ham ut i Versailles. Og da hadde han altsaa faat lov til at kysse mig en masse ganger og ligge med hodet i fanget mit nede i parken ogsaa. Og naar jeg sa, jeg ikke var glad i ham, saa trodde han det ikke, sa han.»

«Cesca.» Jenny fanget hendes øine i speilet. «Der er ingen mening i det der. Du er jo den snilleste [57] lille pike i verden, naar du tænker dig om. Men sommetider er det, som du ikke ser, det er *mennesker*, du har for dig. Mennesker, som har følelser, du skal ta hensyn til. Du *vilde* ta hensyn, hvis du bare tænkte dig om. For du vil jo da bare være snil og god.»

«Per bacco. Er du viss paa det du? Neimen nu skal du se nogen roser. Ahlin kjøpte et lass til mig borte ved den spanske trappe iaftes.» Cesca smilte trodsig.

«Jeg synes, du skulde forhindre denslags. Blandt andet fordi du vet, Ahlin har ikke raad til slikt.»

«Kommer det mig ved da! Naar han er forelsket i mig, saa synes han vel, det er moro.»

«Jeg vil ikke snakke om dit rygte engang. Som det blir av disse evindelige historierne dine.»

«Nei, det er ikke værdt at snakke om mit rygte. Det har du saa evig ret i saa. Mit rygte hjemme i Kristiania – det har jeg da ødelagt saa grundig engang for alle at –» Hun lo hysterisk. «Skidt med det og. Jeg bare ler jeg.»

«Jamen søte Cesca. Jeg skjønner ikke – du bryr dig jo ikke om nogen av disse mandfolkene. Hvorfor vil du –. Og det der med Ahlin – kan du da ikke begripe – det er alvor med ham. Det var alvor med Normann Douglas. Du vet ikke, hvad du gjør. Jeg tror gud forlate mig ikke, du eier instinkt, ungen min.»

Fransiska la bort kam og børste og saa paa Jennys friserete hode i speilet. Hun forsøkte at beholde sit utfordrende lille smil. Men det visnet – hendes øine løp fulde av taarer.

[58] «Jeg fik brev i morges jeg og.» Stemmen dirret. Jenny reiste sig op. «Fra Berlin – fra Borghild. – Kanske du faar se at bli færdig Jenny. Vil du sætte paa tevandet nu – eller skal vi koke artiskokkerne først? De kommer vel snart?»

Hun drev bortover – gav sig til at re op sengen.

«Vi kunde kalde paa Marietta – men vi gjør det hellere selv, ikkesandt, Jenny?»

– Jo. Hun skriver, Hans Hermann er gift. I forrige uke. Hun er nok langt paa vei allerede –»

Jenny la bort fyrstikæsken. Hun saa ængstelig over paa Fransiskas lille hvite ansigt. Saa gik hun varsomt bort mot hende.

«Ja det er altsaa hende, han har været forlovet med da, skjønner du. Denne sangerinden – Berit Eek.» Fransiska talte med en liten sluknet stemme. Et øieblik lutet hun sig over mot veninden. Saa begyndte hun igjen at stappe ned underlakenet med skjælvende hænder.

Jenny stod der.

«Ja – du visste jo, de var forlovet – de har jo været det over et aar.»

«Ja. – Nei tak Jenny, lad mig gjøre det. Hvis du vilde lægge paa duken –

Ja du vet det, jeg visste jo det.»

Jenny dækket stilfærdig tebordet til fire. Fransiska bredte teppet over sengen og hentet ind roserne. Hun stod og famlet foran i kjolebrystet – tok frem en konvolut og dreiet den mellem hænderne.

«Hun hadde møtt dem i Thiergarten, skriver hun. Hun skrev –. Aa hun kan være saa brutal, [59] Borghild –» Fransiska sprang hen og rev op ovnsdøren – kastet brevet ind. Og hun sank sammen i lænestolen derborte. Saa brøt graaten løs.

Jenny gik bort og la armen om hendes nakke:

«Cesca – lille Cesca min!»

Franciska klemte ansigtet ind mot Jennys arm.

«Forresten saa hun saa elendig ut, stakkar. Hun gik og drog sig ved hans arm, og han saa sur og sint. Ja det kan jeg da saa levende tænke mig. Aa gud stakkars hende – stelle sig slik, at hun blir avhengig av ham paa den maaten – han har latt hende krype paa knæ, er jeg viss paa. – At hun kan være slik idiot – naar hun kjender ham –.

Aa men tænk Jenny – at han skal ha et litet barn med en anden – aa gud, aa gud, aa gud.»

Jenny hadde sat sig paa stolarmen. Cesca smøg sig til hende:

«Nei jeg eier vist ikke instinkt, som du sier. Kanske jeg sletikke har elsket ham ordentlig engang. Endda vilde jeg saa gjerne ha et barn med ham. Og saa orket jeg ikke bekvemme mig til allikevel –. Sommetider vilde han, vi skulde gifte os – gaa til byfogden uten videre. Nei jeg vilde ikke. De hadde blit saa sinte hjemme. Og folk vilde trodd, naar vi gjorde det slik, at vi var nødt til at gifte os. Og det vilde jeg heller ikke. Endda de trodde jo naturligvis det værste – men det var jeg likeglad med. Jeg visste godt, jeg ødela aldeles mit rygte for hans skyld. Men det brød jeg mig ikke om. Skjønner du det – jeg gjør det ikke –.

Men Hans trodde jo, jeg vilde ikke, bare for jeg var ræd, han ikke skulde gifte sig med mig [60] etterpaa. Saa la os gaa til byfogden da først, din fordømte tøs, sa han. Men jeg vilde ikke. Han trodde, det var bare beregning alting. Du kold, sa han. Det er du sgu ikke længer end du selv vil. Sommetider trodde jeg selv, jeg var det ikke. Kanske det bare var det, at jeg var ræd, for han var saa brutal saan. Slog mig sommetider – rev næsten klærne av mig – jeg maatte klore og bite for at slippe – tute og graate –»

«Og du blev ved at komme til ham?» sa Jenny sagte.

«Jaha. Det skal være visst. Portnerkonen vilde ikke stelle for ham længer. Saa gik jeg op og gjorde det. Hadde nøkkel til hans værelser. Og jeg vasket gulv og redde op sengen – gud vet, hvem som hadde ligget med ham der –»

Jenny rystet paa hodet.

«Borghild var rasende over det. Det var hende, som beviste mig, at han hadde en elskerinde. Jeg visste det nok – men jeg vilde ikke ha sikkerhet. Borghild paastod, han hadde bare git mig nøkkel for at jeg skulde komme og overraske dem. Saa skulde jeg bli saa skinsyk, at jeg gav mig over – naar jeg var kompromittert allikevel. Men hun har ikke ret i det – det var mig, han var *glad* i – paa sin maate. Han *var* glad i mig, Jenny – slik han kunde være –.

Men Borghild var saa sint for jeg stampet den diamantringen efter oldemor Rustung. – Ja det har jeg ikke fortalt dig nogengang.»

Hun reiste sig og lo litt.

«Jo ser du, han *maatte* ha penger. Hundrede ^[61]kroner. Jeg sa, han skulde faa dem av mig. Ante ikke, hvor jeg skulde ta dem fra. Papa turde jeg ikke be om en øre – jeg hadde brukt altfor meget allerede. Saa gik jeg og stampet – uret mit og et guldlænkearmbaand og saa den diamantringen – saan en gammel en du vet med en masse smaa diamanter paa en stor plate. Borghild var saa rasende, for hun ikke hadde faat den, som var ældst, men bedstemor hadde uttrykkelig sagt, jeg skulde ha den, som var opkaldt. Jeg gik ned en morgen da, ser du, med det samme, der blev aapnet. Uf jeg syntes, det var saa flaut. Men jeg fik da pengene og gik op til Hans. Han spurte, hvordan jeg hadde skaffet dem, og saa sa jeg det. Saa kysset han mig. Og saa sa han, gi mig laanesedlen og pengene, pusen – det kaldte han mig altid. Jeg gav ham det – jeg trodde jo, han vilde løse det ut, og jeg sa, han *maatte* ikke – jeg var forfærdelig rørt da ser du. Jeg kan ordne det paa en anden maate, sa Hans, og saa tok han det og gik. Jeg sat oppe hos ham og ventet – aa jeg var saa rørt, for jeg visste, han *maatte* ha de pengene. Jeg vilde gaa og stampe det igjen dagen efter – jeg syntes ikke, det skulde være noe leit mere – ingenting skulde være leit mere – jeg vilde la ham faa alt, han ønsket nu. Og saa kom han – vet du, hvad han hadde gjort –» hun lo paa graaten – «løst det ut i Folkebanken og pantet det hos sin privatbankier, som han sa. Der fik han meget mere –.

Ja vi ranglet sammen hele dagen efterpaa da ser du. Champagne og alting. Og saa blev jeg med op om natten og han spillet – spillet du gode gud! ^[62]Jeg laa paa gulvet og tutet. Jeg var likeglad med alt, naar han bare vilde spille slik – og saa for mig alene. Aa du har ikke hørt ham spille du – da vilde du forstaa alting. Men efterpaa! Jo der blev greier. Vi slos paa liv og død. Ja jeg slap da fra ham. Borghild laa vaaken, da jeg kom hjem. Kjolen min var revet aldeles i filler – du ser ut som en gatejente, sa Borghild. Det kommer du nok til at ende som, sa hun. Jeg lo jeg. Klokken var fem.

Men jeg hadde jo git mig tilslut, kan du vite. Hadde det ikke været for en ting. Sommetider sa han, du er fan ta mig den eneste anstændige pike, jeg har truffet – der er sgu ikke den mand, som greier at faa dig til at falde. Var det ikke forfærdelig? Jeg har agtelse for dig, pus. Tænk, han hadde agtelse for mig, fordi jeg ikke vilde gjøre det, han tigget mig om og truet mig for altid. Jeg som bare ønsket, jeg orket – jeg vilde jo saa gjerne gjøre alt for at glæde ham. Hvis jeg bare hadde kunnet komme over den rædsel – han var saa brutal – og jeg visste, han hadde andre –. Jeg ønsket, han bare vilde la være at skræmme mig – saa jeg kunde. Men da hadde jeg altsaa været falden i hans øine.

Det var derfor jeg brøt tilslut. Naar han vilde, jeg skulde gjøre noget, som han kom til at foragte mig for –.»

Hun smøg sig ind under Jennys kjærtegn.

«Du er da glad i mig, Jenny?»

«Det vet du vel – Cesca ungen min!»

«Du er saa snil, Jenny. Kys mig litt mere! Gunnar og Ahlin og. Jeg skal passe mig – du kan da ^[63]vite, jeg vil ikke gjøre ham no vondt. Forresten – kanskje jeg vil gifte mig med ham. Naar han er saa glad i mig. Ahlin vilde aldrig være brutal, det vet jeg. Tror du vel, han vilde plage mig? Ikke meget. Og saa kunde jeg faa nogen smaa barn. Saa vet du, jeg maa jo faa penger engang. Og han er saa fattig. Da kunde vi bo i utlandet. Jeg kunde arbeide bestandig. Og han og. Du – der er no forferdelig fint over alt han gjør. Det relieffet med de lekende smaagutter. Og utkastet til Almquistmonumentet. Det er jo ikke saa originalt i kompositionen, men gud hvor nydelig og nobelt og rolig – saa legitimt plastiske figurerne –»

Jenny smilte litt og strøk over Fransiskas pandehaar – det var blit vaatt av graaten.

«Aaja. Hvis jeg bare altid kunde arbeide saa. Aa, men Jenny. Det er de evige smerterne i hjertet. Og hodet. Og øinene, Jenny – jeg er saa dødsens træt, du.»

«Du vet jo, hvad lægen sier – bare nervøst altsammen. Hvis du bare vilde være fornuftig –»

«Jaja. De sier det. Men jeg er saa ræd. Du sier, jeg har ikke instinkt – ikke paa den maaten, du mener. Men paa en anden maate. Jeg har været et troll denne uken. Jeg vet det godt. Men jeg gik og ventet – jeg *følte*, der skulde komme no forferdelig. Ja nu ser du!»

Jenny kysset hende igjen.

«Jeg var nede i S. Agostino iaften. Du vet det undergjørende madonnabilledet. Jeg la mig ned og prøvet at be til jomfru Maria. Jeg tror, jeg vilde faa det godt, hvis jeg blev katolik. En kvinde som ^[64]jomfru Maria for eksempel kunde meget bedre forstaa det –. Og jeg bør vel igrunnen ikke gifte mig, slik jeg er. Jeg kunde gaa i kloster – i Siena for eksempel. Jeg kunde kopiere i galleriet; klostret kunde tjene penger paa det. Da jeg kopierte den engelen til Melozzo da Forli i Florens, saa var der en nonne, som stod og kopierte der hver dag. Det var sletikke værst.» Hun lo. «Ja, det vil si, det var forresten aldeles gyselig. Men de sa jo alle, mine kopier var saa gode. Og det var de. Jeg tror, jeg kunde bli lykkelig da –.

Aa Jenny, hvis jeg følte mig frisk. Hvis jeg fik fred indi mig – ikke var saa uklar og forskræmt indi mig –. Da blev jeg frisk. Og kunde arbeide, bare arbeide alltid. – Jeg skulde bli saa snil, saa snil. Gud hvor snil jeg skulde bli.

Jeg er ikke snil alltid. Jeg vet det godt. Jeg gir efter for alle luner, naar jeg har det slik som nu. Men jeg skal holde op – hvis dere bare vil være glad i mig allesammen. Især du. – Vi skal be bort den der Gram – næste gang jeg ser ham, skal jeg gaa bort til ham og være saa snil og søt, saa du tror det ikke. – Vi skal be ham hjem og ta ham med ut – jeg skal gjerne staa paa hodet for at more ham. Hører du Jenny – du er bli paa mig nu vel?»

«Ja Cesca.»

«Gunnar tar mig ikke alvorlig,» sa hun tankefuldt.

«Jo han gjør. Han synes bare, der er megen barnagtighet ved dig. Du vet, hvad han sier om dit arbeide – husker du, hvad han sa i Paris – om din energi – om dit talent – baade fint og personlig, sa han. Da tok han dig sandelig alvorlig nok.»

[65] «Ja forresten. Du, Gunnar er en prægtig gut. Men han var da saa sint for det med Douglas.»

«Det hadde ethvert mandfolk været. Jeg og var det.»

Fransiska sukket. Hun sat litt:

«Du – men hvordan blev du kvit han der Gram da? Jeg hadde trodd, du blev aldrig av med den fyren – at han hadde gaat med dig hjem og lagt sig paa sofaen her – mindst!»

Jenny lo.

«Nei. Han fulgte mig ut paa Aventin og spiste frokost og saa reiste han hjem. Forresten, jeg liker ham noksaa bra.»

«Dio mio! Jenny, du er abnormt snil. Der er da maate paa at være moder for os alle. Eller er du forelsket i ham kanskje,?»

Jenny lo igjen:

«Der vilde vel ikke være større haab. Ja han forelsker sig naturligvis ogsaa i dig. Hvis du ikke er litt forsiktig.»

«Det gjør de jo allesammen. Gud maa vite hvorfor. Men det gaar jo altid fort over igjen. Og saa blir de sinte paa mig etterpaa.» Hun sukket.

Der kom en oover trappen.

«Det er Gunnar. Jeg gaar ind til mig selv litt – jeg maa vaske øinene mine skjønner du, Jenny.»

Hun smat ut – hvisket goddag til Heggen, som hun passerte i døren. Han kom ind og lukket efter sig.

«Du er all right ser jeg, Jenny. Det er du jo forresten altid – pokker til menneske – du har selvfølgelig arbeidet hele formiddagen. End hun?» Han slog med hodet mot Cescas værelse.

[66] «Ilde. Stakkars liten!»

«Jeg saa det i avisen. Jeg var oppe i foreningen ista. Faa se – er du færdig med studien? Den er nydelig Jenny – ja vet du hvad –.»

Heggen holdt billedet mot lyset og saa længe paa det:

«Nydelig du. Dette her – det staar vakkert, du. Den er svært kraftig, synes jeg –

Ligger hun og graater nu igjen?»

«Jeg vet ikke. Hun sat herinde og graat. Søsteren hadde skrevet til hende.»

«Træffer jeg den slampen nogengang,» sa Heggen, «saa skal jeg vel altis finde paa et paaskud til at gi ham saftig juling.»

V.

Helge Gram sat og ruget over de norske aviser en eftermiddag nede i foreningen. Alene i det skumle læseværelse. Saa kom frøken Jahrmann.

Helge reiste sig og hilste. Hun gik like bort og rakte ham haanden – smilende:

«Kjære, hvordan lever De? Jenny og jeg snakket netop om Dem – skjønte ikke, vi aldrig saa Dem. Vi hadde netop bestemt at gaa hitop paa lørdag og se efter Dem – faa Dem med ut paa litt moro etterpaa. Har De faat no værelse da?»

«Nei desværre. Jeg bor paa hotellet endda. Alle værelserne er saa dyre saa –.»

«Jamen det blir da ikke billigere paa hotellet? De gir vel mindst 3 frc. døgnet. Ja det kunde jeg tænke. Uf nei, Rom er ikke billig, ser De. Om ^[67]vinteren, man maa ha solværelse. Og naar De ikke kan italiensk saa. Bare De hadde kommet op til os – Jenny eller jeg skulde gjerne gaat med Dem og set paa, kan De vite.»

«Tusen tak – men det kunde jeg da virkelig ikke bry dere med!»

«Bry – kjære. Men hvordan har De det – har De truffet nogen kjendte?»

«Nei. Jeg var oppe i foreningen i lørdags, men jeg kom ikke til at snakke med nogen. Jeg sat og saa i aviserne. Jo Heggen snakket jeg etpar ord med iforgaars oppe paa en kafé paa Corso. Og saa har jeg truffet igjen to tyske doktorer, som jeg kjendte litt fra Florens. Vi var ute paa Via Appia sammen en dag.»

«Uf. Er tyske doktorer morsomme, De?»

Helge smilte litt forlegent.

«Aa. Ja vi har jo endel fælles interesser. Og naar man gaar slik og ingen har at snakke med ellers –.»

«Jamen De maa vænne Dem til at snakke italiensk. De har jo lært det. Vil De gaa en tur med mig – saa snakker vi bare italiensk hele tiden. Jeg skal være maestra for Dem. Frygtelig streng!»

«Tusen tak. Men De vilde vist ikke finde mig morsom, frøken Jahrmann – andet en ufrivillig.»

«Tøv. – Neimen vet De. Der var to gamle danske damer, som reiste til Capri iforgaars. Tænk om deres værelse var ledig – det er det vist. Et litet pent, billig. Jeg husker ikke, hvad gaten het, men jeg vet, hvor det er. Skal jeg følge Dem bort, saa ser vi paa det? Kom da!»

^[68]Nede i trappen stanset hun og saa op paa ham med et litet undselig smil:

«Jeg var frygtelig uskikkelig mot Dem, den aften vi var ute sammen, Gram. Jeg maa nok be Dem omforladelse.»

«Men kjære frøken Jahrmann!»

«Jo. Men jeg var syk. Aa De kan tro, jeg fik skjend av Jenny. Men jeg hadde fortjent det.»

«Kjære, det var jo mig, som trængte mig ind paa dere. – Men det var det – jeg saa dere, og jeg hørte, dere snakket norsk – det var saa fristende at forsøke og snakke med dere.»

«Uf ja. Det kunde været saa moro – saant et litet eventyr. Hadde bare ikke jeg været saa uskikkelig. Men jeg var syk, ser De. Jeg er saa nervøs om dagen, saa faar jeg ikke sove, og saa kan jeg ikke arbeide. Saa blir jeg trollet.»

«Er De ikke frisk om dagen, frøken Jahrmann?»

«Ufnei. Og Jenny og Gunnar arbeider – alle uten jeg arbeider. Hvordan gaar det med Deres arbeide – godt? – Er De ikke glad?

Forresten, jeg sitter for Jenny om eftermiddagen. Idag har jeg fri. Jeg tror, det er mest for hun ikke vil, jeg skal gaa alene og spekulere. Og saa reiser hun ut med mig, utenfor murene. Hun er aldeles som en mor for mig. Mia cara mamma.»

«De er nok ordentlig glad i Deres veninde?»

«Det skulde bare mangle. Hun er saa snil, saa snil. Jeg er sykkelig og bortskjæmt jeg, ser De. Der er ingen uten Jenny som holder ut med mig i længden. Og saa er hun saa klok og begavet og energisk. Og vakker – er hun ikke deilig, synes De?

[69] De skulde se det haaret hendes utslaat! Naar jeg er snil pike, faar jeg lov at greie og sætte det–.

Det er her,» sa hun.

De kløv opover en stummende mørk stentrap, – «men det er ikke no at bry sig om. Vores opgang er endda værre – De skal se, naar De kommer og besøker os. Kom en aften vel – saa faar vi fat paa de andre og gaar ut paa en gedigen Romarangel. Den sidste ødela jo altsaa jeg.»

Hun ringte paa i øverste etage. Konen, som lukket op, saa net og hyggelig ut. Hun viste dem ind paa et litet værelse med to senger. Vinduet vendte ut mot en graa bakgaard med klæsvask foran vinduerne, men der var blomster paa balkonerne, og ovenover de graa tak laa loggiar og terrasser med grønne busker.

Fransiska snakket ustanselig med vertinden – mens hun tittet ind i ovnen og kjendte paa sengene – og indimellem oplyste ham:

«Sol er her hele formiddagen. Naar den ene sengen kommer ut, er her ikke saa værst liten plads heller. Ovnens ser bra ut. Det koster 40 lire uten lys og varme og 2 for servizio. Det er billig. Skal jeg si, De tar det? De kan flytte ind imorgen, om De vil! –

Ingenting at takke for. De kan vite, jeg synes, det er moro at kunne hjelpe Dem litt,» sa hun i trappen. «Bare De maa like Dem. Signora Papi er renslig, vet jeg.»

«Ja det er vel en sjelden dyd hertillands det?»

«Aa nei da. De er ikke likere de som leier ut hjemme i Kristiania, tror jeg. Der som min søster ^[70] og jeg bodde i Holbergs gate – jeg hadde sat et par nye laksko ind under sengen, men jeg turde aldrig ta dem ut igjen. Sommetider tittet jeg ind til de – de stod og saa ut som to smaa hvite lodne lam.»

«Ja,» sa Helge. «Jeg har jo alltid bodd i mit hjem jeg.» Fransiska lo pludselig høit:

«Vet De, signoraen trodde, jeg var Deres moglie – at vi skulde bo der begge. Jeg sa, jeg var Deres kusine – hun smakte litt paa det forresten. Cugina – det er vist ikke bra nogensteds i verden det!»

Saa lo de begge en stund av det.

«Har De lyst at gaa en tur,» spurte frøken Jahrmann pludselig. «Skal vi gaa ut til Ponte Molle? Har De været der? Orker De gaa saa langt? Vi kan trikke hjem, skjønner De?»

«Jaamen orker De – De er jo ikke frisk?»

«Jeg har netop godt av at gaa – værsgod gaa, sier Gunnar altid – Heggen altsaa.»

Hun smaasnakket ustanselig og skottet op av og til for at se, om hun moret ham. De gik utover den nye vei langs Tiberen – elven veltet graagul under de grønne bakker. Der laa smaa perlemorblanke skyer over Monte Marios mørke kratskog med de graagule villaers blokke mellem de eviggrønne trær.

Fransiska hilste paa en konstabel og lo mot Gram:

«Tænk den fyren har fridd til mig, De. Jeg spaserte ofte her alene, og saa pleiet jeg at snakke med ham. Og saa fridde han. Søn til en tabaccaroen vor har forresten ogsaa fridd til mig. Jenny ^[71] skjendte saa paa mig – hun sa, det var min egen skyld, og det var det kanskje ogsaa.»

«Jeg synes, frøken Winge skjender noksaa meget paa Dem, jeg. Hun er en streng mama, later det til?»

«Nei Jenny? Bare naar jeg behøver det. Gid nogen hadde gjort det før» – hun sukket. «Men det har de altsaa ikke, desværre.»

Helge Gram følte sig let og fri, som han gik der med hende. Der var noget saa bløtt over hende – gangen, stemmen, ansigtet under den store lodne klokkehat. Det var, som han ikke rigtig likte Jenny Winge, naar han tænkte paa hende nu – hun hadde saa selvsikre, lysegraa øine – og saan forførdelig appetit. Cesca fortalte netop, hun kunde næsten ikke spise om dagen.

Og han sa:

«Frøken Winge, det er vist en ung dame, som er ganske bestemt av sig.»

«Ja det skal gud vite. Hun har karakter, hun. Tænk – hun har altid villet male. Og saa maatte hun være lærerinde. Aa hun har slitt! Ja det synes ikke paa hende nu. Hun er saa sterk, saa hun liksom retter sig op straks. Men det første, jeg traf hende paa malerskolen. Der var liksom noget saa haardt og indesluttet – jeg vet ikke – pansret, sier Gunnar – ved hende. Hun var rasende tilbakeholdende – jeg blev sletikke kjendt med hende, før hun kom hitned. Moren er enke anden gang – hun heter fru Berner – der er tre smaa halvøsken, – tænk de hadde to smaa værelser, og Jenny laa paa et litet pikekammer – arbeidet og

læste og utdannet [72] sig ved siden av og hjalp moren baade med penger og i huset – de hadde ikke pike. Og ingen venner og bekjendte hadde hun. Hun lukker sig liksom, naar hun har motgang, vil ikke klage – men naar hun har medgang, saa er det som hun aapner armene for alle, som trenger støtte av hende.»

Fransiska hadde faat hete kinder. Hun slog sine store øine helt op mot ham:

«Jeg, ser De, jeg har aldrig hat andet vondt, end det jeg har rotet mig opi selv. Jeg er litt hysterisk og saa lar jeg mine egne stemninger løpe av med mig. Men Jenny snakker med mig om det – hun sier, det eneste uoprettelig vonde, vi kommer ut for har vi altid forskyldt selv. Og hvis man ikke kan træne sin vilje til at beherske sine stemninger og drifter og denslags, sier hun – hvis man ikke længer er herre over sig selv, gjør man bedst i at skyte sig, sier Jenny.»

Helge smilte ned til hende. «Sier Jenny,» og «Gunnar sier» og «jeg hadde en ven, som pleiet at si». Hvor ung og tillidsfuld hun var.

«Ja. Men der gjælder kanske andre love for frøken Winge end for Dem. Kan De ikke tænke Dem – saa forskjelligere dere to er – selve det at leve betyr ikke det samme for to mennesker.»

«Nei,» sa hun stille. «Men jeg er saa glad i Jenny. Jeg trenger saa til hende.»

De var kommet til broen. Fransiska lænet sig utover. Længere oppe ved elven under den brungrønne bakke laa en fabrikk, hvis høie, slanke skorsten kastet en skjælvende speiling ut i det ilsomme, gule vand. Bakom den bølgende slette, langt inde, laa [73] Sabinerfjeldene lergraa og nakne med blaanende kløfter og snefjeld langt bakom der igjen.

«Jenny har malt dette – men der er sterk aftensol. Fabriken og pipen staar aldeles rødt. Og saa er det efter saan en het dag, da man ikke ser fjeldene for dis, men bare nogen hvite sneblikk høit oppe i det tunge, metalagtige blaa. Og saa skyer – der er store skyer oppe over sneen. Det er vakkert – jeg skal be Jenny vise Dem det.»

«Kan vi ikke faa litt vin her,» spurte han.

«Det blir snart koldt – men litt kan vi nok sitte.»

Hun viste vei over den runde plads bakom broen. Mellem alle osterierne valgte hun en liten have. Bakom nogen skur med borde og straastoler stod der en bænk under nakne almetrær. Utenfor haven var der en grøn eng – bortom den løftet høiden paa den anden side elven sig mørk mot den skybleke himmel.

Fransiska brøt en kvist av hyldebuskene langs gjærdet. Den hadde smaa grønne, nye skud, som kulden hadde svidd svarte i tuppen.

«Se saan staar de og sprætter og fryser hele vinteren. Men naar vaaren kommer, har det ikke gjort dem noget.»

Da hun la fra sig kvisten, tok han den. Og han blev ved at holde den.

De fik hvitvin. Fransiska blandet sin med vand og bare nippet. Saa smilte hun bønlig.

«Vil De gi mig en cigaret?»

«Med fornøielse – hvis De tror, De taaler det.»

«Aa – jeg røker næsten ikke nu. Jenny lar næsten helt være for min skyld. Forresten, iaften tænker jeg hun tar sin mon igjen. Hun er sammen med Gunnar.»

[74] Fransiska smilte i lyset av fyrstikken:

«Men ikke si til Jenny, jeg har røkt – hører De?»

«Nei da.» Han lo.

«Jo.» Hun røkte tankefuldt. «Jeg ønsker saa, Jenny og Gunnar vilde gifte sig. Jeg er ræd, de gjør det ikke – de har været saa gode venner altid. Da blir man ikke saa let forelsket, vel? I nogen, man kjender saa godt fra før. Og de er saa like igrunden. Men det er motsætningerne, som tiltrækker hinanden, sier de. Jeg synes det er dumt, det er saan – men det er det vist. Men det var bedre, man forelsket sig i nogen, man var saan beslegtet med. Da kom ikke alt det vonde og sørgelige, som er i kjærligheten. Tror De vel?

Tænk Gunnar er fra en fattig husmandsplads nede i Smaalenene. Men han kom til Kristiania – en tante av ham paa Grünerløkken tok ham til sig, for de hadde det saa smaat hjemme hos ham. Da var han bare ni aar, og saa gik han med vask, for hun hadde strykeri, tanten, og siden kom han paa verksted. Det han kan og vet, har han lært sig selv. Han kan ikke la være at læse, for alting intresserer ham slik, at han maa komme tilbunds i det. Jenny sier, han glemmer rent at male – nu har han lært sig italiensk saa grundig, at han kan læse alle bøker – vers og.

Jenny er ogsaa slik. Hun har lært en masse bare fordi det moret hende. Jeg kan aldrig lære noget av bøker, jeg – jeg faar hodepine av at læse. Men Jenny og Gunnar fortæller mig. Da husker jeg det. De vet vist ogsaa en masse – kan De ikke fortælle [75] mig litt om det, De studerer. Det er det bedste jeg vet, naar nogen fortæller mig. Da husker jeg det.

Det er Gunnar, som har lært mig at male og. Jeg tegnet altid som barn – jeg hadde saa let for det. Saa traf jeg ham paa fjeldet for tre aar siden – jeg laa og arbeidet der. Ja jeg kjendte ham fra før litt. Jeg laa og lavet billeder da – græsselig ordentlige, men ikke skygge av kunst. Det skjønte jeg godt selv, men jeg skjønte ikke hvorfor. Jeg vilde ha frem noget i billederne mine, men jeg visste ikke rigtig, hvad det var, og jeg ante ikke, hvordan jeg skulde faa det til.

Men saa snakket jeg med ham. Viste ham sakerne mine. Han kunde meget mindre end jeg da – saan teknisk. Han er bare et aar ældre end mig og. Men det han hadde lært, det kunde han bruke. Ja saa malte jeg to sommernatsbilleder. Dette underlige clairobscur – alle farverne ligger saa dypt, men de er saa lysende sterke. – Naturligvis, de var ikke gode. Men der var kommet noget i dem av det, jeg vilde ha til – jeg kunde se, jeg hadde malt dem og ikke hvemsomhelst anden pike, som hadde lært litt –. Skjønne De?

Jeg har et motiv herute – en anden vei ind til byen. Vi skal gaa der engang. Det er en vei mellem to vignemure – ganske smal. Et sted er der to porter i barokstil med jerngitter. Ved hver staar der en cypres. Jeg har gjort etpar pennetegninger og farvelagt. Der er en tung mørkeblaa sky over cypresserne og en

klare av grøn luft og en stjerne – et skimt av take og kupler i byen langt, langt inde –.

[76] Der skulde være saan patos da forstaar De –.»

Det begyndte at skumre sterkt. Hendes ansigt lyste blekt under hatten.

«Ikkesandt – synes De ikke – jeg maa bli frisk – faa arbeide –.»

«Jo,» hvisket han. «Aa jo. Kjære –.»

Han hørte, hun sat og pustet tungt. Der var stille en stund. Saa sa han lavt:

«Hvor glad De er i Deres venner, frøken Jahrmann.»

«Ja. – Og jeg vilde, alle mennesker skulde være mine venner. Jeg vil være glad i alle, skjønner De.»
Hun sa det ganske sagte, og hun aandede ut.

Helge Gram bøiet sig pludselig frem og kysset hendes haand, som laa hvit og liten paa bordet.

«Tak,» hvisket Fransiska stille.

De sat litt.

«Vi maa gaa, kjære Dem, her blir saa koldt at –.»

*

Dagen efter, da han kom flyttende op paa sit nye værelse, stod der en majolikakrukke med smaa blaa iris i solskinnet paa bordet. Signoraen forklarte, kusinen hadde været oppe med dem.

Da Helge blev alene, bøiet han sig over blomsterne og kysset dem alle – en for en.

VI.

Helge Gram trivdes paa sit værelse dernede ved Ripettaen. Han hadde en følelse av, at han arbeidet let og godt ved det lille bordet foran vinduet – ut ^[77] mot gaarden med vasketøiet og blomsterpottene paa balkonerne. Familien midt imot hadde to smaabarn, gut og pike, saan seks-syv aar. Naar de kom ut paa sin lille altan, nikket og vinket de til Helge, og han vinket igjen. I det sidste hadde han ogsaa begyndt at hilse paa deres mor. Dette lille hilsebekjendtskap gav ham saan en god, hjemlig følelse. – Foran ham stod Cescas vase; han passet paa at fylde den med friske blomster altid. Og signora Papi var flink til at forstaa hans italiensk. Det var for hun hadde hat danske logerende, sa Cesca – danske kan ikke lære fremmede sprog.

Naar signoraen hadde været et ærinde inde hos ham, blev hun bestandig staaende en evighet borte ved døren og snakke. Mest om «kusinen» – «che bella», sa signora Papi. En gang hadde frøken Jahrmann været oppe hos ham alene og en gang sammen med frøken Winge – begge ganger for at be ham hjem til dem. – Naar fru Papi saa tilslut avbrøt sig selv og lo – her stod hun og forstyrret ham i skrivningen – og forsvandt – saa la Helge sig bakover i stolen med armene bak nakken. Han tænkte paa sit værelse hjemme – ved siden av kjøkkenet, hvor mor og søster gik og snakket om ham, høit, bekymret, misbilligende. Han kunde høre hvert ord – som han vel skulde. Aa –. Og hver dag hernede blev en dyrebar naade. Endelig, endelig fik han ha fred – kunde arbeide, arbeide.

Eftermiddagen gik i museer og biblioteker. Men i skumringen, saa ofte han syntes, det gik an, stak han op til de to malerinder i Via Vantaggio og drak te.

^[78] I regelen var de hjemme begge. Undertiden var der andre fremmede – Heggen og Ahlin traf han jevnlig deroppe. To ganger hadde han truffet frøken Winge alene og en gang bare Fransiska.

De var altid paa Jennys værelse. Der var lunt og hyggelig, skjønt de lot skodderne staa oppe, helt til det sidste blaa aftenskjær var svundet. Det glødet og raslet i ovnen og vandkjelen surret over spritapparatet. Han kjendte hver ting i rummet nu – studierne og fotografierne paa væggene, vaserne med blomster, det blaa teservice, bokhylden ved sengen, staffeliet med Fransiskas portræt. Litt uryddig var der alltid – bordet foran vinduet fløt av tuber og farveskrin og skissebøker og løse papirer, og indunder det skubbet Jenny med foten pensler og malerfiller, som fløt paa gulvet, mens hun gik og stelte tebordet. Der var gjerne sytøi og halvstoppede strømper i sofaen, og hun la det bort og satte sig til at smøre kjeks – og stod op og flyttet unna et spiritusstrykejern, som alltid stod fremme et eller andet sted i stuen.

Imens pleiet han at sitte og snakke med Fransiska i ovnskroken. Undertiden hændet det, at Cesca fandt paa, hun vilde være huslig, og Jenny skulde sitte og dovne. Jenny bad for sig – Cesca ryddet som en hvirvelstorm – stuvet alle vildfarne effekter bort paa steder, hvor Jenny aldrig fandt dem igjen. Tilslut banket hun de manglende tegnestifter i billederne, som hang skjævt og krøllet sig paa væggene – brukte sin ene sko til hammer.

Gram kunde ikke bli rigtig klok paa frøken Jahrmann. Hun var alltid venlig og hyggelig mot ham ^[79] – men aldrig mere saan inderlig fortrolig som den dag, de gik til Ponte Molle. Undertiden var hun saa besynderlig aandsfraværende – det var, som hun ikke sanset, hvad han sa, skjønt hun svarte nok venlig

paa en maate. Et par ganger hadde han en følelse av, at han trøttet hende. Spurte han, hvordan hun hadde det, svarte hun igrunden ikke. Og da han engang nævnte hendes billede med cypresserne, sa hun, forresten i en meget søt tone:

«De maa ikke bli sint, Gram – men jeg liker ikke at snakke om mit arbeide, før det er færdig – ikke nu ialfald.»

Det gav ham liksom enslags opmuntring, at han merket, billedhugger Ahlin likte ham ikke. Svensken kunde altsaa tænke sig ham som rival –. Forresten hadde han faat indtryk av, at Fransiska hadde trukket sig tilbake fra Ahlin.

Naar han var alene, gik Helge og tænkte ut, hvad han vilde si til Cesca – førte i fantasien lange samtaler med hende. Han længtes efter at snakke som den dagen ved Ponte Molle – han vilde gjøre gjengjæld, fortælle hende om sig selv. Men naar han møtte hende, blev han usikker og nervøs – visste ikke, hvordan han skulde faa ført samtalen ind paa det, han vilde, var ræd for at synes paatrængende eller taktløs – ræd for at gjøre noget, saa hun skulde like ham mindre. Saa merket hun hans forlegenhet og kom ham tilhjælp, lodset ham ind i smaaprat og smaatter, og det blev let for ham at tøve og le med hende –. I øieblikket var han hende taknemlig – hun fyldte let og behændig alle pauser og hjalp ham paa glid, hvergang han [80] gik istaa. Først bakefter, naar han kom hjem, var han skuffet. Det var ikke blit andet end smaaprat om alslags muntre smaatterier idag igjen.

Men var han alene med Jenny Winge, blev det altid en ordentlig samtale om solide ting. Undertiden syntes han det var litt kjedelig med disse alvorlige diskussioner om abstrakte materier. Men oftest likte han at snakke med hende, fordi samtalen fra mere almindelige forhold gled over paa hans egne personlige. Efterhaanden var han kommet til at fortælle hende svært meget om sig selv – om sit arbeide, om de vanskeligheter, han mente han hadde baade i ydre omstændigheter og i sit eget væsen. At Jenny Winge ikke snakket om sig selv, la han neppe merke til, men nok at hun undgik at drøfte problemet Fransiska Jahrmann med ham.

Det faldt ham hellerikke ind, at som han snakket med Jenny, kunde han ikke snakke med Fransiska, fordi han i hendes øine vilde synes meget betydeligere og sterkere og sikrere, end han selv trodde han var –.

*

Julekvelden hadde de været i foreningen allesammen og gik efterpaa til midnatsmessen i S. Luigi de Franchesi.

Egentlig syntes Helge først, det var svært stemningsfuldt. Det var halvmørkt nedover gjennom kirken tiltrods for alle de tændte krystalkroner, men de hang saa høit under taket. Altvæggen var en eneste mur av lys – hundredvis av voksllys med bløte, gyldne flammer. Og korsang og orgeltoner strømmet dæmpet gjennom rummet. – Desuten sat [81] han ved siden av en nydelig ung italiensk dame, som tok en rosenkrans av lapis lazuli op av en fløilsforet juveleræske og bad meget andægtig.

Men om litt begyndte frøken Jahrmann at mukke mere og mere høilydt. Hun sat foran med frøken Winge.

«Uf Jenny – vi gaar. Synes du, dette er julestemning kanskje – det er jo bare en almindelig koncert jo – styg koncert. Hør den fyren, som synger nu – aldeles uttrykkløst – stemmen er ganske utskreket desuten. Isch –.»

«Hysch da Cesca – det er da en kirke vi er i, faar du huske.»

«Kirke – blaas. Det er jo koncert jo – vi maatte jo ha baade billetter og program. Fillekoncert – jeg blir aldeles i daarlig humør –.»

«Jaja – vi skal gaa, naar dette nummeret er ferdig. Men ti nu stille da ialfald, mens vi er her.»

«Nei,» snakket Cesca, «nytaarsnat ifjor. Jeg var i Gesu – det var stemning det. Te Deum. Jeg knælte ved siden av en gammel bonde fra kampanjen og en ung pike, som var syk – og saa yndig. Alle mennesker sang – den gamle bonden kunde hele Te Deum paa latin. Der var stemning der!»

Mens de sagte banet sig vei ut av den overfyldte kirke, klang Ave Maria gjennom rummet.

«Ave Maria,» fnyste Fransiska. «Hører dere ikke, det raker hende ikke, det hun synger – som en fonograf. Jeg taaler ikke at høre denslags musik bli mishandlet slik –.»

«Ave Maria,» sa en dansk herre, som gik ved siden av hende. «Jeg husker en ung norsk dame [82] – hvor hun dog sang den vidunderlig. En frøken Eck –.»

«Berit Eck – kjender De hende, Hjerrild?»

«Hun var i København for to aar siden – sang med Ellen Bech. Jeg kendte hende ganske godt. De kender hende, frøken Jahrmann?»

«Min søster kjendte hende,» sa Fransiska. «Ja De traf jo min søster Borghild i Berlin. Liker De frøken Eck – fru Hermann heter hun jo forresten nu.»

«Hun var en meget sød pige – nydelig. Og ualmindelig lovende –.» Fransiska sakket agterut med Hjerrild.

*

Det var avtalen, at Heggen, Ahlin og Gram skulde bli med damerne hjem og spise natmat – Fransiska hadde faat julekasse hjemmefra. Bordet stod dækket med norsk julekost, pyntet med tusenfryd fra kampanjen og lys i syvarmede staker.

Fransiska kom sidst ind – hun hadde tat med dansken.

«Var det ikke hyggelig, Jenny, – at Hjerrild vilde være med?»

Det viste sig, at der var baade øl og genever paa bordet – og norsk smør og mysost og kold tiur og sylte og spekelaar.

Fransiska sat ved siden av Hjerrild. Og saasart samtalen tok til at bli livlig rundt bordet, snudde hun

sig til ham.

«Kjender De pianisten Hermann, som frøken Eck blev gift med?»

«Ja meget godt. Jeg har boet i pensionat med [83] ham i København og jeg traf ham ogsaa nu i Berlin –.»

«Hvordan synes De, han er?»

«Det er jo en kø'n kal. Voldsomt begavet – han forærede mig sine sidste kompositioner – de er vældig originale efter min mening. Jo-o. Jeg synes saamæn meget godt om ham –.»

«Har De dem her? Faar jeg lov at se dem – jeg vilde gjerne gaa op i foreningen og spille dem igjennem. Han var en ven av mig i gamle dage,» sa Fransiska.

«Javist! Nu husker jeg – han har Deres fotografi! Han vilde ikke fortælle, hvem det var.»

Heggen var blit opmerksom.

«Ja – det er sandt,» sa Fransiska svakt. «Han fik vist engang et billede av mig, tror jeg –.»

«Iøvrig –.» Hjerrild drak ut. «Han er nu likegodt en lille smule for brutal – kan være lovlig hensynsløs. Men – maaske, det er det, som gjør ham uimodstaaelig – for kvinderne. Mig personlig var han undertiden – lidt for meget – proletaren.»

«Det er netop det–» hun famlet efter ordene. «Det var det, jeg beundret hos ham. At han hadde kjæmpet sig op nedenfra. Til det, han nu er. – Saan en kamp *maa* gjøre brutal, synes jeg. Ja, synes ikke De, det undskylder en hel del – næsten alt?»

«Tøv, Cesca,» sa Heggen pludselig. «Hans Hermann blev opdaget, da han var tretten aar, og er blit hjulpet helt siden –.»

«Jamen saan at maatte ta mot hjelp da – maatte [84] takke for alt. Og altid være ræd for at bli tilsidesat – overset – mindet om, at han var – ja som Hjerrild sa – proletarbarnet.»

«Jeg kan ogsaa pukke paa, at jeg er proletarbarn –.»

«Nei du kan ikke, Gunnar. Jeg er sikker paa, du har altid været overlegen over dine omgivelser. – Naar du kom ind i en kreds, som liksom socialt skulde staa høiere, end den, du var født i – saa var du alt overlegen der og – visste mere, var klokere, tænkte finere. Du har altid kunnet ha den sterke følelsen av, at du hadde kjæmpet dig til alt og arbeidet dig til alt selv. – Du har aldrig behøvet at gaa og takke mennesker, som du visste, kanske saa ned paa dig for din herkomsts skyld – som snobbet sig med at hjelpe en begavelse, hvis rækkevidde de ikke forstod et dust av – som var dig inderlig underlegne og trodde de stod over dig – maatte takke dem, som du ikke kunde føle taknemlighet mot. – Du kan ikke snakke om proletarfølelser, Gunnar – for du har aldrig visst, hvad det var –.»

«Et menneske, Cesca, som tar mot denslags hjelp – av folk, som han ikke kan føle taknemlighet mot – er et uforbederlig underklasseindivid.»

«Skjønner du da ikke gut – man gjør slikt, naar man vet, man har et talent – kanskje geni – som kræver at bli utviklet. Forresten – du som sier, du er socialdemokrat – du skulde ikke snakke saan om underklasseindivider, synes jeg.»

«Et menneske, som har agtelse for sit eget talent, gjør det ikke til prostitueret. – Og hvad det angaar [85] at være socialdemokrat –. Socialdemokrati – det er kravet paa retfærdighet. Men retfærdigheten kræver, at denslags folk som han blir underkuet – klemt ned paa bunden av samfundet, med lænker paa og svepe over sig. – Den virkelige, legitime underklasse *maa* kues forsvarlig –.»

«Det var en eiendommelig socialisme—» lo Hjerrild.

«Der er ingen anden – for voksne. Jeg regner ikke paa de lysblaaøiede barnesjæle, som tror, alle mennesker er gode og det onde er samfundets skyld. – Var alle mennesker gode, var samfundet paradis. Men det er proletarsjælene, som gjør det ondt. De findes i alle samfundslag, som det nu er. Er de herrer, er de grusomme og brutale – tjener de, er de krypende og sleske – og dovne. Jeg har for den saks skyld truffet dem inden socialisternes rækker – ja Hermann kalder sig jo socialist han og. Kan de finde hænder, som vil løfte dem op, tar de mot – og traakker i de samme hænder efterpaa. Har de tæften av, at en trop marsjerer fremover, slutter de sig til den for at faa part i byttet – men loyaliteten, kameratskapsfølelsen, de eier den ikke. Maalet – de ler av det i al hemlighet. Retfærdigheten – igrunden hader de den – de vet, seirer den, gaar det dem ilde. –

Det er alle, som frygter retfærdigheten, jeg kalder det legitime proletariat – det som skal bekjæmpes – uten skaansel. Har det magt over de fattige og svake, skræmmer og tyranniserer det dem til proletarer. Er det selv fattig og svakt, kjæmper det ikke – det tigger sig frem og slesker sig frem – og overfalder bakfra, hvis det ser sit snit –.

[86] Det er et samfund, hvor overklasseindivider styrer, som *maa* være maalet. For overklasseindivider kjæmper aldrig for sig selv – de føler sine egne uuttømmelige resurser – de øser ut til de fattigere – kjæmper for at skaffe lys og luft til hver liten evne av godt og vakkert hos smaasjælene – de som hverken er det ene eller det andet – gode, naar de har raad til det – slette, naar proletariatet tvinger dem til det. Maalet er, at de faar magten, som føler ansvar ved tanken paa hver liten god evne, som blir knust—.»

«Du forstaar allikevel ikke Hans Hermann,» sa Cesca sagte. «Aa. Det var ikke bare for sin egen skyld, han var oprørt over samfundsurretten. De smaa gode evner, som gik tilspilde – han snakket om det, han. – Naar vi gik tur ute paa østkanten og saa de smaa bleke barna – i de fæle, triste, overfyldte kasernerne, som han sa, han gjerne vilde svi av –.»

«Fraser. Hvis han skulde hat husleien –.»

«Fy Gunnar,» sa Cesca heftig.

«Jaja. Han hadde nu ikke været socialist, hvis han hadde været født rik. – Men like egte proletar.»

«Er du viss paa, du hadde været socialist da,» sa Cesca – «hvis du hadde været født – til greve for eksempel.»

«Hr. Heggen er greve» – lo Hjerrild. «Til mange luftige slotte –.»

Heggen kastet hodet tilbake og sat litt.

«Jeg har ialfald aldrig hat nogen følelse av, at jeg var født fattig,» sa han, mest for sig selv.

«– Naaja» – det var Hjerrild igjen. «Med hensyn til Hermanns barnekjærlighed – sin egen lille dreng [87] bryder han sig neppe stort om. Det var nu grimt, som han bar sig ad mod hende –. Først truede og tryglede han for at faa hende – saa, da hun skulde ha den lille, maatte hun nok baade true og trygle, før han giftede sig med hende.»

«Har de en liten gut,» hvisket Fransiska.

«Ak ja. Den kom, da de havde været gifte seks uger – lige i de dage, jeg reiste fra Berlin. Hermann var reist fra hende til Dresden, da de havde boet sammen en maaned.

Jeg begriber jo ikke, hvorfor han ikke kunde giftet sig lidt før. Det var jo avtalen, de skulde skilles igjen. Hun vilde det selv.»

«Isch,» sa Jenny. Hun hadde hørt efter samtalen en stund. «At man gaar bort og gifter sig med det forsæt at skilles efterpaa –.»

«Herregud.» Hjerrild lo litt. «Naar man kender hinanden ud og ind – ved, man kan ikke komme ud av det sammen –.»

«Da faar man la være at gifte sig.»

«Selvfølgelig. De frie forhold er jo meget smukkere. Men herregud – hun maatte jo. Hun vil holde koncert i Kristiania næste høst og se at faa sanginformationer. Det kan hun jo da ikke – med barnet – hvis hun ikke havde været gift – staklen.»

«Neinei. Kanske. – Men det er ækkelt allikevel. Jeg har ikke sympati for frie forhold, hvis De mener, folk indlater sig med hinanden, skjønt de forutsætter, de blir lei hinanden. Bare saan en ganske almindelig platonisk, borgerlig forlovelse, som blir hævet – jeg synes, den, som maatte hæve den er flekket til litt. – Men har man nu engang været [88] saa ulykkelig at ta feil – saa for folks skyld at spille den motbydelige komedien – en blasfemisk vielse, hvor man staar og lover ting, man paa forhaand har bestemt ikke at holde –.»

*

Gjesterne gik først ved daggry. Heggen blev igjen et øieblik efter de andre.

Jenny aapnet balkondøren for tobaksrøken. Hun stod litt og saa ut. Himlen var⁹¹ graablek alt med et svakt rødgult skjær ned mot hustakene. Det var bitende koldt. – Heggen kom bort til hende:

«Ja tak for naa da. Det var den julekvelden. – Hvad tænker du paa?»

«At det er julemorgen.»

«Ja. Det er nok saa rart, du.»

«Undres, om de fik kassen min i rette tid hjemme,» sa hun om en stund.

«Ja sendte du den ikke den ellefte – de har vel det.»

«Forhaabentlig. – Det var altid saa moro første juledagsmorgen at komme ind og se paa træet og presenterne i dagslys. Da jeg var unge altsaa.» Hun lo litt. «Det er meget sne iaar, skriver de. Da er de vel opover idag – barna.»

«Ja –» sa Heggen. Han stod litt og saa utover med hende. «Neimen – du blir kold, Jenny. Godnat da – tak for iaften.»

«Selv tak. Godnat. Glædelig jul, Gunnar.» De gav hinanden haand. Hun blev staaende litt, efter han var gaat, før hun lukket balkondøren og gik ind.

VII.

[89] En dag i juleuken kom Gram ind paa trattoriet. Heggen og Jenny sat der, men de saa ham ikke, og mens han hængte fra sig yttertøiet, hørte han Heggen si:

«Det er sgu en slem dreng.»

«Uf ja – ækkel,» sukket Jenny.

«Og saa taaler hun det fanden ikke. I denne sciroccoen – hun blir som en fille imorgen naturligvis. Ikke bestiller hun vel no heller da – bare flyr med denne fyren –.»

«Nei bestiller? – Men jeg kan jo ikke gjøre nogenting. Hun trasket gjerne herfra til Viterbo med ham i de fillete lakskoene sine trods scirocco og alting – bare fordi den fyren kan fortælle hende om Hans Hermann.»

Gram hilste i forbigaaende. Frøken Winge og Heggen gjorde en bevægelse, som de ventet, han skulde sætte sig hos dem. Men han lot, som han ikke saa det – gik og satte sig med ryggen til dem længere oppe i lokalet.

Han forstod, de snakket om Fransiska Jahrmann.

*

Han kunde ikke la være – omtrent daglig gik han bort i Via Vantaggio. Nu sat Jenny Winge næsten altid alene hjemme – sydde eller læste. Hun lot til at bli glad, naar han kom. Forresten syntes han, hun var blit litt forandret i det sidste. Hun var ikke saa kjæk og bestemt til at uttale sig mere – ikke oplagt til at diskutere og docere heller. Det var næsten, som hun skulde være en liten smule trist.

[90] En dag spurte han, om hun ikke var riktig frisk.

«Frisk – jo det er jeg da. Hvorfor det?»

«Nei jeg vet ikke – jeg synes, De er blit saa stille, frøken Winge.»

Hun hadde netop tændt lampen og han saa, hun blev rød:

«Jeg blir kanskje nødt til at reise hjem snart. Min søster har faat spidskatar og mama er saa opgit.» Hun stod en stund. «Det er jeg jo litt trist for. Og jeg skulde gjerne blit her – vaaren over ialfald.»

Hun tok sit sytøi og satte sig til med.

Helge spekulerte paa, om det var Gunnar Heggen – han hadde aldrig riktig kunnet bli klok paa, om der var noget mellem de to. Og for tiden var Heggen, som Helge hadde hørt skulde ha et temmelig letfængelig hjerte, sterkt optat av en ung dansk sykepleierske, som laa i Rom med en gammel dame, hun passet. – Det var hendes rødmen, som han syntes var saa underlig – det lignet hende saa litet.

Den aften kom Fransiska hjem, før han gik. Han havde set hende litet siden jul – men nok til at merke, at han var hende fuldstændig likegyldig. Der var ikke tale om luner og barnagtig uskikkelighed mere. Det var bare, som hun ikke *saa* andre mennesker længer – et eller andet optok hende fuldstændig. Sommetider gik hun rent som i søvne.

Men han blev ved at opsøke Jenny allikevel, baade paa det trattori, hvor hun pleiet spise, og hjemme paa hendes værelse. Han visste neppe selv, hvorfor han gjorde det. Men det var, som han trængte til at se hende.

[91] En eftermiddag kom Jenny ind paa Fransiskas værelse for at lete efter en terpentinflaske. Fransiska tok altid hos Jenny det hun havde brug for og bragte det aldrig tilbage. Da laa Cesca paa sin seng og hulket kvalt ned i puterne. Hun maatte ha sneget sig op, for Jenny havde ikke hørt hende komme.

«Men kjære dig – hvad er det – syk?»

«Nei. Gaa da Jenny – kjære gaa. Nei jeg vil ikke si det – du sier bare, det er min egen skyld.»

Jenny saa, det nyttet ikke at snakke til hende. Ved tetid gik hun ut og kaldte ved døren. Tak, ⁹² hun skulde ingenting ha, sa Cesca.

Men om kvelden, hun laa i sengen og læste, smøk Cesca pludselig ind – i natkjole. Hendes ansigt var rødskjoldet og hovent av graat.

«Faar jeg lov at ligge hos dig inat, Jenny – jeg orker ikke være alene du –.»

Jenny gjorde plads. Hun sværmet ikke for skikken, men Cesca pleiet at komme og be om at faa sove hos hende, naar hun var allerværst ulykkelig.

«Nei læs da, Jenny – jeg skal ikke forstyrre – jeg skal ligge ganske stille her indtil væggen bare.»

Jenny lot, som hun læste en stund. Fransiska hikstet forgraatt av og til. Saa spurte Jenny:

«Kan jeg slukke – eller vil du, den skal brænde?»

«Nei tak, bare sluk du!»

I mørket slog hun armene om Jenny og fortalte hulkende:

Hun hadde været paa kampanjen med Hjerrild igjen. Og saa hadde han kysset hende. Først hadde hun bare skjændt litt, for hun hadde trodd, det [92] var bare toskestreker. Men saa blev han saa ækkel, at hun blev ordentlig sint. «Og saa vilde han, jeg skulde bli med ham paa hotel inat. Han sa det akkurat som han skulde spurt, om jeg vilde gaa til konditoren med ham. – Og saa blev jeg rasende, og saa blev han ogsaa sint. Og saa sa han nogen ækle, sjofle ting.» Hun laa litt, og, hun skalv som i feber. «Saa sa han – ja du skjønner altsaa – om Hans da. – Hans hadde fortalt om mig, da han viste Hjerrild mit fotografi – saan at Hjerrild trodde –

– Skjønner du det Jenny –» hun knuget sig ind til den anden «– ja for jeg gjør det ikke – at jeg blir ved at være glad i den slusken –

– Ja Hans hadde altsaa ikke sagt mit navn da, kan du vite,» sa hun om litt. «Og han kunde jo ikke tænke naturligvis, at Hjerrild skulde træffe mig. Eller kjende mig efter det fotografiet, da jeg var atten aar.»

*

Syttende januar var det Jennys fødselsdag. Hun og Fransiska skulde holde middagsselskap ute i kampanjen, paa et litet osteri ved Via Appia nuova. De hadde indbudt Ahlin, Heggen, Gram og frøken Palm, den danske sykepleierske.

Par om par gik de fra sporvognsstoppestedet utover den hvite landevei i solskinnet. Der var vaar i luften – den brunbleke kampanje hadde faat et graagrønt skjær, og tusenfryden, som hadde staat og blomstret saa smaat hele vinteren, begyndte at bre sig utover i sølvskinnende flekker. Og saa var de utaalmodige dusker av lysegrønne skud paa hyldebuskene langs gjærderne blit større.

[93] Der var lerker, som hang og dirret høit oppe i den blaa hvite himmel. Og varmen sløret alt – der laa dis over byen derinde og over de stygge, rødgule husblokker, som den hadde drysset utover sletten. Albanerfjeldene med de hvite smaabyer opover skimtet gjennom taake bortom akvadukternes vældige buerækker.

Jenny og Gram gik foran, og han bar hendes lysegaa støvkaape. Hun var straalende vakker i en sort silkekjole – han hadde aldrig før set hende i andet end den graa kjolen eller spaserdragt og bluse. Men det var, som det var en ny og fremmed kvinde, han gik med nu. Hun var jo ganske myk og rund jo om det slanke liv i dette blanke sorte – og saa var kjolen skaaret ut i en smal, dyp firkant ned paa brystet, og huden og haaret stod blændende lyst – hun hadde ogsaa en stor sort hat paa; Helge hadde set hende med den før, men ikke lagt merke til den. Om det saa var hendes lyserøde perlebaand, saa tok det sig helt anderledes ut til denne dragten.

De spiste ute i solskinnet under de nakne vinranker, som tegnet et fint, blaalig skyggenet paa duken. Og frøken Palm og Heggen hadde pyntet bordet med tusenfryd – rigtignok hadde makkaronien været færdig en god stund og de andre hadde maattet vente, før de to kom med dekorasjonen. Men maten var god og vinen udmerket, og frugten hadde Cesca selv utsøkt i byen og tat med, og kaffen ogsaa – den skulde hun lave selv, paastod hun, for at være viss paa, den blev god.

Efter maaltidet drev Heggen og frøken Palm omkring og studerte de marmorbiter – stumper av [94] relieffer og indskrifter, som var fundet paa eiendommen og muret ind i husvæggen. Litt efter forsvandt de om hjørnet. Ahlin blev sittende ved bordet og røkte med halvaapne øine i solen.

Osteriet laa indunder en bakkeskraaning. Gram og Jenny kløv paa maafaa opover. Hun plukket av de smaa vilde morgenfruer, der grodde i skræntens rødgule sand.

«Disse er der saan masser av paa Monte Testaccio. Har De været der, Gram?»

«Ja flere ganger. Jeg var der iforgaars og saa paa den protestantiske kirkegaard. Kameliatrærne staar aldeles dørgende fulde av blomster nu. Og paa den gamle delen fandt jeg anemoner i græsset.»

«Ja nu kommer de.» Jenny sukket litt. «Utenfor Ponte Molle ved Via Cassia etsteds – er der saan masse anemoner. Jeg fik nogen blomstrende mandelgrener av Gunnar imorges – de har dem paa den spanske trappe allerede. Men de er vel kanskje drevet frem kunstig.»

De var kommet op paa høiden og gik indover marken. Jenny gik og saa ned. Det spiret overalt i den korte, strie græsbund – der stod rosetter av spraglede tidselblad og av nogen store, sølvgraa blade og bakte sig i solen. De drev bortover mot en ensom murmasse, som reiste sig av sammenstyrtet grus midt i engen – formløs og navnløs.

Blek, graagrøn bølget kampanjen rundt dem til alle kanter under den lyse vaarhimmel og de trillende lerker. Dens grænser tapte sig i soldisen. Byen derinde bak dem blev bare til en lys hildring, og fjelde og skyer gik sammen, og akvadukternes gule ^[95] buerækker kom ut av lystaaken og blev borte igjen ind mot byen. De talløse ruiner blev bare smaa skinnende murbiter strødd utover i det grønne, og pinjerne og eukalyptustrærne ved de smaa rosenrøde og okkergule huser stod uendelig ensomme og mørke og forlatte ute i den blonde, tidlige vaarens dag.

«Kan De huske den første morgen, jeg var hernede, frøken Winge? Jeg trodde, jeg var skuffet – og jeg tænkte, det var fordi jeg hadde længtet saa meget og drømt saa meget, at alt jeg vilde faa se, skulde bli blekt og fattig imot mine drømme. Har De lagt merke til, naar man ligger en sommerdag i solen med lukkede øine? Naar man aapner dem, er liksom alle farver graa og falmet en stund. Men det er bare fordi øinene er svækket av at være ubrukte en tid – de orker ikke straks at opfatte den mangfoldighet av farver, som er i virkeligheten – det første indtryk blir ufuldkomment og fattig. Forstaar De, hvad jeg mener?»

Jenny nikket ut for sig.

«Ja det var altsaa det samme med mig her i førstningen. Rom overvældet mig. Saa saa jeg dere – De gik forbi mig saa høi og lys og var fremmed. Jeg la ikke merke til Francesca da – det var først inde paa kneipen. Jeg sat sammen med dere fremmede mennesker – det var egentlig første gang, jeg for alvor var sammen med fremmede – før har det altid været som flygtige møter paa veien mellem hjemme og skolen. Et øieblik forvirret det mig slik – jeg syntes, jeg kunde umulig snakke med folk. Ja saa veltet det indpaa mig, alt det hjemmefra. Jeg længtes næsten hjem – og efter det Rom, jeg ^[96] hadde hørt om og set billederne av – De vet, far –» Han lo kort. «Jeg syntes ikke, jeg kunde raa med andet. Bare se paa billeder, som andre hadde gjort og læse det, andre hadde skrevet, og plukke ut og ordne om andres arbeider og leve med digtede mennesker i bøkene. – Mellem dere følte jeg mig saa fortvilet alene.

Men saa sa De det om at være alene. Nu skjønner jeg det.

– Ser De det taarnet derute – jeg var der igaar. Det staar igjen efter et fæstningsanlæg fra middelalderen – barontiden. Igrunden er der noksaa mange saanne taarn igjen baade omkring byen og i byen – man kan se bygget ind i gatens facaderække en mur næsten uten vinduer – det er saan en stump av røverbaronernes Rom. Det er den tid man vet mindst om – forholdsvis. Jeg er like ved at interessere mig mest for den nu. Jeg finder navne paa døde mennesker i arkiverne – man vet ikke mere end navnet paa dem ofte. Jeg længes efter at vite mere om dem. Jeg drømmer om Rom i middelalderen – da de slo i gaterne og bæljet ut av hete røde struper og byen var fuld av røverborge – og der sat de indespærret, kvindene deres, døtre av disse vilddyrene med deres blod i sig – og sommetider brøt de da ut, de og, og

stupte op i livet, slik det gik omkring de svartrøde murene. – Vi vet ikke saa meget om den tiden – de tyske professorerne blir skræmt og kan ikke interessere sig for dem, for de kan ikke gjøres om til bærere av abstrakte ideer – de er bare nakne jeg'er.

Herregud for en strøm av liv, der har skyllet ^[97] over dette landet – brutt i bølger omkring hver nut med by og borg paa. Og endda reiser fjeldene sig ovenover like nakne og øde. Se den endeløse massen av ruiner – bare her ute i kampanjen. Og de fjeld av bøker, som er skrevet om Italiens historie – ja om hele verdens historie. Hele den hær av døde mennesker, vi kjender. Hvor bitte bitte litet det er allikevel, som har nedfældt sig efter alle de bølger av liv, som er skyllet over, den ene efter den anden.

Og jeg synes, det er saa vidunderlig!

Saa meget, som jeg har snakket med Dem, Jenny. Og De og har snakket med mig. Og saa kjender jeg Dem jo aldeles ikke. Nu De staar der, De skulde se selv, hvor Deres haar skinner, er De saan et ukjendt taarn for mig De og. Det er saa vidunderlig synes jeg.

Har De nogensinde tænkt paa, at De aldrig har set Deres eget ansigt? Bare et speilbillede. Vort ansigt, naar det sover, naar det lukker øinene – det kan vi aldrig faa se. Er ikke det rart da?

Det var min fødselsdag. Idag er det Deres. De blir otteogtyve. Er De glad for det? De som synes, hvert aar, man har levet igjennem, er værdifuldt.»

«Jeg sa ikke det. Jeg sa bare, som oftest hadde man en del at stri igjennem i de første femogtyve aar, som man kunde være glad, naar man hadde overstaat –.»

«Men nu da?»

«Nu –»

«Ja. Vet De ganske bestemt, hvad De vil naa i det næste aar? Hvad De vil bruke det til? – Aa ^[98] men jeg synes livet er saa overvældende rikt paa muligheter – ikke De engang med alle Deres kræfter kan faa slaat alting under Dem. – Tænker De aldrig slik – blir De aldrig urolig i hjertet av det, Jenny?»

Hun bare smilte – saa ned og traadte ut en cigaretstump, hun hadde kastet. Hendes ankel skinnet hvit gjennom en klar, sort strømpe. Hun fulgte med øinene en graahvit saueflok, som randt nedover bakkehellingen midt imot.

«Neimen kaffen, Gram! De venter naturligvis paa os –»

De gik tilbake mot osteriet uten at snakke sammen. Bakken sluttet med en steil sandskrænt like over bordet, der de hadde sittet.

Ahlin laa fremover bordet med hodet i armene. Duken omkring fløt av osteskorper og frugtskræl mellem glas og tallerkener.

Fransiska i den løvgrønne dragt stod bøiet over ham – med armene om hans hals – prøvet at løfte hans hode:

«Aa nei da – aa ikke graat Lennart! Jeg skal være glad i dig – jeg skal gjerne gifte mig med dig – hører du, Lennart – jeg skal gifte mig med dig, men du maa ikke graate saan. Jeg tror godt, jeg kan bli glad i dig, Lennart – bare du ikke vil være saa fortvilet.»

Ahlin hulket:

«Nei nei – inte på det viset – jag vill inte då, Cesca –»

*

Jenny snudde sig og gik tilbake langs skrænten.

Gram saa, hun var blit blødende rød helt ned over ^[99] halsen. Stien førte indover langs bakkens helling og ned i osteriets kjøkkenhave.

Rundt det lille vandbassin jaget Heggen frøken Palm. De skvættet vand paa hinanden, saa draaperne funklet i solen, og hun skrek av latter.

Igjen skyllet rødmen over Jennys hals og nakke. Helge fulgte efter hende nedigjennem grønsakebedene. Heggen og frøken Palm sluttet fred borte ved bassinet.

«Dansen gaar,» sa Helge sagte.

Jenny nikket svakt med en skygge av smil.

*

Der var ikke videre stemning ved kaffebordet. Fransiska forsøkte at prate, mens de nippet til likøren. Bare frøken Palm var i godt humør. Saa hurtig det gik an foreslog Fransiska, at de skulde gaa tur.

Og saa drev de tre par indover kampanjen. Avstanden blev større og større mellem dem, til de kom bort fra hinanden mellem bakkerne. Jenny gik med Gram:

«Hvor skal vi egentlig hen,» sa hun.

«Vi kan jo gaa – til Egeriagrotten for eksempel.» Det var like motsat den retning de andre hadde tat. Men de gav sig til at slentre bortover de solbrændte bakker, over mot Bosco sacro – de ældgamle korkeke stod med solbrand paa sine mørke kroner.

«Jeg skulde vist egentlig tat paa hatten.» Jenny strøk over sit haar.

– I den hellige lund var grunden drysset over med papirsavfald og dækket av uhumskhet. Paa en ^[100] stubbe i utkanten sat to damer og heklet – nogen engelske smaagutter lekte gjemsel bak de vældige stammer. Jenny og Gram gik ut av lunden – nedover bakken mot ruinen.

«Igrunden,» sa hun, «skal vi gidde at gaa ditned,» og hun satte sig paa bakken uten at vente svar.

«Nei – hvorfor det forresten –» Helge strakte sig foran hende i det tørre, korte græs. Han tok av hatten – og liggende paa albuen saa han op paa hende uten at snakke.

«Hvor gammel er hun egentlig –» spurte han pludselig sagte. «Cesca altså.»

«Seksogtyve aar.» Hun sat en stund og saa ut.

«Jeg er ikke bedrøvet,» sa han sagte. «Ja De har jo skjønt det – hadde det været for en maaned siden saa –. Hun var saa søt, varm og fortrolig mot mig engang. Jeg var ikke vant til slikt. Jeg tok det som – naaja, Aufforderung zum Tanze. Men nu –.

Jeg synes, hun er søt. Men det gjør mig ingenting, om hun danser med en anden.»

Han laa og saa paa hende:

«Det er nok Dem, jeg er forelsket i, Jenny,» sa han pludselig.

Hun vendte sig halvt imot ham – smilte litt og rystet paa hodet.

«Jo,» sa Helge bestemt. «Jeg tror det. Jeg kan ikke vite det sikkert. Jeg har jo aldrig været forelsket – det vet jeg nu. Endda jeg har været forlovet» – han lo sagte. «Ja det var en av mine dumheter i mine gamle dumme dage –

[101] Jamen gud Jenny – jeg maa jo være det. Det var forresten Dem jeg saa den aftenen – ikke hende. Jeg saa Dem allerede om eftermiddagen – De gik opover Corsoen. Jeg stod og syntes, livet var nyt og eventyrlig – og De gik forbi mig, lys og rank og fremmed. Siden, da jeg hadde gaat og drevet rundt og rundt i mørkningen i den fremmede byen, saa møtte jeg Dem igjen. Ja jeg fik øie paa Cesca og, saa det var jo ikke no rart, jeg blev litt forvirret en stund –. Men først var det Dem jeg saa –

Og nu er vi to kommet til at sitte her–» Hendes ene haand laa paa bakken like ved ham – hun sat og lænet sig mot den. Han strøk pludselig over den. Om litt flyttet hun haanden.

«De blev ikke sint, gjorde De vel? Nei for det er da ikke noget at bli sint for – hvorfor skulde jeg ikke fortælle Dem, at jeg tror, jeg er forelsket i Dem? Jeg kunde ikke la være at røre ved Deres haand – jeg maatte kjende, at den var virkelig. Ja for jeg synes, det er saa merkelig, at De sitter der. Jeg kjender Dem jo sletikke. Endda alt vi har snakket sammen – jeg vet altså, De er klok og klarhodet og energisk – og god og sanddru, men det visste jeg straks jeg saa Dem og hørte Deres stemme. Jeg vet ikke mere nu – men der er naturligvis en hel masse andet –.

Og det faar jeg kanskje aldrig vite noget om. Men jeg kan se for eksempel, at den silkekjolen Deres er gloende het – hvis jeg la kindet mit ned paa Deres fang, brændte jeg mig –.»

Hun gjorde en uvilkaarlig bevægelse med haanden over sit silkeskjød.

[102] «Ja. Den suger til sig solen. Og det gnistrer i Deres haar. Og indi øinene Deres siver lysstraalerne. Munden Deres er aldeles gjennemsiktig, den ser ut som et bringebær i solen –.»

Hun smilte, men saa litt brydd ut.

«Kan De ikke ta og kysse mig,» sa han pludselig.

Hun saa paa ham et sekund:

«Aufforderung zum Tanz –?» Hun smilte svakt.

«Jeg vet ikke. Men De kan ikke bli sint, for om jeg ber Dem om et eneste kys. Saan en dag. Jeg fortæller Dem jo bare, hvad jeg vilde ønske. I grunden, hvorfor kunde De ikke gjøre det?»

Hun sat som før.

«Ja er der nogen grund – herregud, jeg skal ikke forsøke at kysse Dem, men jeg skjønner ikke, hvorfor De ikke kan bøie Dem ned et sekund og gi mig et bittelitet kys, saan som De sitter der med solen like paa munden – det er bare som De klapper en unge og gir den en soldo – Jenny – det er ingenting for Dem, og alt jeg ønsker, netop i dette øieblik ønsker jeg det saa –.» Han sa det smilende.

Hun bøiet sig pludselig og gjorde det. Bare et sekund følte han hendes haar og hendes varme mund streife sin kind. Og han saa hele bevægelsen av hendes legeme under den sorte silke, da hun bøiet sig ned og da hun reiste sig op igjen. Men han saa, at hendes ansigt, som var rolig smilende, da hun kysset ham, efterpaa var litt forvirret og forskrækket.

Men han rørte sig ikke – bare laa og smilte glad ut i solen. Og hun blev rolig igjen.

[103] «Kan De se,» sa han tilsidst, og saa lo han. «Nu er Deres mund akkurat som før. Solen skinner paa læberne, like ind i blodet. Hvad var det for Dem. Og jeg er saa glad –.

De kan skjønne, jeg venter ikke, De skal tenke mere paa mig. Jeg vil bare faa lov at tænke paa Dem – De kan godt sitte og tenke paa alverdens andre ting. De andre danser – men dette er meget bedre – bare jeg faar se paa Dem.»

De tidde stille begge to. Jenny sat med bortvendt ansigt og saa utover kampanjen i solskinnet.

Mens de gik tilbake til osteriet, snakket han letvint og muntert om alverdens ting – fortalte historier om de tyske videnskapsmænd, han traf sammen med under sit arbeide. Jenny skottet av og til stjaalent paa ham. Han pleiet ikke være saan – fri og sikker. Han gik og saa like ut – igrunden var han vakker; de lysebrune øine var skinnende ravgule i solen.

VIII.

Jenny tændte ikke lampen, da hun kom op. I mørket tok hun sin aftenkaape og satte sig ut paa balkonen.

Over alle takene stod himmelen svart som fløil med vrimmel av funklende stjerner. Natten var kold. Han hadde sagt, da de skiltes:

«Jeg tror, jeg kommer til at gaa opom Dem i morgen og spørre, om De vil reise i kampanjen med mig –.»

[104] Men der var jo i virkeligheten ikke hendt nogen ting. Hun hadde git ham et kys. Men det var det første kys, hun hadde git en mand. Og det var ikke kommet slik, som hun hadde tenkt –. Men det hadde jo bare været en spøk næsten – at hun kysset ham.

Hun var ikke spor forelsket i ham. Og hun hadde kysset ham – hun hadde nølet og tænkt, jeg har aldrig kysset – og saa gled der liksom en lystig likegyldighet og en søt træthet gjennom hende – aa gud – hvorfor være saa latterlig høitidelig med det der. Saa gjorde hun det – hvorfor skulde hun ikke –.

Nei, det gjorde ingenting. Han hadde jo bedt ganske ærlig om det, «fordi han trodde, han var forelsket i hende og solen skinnet. Og han hadde ikke bedt hende om at elske sig, og han hadde ikke forsøkt at gaa videre etterpaa – slet ingenting hadde han forlangt uten det ene lille kys. Og hun hadde git det og ingenting sagt. Det hadde bare været vakkert. – Der var ikke skedd noget, hun behøvet skamme sig for.

Herregud – hun var blit otteogtyve aar. Og hun negtet jo ikke for sig selv, at hun længtet efter en mand, som hun kunde elske og som elsket hende – som hun kunde smyge sig ind til –. Ung var hun, og sund og vakker – og varm, og hun længtes –. Men naar hun nu hadde faat etpar kolde øine, og naar hun nu aldrig hadde brukt at lyve for sig selv – –

Hun hadde møtt en og anden mand, og hun hadde spurt sig selv, er det ham –. En og anden [105] hadde hun kanskje kunnet elske, – hvis hun endelig hadde villet – men bare da. Hvis hun hadde hjulpet til og lukket øinene for den lille ting, som altid hadde været, – som vakte en liten haard motsigelse, hun hadde maattet døive hos sig selv. Ingen hadde hun møtt, som hun hadde *maattet* elske.

Saa hadde hun ikke turdet det – ikke hun.

Cesca kunde la den ene mand efter den anden kysse sig og kjæle for sig. Hende gjorde det ingenting. Det rørte bare ved hendes læber og hendes hud. Ikke Hans Hermann engang, som hun elsket, hadde kunnet varme hendes underlig tynde, kuldskjære blod.

Hun selv var anderledes. Hendes blod var nok baade rødt og varmt. Den lykke hun længtes efter, den skulde være het og fortærende – men den skulde være ren og pletfri – hun selv vilde være god og loyal og trofast mot den, hun gav sig til – der maatte komme en, som kunde ta hende helt, saa ingen evne i hende blev liggende ubrukt og raatnet etsteds langt inde og forgiftet –. Nei – hun turde ikke – vilde ikke være letsindig. Ikke hun–.

Endda – hun kunde forstaa de mennesker, som ikke gad ha det mas med at ville. Kue en drift og kalde den slet og kjæle for en anden og døpe den god. Si fra sig alle de smaa billige glæder – spare alle evner sammen i venten paa en stor glæde. Som *kanske* – kanskje aldrig kom. Hun var jo ikke saa sikker paa, at hendes vei førte til hendes maal, at det ikke sommetider imponerte hende, at nogen mennesker ganske kynisk tilstod, de gik ingen veie [106] og hadde ingen maal – og de som brukte moral og idealer, fisket efter maanen i vandet. –

Ogsaa hende hadde det hændt en nat for mange aar siden, at en mand hadde bedt hende gaa med sig hjem – omtrent som han kunde bedt hende paa konditori. – I virkeligheten hadde det vel sletikke været hende nogen fristelse – hun visste jo desuten, mama sat oppe og ventet hende hjemme, saa det var faktisk umulig. Og saa kjendte hun neppe fyren og likte ham ikke og hadde været ærgerlig, fordi han skulde følge hende hjem den aften. Og det var ikke av nogen sanselig fornemmelse – det var av rent intellektuel nysgjerrighet, at hun i sine tanker hadde eksperimentert med spørsmålet et øieblik: Ja *hvis* jeg nu gjorde det –. Hvordan vilde det kjendes ut for mig, hvis jeg kastet overbord vilje og selvbeherskelse og min gamle tro –.

Det var bare den tanke, som hadde jaget en pirrende, vellystig gysen gjennom hende. – Var det liv bedre end hendes eget –.

For det var hun jo ikke fornøiet med den aften. Hun hadde sittet igjen og set paa andre som danset – vinen hadde hun drukket av, og musikken hadde larmet om hende, og hun hadde sittet og følt den bitre ensomhet, som det er at være ung og ikke kunne danse med og ikke kunde tale de andre unges sprog og ikke le deres latter – men hun hadde forsøkt at smile og snakke og se ut, som hun moret sig – igjen. Og mens hun gik hjemover i den iskolde vaarnat, visste hun, at hun skulde paa Kampens skole og vikariere klokken otte næste morgen. Og hun arbeidet paa sit store billede [107] derutefra – og det blev ved at være like dødt og tungt, alt hun slet og raste – i de timerne, til hun maatte hjem og læse matematik med sine privatelever fra klokken seks. – Ja hun slet den tiden, saa hun følte det sommetider, som hver nerve sitret overspændt – orket hun denne bevisste overanstrengelse like til sommerferien –.

– Da hadde hun et øieblik liksom følt sig lokket av hans kynisme – vel bare paa lissom – men –. Hun hadde smilt til fyren og sagt nei – saa tørt og likefrem, som han hadde spurt.

Han var forresten en tosk – for han gav sig til at præke for hende – flauie komplimenter, sentimentalt vrøvl om ungdom og vaar og lidenskapens ret og frihet og kjødets evangelium –. Saa lo hun ham ut ganske stilfærdig, og kapret en drosche, som kom forbi –.

Ak nei – hun var saa voksen, at hun kunde forstaa dem, som brutalt negtet at kjæmpe for noenting i livet, men la sig plat ned og lot sig drive –. Men de grønskollinger, som vaaset om at fuldbyrde en mission, naar de moret sig efter sin smak – de ungerne, som kjæmpet for naturens evige ret, naar de ikke gad pudse tænder og renske neglene sine – de bluffet ikke hende.

Hun fik vel helst holde fast ved sin egen, lille gamle moral. Den gik væsentlig ut paa sandfærdighet og beherskelse.

Den hadde begyndt at forme sig, da hun kom paa skole. Hun var ikke som de andre barna i klassen –

like til klærne. Og hendes lille sjæl var saa meget, meget anderledes. Hun levet jo med ^[108]sin mor, som var blit enke tyve aar gammel og intet i verden hadde andet end sin lille pike. Og med sin far, som var død, før hun kunde huske. Han var i graven og i himmelen, men i virkeligheten bodde han hjemme hos mor og hende – han hang over pianoet og saa paa alt, mor og hun gjorde og hørte efter alt de sa – moren snakket og snakket om ham, og fortalte, hvad han syntes om alting – det maatte de gjøre, og det maatte de ikke gjøre for far. Og Jenny snakket om ham, som hun kjendte ham, og om kvelden snakket hun *med* ham og gud, som var en, der altid var sammen med far og syntes det samme som far.

Første skoledagen. Jenny husket den og smilte, der hun sat i den mørke Romanat.

Moren hadde læst med hende, og otte aar gammel kom hun ind i tredje klasse. Og moren brukte alltid at forklare alting ved eksempler, som de kjendte. Saa Jenny visste nok, hvad et forbjerg var. Og saa spurte frøkenen i geografi hende netop, om hun kunde nævne et norsk forbjerg. Og Jenny sa «Næsodden».

Frøkenen smilte og hele klassen lo. «Signe,» sa frøkenen, og en liten Signe stod op og sa kjapt: «Nordkap, Stat, Lindesnes.» Men Jenny smilte overlegent, likegyldig, mot de andres latter. Det var kanskje første gang. – Hun hadde aldrig hat kamerater blandt andre barn før. Og hun fik det aldrig.

Overlegen og likegyldig hadde hun smilt mot hele klassens ærting og spot i det tause og uforsonlige hat, som befæstet sig mellem hende, der ikke var som de andre – og alle de øvrige barn, ^[109]som for hende var en ensartet masse, et mangehodet uhyre. Det fortærende raseri, hun hadde følt under deres plagerier, blev alltid gjemt bak hendes haanlige, likegyldige smil. De faa ganger, hun hadde mistet selvbeherskelsen – en eneste gang hadde hun hulket sig næsten bort av kval og forbitrelse – hadde hun set dem triumfere. Det var bare, naar hun var «hoven», naar de blev irritert av hendes indianerufølsomhet overfor deres sigen og gjøren, at hun kunde hævde sig mot de mange.

I øverste klasse fik hun etpar veninder. Det var i den alder, da intet barn holder ut at være anderledes end alle andre. Hun forsøkte at efterligne dem. – Det var ikke rar moroen, hun hadde hat av de veninderne forresten.

Hun husket, hvor de gjorde nar, da de opdaget at Jenny, fylt fjorten aar, lekte med dukker. Men hun fornegtet sine elskede barn – sa, det var smaasøstrenes dukker.

Det var den tiden, hun vilde gaa til scenen. Hun og alle veninder var komplet teatergale – solgte skolebøker og konfirmationsbroscher for at kjøpe billetter – aften efter aften sat de paa sekstøringen nede paa Bankpladsen. Men en dag kom hun i skade for at fortælle, hvordan *hun* vilde spille Eline Gyldenløve.

Veninderne stormlo. Hun *var* altsaa komplet stormandsgal – ja vel visste de hun var indbilsk, men nu bad de hende – . Hun bildte sig altsaa virkelig ind, at hun kunde bli skuespillerinde! Hun, som ikke kunde danse engang – jo det skulde bli nydelig at se hende skrangle rundt paa en scene med det lange, stokstive benranglet sit –.

^[110]Jenny hadde ikke brutt med sine veninder da heller–.

– Nei, hun kunde ikke danse. – Da hun var ganske liten, hadde mor pleiet at spille danse for hende, og Jenny trippet og neiet og dreiet, som hun selv fandt paa, og mor smilte og kaldte hende sin lille linerle.

Saa kom hun paa det første skolebal, høitidelig av glæde i en ny, hvit kjole med grønne blomster – aa hun husket den. Den var næsten fotsid, moren hadde sydd den efter et gammelt engelsk billede. Og hun husket det barneballet. Endda kunde hun føle den underlige stivnen gjennom alle lemmer –. Aldrig siden gik den ut av hendes myke, slanke krop, den blev som en træstok, naar hun skulde forsøke at lære at danse paa egen haand. Hun kunde det ikke. Hun vilde endelig faa komme paa danseskole, men det blev der aldrig raad til.

– Hun lo. Det var veninderne. Hun hadde møtt to av dem oppe paa utstillingen, første gang hun hadde faat ind et billede – og nogen rosende linjer i aviserne. Hun gik der endda sammen med etpar andre malere, Heggen bl. a.; hun kjendte ham forresten ikke større dengang. Veninderne kom bort og gratulerte:

«Ja det var det vi altid sa paa skolen, Jenny hun blir kunstnerinde. Vi var altid saa sikre paa allesammen, at dig skulde der bli no av –.»

Hun hadde ledd: «Ja det var jeg ogsaa, Ella.»

*

Alene. Hun hadde været det helt siden –.

– Hun hadde vel været bortimot ti aar, da moren [111] traf ingeniør Berner. De to hadde været paa samme kontor.

Saa liten hun var, hun hadde skjønt det straks. Den døde faren gled liksom ut av hjemmet. Hans billede blev ved at hænge der – men han var død. Det gik op for hende, hvad døden var. De, som var døde, eksisterte ikke uten i andres minde – de andre kunde vilkaarlig slukke deres stakkars skyggeliv. Og saa var de *slet ikke* mere.

Hun forstod, hvorfor moren blev saa ung og vakker og glad igjen. Hun saa det lys, som gik over hendes ansigt, naar Berner ringte paa deres dør. Hun sat og hørte de to snakke. Det var aldrig om ting, barnet ikke kunde høre – og de sendte aldrig hende ut, naar de var sammen i hendes hjem. Og midt i sit hjertes skinsyke forstod Jenny, der var saa meget, en voksen mor ikke kunde snakke med en liten pike om. Og der vokste op en sterk retfærdighetsfølelse i hende – hun vilde ikke være sint paa mor. Men det var vondt.

Det var hun for kry til at vise. Men naar moren fik samvittighetsnag overfor barnet og nervøst og pludselig overfaldt hende med ømhet og omsorg, tidde hun kold og avvisende. Og hun tidde, da moren sa, hun skulde kalde Berner far og ivrig forklarte, hvor glad han var i Jenny. – Om nætterne forsøkte hun at snakke til sin egen, rigtige far som før – lidenskabelig forsøkte hun at holde ham ilive. Men hun orket det ikke alene – hun kjendte ham bare av morens fortællinger. Litt efter litt døde Jens Winge ogsaa for hende. Og fordi han hadde været midtpunktet i alle hendes forestillinger om gud og [112] himmelen og det evige liv, saa bleknet de med hans billede. Hun visste sikkert, at ialfald i trettenaarsalderen hørte hun paa religionsundervisningen med fuldt bevisst ikketro. Og fordi alle de andre i klassen trodde paa gud og var ræd djævelen, og endda var feige og grusomme og lumpne og simple – ialfald saa hun dem slik – blev religionen noget næsten foragtelig, feigt noget, som hørte dem til.

Mot sin vilje maatte hun like Nils Berner. I den første tid, efter han var blit gift med moren, syntes hun

igrunden bedre om ham end om hende. Han forlangte ingen fars myndighet over steddatteren – klok og god og naturlig kom han hende imøte. Hun var barn til den kvinde han holdt av, og derfor holdt han av Jenny.

Hvad hun skyldte ham, saa hun først helt nu som voksen. Hvor meget sykkelig og forskruet han hadde utryddet og bekjæmpet hos hende. Saalænge hun hadde levet alene med moren i den drivhushete luft av ømhet og omsorg og drøm, hadde hun været frygtsom – ræd hunder, ræd sporvogn, ræd fyrstikker, ræd alting. Moren turde neppe la hende gaa alene paa skolen. Og hun hadde været ømskindet for legemlig smerte.

Det første Berner gjorde var at ta jentungen med paa skogen. Søndag efter søndag drog han med hende i Nordmarken – i stekende sommervarm, i vaarbløte og øsende høstregn, paa ski hele vinteren. Og Jenny, som var blit vant til ikke at turde vise sine følelser, forsøkte at skjule trøst og angst. Om en stund følte hun det aldrig.

Berner lærte hende at bruke kart og kompas. [113] Han konfererte med hende som med en kamerat. Han lærte hende at skjønne tegn paa veirforandring i vind og skyer, ta tid og retning efter solen. Han gjorde hende fortrolig med dyr og planter. Blomsterne tegnet hun og malte med vandfarve – rot og stengel, blad og knop og blomst og frugt. Hendes skissebok og hans fotografiapparat laa altid i rygsækken.

Hvor megen kjærlighet og godhet stedfaren hadde lagt i dette opdragerarbeide, kunde hun først maale nu. Han hadde tat en liten skrøpelig pike til kamerat og lært hende op, som var saa klodset som en blind katunge i begyndelsen. Han som var en navngjeten skiløper og klyver i Jotunheimen og paa Nordlandstinderne.

Han hadde lovt at ta hende med dit og. Det var den sommeren hun var femten aar, i den vanskeligste alderen. Da hadde han tat hende med sig paa rypejagt. Moren kunde ikke være med – hun gik med lillegut dengangen.

De laa paa en ensom liten sæter under Rondane. Aa, hun hadde aldrig været saa lykkelig før som hun var de morgener, hun vaagnet i sin lille kove. Hun maatte op og koke kaffe til Berner – og han tok hende med paa Rondetopperne og ind i Stygfjeldet og paa fisketurer og de gik ned i Foldalen efter proviant. Og naar han var ute og skjøt, badet hun i isnende fjeldbækker og gik endeløse turer i den høstrøde vidden eller sat i stuedøren og strikket og drømte romantiske sæterjentedrømmer om en jæger, der lignet Berner betydelig, men var ganske [114] ung og billedskjøn. Men han skulde fortælle, som Berner fortalte om kvelden ved peisen – om jagt og tindebestigning, og han skulde love hende gevær og ta hende med paa ubestegne tinder – som Berner lovte.

Aaja. Hun husket, da hun skjønte, moren skulde ha et barn. Hvor hun var forpint, skamfuld, ulykkelig ved at se det. Hun forsøkte at skjule for moren, hvad hun følte – helt hadde det ikke lykkedes hende, det visste hun. Først Berners angst for sin hustru, da fødselen nærmet sig, forandret hendes følelser. Han snakket med Jenny om det:

«Jeg er saa ræd, Jenny. Jeg er saa forfærdelig glad i din mor, skjønner du.» Og han snakket om, hvor syk Ingeborg hadde været, da Jenny blev født.

Følelsen av det unaturlige og urene ved morens tilstand gled bort for hende, mens han talte. Men ogsaa følelsen av, at forholdet mellem hende selv og moren var noget mystisk og overnaturlig. Det blev hverdags og selvfølgelig – hun var blitt født og moren hadde lidt vondt for hende, og hun hadde været liten og trængte moren, og for alt det hadde moren holdt av hende. Og nu kom der et litet nyt barn, som vilde trønge moren mere. Jenny følte sig voksen med et – med sympati baade for moren og Berner, og hun trøstet ham veslevoksent: «Jamen du vet da, det pleier at gaa godt. Jeg synes da næsten aldrig de dør av det, du.»

Allikevel hadde hun graatt av forlatthet, da hun saa sin mor med det lille nye barnet, som tok al hendes tid og al hendes omsorg.

[115] Men hun blev glad i ungen – især da Vesle-Ingeborg blev over aaret og var den søtteste, svarteste lille tater troll, man kunde tænke sig – og moren hadde et nyt spædbarn.

Egentlig hadde hun aldrig hat nogen følelse av, at Bernerungerne var hendes søskende. De lignet aldeles sin far. Nu betegnet hun nærmest sit forhold til dem som tantelig – hun følte sig næsten som en ældre, fornuftig tante baade for moren og barna.

Da ulykken kom, var moren baade yngre og svakere end Jenny. Hun var blitt ung igjen, fru Winge, i sit nye lykkelige egteskap, og litt træt og medtat og litt doven av de tre barselsenger noksaa tæt paa hinanden. Nils var bare fem maaneder, da hans far døde.

Berner styrtet ned en sommer borte i Skagastølstinderne og døde paa stedet. Jenny var seksten aar da. Hendes mors fortvilelse var grænsesløs; hun elsket sin mand og blev forgudet av ham. Jenny forsøkte at hjelpe moren, det hun kunde. Hvor hun selv sørget over stedfaren, sa hun til ingen. Hun visste godt, at hun hadde mistet den eneste kamerat, hun nogensinde hadde hat.

Efter middelskoleeksamen hadde hun gaat paa tegneskolen og hjulpet til hjemme i huset. Berner hadde altid interessert sig for hendes tegninger og selv været den første, som lærte hende litt om perspektiv og slikt – alt han kunde selv. Han hadde trodd, hun hadde talent.

Hans hund hadde de ikke raad til at beholde. De to smaa lubne hvalperne blev solgt, og moren [116] syntes, de maatte sælge Leddy ogsaa – det var et kostbart dyr. Den sørget saa over sin herre. Men der maatte ingen anden ha Berners hund, naar de ikke hadde raad at beholde den selv – det satte Jenny igjennem; hun fik for engangs skyld et hysterisk anfald i den anledning. Og hun bragte den selv en aften ned til advokat Iversnæs, Berners gamle kamerat. Han tok den med sig opover om søndagen, skjøt Leddy og begrov den ved hytten.

– Som Berner hadde været mot hende – kamerat og ven – hadde hun forsøkt at være mot hans barn. Med halvsøstrene gik det slik, at eftersom de vokste til, blev forholdet mellem dem og Jenny litet intimt, men rigtig venskabelig – saan med stor avstand. Jenny forsøkte hellerikke at nærme sig dem. De var to rigtig snille smaapiker i bachfischalderen nu, med bleksot og smaaforlibelser og venner og veninder og dansemoroer bestandig – muntre og noksaa indolente. Men lille Nils og Jenny var blitt bedre og bedre venner opigjennem aarene. Kalfatrus hadde hans papa kaldt den vesle skrotten, og Jenny blev ved at kalde ham det. Og han kaldte søsteren Indiana.

I alle de sidste aarenes tristhet hadde Nordmarksturerne med Kalfatrus været de eneste stunderne, hun pustet ut. Helst saan vaar og høst, naar der var faa folk paa skogen, og hun og gutten sat og tidde og glodde i det baal, de hadde laget sig – eller laa de og vaaset i sin egen forfærdelige pøbeljargon, som de ikke turde bruke hjemme av hensyn til morens følelser. –

Portrættet av Kalfatrus var det første billede, ^[117] hun hadde været fornøiet med. Det *var* brilliant og – Gunnar bandte paa, det burde været i galleriet. Hun hadde heller aldrig siden gjort noget billede, som var saa godt.

– Hun skulde ha faat male Berner – papa. Hun hadde kaldt ham det, da hans barn begyndte at snakke. Og da hadde hun begyndt at si mama til moren. – Dermed hadde hun liksom befæstet for sig selv den forandring, som var skedd med hendes korte barndoms mor og forholdet mellem dem.

*

Aa den første tiden hernede. Da endelig det voldsomme tryk over hende var blit hævet. – Det føltes ikke godt – nu kjendte hun, hvor hver nerve i hende var sitrende av overanstrengelse. Og hun syntes, hun var blit for gammel til nogensinde at ta igjen ungdommen. Fra Florens husket hun ikke andet end at hun frøs der og følte sig forlatt og ikke evnet at opta det nye i sig. Og saa av og til saa hun som i et glimt den uendelige skjønheitsrigdom om sig og blev gal av længsel efter at tyde den og leve i den og være ung og elske og elskes.

De vaardagene, da Gunnar og Cesca fik hende med sig til Viterbo. Solskinnet i den nakne ekeskog, hvor anemoner og violer og gule aurikler blomstret tæt mellem det bleke, visne løv. De kokende, stinkende svovlkilder, der dampet ute paa den falmede steppeagtige slette utenfor byen – marken vidt omkring det sytende væld var likhvit av størknet kalk. Hulveien ditut med de tusen smaragdgrønne, lynrappe firfislere i stengjærderne, ^[118] oliventrærne i de grønne enge med de hvite, dansende sommerfugler. Og den gamle by med de syngende fontener og de svarte middelaldershuser og ringmurens taarne – maaneskinnet der om nätterne. Og den gule, litt musserende vin, der smakte fyrig av den vulkanske jord, den hadde grodd paa.

Hun hadde drukket dus med de nye venner. Og om natten betrodde Fransiska hende hele sit brogede unge liv og krøp op i hendes seng tilslut for at bli trøstet. Mens hun laa og gjentok: Tænk at du er slik. Tænk paa skolen var jeg altid ræd dig. Tænk at du er saa snil –! Og Gunnar var forelsket i dem begge. Han var kaat som en ung faun av vaaren og solen. Og Fransiska lot sig kysse og lo og kaldte ham en tøisebøtte.

Men hun var ræd – ikke for ham. Men hun turde ikke kysse hans hete, røde mund, fordi hun hadde lyst til noget meningsløst, noget berusende og letsindig, som bare skulde vare disse stunderne, mens solen og vaaren og anemonerne var, og de var her – noget uten ansvar. Men hun turde ikke hoppe ut av sit gamle jeg – hun følte, hun kunde ikke slutte letsindet letsindig – og vist ikke han heller. Hun hadde set litt av Gunnar Heggen – overfor andre kvinder, han hadde hat smaa historier med – han var, som de var, og dog ikke helt – inderst inde var han sig selv, en mand, som var bedre end de fleste kvinder er.

Siden hadde han ledd av sin egen forelskelse. De var blit venner – mere og mere. I den deilige ^[119] fredelige arbeidsomme tiden i Paris og siden her nede igjen.

– Men dette her med Gram var jo noget helt andet. Han vakte sandelig ingen forvovne lyster eller viltre længsler hos hende. Herregud – hun likte ham godt. Han var sletikke dum, som hun først havde trodd – det var bare det, at da han kom hitned, hadde han været liksom saa forklemmt. Det var nu vel noget, som hun skulde kunne forstaa. Der var noget mykt og ungt og friskt hos ham, som hun holdt av – hun følte det, som han var meget mere end to aar yngre end hende. Og det der han sa om at han var forelsket i hende – var det vel andet end et litet overskud av den glæde, han følte ved alt det nye og befriende. Det var nok ganske ufarlig baade for ham og hende –. De var nok glad i hende – de hjemme. Fransiska og Gunnar og. Allikevel – mon der var nogen av dem, som tænkte paa hende nu inat –. Hun var jo aldeles ikke bedrøvet over at vite om en, som gjorde det –.

IX.

Hun vaagnet om morgenen og sa til sig selv, han kom vel ikke, og det var naturligvis ogsaa bedst. Men da han banket paa hendes dør, var hun glad allikevel.

«Men hør her, frøken Winge, jeg har ikke faat no mat endda – kan De ikke gi mig litt te og en bite brød?»

Jenny saa sig omkring i værelset: ^[120]

«Jamen her er ikke gjort istand, Gram.»

«Jeg kan lukke øinene – og saa tar De og leier mig ut paa balkonen,» sa Gram utenfor døren.

«Jeg er saa skrækkelig tørst paa te!»

«Jaja, vent litt da –.» Jenny slog teppet over den uredde seng og ryddet paa servanten. Og hun byttet frisertrøien med sin lange kimono.

«Saa. Værsgod, sæt Dem ut paa balkonen da, saa skal jeg lave te til Dem.»

Hun flyttet ut en taburet og satte frem brød og ost. Gram saa paa hendes bare, hvite armer og kimonoens lange ærmer, der flagret om hende. Dragten var mørkeblaa med gule og violette iris utover.

«Hvor nydelig den kjolen er – den ser ut som en egte geishadrags!»

«Ja den er egte. Cesca og jeg fik saanne kjøpt i Paris – til at gaa hjemme med om morgenen.»

«Vet De hvad – det liker jeg forfærdelig godt. At dere gaar saan og er pene, naar dere bare er dere selv.» Han tændte en cigaret og saa efter røken. «Uf hjemme om morgenen – jenta og mor og min søster, de gik og saa ut som –. Synes De ikke, damer burde altid tænke paa at være saa pene, som de kunde faa blit –.»

«Jo. Men det gaar ikke an, naar man har morgenstellet i et hus, Gram.»

«Jamen – til frokost ialfald – de kunde da greie sig paa haaret og ta paa en slik som den der – ikkesandt –.» Han reddet i det samme en tekop, som hun holdt paa at rive ned med ærmesnippen.

^[121] «Ja der ser De, hvor praktisk – saa, drik nu teen Deres, De som var saa tørst.» Hun opdaget i det samme, at alle Cescas lyse strømper hang til tørk derute og flyttet dem litt nervøst ind.

Han spiste brød og drak te og forklarte:

«Jo ser De – jeg laa og tænkte paa igaar, til det blev næsten morgen. Saa sov jeg over mig og fik ikke tid at gaa indom latteriat. Jeg synes, vi skulde gaa ut paa Via Cassia til det anemonestedet Deres –.»

«Anemonested –». Jenny lo litt. «Da De var gut, Gram, hadde De ogsaa blaaveissteder og violsteder og slikt, som De høstet hvert aar og holdt hemmelig for andre barn?»

«Om jeg hadde. Jeg vet om en bjerkelund, som der er duftende violer, ved den gamle Holmenkolveien –.»

«Jeg vet det –,» brøt hun av triumferende. «Like op tilhøire for der, som Sørkedalsveien tar av –.»

«Netop. Jeg hadde et paa Bygdø og, indenfor Fredriksborg. Og i Skaadalen –.»

«Men jeg maa ind og ta paa mig kjolen,» sa Jenny.

«Ta paa den, De hadde igaar da, er De snil,» ropte han efter hende.

«Den blir saa støvet –,» men i det samme ærgret hun sig. Hvorfor skulde hun ikke pynte sig med den – den gamle sorte silkekjolen hadde været hendes staskjole i saa mange aar – nu behovet hun da virkelig ikke at behandle den saa ærbødig længer.

[122] «Skidt forresten! Jamen den er bakknappet, og nu er ikke Cesca hjemme –.»

«Kom ut, saa skal jeg knappe – jeg er specialist, jeg har knappet min mor og Sofie i ryggen hele mit liv, skal jeg si Dem –.»

Det var bare to knapper midt i ryggen, som hun ikke kunde faa igjen selv. Og hun lot Gram hjelpe sig.

Han kjendte den svake og milde duft av hendes haar og hendes legeme, mens hun stod derute hos ham i solen og lot ham knappe. Og han saa, at borte i den ene siden var der nogen smaa brister i silken, som var stoppet omhyggelig. Hans hjerte fylldes av en uendelig blid ømhet for hende, da han saa det.

*

«Synes De, Helge er et pent navn,» spurte han, mens de sat og spiste middag paa et osteri langt ute i kampanjen.

«Ja, det er pent.»

«Vet De, at jeg heter Helge til fornavn?»

«Ja, jeg saa, De hadde skrevet Dem ind oppe i foreningen.» Hun blev litt rød i det samme, for hun kom til at tænke paa, om han trodde, hun hadde undersøkt det.

«Ja, jeg tror, det er pent. Igrunden er der faa navn, som er pene eller stygge, ikkesandt? Hvis man kjender nogen, som heter det, kommer det an paa, om man liker dem eller ikke. Da jeg var gut, hadde vi en barnepike, som het Jenny, og hende taalte jeg ikke. Siden har jeg altid syntes, det var et stygt og simpelt navn – jeg syntes, det var saa [123] urimelig, at De skulde hete Jenny. Og nu synes jeg, det er saa nydelig, saa blond likesom – kan De ikke høre, det er aldeles lyseblond i lyden! Jenny – en mørk en kan ikke hete det – ikke frøken Jahrmann for eksempel. Fransiska passer akkurat til hende – ikkesandt – det er saa kapriciøst – men Jenny er lyst og frisk og greit.»

«Jeg er opkaldt. Det er familienavn i min fars slekt,» sa hun for at si noget.

«Hvad tænker De Dem for eksempel ved Rebekka?» spurte han om litt.

«Jeg vet ikke. Er det ikke ganske pent da? Forresten litt haardt og klaprende kanskje.»

«Min mor heter Rebekka,» sa Helge om en stund. «Jeg synes ogsaa, det klinger haardt. –

Og min søster heter Sofie. Hun giftet sig bare for at komme hjemmefra og faa sit eget, er jeg viss paa. Er det ikke underlig, at min mor kunde være saa henrykt for at faa hende gift – selv har hun levet med min far som kat og hund. Men der var ikke maate paa stas med kappelan Arnesen, da min søster og han blev forlovet. Jeg utstaar ikke min svoger. Jeg tror ikke, far taaler ham heller. Men mor –.

Min fordums forlovede het Katrine, men hun blev kaldt Titti bestandig. Jeg saa hun satte Titti i avisen ogsaa, da hun giftet sig –. Uf ja, De kan tro, det var en dum historie. Det er tre aar siden nu. Hun vikarierte paa skolen, hvor jeg var lærer. Hun var ikke spor av pen, men rasende koket mot alle mandfolk; men jeg hadde aldrig før været ute for en dame, som gad ^[124] kokettere med mig. Det kan De nok skjønne, naar De tænker paa den figur, jeg gjorde i førstningen, jeg var hernede. Og saa lo hun altid – det likefrem sprutet ut av hende, bare hun rørte sig. Hun var ikke mere end nitten aar – gud maa vite, hvorfor hun tok mig –.

Ja saa var jeg rasende skinsyk, og det moret hende, og jo mere skinsyk, hun gjorde mig, jo mere forelsket var jeg. Kanske det mest var min mandfolkforfængelighet – nu hadde jeg engang faat en kjæreste, som var rasende i vinden. Jeg var jo svært grøn da. Og jeg vilde naturligvis, hun skulde bare være optat av mig – det var antagelig et temmelig umulig forlangende, slik som jeg var dengangen. Som sagt, gud maa vite, hvad Titti vilde med mig.

Hjemme vilde de, det skulde være hemmelig, fordi vi var saa unge. Titti vilde hat, vi skulde gjort det offentlig – og saa pukket hun paa, naar jeg syntes, hun var for optat av andre, at naar det skulde være hemmelig, saa kunde hun da ikke bare være sammen med mig.

Ja saa kom hun i mit hjem da, og hun og mor trættet alltid – kjæglet værre end –. Titti hadet mor likefrem. Det hadde nu vist forresten blit akkurat det samme, hvem jeg hadde forlovet mig med. For mor var det nok, at hun var min kjæreste. Ja saa slog Titti op –»

«Var De svært bedrøvet?» spurte Jenny sagte.

«Ja. Jeg var det. Jeg kom egentlig ikke helt over det, før hernede. Men det var vist mest min forfængelighet, som led. Ikkesandt – hvis jeg hadde elsket hende ordentlig, saa maatte jeg jo for ^[125] eksempel ha ønsket, hun skulde bli lykkelig, da hun giftet sig med en anden? Men det gjorde jeg aldeles ikke –»

«Det hadde nu vel ogsaa været svært meget ædelhet,» sa Jenny og smilte.

«Jeg vet ikke. Saa skulde man vel føle, hvis man virkelig elsket. Ikkesandt? Men vet De, hvad jeg synes er rart? At mødre alltid er saa litet venlig stemt mot sine sønners kjærestes? For det er de alltid.»

«En mor synes vel, ingen kvinde er god nok til gutten hendes.»

«Jamen det er ikke saan, naar døtrene forlover sig. Jeg saa det med den ækle, rødhaarete, blekfete kappelanen. Jeg har aldrig sympatisert med min søster. Men allikevel, naar jeg tænkte paa, at den fyren skulde – æsch. Naar han sat hjemme og klinte med hende.

Nei De, jeg har sommetider tenkt: Kvinder, som har været gift en tid. De blir meget mere kyniske, end vi mandfolk nogensinde. De sier det ikke, men jeg merker det allikevel, hvor de er blit kyniske paa bunden. Det hele er bare en forretning for dem – og naar datteren gifter sig, er de glad, nu er hun læsset paa nakken av en fyr, som kan slæpe paa hende og fø hende og klæ hende, og det, at hun maa finde sig i litt egteskap til vederlag, er allikevel ikkeno at bli høitidelig over. Men naar en søn for det samme vederlag tar paa sig slik en bylt, er de selvfølgelig ikke henrykt. Tror De ikke, der er noget i det?»

«Sommetider,» sa Jenny.

[126] Da hun kom hjem om kvelden, tændte hun lampen og satte sig til at skrive til moren – hun maatte helst straks takke for fødselsdagshilsen og fortælle, hvordan hun hadde tilbragt dagen.

Og hun lo av sin egen høitidelighet kvelden før.

Uf herregud! Javist hadde hun hat det stridt og været ensom. Men stridt hadde de egentlig hat det, de fleste unge, hun hadde kjendt. Mange værre end hun. Bare hun tænkte paa alle de gamle og unge pikerne – lærerinderne paa folkeskolen. Nærsagt de fleste hadde en gammel mor at forsørge – eller søskende at hjelpe frem. End Gunnar – end Gram nu –. Selv Cesca – den forkjælede ungen fra et rikt hjem – enogtyve aar gammel hadde hun brutt med det hele og siden spinket og slitt sig frem paa sin smule morsarv.

Og ensomheten. Hadde hun ikke valgt den selv. Naar alt kom til alt: det var vel saa, at hun ikke hadde været helt sikker paa sine egne evner. Og for at døive tvilen hadde hun holdt fast ved, at hun var noget andet, helt forskjellig fra sine omgivelser. Og selv støtt dem fra sig. Nu, hun hadde vundet et stykke paa vei, bevist sig selv, hun dudde til noget, var hun jo blit meget mere omgjængelig og menneskevenlig. Hun kunde gjerne indrømme, hun hadde aldrig forsøkt at komme andre imøte, hverken som barn eller voksen. Hun hadde været for hovmodig til at gjøre det første skridt.

– Alle de venner hun hadde hat – fra stedfaren til Cesca og Gunnar – allesammen hadde de først maattet strække haanden ut.

Og saa dette, hun gik og bildte sig ind – at [127] hun igrunden var saa lidenskabelig. Uf! Hun, som var blit otteogtyve aar uten at ha været forelsket – det aller mindste gran. Ja, hun maatte vel ha ret til at tro om sig selv, at hun ikke skulde gjøre fiasko som kvinde, blev hun nogengang glad i en mand – sund og vakker som hun var – med friske sanser, som hendes arbeide og uteliv hadde opøvet til mottagelighet. Og selvfølgelig længtes hun efter at bli glad i nogen og bli elsket – faa leve.

Men gaa her og bilde sig ind, at hun av bare skjære kjødets opsætsighet skulde kunne dumpe i armene paa en hvilkensomhelst mandsperson, som var forhaanden i et kritisk øieblik – tøv, jenta mi. Det var sgu bare det, at hun ikke vilde tilstaa, hun kjedet sig litt av og til og ganske vulgært nok skulde like at gjøre en liten erobring og bli litt kurtisert som de andre smaapikerne – det, som hun egentlig syntes, var en tarvelig lyst. Saa foretrak hun at gjøre sig høitidelig med livshunger og higende sanser – no vaas, som mandfolk stakkar har fundet paa, fordi de ikke vet, stakkar, at kvindfolkene i almindelighet er simple og

forfængelige og dumme, saa de kjeder sig uten en fyr til underholdning. Derfra hele fabelen om de sanselige kvinder – der er like sjeldne som sorte svaner og disciplinerte, opdragne kvinder.

– Jenny flyttet portrættet av Fransiska op paa staffeliet. Den hvite blusen og det grønne skjørtet stod haardt og stygt nu. Det maatte dæmpes. Ansigtet tegnet bra – stillingen var god. – lalfald var nu dette med Gram ikkeno at bli høitidelig for. Hun maatte da ved gud engang ^[128] begynde at bli naturlig. Dette tøv – som i begyndelsen med Gunnar – at hun var ræd for hver ny mand, hun traf, hun skulde forelske sig i ham – eller han i hende; hun var næsten like ræd for det, saa uvant var hun med at nogen forelsket sig i hende – det forvirret hende.

Man maatte da kunne være venner – ellers skulde verden bli rigtig nydelig og forvirret. Gunnar og hun var jo venner – trygt og solid.

Der var saa meget ved Gram, som skulde gjøre det naturlig, om de blev venner. Egentlig hadde de jo gaat igjennem meget av det samme. Der var noget saa ungt og tillidsfuldt i hans væsen overfor hende. Dette «ikkesandt» og «synes De ikke», som han altid kom med.

Hans snak igaar om at han var forelsket i hende – eller trodde, han var det, som han sa. Hun lo litt for sig selv. Nei en voksen mand snakket ikke som han til hende, hvis han for alvor var forelsket i en kvinde og vilde erobre hende.

– Han var en søt gut, var han.

Idag hadde han slet ikke berørt det.

Hun hadde likt ham, da han sa, at hvis han virkelig hadde holdt av sin kjæreste, maatte han jo ha ønsket, hun skulde bli lykkelig med en anden.

X.

Jenny og Helge løp haand i haand nedover Via Magnanapoli. Gaten var bare en trap, som førte ned til Trajans forum. Paa det sidste trin tok han hende ind til sig og gav hende et lynsnart kys.

[129] «Er du gal – husker du ikke, det gjæls ikke at kysse paa gaten her i byen –»

Saa lo de begge. En av de første kveldene hadde to guardiar snakket til dem paa Lateranpladsen. De hadde gaat op og ned og kysset hinanden under pinjerne langs den gamle bymur.

Det sidste solstreif rørte ved bronsehelgenen paa søilens top og brandt paa husmurene og havernes trækroner opefter høiden. Pladsen laa i skyggen med sine gamle forfaldne huser rundt det utgravede forum nede under gatelegemet.

Jenny og Helge hang over rækverket og forsøkte at telle de fete, dovne katter, som holdt til mellem de graa søilestubber dernede paa den græsgrodde tomt. Nu med den begyndende skumring kom der saa smaat liv i dem. En rød, en, som hadde ligget paa Trajansøilens fotstykke, strakte sig, hvæstet klørne paa murverket og satte i et lydløst mykt sprang ned paa græsset – randt bortover som en lysere skygge og forsvandt.

«Jaggu faar jeg ikke treogtyve da,» sa Helge.

«Femogtyve katter faar jeg –» hun snudde sig litt og skydset væk en prospektkortsælger, som var kommet bort til dem og anbefalte sig paa litt av alle mulige sprog.

Og hun lutet sig utover rækverket igjen og stirret tankeløst ned i det skyggede græs – gav sig hen i den lille lykkelige træthet efter en lang soldags utallige kys ute i den blekgrønne kampanje. Helge holdt hendes ene haand paa sin arm og klappet den – og Jenny flyttet den nedover hans [130] ærme, til den laa gjemt mellem begge hans hender. Helge lo sagte og glad for sig selv.

«Ler du, gutten min?»

«Jeg tenkte paa de tyskerne bare –» og saa lo hun ogsaa – sagte og likegyldig, som lykkelige mennesker ler av uvedkommende bagateller.

De hadde gaat over Forum om morgenen. Og de hadde sittet en stund oppe paa Focassøilens høie fotstykke og hvisket med hinanden, og under dem laa ruinmarken, solforyldt og forvitret, med smaa svarte turister krabbende mellom murresterne. Men for sig selv, søkende ensomhet midt i reiseselskapernes skarer, gik et nygift tysk par. Han var fetladen, rødsprængt og blond, med knæbukser og kodak, og han læste i Baedeker for sin unge brud. Og hun, som var pur ung og yppig og mørk, med liksom et nedarvet præg av huskonelighet over sit bløte, melhvite ansigt, satte sig i positur paa en styrtet søile, og manden knipset hende av. Og de to, som sat oppe under Focassøilen og hvisket om sin kjærlighet, samvittighetsløst, ubekymret om, at de tilfeldigvis sat over Forum romanum, de lo.

«Er du sulten,» spurte Helge.

«Nei – er du?»

«Nei. Vet du, hvad jeg hadde lyst til?»

«Nei?»

«Bli med dig hjem, Jenny. At vi drak te hjemme hos dig iaften. Gaar ikke det an.»

«Jo naturligvis.»

De begyndte at gaa nedover byen. De gik bakgaterne, og de gik arm i arm.

I hendes mørke trappe tok han hende pludselig ^[131] ind til sig. Hans arm laa saa haardt under hendes bryst, og han kysset hende saa knugende og voldsomt, at hendes hjerte tok til at slaa sterkt og ræd. Og hun følte vrede mot sig selv, fordi hun ikke kunde la være at være bange.

«Kjære gutten min,» hvisket hun i mørket, fordi hun vilde tvinge sig selv til at være rolig.

«Vent litt,» hvisket Helge, da hun vilde tænde. Og han kysset hende som før. «Ta paa dig den geishadragten, du er saa søt i den – jeg skal sætte mig ut paa balkonen saalænge.»

Jenny byttet dragt i mørket. Og hun satte tevandet over og ordnet vaserne med anemoner og mandelgrener, før hun hentet ham ind og tændte lampen.

«Aa Jenny –» han tok hende ind til sig igjen.

«Du er saa vakker. Alting er saa vakkert hos dig. Aa det er deilig at være hos dig. – Gid jeg kunde være hos dig bestandig –»

Hun la begge sine hænder om hans ansigt.

«Jenny – ønsker du det – at vi kunde være sammen altid –»

Hun saa ind i hans vakre, gulbrune øine

«Ja Helge. Ja du, jeg gjør det.»

«Vilde du ikke ønske, den aldrig tok slut, denne vaaren hernede – vor vaar?»

«Jo.» Hun kastet sig pludselig ind til ham. «Aa ja Helge.» Og hun kysset ham, og hun lot sine halvaapne læber og lukkede øine be om mere kys. For det var liksom hans ord om deres vaar, som aldrig burde ta slut, vækket en liten angsfuld smerte – denne vaar og deres drøm tok slut –.

^[132] Og under laa en liten frygt, som hun ikke vilde gjøre sig klar, men den var født tillive, da han sa, ønsker du, vi kunde være sammen altid –.

«Aa jeg vilde ønske, jeg ikke skulde reise hjem, Jenny,» sa Helge inderlig.

«Jeg reiser jo ogsaa,» hvisket hun blidt. «Og vi kommer nok hitned igjen, Helge. Sammen.»

«Du er altsaa bestemt paa at reise hjem? Aa Jenny – er du ikke lei for det – at jeg kommer saan og forstyrrer alle dine planer?»

Hun gav ham et fort kys og sprang bort til tevandet, som kokte over.

«Du da. – Nei jeg var jo halvveis bestemt paa det fra før, ser du. Naar mama trenger mig saan saa.» Hun lo. «Det er næsten, saa jeg skammer mig – hun er jo saa rørt for jeg kommer hjem og hjelper hende. Og saa er det bare for at faa være sammen med kjæresten min. Men det er bra – jeg kan bo billigere hjemme, selv om jeg hjelper hende – og tjene litt kanskje. Saa har jeg de pengene – til siden engang.»

Helge tok mot tekoppen, hun rakte ham. Og saa grep han hendes haand.

«Jamen du – neste gang du reiser ut, saa blir det vel med mig da? Ja for – du vil vel – du mener vel, vi skal gifte os, Jenny?»

Hans ansigt var saa ungt og saa saa bange spørgende ut, at hun maatte kysse det mange ganger. Og hun glemte, at hun selv hadde været ræd for dette ord, der ikke før hadde været nævnt mellem dem.

«Det blir vel mest praktisk det, gutten min. Siden vi er enige om, at vi vil bli sammen altid.»

[133] Helge kysset stille hendes haand.

«Naar?» hvisket han om en stund.

«Naar du vil,» sa hun like saa sagte – og fast. Og igjen kysset han hendes haand.

«Gid det hadde gaat an, at vi giftet os henede du,» sa han om litt i en anden tone.

Hun svarte ikke, bare strøk over hans haar.

Helge sukket litt: «Men det gaar jo ikke an. Naar vi allikevel maa reise hjem saa snart. Det vilde vel være at saare din mor og – saant et hastverksgiftermaal – ikke sandt?»

Jenny tidde. Det hadde aldrig faldt hende ind, at hun skyldte sin mor regnskap for sit giftermaal – saalitt som moren hadde spurt hende om at gifte sig igjen.

«lalfald. Jeg vet, det vilde saare mine forældre. Jeg er ikke glad for det, Jenny – men jeg vet, det vilde. Jeg vilde helst faa lov at skrive hjem, at jeg hadde forlovet mig. Og siden du tænker paa at reise hjem litt før mig – om du vilde gaa op og hilse paa dem –.»

Jenny slog med hodet – som hun vilde jage bort en ubehagelig følelse. Og hun sa:

«Jeg skal gjøre, som du vil, vennen min – kan du vel skjønne.»

«Jeg liker det ikke selv, Jenny. Aa nei. Det har været saa deilig, dette her – bare du og jeg i hele verden. Men det vilde saare mor saa grusomt, ser du. Og jeg kan ikke gjøre det værre for hende, end hun har det. Jeg er ikke saa glad i mor mere – og hun vet det, og hun sørger slik. – Det er jo bare nogen formaliteter – og hun vilde lide saa, [134] hvis hun trodde, jeg vilde holde hende utenfor. Tro, det var hevn for den

historien, du vet. –

Og naar det der er overstaat, Jenny – saa kan vi gifte os. Saa har ingen andre noget med det. Jeg vilde jo gjerne, vi skulde bli gifte snart. Vil ikke du?»

Hun kysset ham til svar.

«For jeg længes saa efter dig, Jenny,» hvisket han hett. Og Jenny gjorde ingen motstand mot hans kjærtegn. Men han slap hende – litt fort og sky. Og han begyndte at smøre kjeks og spise.

*

Siden sat de borte ved ovnen og røykte – hun i lænestolen, han paa gulvet med hodet i hendes fang.

«Kommer ikke Cesca hjem inat heller,» spurte han pludselig sagte.

«Nei. Hun blir i Tivoli uken ut,» sa Jenny fort og litt nervøst.

Helge kjærtegned hendes ankel og vrist under kimonoens søm.

«Du har saa vakre, smale føtter, Jenny – aa!» Han strøk opover den slanke leg. Og han knuget pludselig voldsomt hendes ben mot sit bryst.

«Du er saa deilig, saa deilig. Og jeg er saa glad i dig – vet du, hvordan jeg er glad i dig, Jenny – jeg vil ligge her paa gulvet foran dine føtter – sæt de smaa smale skoene dine paa min nakke – gjør det!» han kastet sig pludselig ret ned for hende, og han forsøkte at løfte hendes ben og sætte hendes føtter paa sit hode.

[135] «Helge. Helge!» Hans pludselige voldsomhet jog en liten kort skræk gjennom hende. Men det var jo gutten hendes – sa hun til sig selv – skulde hun være ræd for det, han vilde, som hun var glad i. Hans hender var saa brændende hete, kjendte hun gjennom de tynde strømper.

Men da hun forstod, at han kysset under hendes skosaale, kjendte hun pludselig uvilje. Og i den forvirrede følelse av ængstelse og ulyst lo hun forcert.

«Nei Helge – la være – de skoene, som jeg gaar og traakker paa disse møkskitne gaterne med –»

Helge Gram reiste sig op – nøktern og ydmyget. Hun prøvet at le det væk:

«Tænk de skoene – du kan vite, der er tusen ækle bakterier paa dem –»

«Uf! din pedant – og slik en vil være kunstnerinde –.» Nu lo han og. Og overdrevent spøkefull, for at dække over sin forvirring, tok han og krystet hende, og de lo i vilden sky begge: «Nydelig kjæreste – faa kjende – joda. Du lugter av terpentint og oljefarver.»

«Tøv min elskede. Jeg har snart ikke tat i en pensel paa tre uker. Men du skal værsgod vaske dig du.»

«Har du karbolvand kanskje – saa jeg kunde bli desinficert.» Han gjorde et utfald med saapeskummede hender. «Fruentimmer er kemisk fri for poesi, sier min far altid.»

«Ja det har far din ret i det, gut!»

«Jo du kan ordinere kold vandkur du,» sa Helge og lo.

[136] Jenny blev pludselig alvorlig. Og hun gik bort og la hænderne paa hans skuldre – kysset ham:

«Jeg vil jo ikke, Helge, ha dig paa gulvet foran mine føtter!»

*

Men da han var gaat, skammet hun sig. For det var vist slik, at hun hadde nok villet ordinere koldtvandskur, trodde hun. Men hun skulde ikke gjøre det omigjen. For hun elsket ham jo.

Hun hadde gjort fiasko iaften. Hadde tænkt ogsaa, hvad vilde signora Rosa si, hvis der hændte noget –. Uf det var temmelig ydmygende at vite, at hun hadde været ræd for en scene med en forarget signora – forsøkt at slippe fra sit løfte til gutten sin for den saks skyld.

For, da hun tok mot hans kjærlighet, gav hans kys tilbake – saa forpligtet hun sig jo til at gi ham alt, han vilde ha av hende. Hun var jo den sidste, som vilde indi den leken – ta mot kjærlighet og gi litt smaatteri igjen – ikke mere, end at hun kunde trække sig ut av leken uten tap, om hun bestemte sig omigjen.

– Det var jo bare nervøsitet denne angsten for det, hun ikke hadde prøvet før.

Allikevel – hun hadde været glad, saa længe han ikke hadde bedt om mere, end hun gladelig kunde gi –. For den stund maatte jo komme, da hun selv ønsket at gi ham alt –.

Aa det var jo kommet saa langsomt og umerkelig – som vaaren her syd. Like saa jevnt og sikkert – ingen braa overgang. Ingen kolde og stormfulde dage, som gjorde hjertet vildt av længsel efter [137] sol og overflommende lys og fortærende hete. Ingen av de uhyggelig klare, endeløse, fortærende vaarkvelderne hjemme. Naar soldagen var forbi, saa faldt natten saa rolig og jevnt – kulden kom ifølge med mørket og lokket bare til tryk og rolig søvn mellem de varme, blanke dage – hver dag litt varmere end den forrige, hver dag med litt flere blomster over kampanjen, som ikke var grønnere end igaar – og allikevel saa meget grønnere og bløtere end for en uke siden.

Men saan var ogsaa hendes kjærlighet kommet. Hver kveld hadde hun længtet litt mere efter den næste soldag med ham utenfor murene – og litt efter litt vendte hendes længsel sig mere efter ham og efter hans unge, varme kjærlighet. Hun hadde tat mot hans kys, fordi det glædet hende – og dag for dag var deres kys blit flere – tilsidst var al tale tystnet mellem dem, og det blev bare kys.

Hun hadde set, han blev mere voksen og mandig for hver dag – det liksom gled av ham, hans usikkerhet; den pludselige nedslaathet kom aldrig over ham nu. Og hun selv blev sikrere, varmere, gladere. Det var ikke hendes ungdoms kjølige stridbare selvsikkerhet, men en hjertelig tryghet – hun var ikke mere mistænsom mot livet, som ikke vilde føie sig efter hendes drømme – nu tok hun tillidsfuldt mot hver dag, i glad forventning, at det uforutsete var godt og kunde vendes til det gode –.

Hvorfor skulde ikke kjærligheten kunne komme slik – langsomt, som en varme, der steg fra dag til dag

og gav sig tid til at tine og lune –. Fordi om hun før hadde trodd, den kom som et uveir, ^[138] der i et nu skapte hende om til et menneske, hun selv ikke kjendte – som hendes gamle vilje ingen magt hadde over.

Og Helge – han tok saa uendelig blidt og rolig mot denne kjærlighets langsomme, sunde vekst. Hver kveld de hadde sagt hinanden godnat, var hendes hjerte varmt av tak mot ham, fordi han ikke hadde bedt hende om mere, end hun kunde gi den dag.

Aa om de bare, bare hadde kunnet bli her – til mai, til sommeren, hele sommeren. Og deres kjærlighet kunde faat modnes hervede, til de var blit hinandens helt, saa selvfølgelig, som de hadde nærmet sig til hinanden nu –.

Bo sammen etsteds oppe i fjeldene isommer. Det der med giftermålet kunde de jo ordnet her i byen siden – eller hjemme til høsten. Naturligvis giftet de sig paa almindelig vis, siden de holdt av hinanden –.

Naar hun tænkte paa at skulle reise hjem, var det liksom hun var ræd for at vaagne av en drøm –.

Men det var jo tøv. De var saa uendelig glad i hinanden. Nei hun likte ikke disse forstyrrelser med forlovelse og besøk hos familie og slikt –. Men det var jo bagateller.

– Men evig tak for denne blide vaaren hervede, som hadde ført dem sammen saa stille og lempelig – de to alene ute paa den vaargrønne kampanje mellem tusenfrydene –.

*

«Tror du ikke, Jenny kommer til at angre paa en dag, at hun har forlovet sig med den der Gram,» ^[139] spurte Fransiska Gunnar Heggen. Hun sat oppe hos ham en kveld.

Heggen snudde og dreiet cigaren, han sat med. Han opdaget – det hadde aldrig faldt ham ind, at der laa noget indiskret i at drøfte Fransiskas affærer med Jenny. Men snakke om Jennys intimere forhold med Fransiska var noget andet.

«Kan du skjønne, hvad hun vil med ham,» spurte Fransiska igjen.

«Tja. Det skjønner man som oftest ikke, Cesca. Især ikke, hvad dere vil med den eller den fyren. Jeg tror sgu –» han lo litt for sig selv.

«– Vi gaar og tror, vi vælger. Men vi ligner vore brødre de umælende dyr mere end vi vil vite, du. En vakker dag er vi disponert for at elske – paa grund av vor naturlige beskaffenhet. Og saa gjør sted og leilighet resten –.»

«Uf,» sa Fransiska og trak op skuldrene. – «Men du da, Gunnar – du skulde altsaa være disponert bestandig du –.»

Gunnar lo – litt uvillig:

«Eller jeg har aldrig været det – tilstrækkelig. Jeg har aldrig kjendt den kritikløse tro til en kvinde, at hun var den eneste o.s.v. Og det hører ogsaa med til kjærligheten – paa grund av menneskets naturlige beskaffenhet.»

Fransiska stirret tankefull frem for sig.

«Det er vist mange ganger saan. Men du – det gaar an – det hænder, at man forelsker sig i et bestemt menneske – ikke bare fordi tid og omstændigheter er der. Jeg – jeg elsker den du vet, fordi jeg ikke forstaar ham. Jeg kunde ikke forstaa, at [140] et menneske kunde være som han syntes at være. Jeg ventet altid, at der maatte hænde noget, som liksom belyste og forklarte alt, jeg saa. Jeg lette efter den skjulte skat – da, vet du, man blir som besat – jo længere man leter. Endda, naar jeg tenker – en anden kvinde kan finde den.

Men der er nogen, som elsker et andet menneske og ingen andre, fordi den anden er fuldkommen for os. Kan gi os alt, vi trenger. Har du vel nogensinde været forelsket i en dame saan, at du syntes alt ved hende var rigtig og godt og vakkert – saa du elsket alt hos hende?»

«Nei,» sa han kort.

«Jamen det er den rigtige kjærlighet. Tror du ikke? Og jeg vilde hat, at saan skulde Jenny bli forelsket. Men hun kan ikke elske Gram slik.»

«Jeg kjender ham igrunnen ikke, Cesca. Jeg vet bare, han ikke er saa dum, som han ser ut til, som man sier. Det vil si, jeg tror, han er betydeligere, end han først gjorde indtryk av. Jenny har vel fundet ut, hvorfor kar han er igrunnen.»

Cesca sat litt. Hun tændte en cigaret og lot voksstikken brænde ut – fulgte med øinene tankefull flammen.

«Har du ikke lagt merke til – han spør alltid «synes De ikke», og «er det ikke sandt» og saan. Synes du ikke, der er noget femininet – eller ufærdig ved ham?»

«Kanske. Men det kan jo være, det er netop det, som har tiltrukket Jenny. Hun er jo baade sterk og selvstendig. Kanske hun netop helst elsker en mand, som er svakere end hun selv.»

[141] «Jeg skal si dig en ting, Gunnar. Jeg tror slet ikke, Jenny er saa sterk og selvstendig. Hun har været nødt til at være det bare – hjemme maatte hun støtte og hjelpe og hadde ingen til at støtte sig. Mig maatte hun ta sig av, for jeg er meget, meget vekere end hun, og jeg trængte hende. Der er alltid nogen, som har trængt Jenny. Og nu trenger Gram hende. Ja hun er sterk og sikker, og hun føler det og ingen ber hende om hjelp forgjæves. Men der er ingen mennesker, som orker det i længden, alltid at skulle gi støtte og aldrig faa. Skjønner du ikke, hun maa bli saa forfærdelig ensom, naar hun alltid skal være den sterkeste? Hun er alene, og gifter hun sig med den der fyren, blir hun aldrig andet. Alle saa snakker vi til Jenny om os selv, og ingen har hun, som hun kan snakke til. Aa, Jenny skulde ha en mand, som hun kunde se op til – hvis autoritet hun følte – som hun kunde si til, slik og slik har jeg levet, og slik har jeg arbeidet og slik har jeg kjæmpet, for slik synes jeg, det var riktig. Hun skulde ha en, som hadde ret til at gi hende ret. Gram *kan* ikke, for han er hende underlegen. Men da kan hun ikke være sikker paa, at hun har ret – vel? Naar hun ikke træffer nogen, som har myndighet til at bekræfte hendes tanker. «Ikkesandt» og «synes du ikke» – Gunnar, det var Jenny, som skulde kunne spørre slik nu!»

De tidde begge to længe, saa sa Heggen ut i luften:

«Det er rart nok, Cesca. Naar det gjælder dine egne historier, saa vet du hverken ut eller ind som [142] oftest. Men naar du snakker om andres forhold, saa har jeg ofte indtrykket av, at du ser klast av os allesammen.»

Fransiska sukket tungt:

«Uf ja. Det er derfor, jeg tror sommetider, jeg burde gaa i kloster, Gunnar. Naar jeg sitter utenfor og ser paa, saa synes jeg, jeg skjønner. Men naar jeg er opi det selv, saa blir jeg aldeles forvirret.»

XI.

Kaktusbuskenes kjøtfulde blaagraa kjæmpeblade var arret av navne og bokstaver og hjerter. Helge stod og snittet ind et H og et J. Og Jenny stod med armen om hans skulder og saa paa.

«Naar vi kommer tilbake hit,» sa Helge, «saa er det saan et brunt ar som de andre. Tror du, vi kan finde det igjen, Jenny?»

Hun nikket.

«Mellem alle de andre,» sa han mismodig. «Der er saa mange navne her du. Vi skal gaa hitut og lete efter det – skal vi ikke det?»

«Jo det skal vi.»

«Tror du ikke, vi skal komme hitut igjen, Jenny min? Og vi skal staa saan som nu – skal vi ikke?» Han tok hende ind til sig.

«Jo – hvorfor skulde vi ikke det da vennen min?» Med armene om hinanden gik de frem til bordet. Og tæt klynget sammen sat de og stirret ut over kampanjen.

Solskinnet flyttet sig og slagskyggerne vandret over bakkerne i vaardagen. Sommetider randt lyset ^[143]utover i tykke straalebundter, ti blanke skyer drev over den blaa himmel – i lys, stilfærdig uro. Men ute mot horisonten, hvor den mørke eukalyptusskog ved Tre Fontane tittet over den borteste bakkekam, sivet der op liksom en perlegul dis – mot kveld vilde den vist vokse op og dække hele himmelen.

Langt henne i sletten randt Tiberen mot havet, gylden, naar solskinnet faldt paa den, men blygaa, med mat glans som en fiskebuk, naar den speilet skyerne.

Tusenfryden lysnet som flaker av nysne utover bakkerne. I skrænten under osteriets kjøkkenhave kom den unge hvete op, lysegrøn og silkeblank. Midt ute i akeren stod to mandeltrær med kronerne blekrøde av blomster.

«Det er vor sidste kampanjedag du,» sa Helge. «Er det ikke rart?»

«For denne gang –» Og hun kysset ham og vilde ikke gi efter for sit eget mismot.

«Ja. Tænker du aldrig paa, Jenny – naar vi sitter her igjen – det kan ikke være som nu. Man forandrer sig alltid, du – dag for dag – vi er ikke de samme, naar vi sitter her igjen. Næste aar – næste vaar – det er ikke denne vaaren, Jenny. Vi er ikke *akkurat* de samme heller. Vor kjærlighet – vi kan holde like meget av hinanden – men ikke akkurat paa samme maaten.»

Jenny trak skulderen op som hun frøs litt:

«Det der vilde aldrig en kvinde si, Helge» – og hun prøvet le.

«Synes du, det er saa rart, jeg sier det. Jeg kan ikke la være at tenke paa det. For jeg synes, disse

[144] maaneder har forandret mig saa meget. Og du og – husker du den første morgenen? Du sa, alting var blit anderledes for dig, straks du kom ut. Saan som jeg var, da jeg kom hitned, – du kunde ikke blit glad i mig dengangen, Jenny – vel?» Hun strøk ned over hans kinder

«Men Helge – gutten min – det er jo det, som er den store forandringen – at vi er blit glad i hinanden? Og vi blir det mere og mere bestandig – ikkesandt – naar vi nu forandrer os, saa er det jo bare, at vor kjærlighet vokser? Det er da ingenting at være ræd for? Vi er blit to glade mennesker – det er forandringen. Husker du den dagen – min fødselsdag – den dagen paa Via Cassia – de første fine smaa traadene, som begyndte at spinde sig mellem os – nu er det blit et baand saa sterkt, saa sterkt – det blir sterkere bestandig. Det er da ingenting at være ræd for, Helge?»

Han kysset hende paa halsen:

«Imorgen reiser du –»

«Ja. Og om seks uker kommer du efter.»

«Ja. Men saa er vi ikke her. Vi kan ikke reise i kampanjen. Det er det, at vi maa bryte op midt i vaaren.»

«Det er vaar hjemme og, Helge. Der er lerker der og. Se – idag, med disse drivende skyerne, det er næsten likesom hjemme – ikkesandt. Tænk paa Vestre Aker da gut – hele Nordmarken. Vi skal gaa ditop sammen. Aa vaaren hjemme da du – med hvite snestriper paa alle aaserne omkring den blaa, blaa fjorden, du Helge. Og de sidste skiturerne paa vaarføre – vi kan kanskje komme paa ski [145] sammen og iaar. Naar sneen er saa vaat, at det ikke klabberengang, og alle bækkene bruser og klunker, og saa himmelen er grøn og klar om kvelden med store blanke guldstjerner paa og skierne skraper og skriker paa skaren.»

«Ja. Ja.» Han vugget hende ind til sig. «Men Jenny – alt dette der – Vestre Aker – Nordmarken. Jeg har gaat der saa meget alene. Aa du, jeg er ræd det der. Jeg synes der maa liksom hænge laser av mine gamle avlagte sjæle paa hver busk opi der.»

«Hysch, hysch, gut. Aa. Jeg synes, det skal bli saa gildt. Gaa med vennen min paa alle de stederne, jeg har gaat alene og trist saa mange vaarer.»

*

Haand i haand gik de utover den grønne kampanje – nu bortimot kveld hadde skyfloret draget sig opover himmelen, og mot dem strøk en vaarlig vind.

Jenny saa ømt og længselsfuldt til farvel paa hver eneste ting. Nede i landeveien knirket høivogner, som blev trukket av okser, hvis hvitgraa skind skiftet fløilsbløtt over i brunt – og foran de blaamalte vinkjærrer ringlet bjelderne paa muldyrenes røde sæletøi.

Aa alt var kjendt og kjært herute – alt hadde hun set dag efter dag med ham – ikke visst selv, at hun la merke til det, og nu kjendte hun pludselig, at alting stod brændt ind i hendes sind sammen med minderne om disse dage.

Den tørre, rødbrune bakke, hvis strie, korte græs fra ivinter var blit mykere og grønnere fra dag til [146] dag. Og de trofaste tusenfryd paa den magre jord. De mystiske gruber, hvor jordsmonnet var styrtet sammen – de hadde staat foran dem og undret sig. De tornede hækker langs veiene og de blanke, saftiggrønne blade av den vilde kala indunder buskene.

Lerkernes uavladelige kvidder oppe under det vide himmelhvælv, og de utallige dreieklaverer, som spillet til dans langt ute paa osterierne i sletten – dreieklavererne med de underlige glasagtige toner og de samme smaa italienske melodier altid.

Aa det var meningsløst, at hun skulde reise fra det. – Nei.

Hun gikk med ham i den vaarlige, strømmende vind, der svalet hendes krop som et bad, og hun følte sit legeme som et kjølig, friskt og saftfylt blad, og hun længtes efter at gi det til ham.

*

De sa hinanden farvel for sidste gang i hendes mørke gatedør. Og de vilde sletikke slippe hinanden.

«Aa Jenny. Gid jeg kunde bli hos dig inat!»

«Helge.» Hun knuget sig ind til ham. «Du kan!»

Han tok voldsomt om hende. Om hendes lænder og hendes skuldre. Men hun kom til at skjælte i det samme hun hadde sagt det. Hun visste ikke selv, hvorfor hun var blit ræd – hun *vilde* ikke blit det. Hun angret i det samme nu, at hun hadde gjort en bevægelse, som hun vilde ut av hans haarde favntak. Men da hadde han alt sluppet.

«Nei, nei. Jeg vet jo det er umulig.»

«Jeg vil det saa gjerne,» hvisket hun ydmygt.

[147] «Ja, ja.» Han kysset hende. «Jeg vet at du – Men jeg vet, at jeg maa ikke –

Aa tak, Jenny. Tak for alting. Aa Jenny, Jenny – tak for at du holder av mig. Godnat du. Og tak og tak.»

*

Taarerne randt kolde nedover hendes kinder, da hun laa i sin seng. Og hun forsøkte at si til sig selv, det var meningsløst at ligge og graate slik – akkurat som noget skulde være forbi.

[Del] II.

I.

[151] Da Jenny løp over perronen i Fredrikshald for at faa litt kaffe i restaurationen, stanset hun et øieblik. Der var en lerce, som trillet over hendes hode.

Hun lukket øinene litt, da hun sat ved kupéruuten. Hun længtes alt dit syd igjen.

Toget suste forbi smaa lunefuldt forrevne og brystne knauser av rød granit. Fjorden tindret frem imellem i glimt av ubrutt, lysende asurblaat. Opefter fjeldet klorte furuen sig fast med eftermiddagssol paa røde, malmerne stammer og mørkegrønne, metalblanke kroner. – Det var liksom alting skinneth efter badet under snesmeltningen. Smaabækker sprutet langs banelinjen, og løvtrærnes nakne kroner lyste mot luften.

Det var saa anderledes end vaaren der syd. Og hun længtes efter *den* – med dens langsomme, sunde aandedrag, dens farvers milde glæde –. Disse farvefanfarer mindet hende om andre vaarer – med vildere længsler mot hete glæder, som ikke var hendes rolige lykke nu.

[152] Aa vaaren dernede med det rolig groende grønne paa den vældige slette. Fjeldet stod omkring med strenge, faste linjer. Menneskene hadde ribbet av skogen og lagt sine murkronede stengraa byer paa nuterne og plantet sine sølvgraa olivenlunde nedover siderne. Livet hadde krabbet i aartusener over fjeldsiderne, og fjeldet bar taalmodig det smaa liv paa sit fang og løftet endda med en evighet av ensomhet og ro issen mot himmelen. – De stolte, strenge linjer, og farvernes dæmpede sølvgraa og graablaa og grøngraa – de ældgamle byer og den langsomt fremadskridende vaar – trods alt, der var sagt om sydens larmende liv, det var liksom livsaanden droges i roligere, sundere tempo der, end her. Trods vaarens yre vælde derute – det var lettere allikevel at maatte vite dernede – at vaarbølgen skyllet over – forbi.

Aa Helge. Hun længtes efter at være dernede hos ham. Det var saa langt borte – saa længe siden alt. Ikke en uke –. Og endda var det næsten, som hun hadde drømt det hele. Som hun aldrig hadde været borte herfra.

Det var rart, hun hadde været der. Og ikke her og set og følt det hele – at den hvite, fredelige, frostblanke vinter veg – at den tørre, styrkende lyseblaa luft blev mættet av sølvren vætedamp midt paa dagen og stod dirrende utover jorderne. Luften sitret og alle linjer sitret oppløst, men farverne stod skarpe og brændende – liksom nakne. Til kvelden kom, og alting frøs under et hvælv av blekgrønt, tærende lys, som varte evindeligh længe –.

Lille gutten min, hvad gjør du nu tro. Jeg [153] længes saa efter dig – jeg kan næsten ikke tro paa, ser du, at jeg har dig. Jeg vil være hos dig – jeg vil ikke gaa alene og længes efter dig hele den lange, forfærdelig lyse vaaren –.

– Opper gjennom Smaalenene laa der vasne snestriper i skogbrynet og bortunder stengjærdene. De vissenbrune jorder og de oppløide akre bredte sig utover med milde farver, og her, hvor himmelkuppelen fik hvælv sig videre, falmet det skræmmende sterke blaa blidelig ned mot horisonten. Skogaasernes lave bølgelinje laa langt ute, men de enkelte fritstaaende trægrupper ute i jorderne tegnet sit kniplingsverk av grener mot luften.

De gamle graa gaarder skinnet som sølv og de nye røde uthus brandt i farven. Granholtet skinnet saftig olivengrønt, og bjerkesnaret stod rødviolet mot det, og aaspestammerne lysegrønne.

Aaja, det var vaaren. De hidsige farver brænder en liten stund, til alt blir tindrende guldgrønt og skinner av livssaft en stund, for at mørkne og modes til sommer paa nogen uker. – Vaaren, da ingen lykke er lysende nok –.

Kvelden faldt, mens toget suste opover. De sidste lange røde solstraalet skjød over en aasrand. Saa var der bare paa den skyløse himmel et gyldent skjær, som sluknet uendelig langsomt.

Da toget kjørte fra Moss, stod aaserne kulsvarte mot den grønklare himmel. Og speilingen var endda svartere, gjennemsiktig svart i den glasgrønne fjord. En eneste stor og gylden stjerne stod over aasen, og dens billede dernede i vandet rislet utover som en tynd strøm av guld.

[154] Hun maatte tænke paa Fransiskas natbilleder. Farvernes liv, naar solen var gaat ned, var det, Cesca helst vilde forsøke at male. Gud vet, hvordan hun hadde det igrunnen. Forresten arbeidet hun jo svært i den sidste tiden. Jenny følte litt samvittighetsnag – de sidste to maaneder hadde hun neppe set Cesca – og allikevel var det gaat igjennem hende etpar ganger – Cesca hadde det vanskelig visst. – Men alle Jennys gode forsætter, at nu skulde hun se og faa snakke ordentlig med Cesca engang, de var liksom ikke blit til noget.

*

Det var mørkt, da hun kom til byen. De var paa stationen og tok imot hende, moren, Bodil og Nils.

Moren var det, som hun hadde set for en uke siden. Men fru Berner graat, da hun kysset datteren: «Velkommen hjem, søte barnet mit – gud velsigne dig!»

Men Bodil var blit saa stor – hun saa snerten og fiks ut i fotsid spaserdragt. Og Kalfatrus hilste litt fremmed paa hende.

– Den luften paa Jernbanetorvet var noget for sig selv i hele verden – lugten av raattent sjøvand og kulrøk og sildelake.

Droschen ramlet opover Carl Johan, forbi de kjendte husene. Moren spurte hende om reisen og hvor hun hadde overnattet. – Jenny sat med en rar, hverdagslig følelse. Det var, som hun aldrig hadde været borte. Barna paa baksættet sa aldrig et ord.

– Oppe i Wergelandsveien, utenfor en haveport, [155] stod to unge mennesker og kysset hinanden under en gaslygt. Over slotsparkens nakne trækroner stod himmelen dypblaa og klar med faa, duggede stjerners lys. Jenny kjendte et pust av muldnende løv imot sig i natten – et pust fra gamle, længselsfulde aar.

Vognen holdt foran porten hjemme – en stor murgård bak paa Hægdehaugen. Der var lys i melkebutikken i første etage, og «delikatessen» tittet ut, da hun hørte vognen stanse – ropte goddag og velkommen til Jenny.

Ingeborg kom stormende ned trapperne og omfavnet hende. Saa suste hun like fort opover igjen med

søsterens haandkuffert.

Der var dækket tebord oppe i stuen. Jenny saa sin serviet med farens gamle sølvring om paa den gamle plads – ved siden av Kalfatrus i sofaen.

Ingeborg styrtet ut i kjøkkenet, og Bodil fulgte Jenny ind paa hendes lille kammer til gaarden. Ingeborg hadde hat det, mens Jenny var i utlandet, og hun hadde ikke faat ryddet ut alle sakerne sine. Utover veggene var der sat op skuespillerbrevkort, og Napoleon og Madame Recamier i mahognylister hang paa hver side av Jennys gamle empirespeil over søilekommoden.

Jenny vasket sig og satte om haaret. Hun følte sig saa ækkel i huden efter reisen – for over ansigtet etpar ganger med pudderkvasten. Bodil snuste paa pudderet – om det var parfumert.

De gik ind til tebordet. Ingeborg hadde lavet noget varmt i skjæl – hun hadde gaat paa kokeskole om vinteren. Herinde under lampen saa Jenny, at begge ^[156] smaasøstrene hadde faat de tykke, krusede fletter bundet op i nakken med hvit silkesløife. Ingeborgs lille mulatfjæs var blit litt tyndere og blekere, men hun hostet ikke nu.

Aa jo – nu saa hun det. Mama var blit ældre. Eller kanskje ikke – kanskje hun bare ikke hadde lagt merke til det, alle de aarene hun gik hjemme og saa hende hver dag – at de fine rynker i morens vakre blonde ansigt blev fler og fler, og at den høie pikeslanke figur blev litt lut og skuldrene spidse. Hun hadde jo hørt fra hun blev voksen, at mama saa ut som hendes litt ældre, smukkere søster.

Der blev talt om alt, som var hændt hjemme dette aaret.

«Aaffer tok vi'ke automøbel hjem igrunden dere,» sa Nils pludselig. «Jeg syns, det var tidelig domt da!»

«Ja naa er'e jaggu bakefter at leie sig for det, get,» – Jenny kom til at le.

Bagagen kom, og moren og smaapikerne fulgte aandeløst utpakningen. Ingeborg og Bodil bar ind paa værelset og la i kommodeskufferne. De tok næsten andægtig paa det broderte undertøi, som Jenny sa, var kjøpt i Paris. Og de jublet over gaverne – raasilke til sommerdragter og venetianske perlekjeder. De stod foran speilet og prøvet silken over skuldrene og halsbaandene paa haaret.

Bare Kalfatrus spurte efter hendes billeder og lettet paa bliktromlen med lærrederne:

«Aa mange har'u da, Jenny?» «Seksogtyve. Men det er mest smaabilleder.» «Ska du ha sepparatorutstilling for dig sjæl da vel?»

^[157] «Jeg vet ikke rigtig, du – jeg har tænkt paa det.»

*

Smaapikerne hadde vasket op, og Nils redd til sig paa sofaen i stuen. Fru Berner og Jenny blev sittende inde paa datterens værelse med en ekstra kop te og en cigaret.

«Hvordan synes du, Ingeborg har det,» spurte moren ængstelig.

«Hun er da frisk og livlig – ser ikke daarlig ut heller. Men naturligvis, det er ikke at spøke med i hendes alder. Vi maa se at faa hende paa landet, til hun er helt frisk igjen, mama.»

«Ingeborg er saa søt og snil altid – munter og morsom. Og saa flink i huset. Jeg er saa ræd for hende, Jenny. Jeg tror, hun har danset for meget i vinter og været altfor meget ute og altfor sent iseng. Men jeg hadde ikke hjerte til at negte hende noget. Du hadde det saa trist, Jenny, og jeg saa nok, du savnet moro og glæde –. Jeg var viss paa, at baade du og papa vilde gi mig ret, naar jeg lot barnet more sig, mens hun kunde.» Fru Berner sukket. «Stakkars mine smaapiker – slit og arbeide, det er jo det som venter dem. Hvad skal det bli til, Jenny, hvis dere til og med blir syke for mig. Jeg kan saa litet gjøre for dere, barna mine –.»

Jenny bøiet sig over moren og kysset taarerne fra de vakre, barnslige øine. Og hun lutet sig ind til hende – længsel efter at vise ømhet og ta mot ømhet, og mindet om tidlige barnedage, og bevisstheten om, at moren ikke hadde kjendt hendes liv, dets sorger før og lykken nu, løp sammen til en [158] beskyttende kjærlighet. Fru Berner la sig ind til datterens bryst.

«Saa – ikke graate da mama – det greier sig nok, skal du se. Nu blir jeg jo hjemme foreløbig. Og saa har vi da gudskelov noget igjen av tante Kathrines penger –.»

«Jamen Jenny – dem maa du jo ha til din utdannelse. Jeg er jo kommet til at indse efterhaanden, maa du vite – du maa ikke hindres i dit arbeide. Det var saan glæde for os alle, at du fik solgt det billedet dit ihøst –.»

Jenny smilte litt. Det billedet, som var blit solgt, og de par ord i aviserne om hende – det var, som hele hendes familie saa paa malingen hendes med helt andre øine efter det.

«Det greier sig nok, mama. Altsammen. Jeg kan nok tjene noget ved siden av, mens jeg er hjemme. – Atelier *maa* jeg ha,» sa hun etter et øieblik. Og hun la til, hastig og forklarende: «Jeg maa gjøre ferdig bildederne mine paa atelier, ser du.»

«Jamen –» moren saa ganske forfærdet ut. «Du blir vel boende hjemme, Jenny?»

Jenny svarte ikke straks.

«Jeg synes ikke, det gaar an, barnet mit,» sa moren. «En ung pike kan ikke bo alene paa atelier.»

«Nei du vet, jeg kan *bo* her,» svarte Jenny.

*

Hun tok frem fotografiet av Helge, da hun blev alene. Og hun satte sig til at skrive til ham.

Det var bare etpar timer hun hadde været hjemme. Og det var blit saa uendelig fjernt og rart, alt hun [159] hadde levet dernede. Saa uten sammenheng med hendes liv her i hjemmet – før. Og nu.

Brevet blev bare klagende længsel.

II.

Jenny hadde leiet atelier. Og hun gikk der og ordnet og satte istand. Om ettermiddagen kom Kalfatrus og hjalp hende.

«Du er blitt saa falig langbeint, Kalfatrus – jeg var nære paa, jeg skulde sagt De til dig, get, først jeg saa dig.»

Gutten lo av det.

Jenny spurte ham ut om alle hans bedrifter, mens hun hadde været borte, og Nils fortalte. Han og Jakop og Bruseten – det var to nye gutter, som var kommet ind i klassen om høsten – hadde levet vildmandsliv i tømmerkøierne i Nordmarken, og deres eventyr var over al maate. Jenny undret, mens hun gikk og hørte paa, – mon det blev stort mere Nordmarksturer med Kalfatrus og hende –.

Hun drev utover Bygdø om formiddagene – alene i det hvite solskin. Jorderne laa saa bleke med det døde gulhvite græs. I skogranden mot nord laa der gammel sne endda under de jernsorte graner. Men i sydbakken skinnet løvtrærnes nakne grener mot solluften og lunt ned i det gamle lunkne løv piblet dunede blaaveisknopper. Der var saa megen fuglefløit allerede derute –.

Helges brever læste hun om og om igjen – hun bar dem paa sig. Hun længtes efter ham, sykkelig, [160] utaalmelig – efter at se ham og røre ved ham og kjende det sikkert, at hun hadde ham.

*

Tolv dage hadde hun været hjemme, og endda var hun ikke kommet til at gaa op til hans forældre. Saa da han spurte for tredje gang i et brev, tok hun sig sammen. I morgen skulde det bli av.

Veiret hadde slaat om i løpet av natten. Det var blitt bitende nordensno – stikkende solgløt og hvirvlende skyer av støv og papirrusk i gaten – og saa pludselig en haglbyge saa voldsom, at hun maatte søke ly i et portrum. De haarde hvite korn sprat op fra brostenene omkring hendes lave sko og letsindige sommerstrømper.

Saa skinnet solen igjen.

Grams bodde i Welhavens gate. Jenny stod litt paa hjørnet. Skyggen laa saa klam og iskold mellem de to rækker skiddengraa huser. Bare paa den ene siden faldt der et solstreif øverst oppe. Hun var glad, hun visste, at Helges forældre bodde i fjerde etage.

Denne gaten hadde været hendes skolevei i fire aar. Som hun kjendte den – nedover facadernes gipsornamenter de svarte flammer efter takenes sne, og de bittesmaa mørke butikker. Vinduerne med blomsterpotter i sjasket silkepapir og kulørte majolikakrunker, og de gulnede modeblader mot ruten hos sydamerne – portrummenes gløt ind til kulsvarte bakgaarder. Endda laa der nok hauger av skidden sne og gjorde luften raa inde i gaardsrummene. Og spurvognen duret tungt offor bakken.

Like ved, i Pilestrædet, laa slik en sotgraa [161] leiegaard med en mørk brønd av gaardsrum. Der hadde

de bodd, da stedfaren døde.

Hun stod litt utenfor den entrédør, som bar en messingplate med G. Gram. Hun hadde hjerteklap og forsøkte at le av sig selv. Altid var hun nu slik – meningsløs beklemmt, naar hun skulde op i en situation, som hun liksom ikke hadde faat tenke sig ut aar i forveien. Herregud – etpar tilkommende svigerforældre var da ikke saa farlig betydningsfulde personer heller for hende. Æte hende op kunde de nu ikke ialfald. Hun ringte paa.

Hun hørte en komme derinde gjennom en lang entré, og saa blev døren aapnet. Det var Helges mor – hun kjendte hende av fotografiet.

«Det er fru Gram – jeg er frøken Winge –.»

«Aa er det det – værsgod, vil De ikke gaa ind –.»

Hun gik foran Jenny gennem en lang, trang entré, som var belemret med skap og kasser og overtøi.

«Værsgod,» sa fru Gram igjen og aapnet døren til dagligstuen. Der var sterkt sollys over svære mosgrønne plyschmøbler; rummet var ikke stort og pakkende fuldt – der var nips og fotografier utover og et plyschteppe i skingrende farver paa gulvet, plyschportierer for alle dørene.

«Ja nei her ser vel ut – jeg har ikke faat tørket støv her paa mange dage,» snakket fru Gram. «Vi er aldrig i denne stuen til hverdags nemlig, og jeg er uten pike fortiden. Hende jeg hadde, maatte jeg jage – den værste lortsubbe, og saa svarte hun igjen – ja saa sa jeg, hun kunde dra sin kos, jeg. Men ^[162] faa en ny – nei det er ikke raad, ser De – og like gjerne er de forresten allesammen da for den saks skyld. Ufnei, husmor det er det værste en kan faa blit –.

Ja Helge hadde jo forberedt os paa Deres visit, men nu hadde vi sandelig næsten opgit haabet om, at De vilde gjøre os den ære –.»

Naar hun smilte og snakket, viste hun store hvite fortænder og et svart hul paa hver side efter de manglende øientænder.

Jenny sat og saa paa hende, som var Helges mor. – Hun hadde tænkt sig det altsammen saa anderledes.

Hun hadde gjort sig et billede av hans hjem og hans mor efter det, han hadde fortalt. Og moren med det vakre ansigt, som lignet Helge paa fotografiet, hadde hun syntes synd om. Hun, som manden ikke var glad i, og som hadde elsket barna sine slik, at de reiste sig og gjorde oprør, vilde ut og væk fra denne tyranniske morskjærlighet, som ikke taalte, de var andet end hendes barn. I sit hjerte hadde Jenny tat parti for denne moren. Mænd kunde vel ikke skjønne, hvordan en kvinde maatte bli, som elsket og aldrig fik igjen kjærlighet – andet end barnas barnekjærlighet, mens de var smaa. De kunde vel ikke forstaa, hvordan en slik mor følte, naar hun saa barna bli store og gli fra hende – at hun kunde reise sig i trods og vrede mot selve det ubønhørlige liv, som var slik, at en mors smaa barn blev store og ikke mere syntes, hun var alt for dem, som de var alt for hende i al evighet –.

Jenny hadde villet holde av Helges mor.

[163] Og saa likte hun hende ikke. Hun følte en ren fysisk antipati mot denne fru Gram, som sat der og snakket ivei.

Det *var* Helges træk som paa fotografiet. Den høie, litt snevre panden og den fint buede næsen og de like, mørke bryn og den lille munden med de fine, tynde læber og haken, som var en smule spids.

Men der var et uttrykk om hendes mund, som om alt hun sa, var spydigheter – et spotsk og ondskapsfuldt drag i alle ansigtets fine rynker. Og de store øine, som var saa sjelden vakkert skaaret og ganske emaljebtaa i det hvite, var haarde og stikkende – de store mørkebrune øinene. De var meget mørkere end Helges.

Vakker maatte hun ha været – sjelden vakker. Og allikevel følte Jenny sig aldeles sikker paa det, hun før en enkelt gang hadde tænkt – at det var neppe med glæde, at Gert Gram hadde giftet sig med hende. Nogen dame var hun hellerikke – efter sprog og væsen at dømme. Skjønt der var nu forresten saa mange pene smaafrøkner av middelklassen, som blev rigtige kjærringer, naar de hadde været gift en stund – sittet indelukket i et hjem og kjæglet sig gjennom tilværelsen med tjenestepikesorge og husvæsen nogen aar –.

«Ja kandidat Gram bad mig gaa op og hilse Dem fra ham,» sa Jenny. Hun følte det pludselig umulig at omtale ham som Helge.

«Ja han var jo bare sammen med Dem i det sidste – i de sidste brevene sine nævnte han aldrig, han hadde været sammen med andre ialfald. – [164] Forresten sværmet han nok først for en liten frøken Jahrman, synes jeg, jeg forstod?»

«Min veninde frøken Jahrman – ja i begyndelsen var der en hel del av os, som var meget sammen. Men nu paa slutten var frøken Jahrman saa optat av et større arbeide.»

«Hun er datter til oberstløitnant Jahrman paa Tegneby jo? Hun har vel penger da?»

«Nei. Hun utdanner sig for det lille, hun har arvet efter moren – hun staar ikke paa nogen rigtig god fot med sin far – d.v.s., han likte ikke, hun vilde bli malerinde, og saa vilde hun intet ta imot av ham –.»

«Uf saa dumt. – Min datter, fru kappelan Arnesen,» sa fru Gram, «hun kjender litt til hende – hun var hernede i julen. Hun mente forresten, det var andre grunde som gjorde, at oberstløitnanten ikke vilde ha no med hende – hun skal jo være saa nydelig, men noksaa daarlig berygtet –.»

«Det er aldeles usandt,» sa Jenny stivt.

«Ja dere kunstnere har det godt.» Fru Gram sukhet. «Men jeg skjønner ikke, hvordan Helge kunde faa arbeidet noget – jeg synes, han skrev aldrig andet end at han hadde fartet hit og dit i kampanjen med Dem jeg –.»

«Aa-aa,» sa Jenny. – Det var saa besynderlig pinlig at høre om det dernedefra i fru Grams mund. «Kandidat Gram var svært flittig, synes jeg. En fridag maa man da ha av og til –.»

«Ja. Ja vi husmødre faar sandelig greie os uten, men –. Vent til De blir gift De, frøken Winge. Men

ellers saa vil jo alle mennesker ha fridage. ^[165] Jeg har en søsterdatter, som netop er blit folkeskolelærerinde – hun skulde studert medicin, men saa taalte hun det ikke – maatte slutte og tok seminar. Ja. Jeg synes, hun har fri altid jeg. *Du* skal da sandelig ikke overanstrenge dig du, Aagot, sier jeg til hende –.»

Fru Gram forsvandt ut i entreen. Jenny reiste sig op og saa paa malerierne.

Over sofaen hang et stort kampanjelandskap. Det var godt at se, at Gram hadde lært i Kjøbenhavn. Det var bra og solid tegnet, men tyndt og tørt i farven. Især forgrunden med de to italienerinder i nationaldragt og de miniaturagtig malte planter om den styrtede søile var kjedelige. Modelstudien under av en ung pike var bedre.

Hun maatte smile – det var ikke rart, at Helge hadde hat litt vondt for at finde sig tilrette i Rom og var blit litt skuffet – naar han hadde hat al denne italienske romantik paa væggen hjemme.

Der var mange smaa brunlige, sirlig tegnede landskaper fra Italien med ruiner og nationaldragter. Men den studien av en prest var god. Nogen kopier – Corregios Danae og Guido Renis Aurora – ufa. Nogen andre kopier av barokke billeder, som hun neppe kjendte.

Saa var der et stort lysegrønt sommerlandskap. Gram hadde forsøkt at male impressionistisk. Men det var tyndt og stygt i farven. Det der over pianoet var bedre – solgløttet over aasen, luften var nydelig.

Ved siden av hang et portræt av fruen. Det var det bedste – det var godt, ja sandelig. ^[166] Nydelig modellert var figuren. Og henderne. Den høirøde kjolen med opheftningerne, de klare sorte halvvanter. Det olivenbleke ansigt med de dunkle øine under pandeluggen og den høie, spidse sorte hat med rød ving. Men hun stod desværre som klistret ind til bakgrunden, der var strøket over med surt graablaat.

Og der et barneportræt. «Bamse fire aar,» stod der oppe mot rammen. Nei herregud – var det Helge den vesle sinte pluggen i hvit skjorte – aa hvor god han var –.

– Fru Gram kom ind med et bret, rabarbervin og kaker. Jenny mumlet noget om bryderi:

«Jeg har staat og set paa Deres mands billeder, fru Gram.»

«Ja – jeg skjønner mig jo ikke noget paa det men –. *Jeg* synes nu, de er storartede. Min mand paastaar rigtignok selv, de er ikkeno tes, men det er nu bare noe, han sier. Nei –,» hun lo litt bittert. «Min mand er noksaa makelig, ser De. Og leve av den der malingen kunde vi jo ikke, da vi var blit gifte og hadde faat barna, saa han maatte jo ta sig noe nyttig for ved siden av. Og saa gad han ikke drive og male ved siden av, og da var det, han fandt ut det, at han ikke hadde talent. *Jeg* synes nu, de er meget vakrere hans billeder end alle disse her moderne sakerne – men De er vel av en anden mening De, frøken Winge?»

«Ja Deres mands billeder er svært vakre,» sa Jenny. «Især portrættet av Dem, fru Gram. Det er aldeles nydelig.»

«Aaja. Men det ligner nu ikke videre da – ^[167] flattert mig har Gram ikke –,» hun lo igjen, den lille bitre, sinte latteren. «Det skal være synd at si –. *Jeg* synes nu, han malte meget penere, før han begyndte at

skulle ape efter alt det der, som blev moderne dengangen – De vet, Thaulow og Krohg og disse hersens –.»

Jenny drak rabarbervinen omtrent i taushet, mens fru Gram snakket.

«Ja desværre, jeg vilde saa gjerne be Dem bli og spise middag med os, frøken Winge. Men jeg er altsaa alene med huset, og saa er vi ikke forberedt paa gjester, kan De skjønne. Saa jeg kan altsaa ikke desværre. Men en anden gang, haaber jeg –.»

Jenny skjønnte, at fru Gram vilde gjerne bli kvit hende. Det var jo noksaa rimelig ogsaa – naar hun ikke hadde pike. Hun holdt vel paa med middagen. Saa sa hun farvel.

I trappen møtte hun Gram. Hun skjønnte, det maatte være ham. Hun hadde et indtryk av ham saan i forbifarten, at han saa svært ungdommelig ut og at hans øine var svært blaa.

III.

To dage senere, som Jenny om eftermiddagen stod og arbeidet, fik hun visit av Helges far.

Nu, han stod der med hatten i haanden, saa hun, at hans haar var ganske graat – saa graat, at man ikke kunde se, hvadfor farve det oprindelig hadde hat. Men ung saa han ut allikevel. Figuren var slank, litt lut, men ikke gammelmandslut, [168] snarere som han var for spæd til sin høide. Og øinene var unge – skjønt de saa triste og trætte ut av det magre, glatrakede ansigt – men de var saa store og saa lyst blaa, at de gjorde et underlig vidaapent indtryk, forundret og fortænkt paa en gang.

«Ja De kan skjønne, jeg længtes efter at hilse paa Dem, Jenny Winge,» sa han og rakte haanden frem. «Nei, kjære – ta ikke av Dem forklædet. Og si til, hvis jeg forstyrrer.»

«Nei kjære Dem,» sa Jenny glad. Hun likte hans smil og hans stemme. Og hun kastet malerforklædet bort paa vedkassen. «Her blir snart forlitet lys allikevel. Hvor snilt det var av Dem at se op til mig!»

«Det er en evighet siden jeg har været paa et atelier,» sa Gram og saa sig rundt. Han satte sig i sofaen.

«De omgaaes ingen av de andre malerne – ikke nogen av Deres samtidige?» spurte Jenny.

«Nei ingen,» sa han kort.

«Men –.» Jenny tænkte sig om, «– men hvordan i alverden har De forresten fundet hitop da – har De spurt hjemme hos mig – eller i Kunstforeningen –?»

Gram lo.

«Nei. Ja jeg saa Dem i trappen iforgaars. Saa igaar, jeg gik nedover til min forretning, saa saa jeg Dem igjen – jeg gik efter Dem et stykke, jeg tænkte paa at stanse Dem og forestille mig. De gik ind her, og jeg visste, her var atelier i denne gaarden. Naaja, saa fandt jeg paa at gaa op og avlægge Dem en visit –.»

[169] «Vet De –» Jenny smilte lystig «– Helge gik ogsaa efter mig paa gaten han og – en veninde av mig og jeg. Ja han var nu altsaa gaat vild da, nede i de gamle gaterne ved Loppetorvet. Og saa kom han altsaa bort og snakket til os – slog an, som det heter med et fint uttryk. Slik gik det til, at vi blev kjendt. Vi syntes jo, han var litt fræk –. Men det later altsaa til, det er fra Dem, han har sin dristighet.»

Gram rynket panden og sat et øieblik. Jenny fik en ubehagelig følelse av, at hun hadde sagt noget galt. Hun lette efter hvad hun skulde si:

«Kan jeg faa lov at lave Dem en kop te, mens De er heroppe?»

Hun tændte uten videre apparatet og satte paa vand.

«Jaja frøken Winge – De skal ikke være ængstelig for, at Helge ligner mig forøvrig. For jeg tror heldigvis ikke, han har det mindste tilfælles med sin far.» Han lo.

Jenny visste ikke rigtig, hvad hun skulde svare til det. Hun tok sig for at sætte frem tekopper:

«Ja her er noksaa tomt, som De ser. Men jeg bor hjemme hos min mor.»

«Aa saa, De bor i Deres hjem? – Det er visst et bra atelier – er det ikke?»

«Jeg tror det.»

Han sat litt og saa ut for sig

«Ja frøken Winge – jeg har jo tænkt meget paa Dem. – Jeg trodde jo at forstaa min søns breve slik, at De og han –.»

«Ja Helge og jeg er svært glad i hinanden,» sa [170] Jenny. Hun stod ret op og ned og saa paa ham. Gram rakte ut efter hendes haand og holdt den en stund i sin.

«Jeg kjender min søn saa litet, Jenny Winge. Jeg vet igrunnen ikke noget sikkert om ham – hvordan han er. Men naar De er glad i ham, saa kjender De ham vel – sikkert bedre end jeg gjør. Og det at De holder av ham, det tar jeg for et bevis paa, at jeg kan være glad for ham og stolt av ham. Jeg har altid trodd, at han var en bra gut – ganske begavet ogsaa. At han er glad i Dem, det er jeg sikker paa, nu jeg har set Dem. Bare han maa gjøre Dem lykkelig, Jenny.»

«Tak,» sa Jenny og gav ham haanden igjen.

«Ja –.» Gram saa ut for sig. «De kan vite, jeg er glad i gutten. Min eneste søn. Jeg tror nok, Helge er glad i mig ogsaa – igrunnen.»

«Det er han. Helge er svært glad i Dem. Baade i Dem og sin mor.» Hun rødmet i det samme, som om hun hadde sagt noget taktløst.

«Ja. Jeg tror det. Men han saa selvfølgelig tidlig, at hans far og mor – de holdt ikke av hinanden. Helge har hat et daarlig hjem, Jenny. Jeg kan likegodt si det selv – har De ikke forstaaet det allerede, saa ser De det fort nok selv; De er visst en klok pike. Men netop derfor tror jeg, at Helge vil forstaa, hvad det er værdt, at dere to er glad i hinanden. Og han vil fare varsomt med Dem og sig selv –.»

Jenny skjænket teen:

«Saa! Helge brukte at komme op og drikke te hos mig i Rom om eftermiddagen. Det var [171] igrunnen de eftermiddagsstunderne, vi blev kjendt med hinanden, tror jeg –.»

«Og saa blev dere glad i hinanden.»

«Ja – ikke straks. Det vil si, vi var det visst igrunnen da og. Men vi tænkte ikke paa andet end at vi var rigtig gode venner – dengangen. Ja siden saa kom han ogsaa og drak te, skjønner De –.»

Gram smilte, og Jenny smilte ogsaa.

«Kan De ikke fortælle mig noget om Helge, da han var gut – liten mener jeg – og saan –.»

Gram smilte trist og rystet paa hodet:

«Nei Jenny. Jeg kan ikke fortælle Dem noget om min søn. Han var snil og lydig altid. Flittig paa skolen – ikke noget lys, men saan jevnt flink og flittig. Men Helge var meget indesluttet som gut – ja som voksen med – overfor mig ialfald – –»

«Fortæl heller De, Jenny,» lo han varmt.

«Om hvad da?»

«Om Helge vel. Ja – vis mig, hvordan min søn ser ut i den unge pikes øine, som holder av ham. Nu er De jo ikke nogen almindelig ung pike heller – en dygtig kunstnerinde, og klok og søt tror jeg, De er. Kan De ikke si mig, hvordan kom De til at bli glad i Helge – hvadfor egenskaper ved gutten er det, som har gjort, at De valgte ham – faa høre?»

«Ja –.» Saa lo hun. «Det er ikke akkurat saan at si – vi blev altsaa glad i hinanden da –.»

«Naa.» Han lo ogsaa. «Ja det var dumt spurt, Jenny. Det var akkurat som jeg skulde ha glempt, [172] hvordan det var at være ung og forelsket – ikke sandt?»

«Ikke sandt! Vet De, det sier ogsaa Helge saa ofte? Det var nu ogsaa noget av det, jeg blev glad i ham for. Han var liksom saa ung. Jeg saa godt det, at han var indesluttet – og saa aapnet han sig litt efter litt for mig –.»

«Det kan jeg godt forstaa – at man faar tillid til Dem, Jenny. Jamen fortæl mere da –

– Nei De behøver ikke at se saa forskrækket ut da. De kan skjønne, jeg mener ikke, De skal fortælle mig Deres og Helges kjærlighetshistorie eller no slikt –

Bare fortæl mig litt om Dem selv – og Helge. Om Deres arbeide, barn. Og om Roma. – Saan at jeg gamle mand kan huske igjen, hvordan det var at være kunstner. Og fri. Og arbeide med det, som det var ens glæde at arbeide med. Og ung. Og forelsket. Og lykkelig –.»

*

Han blev sittende etpar timer. Saa, da han skulde gaa og stod i overfrakke med hatten i haanden, sa Gram lavt:

«Hør her, Jenny. Ja for det kan jo ikke nytte, om jeg vilde forsøke at skjule overfor Dem, hvordan forholdene er i mit hjem. Det vilde være bedre, naar vi træffes der, at vi ikke var kjendte fra før. At Helges mor ikke fik vite, jeg hadde gjort Deres bekjendskap paa egen haand. Ogsaa for Deres skyld – saa De ikke fik spydigheter og ubehagelighet. Det er nu engang slik, at bare det [173] at hun vet, jeg liker nogen – særlig en dame da – er nok til at hun faar imot vedkommende –.

De synes, det er rart –. Men De forstaar det?»

«Jo,» sa Jenny spakt.

«Ja farvel da Jenny. Jeg er glad for Helges skyld – tror De det?»

*

Hun hadde skrevet til Helge kvelden før og fortalt om sit besøk i hans hjem. Og hun hadde læst igjennem brevet med en plagsom følelse av, hvor fattig og tørt det avsnit var blit om hendes møte med moren.

Da hun skrev til ham den aften, fortalte hun om hans fars visit. Men saa rev hun det istykker og begyndte paa ny. – Det var dette om at fru Gram ikke maatte kjende til det, som var leit at fortælle. Det var leit at begynde med at ha hemmeligheter med den ene mot den anden. Paa Helges vegne følte hun enslags ydmygelse over at hun saan med en gang var blit medvider i hans hjems elendighet. Det endte med, at hun ikke nævnte det i brevet – det var lettere at forklare ham det, naar han kom.

IV.

Sidst i mai var det gaat usedvanlig mange dage, uten at Jenny hadde hat brev fra Helge. Hun begyndte at bli ængstelig – hadde netop bestemt at telegrafere næste dag, hvis hun intet hørte. Om eftermiddagen var hun paa atelieret, og saa banket det paa døren. Da hun aapnet, blev hun grepet ^[174] og knuget og kysset av en mand, som stod ute i loftsgangens mørke.

«Helge!» Hun jublet. «Helge, Helge – faa se paa dig. Aa men som du skræmte mig, stygge gutten! Aa faa se paa dig – Helge – er det ordentlig og rigtig dig da –,» hun nappet av ham reiseluen.

«Ja det kunde nu vel ikke være nogen anden vel,» sa han uanfegtet og lo.

«Jamen kjære – hvad er dette for no da gut?»

«Ja det skal jeg si dig,» sa han og hadde ikke tid til mere, men knuget sit ansigt ind mot hendes hals.

«– Ja jeg vilde altsaa overraske dig da, skjønner du.» De sat haand i haand i sofaen og pustet ut efter de første frydefulde kys. «Og det lykkedes da noksaa godt, gjorde det ikke? Aa faa se paa dig, Jenny. Saa vakker som du er. Hjemme tror de, jeg er i Berlin nu. Jeg gaar paa hotel inat og blir inkognito i byen nogen dage – er ikke det storartet, synes du. Det er forresten leit, du bor hjemme, du. Ellers kunde vi været sammen hele dagen –.»

*

«Vet du,» sa Jenny, «da du banket, saa trodde jeg, det var din far som kom.»

«Far?»

«Ja.» Hun blev litt forvirret i det samme selv. Det faldt pludselig saa vanskelig at forklare hele sammenhængen. «Ja ser du, din far gjorde visit hos mig en dag, og siden har han kommet op sommetider om eftermiddagen til te. Saa har vi sittet og pratet om dig da –.»

^[175] «Men Jenny – det har du jo ikke skrevet et ord om – du har jo ikke nævnt, at du har truffet far!»

«Nei. Jeg har ikke det du. Jeg vilde hellere fortælle dig –. Det er altsaa det da, ser du, at din mor vet ikke om det. Din far mente, det var bedre ikke at nævne det –»

«Ikke til mig –?»

«Nei. Nei det har vi sletikke snakket om. Han tror vist, jeg har fortalt dig det. Nei det var fordi din mor ikke skulde vite, at vi kjendte hinanden.» Hun sat litt. «Jeg syntes det var – ja jeg likte altsaa ikke at skrive, at jeg var kommet til at faa en hemmelighet for din mor sammen med ham. Skjønner du?»

Helge tidde stille.

«Jeg likte det jo ikke rigtig selv,» fortsatte hun. «Men han kom altsaa op paa visit. Og jeg synes forførdelig godt om ham, Helge – jeg er blit rigtig glad i din far.»

«Ja – far kan vist ha et svært vindende væsen, naar han vil. Og det at du er malerinde og saan –»

«Det er for din skyld, Helge, at han er glad i mig. Det er det.»

Helge svarte ikke paa det.

«Og mor har du bare set den ene gangen?»

«Ja. – Men kjære søte vennen min – er du ikke sulten? Skal jeg stelle istand litt til dig?»

«Tak skal du ha. Og vi gaar vel ut og spiser sammen iaften?»

*

Der blev banket paa døren igjen.

«Det er din far,» hvisket Jenny.

[176] «Hysch – vær stille – ikke luk op.»

Om en stund gik et menneske tilbake over gangen. Helge fortrak ansigtet litt.

«Men kjære gutten min – hvad er det?»

«Aa – jeg vet ikke –. Bare vi ikke træffer ham Jenny – vi vil ikke bli forstyrret nu, vel? Ikke møte nogen?»

«Nei.» Og hun kysset ham paa munden og bøiet hans hode ned og kysset ham bak begge ørerne.

*

«Men Fransiska da du Helge,» sa Jenny pludselig, mens de sat og snakket ved et glas likør efter kaffen.

«Ja! Ja du visste det vel paa forhaand; hun hadde vel skrevet det til dig?» Jenny rystet paa hodet.

«Ikke et ord. Jeg blev som himmelfalden, da jeg fik hendes brev – det var i al korthet, at imorgen giftet hun sig med Ahlin. Jeg ante ingenting.»

«Ikke vi heller. Ja de var jo meget sammen da. Men at de skulde gifte sig, visste ikke Heggen engang, før hun kom og bad ham være vidne for sig.»

«Har du truffet dem siden?»

«Nei. De tok op til Rocca di Papa samme dag og der var de endda, da jeg reiste fra Rom.»

Jenny sat tankefull en stund.

«Jeg trodde, hun bare tænkte paa sit arbeide nu,» sa hun.

«Heggen fortalte, hun hadde gjort færdig det store billedet med porten, og det var svært godt, sa han,

og hun holdt paa med nogen flere ting.

[177] Saa giftet hun sig altsaa ganske pludselig. Jeg vet ikke, om de hadde været forlovet nogen stund jeg

–

End du da Jenny – du skrev, du holdt paa med et nyt billede?»

Jenny leiet ham hen til staffeliet

Det store lærred forestillet en gate, som forsvandt indover til venstre, med en husrække i sterkt perspektiv – kontor- og verkstedsbygninger i graagrønne og mørkt murstensrøde farver. Paa høire side av gaten laa nogen skraphandlerboder, og bakom dem stod brandmurene av nogen store bygninger mot himmelen, som var kraftig blaa med bortdragende tunge regnskyer – blyagtig graablaa og sølvhvite. Et sterkt eftermiddagssolskin faldt ind i billedet, paa boderne og brandmurene, som lyste rødgult, og paa etpar gyldengrønne, halvutsprungne trækroner ind paa tomten bak boderne, delvis mot brandmuren. Der var staffage av arbeidsfolk og kjørrer og varevogner i gaten.

«Jeg skjønner mig jo ikke saan paa det. Men –» Helge klemte hende op til sig. «Er det ikke svært godt, du? Jeg synes, det er vakkert, Jenny – deilig!»

Hun la hodet ned paa hans skulder:

«Mens jeg gik her i byen og ventet paa gutten min – jeg som altid har gaat her saa alene og sørgmodig før om vaaren – og jeg saa lønnetrærne og kastanjetrærne folde ut det klare, lyse løvet sit mot sotete huser og røde murer – og den pragtfulde vaarhimmelen, som laa over alle de svarte takene og [178] piperne og telefontraadene – saa fik jeg lyst til at male det – de fine lyse vaarskuddene midt i den skidne, svarte byen.»

«Hvor er det fra?» spurte Helge.

«Stenersgaten. – Ja vet du, din far snakket om nogen billeder av dig som liten, som han hadde nede paa kontoret, og saa skulde jeg gaa ned og se paa dem da, skjønner du. Og saa saa jeg motivet fra hans kontorvindu og fik staa inde paa kassefabrikken ved siden av. Det er malt derfra – ja jeg maatte komponere litt om paa det da, – forandre litt –.»

«Du har været noksaa meget sammen med far da?» spurte Helge om en stund. «Han var vel svært interessert for billedet dit?»

«Ja da. Han kom over til mig undertiden og saa paa – gav mig nogen raad, som var gode forresten. Han *vet* jo en masse, ser du.»

«Tror *du*, far hadde talent som maler?» sa Helge.

«Ja du. Jeg tror det. De billederne, som hang hjemme hos dere, var ikke saa rare. Men han har vist mig nogen studier, som han gjemmer paa kontoret. Jeg tror ikke, din far hadde noget *stort* talent, men ganske fint og særpræget. Bare for let paavirkelig fra alle kanter. Men det tror jeg igjen hænger sammen med hans store evne til at vurdere og elske det gode, han har set andre gjøre. For du, han har saa megen forstaaelse

av kunst – og kjærlighet til det –.»

«Stakkars far,» sa Helge.

«Ja –.» Jenny kjælte for sin ven. «Det er kanskje ^[179] meget mere synd paa din far end du – og jeg – aner.»

Saa kysset de hinanden og glemte at snakke mere om Gert Gram.

*

«De vet ingenting hjemme hos dig?» spurte Helge.

«Nei da,» sa Jenny.

«Men i førstningen du – da jeg adresserte alle brevene mine hjem til din mama – spurte hun aldrig, hvem det var, som skrev slik til dig hver eneste dag?»

«Nei da. Min mama er ikke slik.»

«*Min* mama,» sa Helge pludselig heftig. «Mor er nu sletikke saa taktløs heller, som du vil ha til. Du er nu ikke retfærdig mot mor stakkar da – jeg synes for min skyld kunde du la være at snakke slik om hende –.»

«Men Helge!» Jenny saa op paa ham. «Jeg har jo ikke sagt et ord om din mor jo!»

«Du sa: *min* mor er ikke slik, sa du.»

«Nei det gjorde jeg ikke. Min *mor*, sa jeg.»

«*Min* mor, sa du. At du ikke liker hende, faar bli saa sin sak, skjønt endda kan du da ikke ha grund –. Men du kunde gjerne huske paa, det er min mor du snakker om. Og jeg er glad i hende allikevel, slik hun er –.»

«Helge! Neimen Helge da –.» Hun stanset, for hun følte, taarerne kom op i hendes øine. Og det var saa nyt for Jenny Winge at fælde taarer, at hun tidde, skamfull og forskrækket over det. Men han hadde alt set det:

^[180] «Jenny! Aa Jenny, har jeg gjort dig vondt? Aa Jenny min – herregud. – Der ser du selv. Ikke før er jeg kommet hjem, saa begynder det –.» Han skrek pludselig i, og han truet ut i luften med knyttet haand: «Aa jeg hader det, *hader* det der, som skal hette mit hjem –.»

«Gutten min, gutten min – du maa ikke –. Aa kjære vennen min, ikke ta det slik da.» Hun drog ham ind til sig saa tæt saa tæt. «Helge! Hør paa mig, min elskede ven – hvad har det med os at gjøre da. De kan da ikke gjøre os noget –,» og hun kysset og kysset ham, til han holdt op at hulke og skjælve –.

V.

Jenny og Helge sat i sofaen inde paa hans værelse. De holdt armene omkring hinanden, men de tidde stille.

Det var søndag uti juni, og Jenny havde gaat tur med Helge om formiddagen og spist middag hos Grams og drukket kaffe, og de havde sitted alle fire i dagligstuen og slitt sig gennem eftermiddagen, til Helge fik Jenny med ind paa sit værelse under paaskud av, at hun skulde læse igjennem noget, han hadde skrevet.

«Uf,» sa Jenny ut i luften. Helge spurte ikke, hvad hun sa uf for. Han la hodet træt ned i hendes fang, og hun klapped ham over haaret – blev ved at stryke ham med haanden, men sa ingenting.

[181] «Ja du.» Helge sukke. «Der var hyggeligere hos dig oppe i Via Vantaggio – var der ikke, Jenny?»

Ute paa kjøkkenet ramlet det av tallerkener og spraket i en stekepande – den fete os trængte ind i rummet. Fru Gram lavet noget varmt til aftens. Jenny gik til det aapne vindu og saa et øieblik ned i gaardsrummets svarte brønd. Alle vinduerne imot var kjøkken- og sovekammervinduer med trækgardiner, og i hvert hjørne av gaarden var der et større vindu paa skraa. Uf. Som hun kjendte den slags spisestuer med det eneste vindu i hjørnet ut til et gaardsrum – mørke og triste, aldrig et solstreif, – sot føk ind, naar man luftet, og matlugten satte sig fast.

Ut fra et pikeværelse lød gitarspil og en stor udannet sopran:

«Kom til Jesus, min ven, kom til Jesus, min ven,
hvis du banker paa, saa aapner han dig himmelen!»

Men gitaren mindet hende om Via Vantaggio og Cesca og Gunnar, som pleiet at ligge i sofahjørnet med benene paa en stol og kvinke paa Cescas gitar og nynne Cescas italienske viser. Og hun længtes pludselig saa fortvilet efter alt det dernede.

Helge kom bort til hende:

«Hvad tænker du paa?»

«Paa Via Vantaggio.»

«Ja du – saa deilig vi hadde det der, Jenny.»

Hun tok ham pludselig om halsen og gjemte kjærtegnende hans hode ved sin skulder. Det hadde [182] slaat hende i det samme han talte, at han var ikke med i det, hun længtet mot.

Og hun løftet hans ansigt igjen og saa ind i hans ravgule øine og vilde tænke paa alle de solblanke dage paa kampanjen, da han hadde ligget i græsset mellem tusenfryderne og set op paa hende.

Hun *vilde* ryste av sig den tunge, kvælende ulystfølelse, som tok magt over hende, hver gang hun var i

hans hjem.

Alting var saa utaaelig her. Likefra den første aften, hun var buden hit straks efter Helges officielle ankomst. Da fru Gram hadde forestillet hende for sin mand – staa der og spille den komedien, mens Helge saa paa og visste, de narret hans mor. Det plaget hende saa forfærdelig. Og saa det, som var endda æklere. Hun var blit alene med Gram et øieblik; da hadde han nævnt, at han hadde været oppe ved hendes dør den eftermiddagen, og at hun ikke hadde været hjemme. «Nei, jeg var ikke paa atelieret den dag,» hadde hun svart og var blit blodrød i det samme. Saa hadde han set saa besynderlig forbauset paa hende, at hun hadde sagt – gud vet, hvorfor det pludselig var dumpet hende ut av munden –: «Jo, jeg var forresten hjemme. Men jeg kunde ikke lukke op, for der var nogen hos mig.»

Gram hadde smilt litt og saa sa han: «Ja, jeg hørte jo godt, der var nogen inde paa atelieret.» Og saa hadde hun i forvirringen fortalt, at det var Helge, og at han hadde været de dagene i byen inkognito.

«Kjære Jenny,» hadde Gram sagt, og hun hadde set, han var misfornøiet. «Det hadde dere da ikke ^[183]behøvet at skjule for mig. *Jeg* skulde sandelig latt dere faa være i fred. Jaja. – Men jeg vil ikke si andet, end at det vilde glædet mig noksaa meget, om Helge hadde villet hilse paa mig –.»

Hun hadde ikke kunnet finde noget at si.

«Neinei. Ja saa skal jeg passe paa, at Helge ikke faar vite, jeg kjender til det da.»

Det hadde slet ikke været hendes mening at skjule for Helge, at hun hadde fortalt hans far dette. Men nu var hun ikke kommet til at si det – ræd for, at han ikke skulde like det. Og hun blev forpint og nervøs av at gaa der oppe i alt dette, som den ene ikke maatte vite og den anden ikke maatte vite.

Hjemme visste de heller ikke noget. Men det var paa en anden maate. Det var det, at hun ikke var vant til at snakke med sin mor om sine egne saker – aldrig hadde hun fundet, og aldrig heller hadde hun søkt eller ventet nogen forstaaelse der. Og nu hadde moren denne ængstelse med Ingeborg. Jenny hadde faat moren til at leie i Bundefjorden; Bodil og Nils reiste ut og ind til skolen og Jenny bodde paa atelieret og spiste i byen.

Men hun hadde allikevel aldrig været saa glad i moren og hjemmet som nu. Det var ikke bare, at moren forstod litet; hadde hun set en gang imellem, at Jenny hadde det vanskelig, hadde hun ærlig prøvet at hjelpe og trøste – uten at spørre. Hun vilde rødmet bare ved tanken paa at gjøre noget av sine barn et paatrængende spørsmåal. Men dette her – Helges hjem – det maatte jo ha været et rent helvede at vokse op i. Og det var, som ^[184]misstemningen herfra skygget over dem, ogsaa naar de ellers var sammen. Men hun vilde vinde over det. Stakkars, stakkars gutten hendes. –

«Helge min,» og hun overvældet ham pludselig med kjærtegn.

Jenny hadde tilbudt fru Gram at hjelpe med opvasken og aftensmaten, men hvergang hadde fru Gram sagt med sit smil:

«Nei kjære – det er da ikke derfor, De er her – det skal De sandelig faa slippe, frøken Winge.»

Det var kanskje ikke saan ment, men fru Gram smilte altid saa spydig, naar hun snakket til hende.

Stakkar, hun hadde vel ikke andet smil mere –.

Gram kom hjem; han hadde gaat tur. Jenny og Helge satte sig ind til ham i røkeværelset.

Fruen kom ogsaa ind et øieblik:

«Du hadde glemmt din paraply, ven min – som sedvanlig. Det var sandelig godt, du slap en skur. Ja saanne mandfolk – maa man ikke passe paa dem –» smilte hun til Jenny.

«Jamen du er ogsaa svært flink til at passe paa mig,» sa Gram. Stemme og væsen var altid saa pinlig høflige, naar han talte til sin kone.

«Men sitter dere herinde da,» sa hun til Helge og Jenny.

«Det er underlig,» sa Jenny «– men det er slik i alle huser synes jeg, at herreværelset er det hyggeligste. Det var slik hjemme og, mens min far levet,» la hun hastig til. «Det er vel fordi de er indrettet til arbeidsrum».

«Saa skulde kjøkkenet være det allerhyggeligste rum i huset da,» lo fruén. «Ja hvor tror du, der [185] blir arbeidet mest, Gert, her i dit værelse eller i mit – ja kjøkkenet faar jo kaldes mit arbeidsværelse –»

«Jeg indrømmer, at der blir utvilsomt utrettet mest nyttig i dit arbeidsværelse.»

«Ja,» sa fru Gram. «Og nu tror jeg næsten, jeg maa ta mot Deres elskverdige tilbud for en stund – vil De være saa snil da at hjelpe mig litt, frøken Winge? Det er blit saa sent saa –»

*

De sat ved aftensbordet, da det ringte. Det var fru Grams niece, Aagot Sand. Fru Gram forestilte Jenny Winge.

«Aa det er Dem som er malerinde, som Helge var saa meget sammen med i Rom. Jeg tenkte det næsten,» hun lo. «Jeg saa Dem nede i Stenersgaten en dag i vaar, De gik ifølge med onkel Gert og bar paa nogen malergreier –»

«Det er vist en feiltagelse, Aagotten min,» brøt fru Gram av. «Naar skulde det været da du?»

«Dagen før bededag. Jeg gik fra skolen –»

«Jo det er nok sandt,» sa Gram. «Frøken Winge stod og hadde sluppet malerkassen sin i gaten, og saa hjalp jeg hende at plukke op –»

«Det er saant et litet eventyr, som du ikke har skriftet for din kone altsaa –» fru Gram lo sterkt. «Jeg hadde ingen anelse om, at dere to var kjendt fra før.» Gram lo ogsaa:

«Frøken Winge lot ikke til at kjende mig igjen. Det var jo litet smigrende for mig – jeg vilde ikke minde. Hadde De virkelig ingen anelse om, da De [186] traf mig, at jeg var den snille gamle herren, som hjalp Dem?»

«Jeg var ikke sikker,» sa hun svakt. Hun sat der blodrød. «Jeg trodde jo ikke, De kjendte mig igjen –». Hun forsøkte at le, men hun følte pinende tydelig, hvor hendes stemme var usikker og hvor hendes kinder brændte.

«Ja det var et eventyr,» lo fru Gram. «Det var sandelig et pudsigt træf.»

*

«Uf har jeg sagt no galt igjen da,» spurte Aagot. De sat i dagligstuen efter aftens. Gram var gaat ind til sig selv, og fruuen paa kjøkkenet. «Det er altsaa væmmelig, her i huset saa vet man ikke ordet av, før det eksploderer –. Men kjære forklar mig, for jeg skønner ikke –»

«Herregud Aagot, pas dine egne saker du,» sa Helge hidsig.

«Jaja snille dig, ikke bit mig da! Er tante Bekka jaloux paa frøken Winge, nu da?»

«Du er da ogsaa det mest taktløse som findes til –»

«Næst efter din mor – jotak, det har onkel Gert sagt til mig engang.» Hun lo. «Men det er da det mest bort i væggen – skinsyk paa frøken Winge!» Hun tittet nysgjerrig bort paa de andre to.

«Kjære lad være at blande dig op i det, som angaar os her i huset da Aagot,» skar Helge av.

«Ja da, ja da. Jeg trodde bare – naaja, det kan være det samme.»

«Ja det vet gud det kan.»

– Fru Gram kom ind og tændte lampen. Jenny ^[187] saa næsten ræd paa hendes lukkede, hatefulde ansigt, som den anden stod der og stirret ut for sig et øieblik med de haarde, gnistrende øine. Saa gav fru Gram sig til at rydde op paa bordet. Hun tok op Jennys brodersaks; den var faldt paa gulvet:

«Det er nok Deres specialitet at tape. De maa ikke være saa sliphændt, lille frøken Winge. Helge er ikke saa galant som sin far, ser det ut for.» Hun lo. «Skal jeg tænde hos dig nu, ven min –» hun gik mot røkeværelset – ind og lukket døren efter sig.

Helge lyttet et øieblik mot det andet rum – moren talte lavt og heftig derinde. Saa sank han forover igjen.

«– Kan du da ikke holde op med det sludderet dit engang –» kom Grams stemme engang tydelig derindefra.

Jenny bøiet sig over mot Helge:

«Jeg gaar hjem nu du – jeg har hodepine –»

«Aanei Jenny –. Saa blir her bare scener i det uendelige, naar du er gaat. – Du maa være saa snil at bli; det gaar ikke an, du liksom rømmer nu, mor blir bare mere opirret –»

«Jeg orker ikke,» hvisket hun paa graaten.

Fru Gram gik gjennem stuen. Gram kom ind til dem.

«Jenny er træt – hun gaar hjem nu, far. Jeg følger hende.»

«Vil De gaa allerede? Kan De ikke sitte litt til –?»

«Jeg er træt – har hodepine,» mumlet Jenny.

«Bliv litt til da –» hvisket han pludselig. «Hun» – han gjorde et kast med hodet. «Til Dem siger [188] hun ingenting. Og mens De er her, slipper vi andre scenerne –»

Jenny satte sig stille bort til bordet og tok sit broderi. Aagot hæklet energisk paa et hvitt epidemisjal.

Gram gik bort til pianoet. Jenny var ikke musikalsk, men hun forstod, at han var det, og der faldt litt efter litt en smule ro over hende, mens han sat der og spillet smaa bløte melodier – for hende, følte hun.

«Kjender De denne, frøken Winge?»

«Nei!»

«Ikke du, Helge? Hørte dere ikke denne i Rom? I min tid sang de den overalt. Jeg har nogen hefter med italienske melodier her –».

Hun gik bort og saa i dem.

«Er det godt, at jeg spiller,» hvisket han.

«Ja.»

«Skal jeg spille mere?»

«Ja tak.»

Han strøk over hendes haand:

«Stakkars liten Jenny! Men gaa nu – før hun kommer –».

*

Fru Gram bragte ind en bakke med rabarbravin og kaker.

«Nei saa moro at du vil spille litt for os da Gert! Synes De ikke, min mand spiller vakkert, frøken Winge? Har han spillet for Dem før,» spurte hun uskyldig.

Jenny rystet paa hodet: «Jeg visste slet ikke, at herr Gram spiller –»

[189] «Hvor nydelig De syr –» hun tok Jennys broderi og saa paa det. «Jeg trodde virkelig, dere kunstnerinder fandt det under deres værdighet at pusle med slikt som haandarbeider. Saant fortryllende mønster – hvor har De faat fat i det – i utlandet?»

«Det er bare noget, jeg har lavet sammen selv –»

«Ja da saa. Ja da er det ingen sak at faa pene mønster – se Aagot, er det ikke pent? De er vist en rigtig flink pike De, frøken Winge –» hun klappet Jenny over haanden.

For nogen avskyelige hænder hun har, tænkte Jenny. Smaa kortfingrede med negler, der var bredere end de var lange og liksom utoverbrettet –.

*

Helge og Jenny fulgte først Aagot op til hendes pensionat i Sofiegate. Og saa gik de sammen nedover Pilestrædet i den blekblaa juninat. Efter regnskuren duftet det emment av kastanjetrærnes hvite blomsterfakler langs hospitalsmuren.

«Helge,» sa Jenny sagte. «Du *maa* faa ordnet det slik, at ikke vi skal være med dem iovermorgen.»

«Det er umulig, Jenny. Naar de har bedt dig med og du har sagt ja. Det er jo for din skyld.»

«Aa men Helge. Du kan jo skjønne, det blir bare uhygge. Tænk om vi kunde ta ut nogensteds alene,¹³ Helge. Ha en tur for os selv, bare vi to Helge –. Som i Rom.»

«Du kan skjønne, jeg vilde ikke no heller. Men der blir bare saa megen uhygge hjemme, hvis vi ikke vil være med paa denne sankthansturen deres –»

«Uhygge er der jo allikevel,» sa hun haanlig.

[190] «Jamen det blir meget værre. Herregud, kan du ikke prøve at finde dig i det for min skyld. Det er da ikke dig, som skal gaa midt oppe i det – leve i det der og arbeide –.»

Han hadde ret, tænkte hun, og hun bebreidet sig bitterlig, at hun ikke var mere taalmodig. Ja stakkars gutten hendes, han skulde leve og arbeide i det hjemmet, hvor hun neppe kunde holde ut et par timer. Og der var han vokset op og der hadde han slitt sig gjennem hele ungdommen sin.

«Aa Helge. Ja, jeg er styg og egoistisk.» Hun klynget sig ind til ham – træt og forpint og ydmyget. Og hun længtet efter, at han skulde kysse hende, og de skulde trøste hinanden – dem kom det jo ikke ved; de hadde jo hinanden, de hørte sammen etsteds langt utenfor den luft deroppe av hat og mistro og ondskap.

Jasminerne duftet ut fra de gamle haver, som var levnet igjen nedover gaten.

«Vi skal nok ta en saan tur alene sammen vi to Jenny – en anden dag,» trøstet han.

«– Men at dere *kunde* være saa idiotiske,» sa han pludselig. «Nei om jeg skjønner! Dere *maatte* da kunne tænke, at mor kunde faa greie paa det – saa let som ingenting –»

«Hun tror naturligvis ikke den historien, som din far kom med,» sa Jenny forsagt.

Helge blaaste.

«Jeg vilde ønske, han vilde si hende det, akkurat som det er,» sukket hun.

«Det kan du være rolig for han ikke gjør. Og *du* maa naturligvis late som ikkeno. Det er ^[191] det eneste, du kan gjøre. Det var idiotisk av dere.»

«Jeg kunde da ikke for det, Helge.»

«Aa. Jeg hadde fortalt dig saapas meget om forholdene hjemme. Du kunde sørget for, at det var blit med fars visit – ikke alle disse besøkene paa atelieret – og disse stevnemøtene i Stenersgaten –»

«Stevnemøter? Jeg saa det motivet og visste, jeg kunde gjøre et godt billede ut av det – det har jeg gjort og.»

«Naa jaja da. Det er naturligvis ogsaa mest fars skyld. – Aa!» Han brøt heftig ut. «Den maaten han har at snakke om hende paa – ja du hørte, hvad han hadde sagt til Aagot. Og nu iaftes til dig. «Hun!» han hermet, «til Dem sier hun ingenting! Det er da vor mor allikevel.»

«Jeg synes, Helge, din far er allikevel meget mere hensynsfuld og høflig mot hende, end hun mot ham –»

«Aa den hensynsfuldheten til far ja! Kalder du det hensynsfuldt, den maaten han har gaat frem paa, for at faa dig paa sit parti! Høfligheten hans – du skulde vite du, hvad jeg har lidt som barn – som voksen og – under det. Naar han stod ret op og ned og saa høflig ut og ikke sa et ord – og snakket han – saa isende, skjærende koldt og høflig! Takke mig til næsten for mors skriken og skjælden og raseri. – Aa!»

«Gutten min!»

«Aa ja Jenny. Det er ikke *bare* mors skyld heller. Jeg kan da forstaa hende – alle mennesker ^[192] foretrekker far. Ja du og. Det er rimelig – jeg gjør det igrunden jeg og. Men netop derfor skjønner jeg, at hun er blit, som hun er blit. Hun vil jo være den første overalt, ser du. Og hun er det hos ingen. Stakkars mor!»

«Ja stakkars,» sa Jenny. Men hendes hjerte var iskoldt imot fru Gram.

Luften var tung av duft, løv og blomster, mens de skraadde gjennom Studenterlunden. I sommernattens bleke dæmring puslet og tuslet det paa bænkene inde mellem trærne.

Deres ensomme skridt gjenlød nedover de utdøde forretningsgater, hvor de høie huser sov med blaa speiling i de store blanke ruter.

«Faar jeg bli med op?» hvasket han foran hendes port.

«Jeg er træt du,» sa Jenny svakt.

«Jeg vilde saa gjerne faa sitte litt hos dig – synes du ikke, vi trenger til at faa være litt alene sammen –»

Hun sa ikke mere imot, men begyndte at gaa foran ham op de fem trapper.

Natten laa blaa over deres hoder mot takets store skraavinduer. Jenny tændte den syvarmede stave

paa skrivebordet, tok en cigaret og holdt ind i flammen:

«Vil du røke, Helge?»

«Tak.» Han tok cigaretten fra hendes læber.

«– Det er det da, ser du,» sa han pludselig. «Der var jo engang noget med far og – en dame. Jeg var tolv aar da. Jeg vet jo ikke, hvor meget der var i det. Men mor –. Aaja, det var en fæl ^[193] tid. Det var bare for vor skyld, de blev sammen – det har far selv sagt engang. Vorherre skal vite, jeg takker ham ikke for det. Mor er da ialfald ærlig og tilstaar, hun holder paa ham med neb og klør, for hun ikke vil slippe ham –»

Han slængte sig paa sofaen. Jenny satte sig bort og kysset hans haar og øine. Han lot sig gli ned paa knæ og la hodet i hendes fang.

«Husker du den sidste kvelden, jeg sa godnat til dig i Rom, Jenny? Er du like glad i mig endda?»

Hun svarte ikke.

«Jenny?»

«Vi har ikke hat det godt sammen idag, Helge,» hvisket hun. «For første gang –»

Han løftet hodet:

«Er du sint paa mig?» sa han lavt.

«Nei. Ikke sint –.»

«Hvad da?»

«Nei ikkeno. – Bare –»

«Bare hvad –?»

«Iaften.» Hun famlet. «Nu vi gik hjem. Vi skal nok ta en saan tur alene sammen – en anden dag, sa du. Det er ikke som det var i Rom Helge. Nu er det du som raar og sier, hvad jeg skal gjøre og ikke gjøre –»

«Nei nei Jenny –»

«Jo. Du kan skjønne, jeg *vil*, det skal være saan. Du raar. Men Helge, da maa du ogsaa hjelpe mig med dette – alt det vanskelige –»

«Synes du ikke, jeg har hjulpet dig idag da,» spurte han langsomt og reiste sig.

«Kjære – jo, du kunde jo ikke gjøre noget –.»

^[194] «Skal jeg gaa nu,» hvisket han om litt og tok hende ind til sig.

«Du skal gjøre, som du selv vil,» sa hun sagte.

«Du vet, hvad jeg vil. Hvad vil du – helst?»

«Jeg vet ikke, hvad jeg vil, Helge.» Hun brast i graat med det samme.

«Jenny. Aa Jenny!» Han kysset hende sagte mange ganger. Men da hun var blit roligere, tok han hendes haand.

«Jeg gaar nu du. Sov godt, ven min. Du maa ikke være vond paa mig. Du er træt, stakkars liten!»

«Si pent godnat til mig,» bad hun og hang om hans hals.

«Godnat. Søte, elskede Jenny min. Du er træt, stakkars – saa træt saa. Godnat. Godnat.»

Saa gik han. Og saa graat hun igjen.

VI.

«Det var egentlig dette, jeg vilde, du skulde se,» sa Gert Gram og reiste sig. Han hadde ligget paa knæ og rotet i jernskapets underskuf.

Jenny skjøv tilside de gamle skissebøker og rykket den elektriske bordlampe nærmere til sig. Han tørket støvet av den store mappe og la den foran hende:

«Det er mange aar siden jeg har vist dette til nogen, kan du tro. Eller set paa det selv. Men jeg har længe hat lyst til at du skulde se det. Helt siden første gang jeg var oppe hos dig paa dit atelier. Den dag du var hernede og saa paa de [195] billederne av Helge som liten, tænkte jeg, jeg skulde spurt, om du vilde se det. Og siden, den tid du arbeidet herinde ved siden av.

Ja det er underlig Jenny. Naar jeg kommer til at tænke paa det, mens jeg sitter her om dagene i mit hverdagsslit –» han saa sig omkring i det lille trange kontor: «her er jeg endt med alle mine ungdomsdrømme. Derborte i skapet ligger de som lik i sin sarkofag, og her gaar jeg selv – en død og glemte kunstner –.»

Jenny tidde. Gram brukte sommetider uttryk, som syntes hende saa sentimentale. Skjønt hun visste, at den følelse, han talte ut av, var bitterlig sand nok. Og av en pludselig indskydelse strøk hun ham let over det graa haar.

Gram bøiet hodet litt, som han vilde forlænge hendes flygtige kjærtegn. Saa – uten at se paa hende, løste han op baandene i mappen. Da skalv hans haand litt.

Hun kjendte forbauset, at hendes egne hænder dirret, da hun tok imod det første blad. Og hendes hjerte var saa besynderlig frygtsomt sammenpresset. Det var som hun følte, der vilde ske en ulykke: hun blev ræd pludselig ved at tænke paa, at ingen maatte vite om dette besøk – at hun ikke turde si det til Helge. Og hun blev forstemt, bare hun husket paa sin kjæreste – for længe siden hadde hun med forsæt holdt op at tænke over, hvad hun egentlig følte for ham. Og hun vilde ikke gi rum for den anelse, som dæmret for hende i dette sekund – ikke la sig forurolige endda mere ved at undersøke, hvad Gert Gram egentlig følte for hende.

[196] Saa vendte hun bladene i mappen med hans ungdomsdrømme, og det var saa usigelig sørgelig –.

Han hadde fortalt hende om dette verk, tegningerne til Landstads Folkeviser, saa ofte naar de var alene. Og hun hadde skjønt, det var for dette ene arbeides skyld, han trodde, han var født til kunstner. Han hadde selv kaldt sine billeder, de som hang hjemme, en flittig og samvittighetsfuld elevs diletantarbeider. Men dette – det var hans eget –.

De saa bra nok ut ved første blik, disse store blade med de rike rammer av romansk løvverk og tekstens sirlige munkebokstaver. Farvevirkningen var ren og fin overalt – ganske nydelig endda i nogen av dem. Men de indfældte vignetter og friser med figurer, saa omhyggelig og rigtige de var i sin miniatურagtige tegning – hvor de var livløse og stilløse! Nogen var helt naturalistiske og nogen lagt saa tæt op til italiensk-middelaldersk kunst, at Jenny kunde kjende igjen enkelte bestemte bebudelsesengle og madonnaer under

ridderne og jomfruernes kapper. Ja selve farvevirkningen av bladene til Hukabal-visen, med det gyldne og rødviolette, hun kjendte den igjen fra en bestemt messebok i San Marco-biblioteket. Og hvor underlig visernes grovhugne, fastformede vers stod der, prentet med klosterlatinens sirlige typer. I nogen av de store helsidesbilleder var formsprog og komposition barokkens, tat like ut av romerske alterbilleder. – Gjenklang fra alt han hadde set og levet sig ind i og elsket, det var Gert Grams ungdomsmelodi – ingen tone som var hans egen kunde hun finde, men ekko ^[197] av mange toner, – det var bare det, at dette ekko gav liksom alt tilbake med en egen vek, melankolsk klang.

«Du synes ikke rigtig om det,» sa han og smilte litt. «Nei da, jeg ser, du gjør ikke det.»

«Jo jeg gjør. Der er saa svært meget vakkert og fint i det. Du vet –» hun søkte litt efter uttrykket, «– det virker litt fremmed paa os, som har set de samme emner behandlet anderledes – og saa godt, at vi ikke kan tænke os det gjort paa anden maate.»

Han sat overfor hende, støttet haken mot haanden. Om litt saa han op – og hendes hjerte ynket sig ved at møte de øine:

«Jeg husket det forresten selv, som de skulde været bedre,» sa han sagte og forsøkte at smile. «Som jeg sa dig, saa har jeg jo ikke hat den mappen fremme paa mange aar.»

«– Jeg har aldrig rigtig kunnet forstaa,» sa hun om en stund avledende, «at du har følt dig saa tiltrukket av det der – senrenæssancen og barokken.»

«Det var ikke rimelig, lille Jenny, at *du* skulde kunne forstaa det.» Han saa ind i hendes ansigt med et besynderlig sykt smil. «Ser du – der var jo nok en tid, da jeg trodde paa mit eget talent paa sæt og vis. Men aldrig saa ubetinget, at der ikke var en liten nagende tvil. Ikke paa at jeg evnet vinde frem til at uttrykke, hvad jeg vilde – men jeg tvilte netop paa, hvad det var, jeg egentlig vilde uttrykke. – Jeg saa jo, at den romantiske kunst var blomstret av og holdt paa at visne – det var forfald ^[198] og usandfærdighet over hele linjen omtrent – og saa var det netop romantikken, som hadde hele mit hjerte. Ikke bare i maleriet –. Jeg længtes efter romantikkens søndagsbønder – og jeg hadde levet længe nok paa landet som gut til at vite, de eksisterte ikke. Og da jeg reiste ut, var det romantikkens Italien, som var maalet. – Jeg vet godt, du og din tid, dere søker skjønheten i det som *er*, sanselig og virkelig. *Jeg* fandt bare skjønheten i den omforming av virkeligheten, som andre alt hadde foretat. – Du vet, ottiaarene kom med sin nye trosbekjendelse – jeg forsøkte at bekjende den med mine læber, men mit hjerte gjorde oprør –»

«Jamen Gert –» Jenny rettet sig op. «– Virkeligheten – er jo ikke saan et eksakt begrep. Den viser sig jo forskjellig for hver, som ser dem. There's beauty in everything, sa en engelsk maler til mig engang, only your eyes see it or see it not, little girls.»

«Jamen Jenny – jeg hadde ikke evnen til at se virkeligheten – jeg kunde bare opfatte speilingen av den i andres drømme. Jeg manglet aldeles evnen til ut av realiteternes mangfoldighet at ekstrahere *min* skjønhet.

Og jeg følte min egen avmagt. Og da jeg kom dit ned, saa grep barokken mig ind i hjertet. Forstaar du ikke den dype avmagt og sjælekvide under avmagten, frasen? Intet personlig, nyt at fylde ind i formen –. Bare teknikken, som drives videre – den susende flugt i gevandterne, de halsbrækkende trassige

forkortninger, de voldsomme effekter av lys og skygge – den utpønskede komposition. – Og [199] tomheten skal skjules under ekstasen – fortrukne ansigter, forvredne lemmer, helgner, hvis eneste egte lidenskap er rædslen for sin egen sugende tvil, som de vil døive i syk eksaltation. Jo sandelig du, det er goldhetens fortvilelse, epigonernes verk, som vil blænde – mest sig selv.»

Jenny nikket. «Jamen Gert, dette er da ialfald dit subjektive syn. Jeg er sletikke sikker paa, at de malere du taler om, ikke var pokker saa krye og tilfredse med sig selv.»

Han slog om og lo: «Kanhænde. Kanske dette blev min kjephest, fordi som du sier, det var mit subjektive syn for engangs skyld.»

«Men det billede du har malt av din kone – i rødt – det er jo helt impressionistisk – og det er udmerket. Jo mere jeg ser paa det, jo bedre synes jeg, det er.»

«Aaja. Men det er jo et isolert tilfælde.» Han tidde litt. «Da jeg malte det, var hun hele livet for mig. Jeg var endda saa forelsket i hende – og jeg hadet hende allerede saa grænsesløst.»

«Var det hendes skyld,» spurte Jenny sagte, «at du gav op at male –»

«Nei Jenny. Alt som overgaar os av ulykker, er vor egen skyld. Jeg vet, du er ikke hvad man kalder troende. Ikke jeg heller for den saks skyld. Men jeg tror – paa Gud, kan man si, eller en sjælelig potens, eller hvad du vil. Som straffer retfærdig.

– Hun var kassererske etsteds ute i en butik i Storgaten. Jeg saa hende der tilfeldigvis. Hun var vidunderlig skjønn; det kan du kanskje se endda.[200] Naaja, jeg passet hende op en aften, hun gik fra forretningen – snakket til hende. Stiftet bekjendtskap. Jeg forførte hende,» sa han lavt og haardt.

«Og saa giftet du dig med hende. For hun skulde ha et barn. Det har jeg tænkt mig. Og siden har hun pint og plaget dig i syvogtyve aar til tak. – Vet du hvad, det er en temmelig haardhændt retfærdighet, den du tror paa.»

Han smilte træt: «Jeg er nu ikke saa gammeldags Jenny, som du vist tror. Jeg ser ikke nogen synd i at to unge mennesker, som elsker hinanden og føler, at de hører sammen, gir sig hen til hinanden under lovlig eller ulovlig form. Men jeg forførte virkelig Rebekka. Hun var uskyldig, da jeg møtte hende – ikke bare saan rent legemlig mener jeg. Jeg saa, hvordan hun var – hun ante det ikke selv. Jeg forstod, hvor hun var lidenskabelig, hvor skinsyk og tyrannisk hun vilde bli i sin kjærlighet –. Men jeg gav pokker i det – det smigret mig, at det var mig, denne vilde lidenskap gjalt – at jeg eiet denne deilige piken saa absolut. Og det var selvfølgelig aldrig min tanke at bli bare hendes, slik som jeg visste, hun vilde fordre. – Ja ikke at jeg netop tænkte at forlate hende –. Men jeg mente, jeg skulde nok forstaa at hævde mig, holde unna vort forhold det, jeg ikke vilde gi hende – mine interesser, mit arbeide – mit egentligste liv – skjønt jeg visste, hun vilde forsøke at ta det alt. Det var jo hestedumt av mig – jeg visste, jeg var svak og hun sterk og hensynsløs. Men jeg beregnet, hendes større lidenskap skulde gi mig, som paa enkelte punkter var forholdsvis kold, et overtak –.

[201] Og jeg saa, at utover sin store evne til at elske, eiet hun intet stort. Hun var forfængelig og udannet og misundelig og raa. Intet sjælelig fellesskap hadde vi – men jeg savnet det ikke. Jeg vilde jo bare eie

hendes deilige legeme og nyte hendes fortærende lidenskap –»

Han reiste sig og gik bort til Jenny. Og han grep hendes hænder og trykket mot sine øine et øieblik.

«Kunde jeg vente at et egteskap med hende skulde bli andet end elendighet –. Jeg maatte høste, som jeg hadde saadd. Jeg maatte altsaa gifte mig med hende. Det var en forfærdelig tid. Før mens hun kom til mig paa mit atelier – hun var vild og gal av kaathet – haante alle gamle tantefordømme. Hun var stolt av at være elskerinde – overmodig – der var ikke andet liv end dette frie kjærlighetsliv. – Saa da det blev galt fat med hende – ja da fik det en anden laat. Jeg fik høre om hendes hæderlige familie i Fredrikshald og hendes uplettede dyd og gode rygte, og jeg var en skurk og en usling, hvis jeg ikke giftet mig med hende øieblikkelig, og saa og saa mange mandfolk hadde villet ha fat i hende baade paa den ene og den anden maate og hun hadde hverken villet forlove sig eller latt sig forføre –. Og jeg hadde ingenting at gifte mig paa – jeg er student med en sørgelig karakter og ellers hadde jeg ingenting lært uten malingen –. Der gik maaneder –. Jeg maatte gaa til min gamle far. Saa blev vi gift, og to maaneder senere kom Helge –.

Min familie hjalp mig igang med dette her da. [202] Jeg hadde jo nogen drømme om et stort kunstforlag engang i tiden – mine folkeviserblade –. Jeg fik nok med at skaffe maten til mig og mine. Ja jeg har faat akkord engang, vet du kanskje – det var i 90. Ja hun tok ærlig og redelig sin del av slitet og savnet og fattigdommen – hadde gjerne sultet for mig og barna. Men med det jeg følte for hende, var det næsten værre at maatte indrømme, at hun slet og led og ofret for mig –.

Jeg maatte jo ofre alt, jeg var glad i – tomme for tomme tvang hun mig til at opgi alt jeg hadde utover hende. Min far og hun var dødsfiender fra første stund. Det vil si, at han ikke var begeistret for svigerdatteren. Det taalte ikke hendes forfængelighet. Saa maatte der sættes splid mellem os. Far var en embedsmand av den gamle skole – litt snever kanskje – litt stiv og tør – men saa fin og nobel og rettænkende og saa varm og bløt og god paa bunden. Vi hadde altid været saa meget for hinanden – aaja Jenny du, jeg elsket ham – men det maatte jeg naturligvis ikke –.

Saa var det malingen da. Jeg saa, jeg hadde ikke de evner, jeg hadde trodd mig til engang. Og jeg orket ikke bli ved at forsøke og forsøke, naar jeg ikke trodde paa mig selv – træt av matstrævet og træt av dette samliv, som mere og mere blev en karrikatur. Hun bebreidet mig det – men hemmelig triumferte hun –.

Saa var det barna. Hun var skinsyk, naar hun merket, jeg var glad i dem og naar hun merket, de var glad i mig. Ikke vilde hun dele mig med barna, og ikke vilde hun dele barna med mig –

[203] Hendes skinsyke er jo blit rent en slags galskap med aarene. Ja du ser det selv –»

Jenny saa op paa ham.

«Hun taaler neppe, jeg er i samme stue som du – ikke engang naar Helge er tilstede –»

Hun sat stille et øieblik. Saa gik hun bort til ham og la sine hænder paa hans skuldre:

«Jeg forstaar det ikke – nei jeg forstaar det ikke,» hvisket hun. «At du har holdt det liv ut –»

Gert Gram bøiet sig frem og la hodet ned paa hendes skulder:

«Jeg forstaar det ikke selv, Jenny –»

Og da han et øieblik efter løftet sit ansigt og deres øine møttes, la hun sin haand paa hans nakke, og overvældet av en uendelig fortvilet, øm medlidenhet, kysset hun hans pande og kind.

Hun blev forskrækket selv efterpaa – mens hun saa ned i hans ansigt, slik det hvilte mot hendes skulder, med de lukkede øine. Men saa drog han sig lempelig unna og stod op.

«Tak Jenny liten.»

*

Gram la bladene tilbake i mappen og ryddet bordet.

«Ja Jenny – jeg vilde ønske du maatte bli riktig, riktig lykkelig. Du er saa ung og lys, du, og saa kjæk og energisk og begavet. Kjære barnet mit – du er det, som jeg vilde været. Men jeg var det aldrig –» Han talte med lav, aandsfraværende røst.

«Jeg tenker mig,» sa han litt efter rolig, «saa længe et forhold er nyt og – man ikke har levet sig sammen – der kan være saa meget, som er [204] vanskelig. Jeg vilde ønske, dere ikke kom til at bo her i byen. Dere skulde være alene – langt fra familie og slikt – den første tiden.»

«Helge søker jo den stillingen i Bergen vet du,» sa Jenny. Og igjen kom den taakede fortvilelse og angst, naar hun tænkte paa ham.

«Snakker du aldrig med din mor om dette, Jenny? Hvorfor gjør du ikke det? Er du ikke glad i din mor?»

«Jovist er jeg glad i mama –»

«Jeg synes det maatte være godt for dig at raadføre dig med hende – snakke med din mama –»

«Det nytter ikke at raadføre sig med andre. Jeg liker ikke at snakke med nogen om slikt,» sa hun avvisende.

«Neinei. Du er –». Han hadde staat halvveis vendt mot vinduet. Og han fór sammen pludselig og hvisket mot hende, lavt og ophidset:

«Jenny – hun gaar dernede –»

«Hvem?»

«Hun – Rebekka –»

Jenny reiste sig op. Hun syntes, hun maatte *skrike* – av forbitrelse, av væmmelse. Og hun kom til at skjælve – hver trevl i hende krympet sig, vilde verge sig – hun *vilde* ikke op i dette, alt det stygge, ækle – mistanker, kiy, hatefulde ord, trætter, scener, hvad visste hun –. Nei hun *vilde* ikke op i det –.

«Jenny – du skjælver jo barnet mit – du skal ikke være ræd – dig skal hun ikke faa gjøre noget –»

«Langtifra, jeg er ikke ræd.» Hun blev kold ^[205] og haard med et. «Jeg har været her og hentet dig – vi har set litt paa dine mapper – og nu blir jeg med dig hjem til te.»

«Det er jo ikke sikkert, hun har set noget –»

«Der er ved Gud ikke noget, vi behøver at skjule heller! Vet hun ikke, jeg har været her, faar hun nok vite det. Jeg blir med dig hjem – hører du, vi *maa* det, baade for din skyld og min skyld –»

Gram saa litt paa hende:

«Ja – saa tar vi paa os da.»

Da de kom ned i gaten, var fru Gram gaat.

«Vi maa ta trikken Gert, det er sent.» Hun gik litt. Saa sa hun pludselig heftig: «For Helges skyld ogsaa maa vi – det gaar ikke an for hans skyld heller med dette hemmelighetskræmmeriet mellem os –»

*

Fru Gram lukket selv op for dem. Og mens Gert Gram kom med sin forklaring, møtte Jenny freidig hendes onde øine:

«Det var da kjedelig, at Helge skulde være ute iaften. Tror De ikke, han kommer hjem litt tidlig da, fru Gram.»

«Det var da ogsaa merkelig, ven min, at du ikke husket det,» sa fru Gram til sin mand. «Det er ikke no moro for frøken Winge heller at sitte her med os ensomme gamle hele kvelden.»

«Aa kjære for den saks skyld –» sa Jenny.

«Jeg kan virkelig ikke huske du, at Helge sa noget om, at han skulde nogensteds ut iaften,» sa Gram.

^[206] «Tænk at se Dem uten haandarbeide da,» smilte fru Gram, da de efter aftensbordet satte sig ind i dagligstuen. «De som er saa flittig altid!»

«Nei jeg rak ikke at komme hjemom, jeg gik saa sent fra atelieret. Kan ikke De laane mig et, fru Gram?»

Jenny konverserte hende om prisen paa paategnede broderier her og i Paris og om de bøker, hun hadde laant hende. Gram sat og læste. Engang imellem følte Jenny hans øine paa sig.

– Ved ellevetiden kom Helge.

*

«Hvad er det nu da,» spurte han, mens de gik nedover trapperne. «Har der været nogen scene hjemme nu igjen?»

«Langtifra.» Hun talte hidsig og irritert. «Din mor tok det formodentlig unaadig op, at jeg kom hjem

til dere ifølge med din far.»

«Det synes jeg nu ogsaa, dere kunde undgaat,» sa Helge spakt.

«Jeg tar trikken hjem!» Overnervøs som hun var, rev hun sig pludselig ubehersket fra ham. «Jeg orker ikke mere iaften, hører du? Jeg vil ikke ha disse scenerne med dig, hvergang jeg har været hos dere. Godnat.»

«Neimen Jenny da. Jenny –» han løp efter hende, men hun var allerede ved holdepladsen. Sporvognen kom i det samme, og Jenny sprang op paa den og lot ham staa der.

VII.

[207] Hun gikk opp og ned og drev i atelieret formiddagen etter. Bestille noe orket hun ikke.

Regnet falt stridt og tèt mot det store skraavindu. En gang imellem stanset Jenny og saa ut over de væteblanke skifertak og de svarte skorstenspiper og telefontraadene, hvor regndraaperne trillet som perler nedover traadens buelinje – løp sammen og dryppet av og like fort kom der nye draaper glidende.

– Hun kunde reise ut i Bundefjorden til mama og barna et par dage. Væk fra dette her *maatte* hun. Eller – om hun skulde reise fra byen – ta ind paa hotel etsteds, skrive efter Helge – faa snakke med ham i fred.

Hvis de bare kunde faa være sammen igjen en stund – de to alene. Hun prøvet at tænke paa deres vaar dernede, og hun husket varmen og den grønne kampanje og de hvite blomster og den sølvfine dis over fjeldene og sin egen glæde. Men det var, som hun ikke kunde faa frem Helges billede fra dengang – hvordan han hadde set ut for hendes forelskede øine.

Og den tid laa allerede saa langt borte og den stod saa underlig isolert i hendes liv. Om hun aldrig saa meget *visste*, det var slik, hun kunde ikke *føle* forbindelsen mellom da og nu.

Dette hjemmet oppe i Welhavensgate – nei hun hørte ikke til der. Og der var det liksom *hendes* Helge blev borte. Men det var jo ufattelig, hun kunde slet ikke gjøre det virkelig for sig, at de [208] menneskene skulde komme hende ved – utover i al fremtid.

Nei. Han hadde ret, Gram. De *maatte* bort fra det der.

Hun vilde reise. Straks. Før Helge naadde at komme opp og forlange nogen forklaring for igaar.

Hun hadde pakket haandvæsken, stod og tok paa sig regnkaapen, da det banket – flere ganger. Hun kjendte Helges banking.

Jenny stod murende stille og ventet, til hun hørte ham gaa igjen. En stund etter tok hun sin haandvæske, laaste atelieret og gikk.

Kommet et stykke nedover trappen opdaget hun en mand, som sat i et av gangvinduerne. Det var Helge. Han hadde set hende. Saa gikk hun ned til ham. De stod litt og saa paa hinanden.

«Hvorfor vilde du ikke lukke opp ista?» spurte han.

Jenny svarte ikke.

«Hørte du ikke jeg banket?»

«Jo. Men jeg hadde ikke lyst at snakke med dig da.»

Han saa paa hendes haandkuffert:

«Skal du reise ut til din mor?»

Jenny betänkte sig litt:

«Nei. Jeg tänkte at reise til Holmestrand et par dage. Jeg vilde skrevet og bedt dig komme ned. Saa vi kunde faat være sammen en stund, uten at nogen uvedkommende blandet sig opi og lavet scener. Jeg vilde gjerne snakke med dig i ro og fred.»

«Jeg vilde gjerne snakke med dig jeg og. Kan vi ikke gaa op til dig?»

[209] Hun svarte ikke straks.

«Er der nogen deroppe?» spurte han.

Jenny saa paa ham:

«Nogen oppe paa mit atelier, naar jeg er gaat?»

«Det kunde jo være nogen, du ikke vilde gaa ut sammen med –»

Hun blev brændende rød:

«Hvorfor det? Jeg kunde jo ikke vite, at du sat her og lurte paa mig –»

«Kjære Jenny, du kan da vite – jeg mener ikke, der skulde være noget galt i det fra din side –»

Jenny sa ingenting, men gik opover trapperne igjen. Og oppe paa atelieret satte hun kufferten fra sig og blev staaende i yttertøiet og saa paa, mens Helge tok av sig regnfrakken og stillet paraplyen i en krok.

«Far fortalte mig det imorges – at du hadde været nede hos ham, og saa at mor hadde gaat utenfor –»

«Ja.» Hun stod litt. «Det er en merkelig maner dere har hjemme hos dere – saan at gaa paa lur. Jeg har vondt for at vænne mig til den, maa jeg si.»

Helge blev rød:

«Kjære dig, Jenny – jeg *maatte* snakke med dig. Portnerkonen sa, hun var sikker paa, du var oppe. Du kan da *vite*, jeg mistænker ikke *dig* –»

«Jeg vet snart hverken ut eller ind,» sa hun opgit. «Jeg orker ikke mere av det – al denne mistänksomhet og hemmeligholdelse og ufred og styghet. Herregud Helge – kan du da ikke forsvare mig litt mot det!»

[210] «Stakkars Jenny.» Saa reiste han sig op og gik over til vinduet, stod der med ryggen mot hende.

«Jeg har lidt mere under det Jenny, end du vet om. Det er jo fortvilet. For – skjønner du da ikke selv – mors skinsyke er vel ikke helt ugrundet –»

Jenny kom til at skjælve, der hun stod. Helge vendte sig og saa det.

«Jeg tror naturligvis ikke, far er sig det bevisst. Da gav han ikke efter – paa den maaten – for sin lyst til at være sammen med dig. Skjønt –. Han snakket ogsaa til mig om, at vi burde bort – bort her fra byen begge. Jeg vet ikke –. Er det ikke han, som har sat dig paa dette at reise –?»

«Dette her med at reise til Holmestrand fandt jeg paa selv. Men han snakket om igaar, at vi burde ikke bo her i byen, naar – naar vi giftet os –» Hun gik bort til ham og la sine hænder paa hans skuldre. Og hendes stemme var næsten jamrende, da hun talte:

«Helge – vennen min – jeg maa jo reise, naar det er slik. – Helge, Helge – hvad skal vi gjøre?»

«Jeg reiser,» sa han kort. Og han løftet hendes hænder fra sine skuldre – trykket dem mot sine kinder. De stod litt slik.

«Jamen – jeg maa reise jeg og. Kan du ikke forstaa –. Før, saa længe jeg bare syntes, din mor var urimelig og – ja simpel – jeg kunde late som ingenting overfor hende –. Men nu – du skulde ikke sagt det Helge – selv om du tar feil –. Jeg kan ikke gaa ditop mere – skal jeg ha det at gruble over – om hun har et skin av ret – jeg blir usikker, [211] jeg vet, jeg kan ikke møte hende – jeg kommer til at bli som en der er skyldig –»

«Kom her.» Han leiet hende bort til sofaen og satte sig ned med hende. «Jeg vil spørge dig om en ting.

– Elsker du mig, Jenny?»

«Det vet du,» sa hun fort og ræd. Han tok hendes kolde haand i begge sine:

«Jeg vet du har gjort det en stund.

– Gud skal vite, jeg forstod aldrig hvorfor. Men jeg visste, det var sandt, naar du sa det. Hele dit væsen mot mig var kjærlighet og godhet og glæde. Men altid var jeg ræd, der skulde komme en dag, da du ikke elsket mig lenger.»

Hun saa op i hans hvite ansigt:

«Jeg er saa forfærdelig glad i dig, Helge.»

«Jeg vet nok det.» Han smilte flygtig. «Jeg vet godt, du er ikke slik, at du blir kald med en gang mot en, du har elsket. Jeg vet, du vil ikke gjøre mig vondt – du vil lide ved det selv, naar du ikke elsker mig mere –.

Jeg er saa grænsesløst glad i dig jeg, ser du –»

Han bøiet sig forover i graat. Og hun drog ham ind til sig:

«Helge. Gutten min – kjære kjære gutten min –»

Han løftet hodet og skjøv hende lempelig fra sig:

«Jenny – den gangen i Rom – jeg kunde tat dig. Du vilde blit min – helt ut. Du var villig nok – der var

ikke tvil i din sjæl om at det var lykken, at vi to levet sammen. Jeg var ikke saa sikker – det var vel derfor, jeg ikke turde –.

[212] Siden, herhjemme. Jeg længtet saa grænsesløst. Jeg vilde ha dig helt, for jeg var saa ræd for at miste dig en dag. Men jeg merket, du veg altid unna, naar du forstod, det der – begjæret – kom op i mig –»

Hun saa forfærdet op paa ham. Det var slik hun hadde ikke villet vite det – men han sa sandt.

«Hvis jeg bad dig nu. Nu straks. Vilde du?»

Jenny bevæget læberne. Saa sa hun fort og fast:

«Ja.»

Helge smilte bedrøvet og kysset hendes haand:

«Villig og gjerne? Fordi *du* vil være min? Fordi du ikke kan tænke dig nogen lykke, uten du er min og jeg er din? Ikke bare for du vil være snil mot mig? Ikke bare fordi du ikke vil gaa fra dit ord? Svar sandt!»

Hun kastet sig ned over hans knæ i graat:

«La mig reise bort! Jeg vil reise op paa fjeldet. Hører du Helge – jeg vil finde igjen mig selv – jeg vil bli *din* Jenny, som jeg var i Rom. Jeg *vil* Helge – jeg vet hverken ut eller ind – men jeg *vil*. Naar jeg blir rolig – jeg skriver til dig – saa kommer du – og saa er jeg bare, bare din egen Jenny igjen –»

«Jenny,» sa Helge sagte. «Jeg er min mors søn.

Vi er kommet bort fra hinanden – vi er kommet bort fra hinanden allerede. Kan du ikke faa mig overbevist om, at jeg er alt paa jorden for dig saa –. Den eneste mand. – Mere end alt andet. Dit arbeide, dine venner, som jeg følte, du hørte [213] sammen med, mere end med mig –. Som du er fremmed mellem de mennesker, jeg hører til hos –»

«Jeg følte mig ikke saa fremmed overfor din far,» hvisket Jenny i graaten.

«Nei. Men far og jeg er fremmede for hinanden. Jenny – der er dit arbeide, hvor jeg aldrig kan være helt sammen med dig. Jeg vet nu, jeg kan bli skinskyk paa det og. Jenny, forstaar du ikke, jeg *er* hendes søn. Er jeg ikke sikker paa, at jeg er alt paa jorden for dig, saa kan jeg ikke la være at være skinskyk – gaa i angst for at en dag kommer der en, som du kan elske mere helt – som forstaar dig bedre –. Jeg *er* skinskyk av naturen –»

«Du *maa* ikke være det Helge. Da gaar alt istykker. Jeg *taaler* ikke at bli mistrodd. Hører du – jeg vilde lettere tilgi, at du bedrog mig, end at du tvilte paa mig –»

«Det vilde ikke jeg.» Han lo forpint.

Jenny strøk haaret fra panden og tørket øinene:

«Helge. Vi er jo glad i hinanden. Naar vi kom bort fra alt dette her – og vi begge to *vilde*, det skulde gaa godt. Naar to mennesker *vil* holde av hinanden og *vil* gjøre hinanden lykkelige –»

«Jeg har set for meget du. Jeg tør ikke bygge paa min vilje og din vilje. Der er vel andre som har haabet paa den gode vilje –. Jeg har set for et helvete to mennesker kan gjøre livet til for hinanden. – Du skal svare paa det, jeg spurte om.

Elsker du mig? Vil du være min – som i Rom? Skal jeg være hos dig inat? Vil du det helst av alt i verden?»

[214] «Jeg er saa glad i dig Helge.» Hun graat fortvilet og sagte.

«Tak,» sa han. Og han tok og kysset hendes haand. «Du kan jo ikke for, stakkars liten, at du ikke elsker mig. Det vet jeg nok.»

«Helge,» klaget hun bønlig.

«Du kan ikke si det Jenny, at jeg skal bli, for du kan ikke leve uten mig. Tør du ta ansvaret for alt, som kan komme efter, hvis du sier du elsker mig – for at jeg ikke skal gaa bedrøvet bort fra dig nu –?»

Jenny sat og stirret ned i sit fang.

Helge tok paa sig regnfrakken og grep sin paraply.

«Farvel Jenny.» Han tok hendes haand.

«Gaar du fra mig Helge?»

«Ja Jenny. Jeg gaar.»

«Kommer du ikke igjen da?»

«Ikke uten du kan si det jeg spurte om.»

«Jeg kan ikke si det nu,» hvisket hun fortvilet.

Helge strøk flygtig over hendes haar. Saa gik han.

*

Jenny blev sittende paa sofaen og graate. Hun graat bitterlig og længe – uten tanker. Og i den dype træthet som fulgte efter, trætheten fra alle disse maaneders smaalige pineri og smaalige ydmygelser og smaalige kjævl, kjendte hun sit hjerte saa tomt og koldt. Helge hadde vist ret.

Hun merket om en stund, hun var sulten. Da hun saa paa uret, var klokken seks.

Hun hadde sittet slik i fire timer. Da hun vilde [215] ta paa sig yttertøiet, opdaget hun, at hun sat med det paa.

Borte ved døren var der en dam av vand – det var rundet ind mellem nogen billeder som stod der med blindrammeme ut. Jenny gik efter kluten og tørket op. Saa kom hun i tanke om, at det var efter Helges paraply, at det vandet laa der. Hun lænet panden mot døren og graat igjen.

VIII.

Middagen tok ikke lang tid. Hun forsøkte at læse i aviserne og la være at tenke den lille stunden. Men det nyttet ikke noget. Og da var det bedre allikevel at gaa hjem og sitte der –.

Der stod en mand og ventet paa den øverste trappeavsats. Han var høi og spæd. Hun sprang op de sidste trin og ropte Helges navn.

«Det er ikke Helge,» svarte han. Det var Helges far.

Jenny stod aandeløs hos ham og strakte ut hænderne:

«Gert – hvad er det – er der hændt noget galt –?»

«Hysch, hysch Jenny,» – han tok hendes haand. «Helge er reist – reist til Kongsberg til en ven – en skolekamerat, som er læge der. I besøk. Herregud barn, du var da ikke ræd for noget andet –» han smilte ganske svakt.

«Aa jeg vet ikke –.»

«Neimen kjære dig Jenny – du er jo aldeles utav dig –.»

[216] Hun gik foran ham indover gangen og laaste op atelieret. Derinde var dagslyst endda, og Gert Gram saa paa hende. Han var blek selv.

«Er det saa vondt for dig Jenny? – – Helge sa – jeg forstod ham ialfald saa – at dere var blit enige – dere syntes begge, dere passet ikke til hinanden –.»

Jenny tidde. Nu hun hørte en anden si det, var det som hun maatte protestere. Hun hadde ikke riktig begrepet det før – at det var forbi. Men her stod han og sa det: de var blit enige om, at det var bedst slik, og Helge var reist, og den kjærlighet, hun hadde følt for ham engang, var blit borte – hun kunde ikke finde den hos sig mere – og saa var det forbi, men gud i himmelen, hvordan var det mulig, at det kunde være forbi, endda hun ikke hadde villet det –.

«Er det saa vondt for dig Jenny,» spurte han igjen. «Er du glad i ham allikevel endda da –?»

Jenny virret med hodet

«Javisst er jeg glad i Helge.» Hendes stemme skalv litt: «Man holder da ikke op saan at være glad i en, man har elsket. – Man er da ikke likegyldig med, om man gjør en anden en vondt –.»

Gram sa ikke noget straks. Han satte sig i sofaen, vendte paa sin hat og saa paa den:

«Jeg forstaar nok, det er saart og vondt for dere begge. Men Jenny – naar du faar tenkt over det – tror du ikke selv, det er bedst for dere begge to –?»

Hun svarte ikke noget.

[217] «Hvor inderlig glad jeg var, Jenny, da jeg traf dig og saa, hvordan den kvinde var, som min søn hadde vundet – det kan jeg ikke si dig. Det saa ut for mig, som min gut skulde faa alt det, jeg har maattet gi avkald paa i mit liv. Du var saa vakker og saa fin, jeg hadde et indtryk av, at du var like god som du var klok og sterk og selvstændig – og saa var du en begavet kunstnerinde, som hverken tvilte paa maal eller midler. Du snakket glad og varm om dit arbeide og glad og varm om din kjæreste.

– Saa kom Helge hjem. Og jeg syntes, du blev saa forandret – merkelig hurtig. De pinligheter, som nu engang hører til dagens orden i mit hjem, gjorde saa altfor sterkt indtryk paa dig. Jeg syntes, det var umulig at denslags som en – ubehagelig – tilkommende svigermor – skulde kunne forbitre lykken fuldstændig for en ung elskende kvinde. Jeg begyndte at frygte for, der var et dypere misforhold, som du litt efter litt fik øinene op for. At du saa, at din kjærlighet til Helge ikke var saa grundmuret, som du hadde trodd. Det gik op for dig, at du og han igrunden ikke passet sammen, som du naturligvis hadde trodd. At det mere var en øieblikkelig stemning, som hadde ført dere sammen. – Dernede, hvor dere begge var alene – løst fra alle hverdagslige, hjemlige baand, alene i de nye omgivelser, begge to unge og frie, lykkelige ved arbeidet – vel begge med ungdommens kjærlighetslængsel i sindet – skulde det ikke kunne vække en øieblikkelig sympati og forstaaelse – selv om den sympati og forstaaelse ikke naadde ned til de dypeste lag i deres begges væsen –?»

[218] Jenny stod borte ved vinduet og saa over paa ham. Hun følte en underlig intens uvilje ved det, mens han talte – herregud, han hadde vist ret. Men han forstod jo sletikke, saan han sat der og la det altsammen fra hinanden, hvad det var som gjorde hende vondt:

«Det gjør ikke saken bedre – selv om der er noget i det, du sier. Kanske du har ret –.»

«Men det er da ialfald bedre, Jenny, at dere selv kom til at indse dette nu. End om det var kommet siden, naar baandet var fastere knyttet og det blev meget mere smertelig at løse det –.»

«Det er ikke det – det er ikke det!» Hun brøt pludselig heftig av. «Det er det, at jeg – ja jeg foragter mig selv. Man gir efter for slik en fille stemning, lyver den op –. Man skal vite, før man sier, man elsker, at man kan staa ved sit ord. Altid har jeg foragtet saan letfærdighet mest av alt i verden –. Nu er det mig selv, som staa med skammen –.»

Gram saa pludselig heftig over paa hende. Han blev blek – og saa brændende rød. Om en stund sa han møisommelig:

«Jeg sa, det var bedst, naar to mennesker ikke passet sammen, at de opdaget det inden forholdet hadde grebet saa dypt ind i deres liv, at begge – og hun især – aldrig kunde utslette sporene. Om saa er, maa man jo hellere forsøke om man ikke kan – med litt resignation og megen god vilje fra begge parter – kan bringe harmoni tilveie. – Viser det sig umulig, saa kan man jo endnu –. Jeg vet jo ikke, om du og Helge – hvor dypt det har gaat –.»

[219] Jenny lo litt haanlig:

«Aa jeg forstaa, hvad du mener. – For mig er det like bindende, at jeg har villet tilhøre Helge – har lovt det – og ikke kan staa ved mit ord. Like ydmygende – kanskje mere, end om jeg hadde været hans –.»

«Du vil ikke si det samme, naar du engang træffer en mand, som du kan elske med en stor og sand kjærlighet,» sa Gram sagte.

Jenny trak paa skulderen:

«Tror du forresten paa den store og sande kjærlighet, som du sier, du da?»

«Ja Jenny.» Gram smilte svakt. «– Jeg vet, at selve uttrykket forekommer dere unge nuomstunder komisk. Imidlertid tror jeg paa den – av gode grunde.»

«Jeg tror, hvert menneskes kjærlighet er som det er selv – den som er stort anlagt – og sandfærdig mot sig selv – tøiser sig ikke bort i smaaforelskelser –. Jeg trodde, at jeg selv –.

Men jeg var otteogtyve aar, da jeg traf Helge, og jeg hadde aldrig været forelsket – og jeg var lei for det og vilde gjerne prøve –. *Han* var forelsket, varmt og ungt og opriktig, og det fristet mig. – Saa løi jeg for mig selv, akkurat som alle andre fruentimmer – der faldt varme over mig fra ham, og jeg skyndte mig at indbilde mig selv, at jeg var varm. – Endda jeg visste jo det, at den illusion kan man ikke holde liv i længe – ikke længer end til der *kræves* litt av ens kjærlighet. – Og andre fruentimmer, de begaar denslags i al uskyldighet, for de vet ikke forskjjel paa godt og ondt og lyver altid for ^[220] sig selv – men jeg har ikke denslags at undskylde mig med –.

Aa jeg er altsaa i virkeligheten akkurat likesaa liten og egoistisk og løgnagtig som andre kvindfolk. – Saa du kan være viss paa, Gert, jeg kommer neppe til at stifte bekjendtskap med din store og sande kjærlighet –.»

«Ja Jenny –» og Gert hadde igjen det samme melankolske smil. «*Jeg*, ser du, – gud skal vite, jeg er hverken stor eller sterk, og i løgn og styggedom hadde jeg levet i tolv aar, og jeg var ti aar ældre end du er nu – da jeg traf en – som lærte mig at tro paa den følelse, du taler saa haanlig om – slik at jeg aldrig kommer til at tvile paa den.»

Der var stille en stund.

«Og du – blev hos hende –» sa Jenny lavt.

«Vi hadde barna. Jeg indsaa ikke dengang, at jeg ikke kunde vente at faa den ringeste indflydelse over mine egne barn. Slet ikke, naar en anden end deres mor eiet – hele mit hjerte og min sjæl.

Hun var ogsaa gift. – Daarlig gift. Hadde en liten pike. – Den kunde hun vel tat med sig. Manden drak noksaa meget.

Det var ogsaa et ledd av straffen, ser du – straffen for det forhold, jeg hadde indlatt mig i til – hende –. Som aldrig har været noget for andet av mig end mine sanser –.

Vort forhold var for vakkert til at det kunde bestaa i løgn. Vor vakre deilige kjærlighet maatte vi skjule som en forbrydelse –.

Aa Jenny liten –

Der er ikke nogen anden lykke, ser du –»

[221] Hun kom bort til ham, og han reiste sig op. De stod der, nær hinanden, uten at røre sig og uten at tale.

«Jeg maa gaa, liten,» sa han pludselig forcert og tørt. «Jeg maa være hjemme til almindelig tid, forstaar du. – Ellers blir hun bare mistænksom –.»

Jenny nikked.

Gert Gram gik mot døren, og Jenny fulgte med.

«Du skal vist ikke være ræd for, at dit hjerte ikke kan elske,» lo han pludselig stille. «Jeg tror det er et stolt litet hjerte, Jenny – og varmt!

Vil du bli ved og regne mig mellem dine venner, lille pike?»

«Ja – tak,» sa Jenny sagte og gav ham haanden. Og han bøiet sig og kysset den længe – længer end nogensinde før.

IX.

Gunnar Heggen og Jenny Winge skulde ha utstilling sammen i november. Han kom ind til byen i den anledning. Om sommeren hadde han ligget nede i Smaalenene og malt rød granit og grønne graner og blaa himmel. Siden hadde han været en tur i Stockholm – faat solgt et billede der.

*

«Hvordan har Cesca det,» spurte Jenny. De sat oppe hos hende om formiddagen og drak pølter.

«Ja Cesca ja –.» Gunnar tok en slurk av sit glas, røykte og saa paa Jenny, og Jenny saa paa ham.

[222] Det var saa rart at sitte sammen med ham igjen og snakke om mennesker og ting, som hun var kommet saa langt bort fra. Det var som det skulde været i et land langt borte paa den anden side av alle verdenshave, at hun hadde kjendt ham og Cesca – levet med dem og arbeidet med dem og været glad sammen med dem.

Det aapne, solbrændte ansigtet hans og den skjæve næsen. Han hadde faat et slag over den, mens han var barn. Det var det som reddet Gunnars fysiognomi, sa Cesca – ellers vilde han ha været den skrækkeligste smukkentype. Det hadde hun sagt den gangen i Viterbo.

Der var noget i det – træk for træk tat var han igrunnen ellers en rigtig gaardsgut-skjønhet. Med den lave og brede pande under den brunkrusede luggen, de store staaiblaa øine, og munden rød og fyldig og fuld av blanke hvite tænder. Han var solbrændt helt ned paa den runde, sterke hals, og hans skulderbrede, litt lave skikkelse var næsten brutalt velskapt og tæt av muskler. – Allikevel – den sanselige mund og de fyldige øienlaag hadde et underlig uskyldig, uberørt uttryk, og han kunde smile saa uendelig forfinet. Hænderne hans var etpar rigtige arbeidernæver med tykke sener og grove ledd paa de korte fingre, – men han bevæget dem paa en egen levende yndefuld maate –. Han var blit litt mager – men han saa sund og mæt ut, og hun selv følte sig saa træt og utilfreds. Han hadde arbeidet hele sommeren og læst græske tragedier og Keats og Shelley, naar han ikke malte.

[223] «Men jeg har lyst at læse de tragedierne i originalsproget,» sa Gunnar. «Saa jeg maa til at lære græsk nu – og latin.»

«Herregud,» sa Jenny. «Jeg er ræd, der er saa meget, du absolut maa lære, før du faar fred i din sjæl, saa du faar ikke tid at male tilslut – uten paa fyrabend.»

«Jo, jeg maa lære det, Jenny. For jeg skal skrive noen artikler nemlig.»

«Du og! Skal du og skrive artikler nu –?» Hun lo.

«Ja en lang række om en masse ting. Og blandt andet om det, at vi maa ha ind i skolen igjen baade græsk og latin – vi maa se at faa litt kultur heroppe ogsaa nu –.»

«Faen!» sa Jenny.

«Ja netop faen ja. For det kan ikke gaa paa denne maaten længer. At vort nasjonale symbol blir et rose malt grautfat med nogen utskaarne kruseduller – som skal bety en klodset efterligning av den tarveligste av alle europæiske stilarter – rokokoen –.

Ja for det er slik vi er nasjonale heroppe, ser du. Du vet da, det gildeste, som kan sies om noen hertillands – kunstner eller skikkelig person – han brøt! Brøt med skole eller tradition eller vedtægter for folkeskik og almindelige civiliserte menneskers begreper om sømmelig opførsel og anstændighet. Nu har jeg altsaa lyst til at bemerke for engangs skyld, at under vore forhold heroppe var det sagtens mere fortjenstfuldt om nogen søkte at knytte forbindelser – tilegne sig – gjøre bytte og [224] slæpe hjem hit til hulen vor litt av de ophopede skatter, som man kalder kultur ute i Europa –.

Bryte, ser du – et litet ledd ut av sammenhængen derute – knipe et enkelt ornament ut av en stil, rent bogstavelig talt, og det samme, naar det gjælder en aandstrømning – og telje og spikke det efter saa klodset og felt, at det blir ukjendelig tilslut, og saa hoje, at det er originalt og patent nasjonalt norsk –.»

«Jaja. Men de synderne blev jo begaaet ogsaa paa den tid, da den klassiske dannelselse officielt var grundlaget for al dannelselse heroppe.»

«Javel ja. Men det var bare en liten bit av klassicismen. Et brudstykke. Litt latinsk grammatik og saan. Aldrig har vi herhjemme hat hængende no billede av det hele, man kalder den klassiske aand, mellem skilderierne av vore dyrebare forfedre. Men saalænge vi ikke det kan, er vi utenfor Europa. Føler vi ikke grækernes og romernes historie som vor egen kulturs ældste historie, saa har vi ikke europæisk kultur. – Det kan jo være akkurat det samme, hvordan den historien var i virkeligheten, men slik den er os overlevert –. Krigene mellem Sparta og Messene for eksempel – faktisk var det jo bare nogen halvilde stammer av jæterer, som laa og slos engang for længe siden. Men i overleveringen, slik vi har den, er den det klassiske uttryk for den drift, som gjør, at et sundt folk hellere lar sig slaa ihjel til sidste mand end taaler vold paa sin individualitet og retten til at raa sig selv –. Jøss ja vi har jo ikke slos for vor ære i mangfoldige hundredaar og proppet i vommen nogen [225] millioner hestelass med pottitkake og graut siden da. – Perserkrigene var jo naturligvis igrunnen bare noe smaatter, – men for et levedygtig folk betyr Salamis og Termopylæ og Akropolis blomstringen av alle de ædleste og sundeste instinkter og ordene blir ved at skinne, saalænge de instinkter har værdi og – og et folk tror, det har egenskaper at hævde og en fortid og en nutid og en fremtid at være stolt av –. Og saa længe kan en digter skrive et levende digt om Termopylæ og fylde i det sine egne levende følelser. Leopardis ode til Italien – husker du, jeg læste den for dig i Rom engang?»

Jenny nikked.

«Der er litt retorik i den – men gudbevare mig, hvor den er deilig – er den ikke – husker du det om Italia, den skjønneste frue, som sitter lænket i støvet med det opløste haar og graater ned i sit fang –. Og saa han ønsker sig at være en av de unge grækerne, som gik mot døden i Termopylæ, muntre og kaate som til dans. Og deres navne er hellige og Simonides synger døende jubelsange fra toppen av Antelos –.

Og alle de gamle deilige fortællingerne, der er som symboler og parabler, som aldrig kan bli gamle. Tænk bare paa Orfeus og Evrydike – saa enkelt: kjærlighetens tro vinder selv over døden – og et eneste øieblikks tvil, saa er alt tapt. Men hertillands kjender man jo bare en operette om det –.

Englændere og franskmænd de har kunnet bruke de gamle symbolerne til ny og levende kunst de. Derute kom der da endda i de gode perioder tilverden mennesker, som hadde drifter og følelser saa [226] kultiverte, at de kunde vokse sig sterke nok, saa at Atridernes skjæbne blev forstaaelig og grep som en virkelighet. Svenskerne og – de har endda levende forbindelse med klassicismen. – Vi har aldrig hat det. Men hvad er det for eksempel for bøker vi læser her og – skriver og. Solstraalefortællinger om kjønsløse maskeradefigurer i empiredragter – danske grisebøker, som ikke *kan* interessere et mandfolk over seksten aar, hvis han ikke har maattet anlægge Vita-beltet. Eller saa staar en grøn gutunge og steiler over det mystiske, evig kvindelige ved en liten rampetøs, som er næsvi mot ham og snyter ham, fordi han ikke har nok sund mandfolkforstand til at indse, at hele rebussen oftest kan løses med en omgang redelig spanskrør.»

Jenny lo. Gunnar hadde git sig til at vandre frem og tilbake paa gulvet.

«Hjerrild ligger nok og maser med en bok om sfinksen nu. – Tilfældigvis kjender jeg damen litt. Naaja, det var ikke *saa* alvorlig med mig heller, at jeg gad nedlate mig til at banke hende op. Men jeg hadde jo altid været saapas glad i hende, at jeg syntes, det var ækkelt. Jeg fik litt kvalme av det, da jeg opdaget hende. – Men jeg har arbeidet det væk, forstaar du –.

I det hele, ser du Jenny, saa tror jeg ikke, der findes den ting, man ikke kan arbeide sig væk fra –».

Jenny sat taus litt.

«Neimen Cesca da du,» sa hun saa.

«Uf ja Cesca! Hun har vist ikke tat i en pensel siden hun blev gift. Da jeg kom op til dem, saa kom hun og lukket op selv – de har ikke pike [227] – med et striforklæ paa maven og en feiekost haanden. De har et atelier og to smaa kot, og i atelieret kan de jo ikke arbeide begge, naturligvis, og forresten tok huset al hendes tid, sa hun. Den første formiddagen jeg var der, laa hun og krabbet paa gulvet hele tiden – Ahlin var ute. Først feiet hun med en kost, og saa krøp hun rundt og rotet under møblerne med en harelabb efter saanne smaa dotter av støv i krokene du vet, og saa skurte hun, og saa tørket hun støv, og gud fri dig saa klodset hun tok paa det alting. Saa blev jeg med hende ut og kjøpte middagsmat – jeg skulde spise hos dem – og saa kom Ahlin – og hun ut i kjøkkenet – og da endelig maten var færdig, saa var de smaa krøllerne hendes ganske svedt – men middagen var forresten ikke værst. Og saa vasket hun op – saa klodset og tungvint – rendte bort og skyllet hvert stykke under springen – ja Ahlin og jeg hjalp til; jeg gav hende endel gode raad og saan da, vet du –

Saa bad jeg dem spise aftens ute med mig – Cesca stakkars sat bare og frydet sig, for hun slap at lave maten og vaske op –.

Kommer der saa til og med unger – og det gjør der vel – saa kan du være viss paa, at Cesca er ferdig med malingen. Og det er sgu synd – jeg kan ikke si andet, end jeg synes, det er trist –.»

«Jeg vet ikke du. For en kvinde saa blir nu allikevel mand og barn –. Før eller senere saa vil man ialfald længes efter det –.»

Gunnar saa paa hende. Saa sukket han.

«Hvis de altsaa er glad i hinanden. Tror du, Cesca er lykkelig med Ahlin?»

[228] «Neimen om jeg vet, Jenny. Ja jeg tror nok, hun er svært glad i ham. Det var ialfald bare «Lennart tycker» og «tycker du sosen er bra Lennart» og «vil du» og «skal jeg» hele tiden – hun har selvfølgelig lagt sig til at snakke et gyselig halvsvensk, kan du vite. Jeg maa si, jeg forstaar ikke rigtig – han var jo saa forelsket i hende, og han er ikke tyrannisk eller brutal – tvertimot. Men hun var blit saa underlig kuet og ydmyg, lille Cesca –. Det kan da ikke være bare disse husmorsorgerne, – skjønt gud skal vite, det tok paa hende – hendes anlæg gaar jo ikke netop i den retning, og et samvittighetsfuldt litet væsen er hun jo paa sin maate, og smaat har de det ogsaa skjønte jeg –.

Kanske –» han lo litt frivolt, «hun har begaat en eller anden genistrek. Benyttet brudenatten til at fortælle om Hans Hermann og Norman Douglas og Hjerrild og alle sine andre meriter fra ende til anden. Det kan jo ha virket litt overvældende –»

«Cesca har da sandelig aldrig lagt skjul paa sine historier. Dem maatte han da kjende fra før.»

«Javel.» Gunnar lavet en frisk pjofter. «Men der kan jo ha været et eller andet point, som hun har fortiet – hittil. Og som hun har følt sig forpligtet til at meddele manden.»

«Fy Gunnar,» sa Jenny.

«Ja faen – ingen kan jo rigtig vite, hvor man har Cesca henne. Hendes version av historien med Hans Hermann er nu noksaa rar da. – Noget som jeg vilde kalde galt er jeg viss paa, Cesca ikke har gjort. Pokker om jeg skjønner, hvad det skulde kunne gjøre en mand, om hans kone har hat et forhold [229] før – eller flere – naar hun hadde været retskaffen og loyal i det, den tid det varte –.

For det der med at forlange denne fysiske uskyldighet er jo bare raat igrunnen. Hvis en kvinne virkelig har holdt av en mand og tat mot hans kjærlighet, er det da sjofelt at hun gaar ut av forholdet med noget, hun ikke har villet spendere paa ham –.

Selvfølgelig vilde jeg helst, at min kone aldrig hadde været glad i andre end mig før og derfor –.

Naa, men man vet jo ikke, naar det er ens egen kone –. Der kan dukke op en hel del gammel fordom og egoistiskanfængelighet og saan –.»

Jenny drak litt. Hun gjorde en bevægelse, som hun vilde si noget, men lot det være.

Gunnar hadde stanset borte ved vinduet. Han stod med hænderne i bukselommerne og vendte ryggen til hende:

«Nei Jenny –. Jeg synes, det er trist det der. Jeg mener, naar man en sjelden gang træffer paa et fruentimmer, som virkelig har evner i en eller anden retning – og kjender til glæden ved at utvikle dem og arbeide og eier energi og saa videre –. Som føler hun er menneske og kan tænke selv over ret og uret og har vilje til at kultivere nogen av sine anlæg og instinkter som gode og værdifulde og utrydde andre som daarlige og uværdige –. Og saa træffer hun en vakker dag paa en fyr – og saa farvel arbeide og utvikling og det hele –. Opgir hele sig selv for et elendig mandfolks skyld. – Jenny – synes du ikke, det er trist da?»

[230] «Jo. Men vi er nu engang skapt slik – allesammen!»

«Jeg skønner dere ikke. Vet du, hvorfor jeg tror det er, vi mænd skønner dere aldrig. Til syvende og sidst kan vi aldrig faa det ind i vort hode allikevel, at væsener, som liksom skal være mennesker, kan mangle saa fuldstændig selvfølelse. Dere gjør det. Kvinden eier ikke sjæl – det er sandt det. Dere indrømmer jo mer eller mindre aapenlyst, at kjærlighetsforhold er det eneste, som interesserer dere –.»

«Der er da mænd og, som gjør det – i sin opførsel ialfald.»

«Jamen – et ordentlig mandfolk har da ikke respekt for saanne – jentefuter. Officiert – saa vil vi da ikke ha det oppfattet som andet end en – naturlig adspredelse – ved siden av vort arbeide. Eller – en dygtig mand vil ha familie, fordi han synes, han kan greie at sørge for mere end sig selv – vil ha nogen til at fortsætte sit arbeide –»

«Jamen Gunnar – kvinden har jo da naturlig andre opgaver –»

«Aa tøv, det er sletikke det. Hvis de ikke vil være mennesker og arbeide, men bare hunner –. Hvad fanden skal det være til at producere en masse unger, naar de ikke skal vokse op til mennesker allikevel, men bare producere videre selv – naar ikke raaprodukterne skal bearbeides –.»

«Det kan være sandt nok –» Jenny lo litt.

«Gu er det sandt nok. – Men kvinderne –. Aa jeg har set det fra jeg var gut. Da jeg gik paa arbeiderakademiet og alt slikt. Jeg husker en pike, jeg gik og læste engelsk sammen med. Hun vilde [231] lære det for at kunne snakke med de utenlandske orlogsmatroses. Det høieste, nogen av jenterne gad anstrenge sig for, var haabet om en post i England eller Amerika. Vi guttene, mine kamerater og jeg, vi læste for at lære – for hjernegymnastikkens skyld – prøvet paa alle maater at komplettere den smule, vi hadde lært paa skolen. – Jenterne læste bare morskapsbøker de –.

Socialismen for eksempel. Tror du noget kvindfolk har begrep om, hvad det er igrunnen – hvis de ikke har en mand, som har lært dem at indse det. Prøv at forklare et fruentimmer, hvorfor samfundet maa bli slik, at hvert barn som fødes maa faa adgang til at kultivere sine evner, hvis det har nogen, og leve livet i frihet og skjønnhet, hvis det kan bære frihet og eier skjønnhetssans –. Naaja, frihet, det tror kvindfolk jo betyr, at de skal faa slippe at bestille noget eller slippe at opføre sig anstændig –. Skjønnhetssans – det eier de jo ikke – de vil bare spjaake sig ut med det dyreste og styggeste som er moderne –. Se for noen hjem de laver – jo rikere de er, jo fælere –. Er noensinde en mote saa styg og saa uanstændig, at de ikke dilter med den, bare de har raad. Det kan du da ikke negte?

Jeg vil ikke snakke om fruentimmernes moral engang, for de har ingen. La det endda passere, som dere er mot os – men dere selv imellem! Som dere snakker om hinanden og er mot hinanden! Fy for faen!»

Jenny smilte litt. Hun var enig og hun var ikke – men hun var ikke oplagt til nogen diskussion, og hun syntes, hun skulde si noget:

[232] «Das war eine grausame Salbe – die ganze Armee auf einmal ruiniert –»

«Dere skal faa det skriftlig,» sa han tilfreds.

«Ja der er en hel del i det, Gunnar. Men der er da forskjjel paa kvinder og – selv om det bare er en gradsforskjel.»

«Vist er der forskjjel. Men jeg skal si dig, dette jeg sa, gjælder til en viss grad dere allesammen. Og vet du, hvad det kommer av? Hovedsaken for dere alle er en mand – en dere har, eller en dere mangler. Det eneste i livet, som virkelig er noget værdt og virkelig er alvor – det er i virkeligheten aldrig alvor for dere. Arbeidet altsaa. For de bedste av dere er det en stund – og da tror jeg sandelig det er fordi, mens dere er unge og vakre, er dere saa sikre paa, at «han» kommer nok. Men drar det saa ut, og han viser sig ikke paa skuepladsen, og dere begynnder at komme litt ut i aarene – saa sløier dere av i arbeidet og gaar omkring trøtte og misfornøiede og utilfredstillede –»

Jenny nikket.

«Hør nu Jenny. Jeg har alltid respektert dig like saa høit som et førsteklases mandfolk. Og nu er du snart niogtyve aar, og saa gammel maa man være, før man i det hele tat kan begynde at arbeide nogenlunde selvstændig. Du vil ikke si, at nu du for alvor skulde begynde dit eget liv, saa kunde du ønske at belemre dig med mand og unger og hus og alt slikt, som bare vilde bli baand paa dig paa alle ender og kanter – alt saant som bare vilde være i veien for dit arbeide?»

Jenny lo sagte.

[233] «Aa herregud jente! Om du nu hadde hat alt det der – og du laa og skulde dø – med manden og ungerne og alting omkring dig, og der ikke var blit det ut av dig, som du visste, der kunde – jeg er viss paa, du vilde angre og sørge – du vilde!»

«Ja. Men om jeg nu hadde naadd det ytterste, mine evner kunde række – om jeg visste, der jeg laa og skulde dø, at mit liv og mit arbeide vilde leve efter mig en god stund, naar jeg var borte – men jeg var alene, der var ikke et levende menneske, som stod mig inderlig nær –. Tror du ikke, jeg vilde sørge og angre da og?»

Heggen sat litt.

«Ja. – Det er jo naturligvis ogsaa det, at ugiftheit er ikke det samme for kvinder som for mænd. At det ofte betyr, at alt det der, som folk nu engang gjør mest opstuds av i livet, det har de været holdt helt utenfor. At slet og ret en hel gruppe organer – sjælelig som legemlig – skal visne ubrukt –.

Uf Jenny! Sommetider er jeg nære paa at ønske – at du vilde være en liten smule letsindig engang – saa du kunde bli færdig med det der og arbeide videre i ro og fred.»

«Kvinder som har været en liten smule letsindige, som du kalde det Gunnar – *blir* ikke færdige med det. Var det første gang en skuffelse – saa haaber de bedre lykke den næste –. Og næste og næste –. Man slaar sig ikke tilro med skuffelserne. Det er gjerne blit en hel masse ganger, før man vet ordet av –».

«Ikke med dig,» sa han fort.

[234] «Tak! – Det er forresten nyt, at du præker denslags. Du har selv sagt før, at naar kvinder først begyndte med slikt, saa endte det med at de blev utskjæmt – altid!»

«De fleste ja. Men nogen kvinder maatte vel kunne – jeg vet ikke. Naturligvis saanne kvinder, som ikke har nogen anden bærende interesse at leve for end en mand – man kan jo ikke saan skifte sit livs midtpunkt bestandig. Men de andre, som er noget i sig selv – andet end hunkjøn. Hvorfor skulde ikke du for eksempel være ærlig og loyal mot en mand – selv om dere begge indsaa, at du kunde ikke opgi alt dit og binde dig til at være bare hans kone for resten av dit liv –? Ja for kjærligheten, den gaar jo altid over den – før eller siden. Det maa du endelig ikke betvile!»

«Ja det er det vi vet – men betviler allikevel.» Hun lo. «Ak nei du. Enten elsker man – og da tror man, det skal vare og det er det eneste, som er noget værdt. Eller man elsker ikke – og er ulykkelig for man ikke elsker.»

«Aa Jenny. Jeg liker det ikke – at du ogsaa sier slikt. Føle sig i vigør, alle evner spændt, parat til at opta og tilegne og omforme og producere – gjøre det mest mulige ut av sig selv – *arbeide* – det er det eneste, som er noget værdt, ser du!»

X.

Jenny bøiet ansigtet ned mot Gert Grams krysantemumbuket:

«Jeg er svært glad, at du liker billederne mine saa godt!»

[235] «Ja jeg liker dem. – Særlig portrættet av den unge pike med korallerne, – som jeg sa dig.»

Jenny rystet paa hodet.

«Det er saa udmerket vakkert i farverne,» sa Gram.

«Det er løst da, ser du. Sjalet og dragten – det skulde været ganske anderledes gjennomarbeidet. – Men det var netop mens jeg holdt paa med det der, saa kom der jo en hel del andet iveien – baade for Cesca og mig,» sa hun lavt.

Hun spurte om en stund:

«Hører dere noget fra Helge – hvordan lever han?»

«Han skriver ikke meget. Han arbeider paa sin doktoravhandling – den du vet han gjorde forarbeider til i Rom. Og han sier, han har det godt.»

Jenny nikket.

«Til sin mor skriver han sletikke. Og det tar hun naturligvis meget fortrydelig op. Hun er ikke blit mere behagelig at leve sammen med just. Ja stakkar – hun *har* det vistnok forresten virkelig ondt om dagen.»

Jenny flyttet blomsterne over paa sit skrivebord og gav sig til at ordne paa det:

«Jeg er ialfald glad, at Helge arbeider igjen. – Gud skal vite, han fik ikke fred til det isommer.»

«Det fik jo ikke du heller stakkars.»

«Nei det gjorde jeg ikke. Men det værste er det, Gert, at jeg er ikke kommet mig til at begynde igjen heller – ikke endda. Og jeg føler mig aldeles uoplagt ogsaa. Det var jo meningen, jeg skulde gaa og radere i vinter, men –.»

[236] «Tror du nu ikke, Jenny – det er jo rimelig, at en saan skuffelse – kræver sin tid, før den er overvunden. Men nu din utstilling – den er jo meget vellykket og har faat en god mottagelse – tror du ikke, det vil gi dig ny arbeidslyst? Du har jo allerede faat bud paa dit Aventiner-billede – vil du forresten ta imot det?»

Hun trak paa skuldrene:

«Naturligvis. Det maa jeg jo. Hjemme trænges der altid penger, som du vet. Desuten – jeg er nødt til at reise ut. Jeg skjønner, det er ikke bra for mig at bli gaaende herhjemme.»

«Saa du vil ut.» Gram sa det sagte og saa ned. «Ja, det vil du vel. Det er jo rimelig.»

«Aa den utstillingen.» Jenny kastet sig opgit i gyngestolen. «Alle billederne mine – de nyeste ialfald. Det er som en evighet siden jeg arbeidet paa dem. Aventinerbilledet – studien blev jeg færdig med den dag, jeg traf Helge. Billedet malte jeg, mens vi var sammen – det av Cesca og. Det fra Stenersgaten nede hos dig, mens jeg ventet paa ham.

Jeg har ingenting gjort siden. – Uf ja. – Saa Helge arbeider igjen han – – .»

«Det er jo rimelig, kjære dig, at saant sætter dypere spor hos en ung kvinde –.»

«Aa ja ja ja ja – kvinde ja. Det er jo det, som er hele elendigheten. Gaa omkring sturen og doven – lut doven! – For en kjærlighets skyld, som ikke *er til* engang!»

«Kjære Jenny,» sa Gram rolig. «Jeg synes, det er saa naturlig. Det *maa* ha sin tid, før du kommer [237] helt igjennem det – og over paa den anden side. For man *kommer* altid over paa den anden side, ser du – og da forstaar man, at man ikke har hat en saan oplevelse forgjæves – paa en eller anden maate kan man altid berike sin sjæl av sine erfaringer.»

Jenny lo kort, men svarte ikke.

«Der var allikevel meget, du ikke vilde undværet – ikkesandt? Alle de lykkelige, varme solskinsdage med din ven – dernede i det deilige landet, Jenny?»

«Vil du si mig en ting, Gert – er det din personlige erfaring, at du har evnet at berike din sjæl, som du kalder det, av dine oplevelser?»

Han rykket til – litt smertelig og likesom forbauset over hendes brutalitet. Og det varte et øieblik, før han svarte hende:

«Det er noget andet, Jenny. De erfaringer, som er syndens sold – du skjønner nok, jeg mener ikke synd saan i ortodoks forstand – jeg mener følgerne av, at man har handlet mot sit eget bedre vidende – de er alltid litet søte. Naa, allikevel mener jeg, at paa sæt og vis har mine erfaringer kanskje gjort mit indre liv rikere og dypere end en mindre ulykke vilde kunnet – siden det var min skjæbne, at jeg ikke skulde opleve den store lykke. Og engang i tiden vil det kanskje bli tilfældet i endnu høiere grad – jeg har en følelse av det, Jenny, at det muligens vil kunne føre mig til den rette forstaaelse av, hvad der egentlig er meningen med livet –.

Men jeg mente det paa en anden maate for dit vedkommende rigtignok. Selv om din kjærlighetslykke [238] viste sig av uholdbar karakter – saa var den dog ren og skyldfri den stund, den varte; – forsaavidt som du tillidsfuld og uten baktanker trodde paa den. Ingen bedrog uten dig selv –.»

Jenny tidde stille. Der stod en storm av motsigelsens ord i hende; men hun hadde en dunkel følelse av, at Gram vilde ikke kunne forstaa dem.

«Husker du ikke Ibsens ord:

Og har jeg end seilet min skude paa grund,
o, saa var det dog deiligt at fare –.»

«Aa at du gidder ta de idiotiske ordene i din mund, Gert. Det kan jeg si dig, at nu om dagen har vi allikevel for meget baade av ansvarsfølelse og selvgagtelse til det ræsonnement – de fleste av os. La mig forlise og gaa tilbunds – jeg skal forsøke ikke at blunke – naar bare jeg vet, det er ikke mig selv, som har seilet min skute paa grund. Saavidt jeg vet, saa foretrækker de bedste sjøfolk at synke selv med sit skib, hvis det er deres feil – ikke overleve det.»

«Ja nu er jeg jo rigtignok av den mening, at man i regelen kan takke sig selv for al motgang – i sidste instans da.» Gram smilte. «Men at man som oftest ogsaa vil være istand til selv at utdra aandelige værdier av sin ulykke –.»

«Jeg er enig med dig i det første. Og i det sidste. Men bare saafremt ulykken ikke bestaar i, at ens selvgagtelse blir forringet.»

«Jamen Jenny liten – da skulde du ikke ta dette saa haardt. Du er jo rent ophidset – og bitter.

[239] Ja, jeg husker nok, hvad du sa den dag, da Helge reiste. Men Herregud barn, du kan da ikke mene, at man værsgod skal kvæle enhver forelskelse i fødselen, med mindre man kan garantere i det øieblik, den opstaar, at denne samme følelse skal vare til døden, taale al motgang, være istand til alle ofre – og at den dertil som i en vision skal gripe og forstaa sit objekts personlighet – oplyse den i dens hemmeligste dybder, saa et senere ændret syn paa ham eller hende er utelukket?»

«Jo,» sa Jenny heftig.

«Har du nogensinde selv følt dette?» spurte Gert Gram sagte.

«Nei. Men jeg vet det allikevel. Jeg har altid visst, at slik burde det være.

– Men da jeg var blit otteogtyve aar og fremdeles var gammel jomfru og jeg længtet efter at elske og bli elsket og Helge kom og var forelsket i mig – saa la jeg bort alle fordringer til mig selv og min kjærlighet og tok det, jeg kunde faa – selvfølgelig til en viss grad i god tro. Det gaar nok, tænkte jeg – det gaar sikkert – men den indvendige trykke forvisning om at det gaar, for det kan ikke andet – den hadde jeg ikke –.

Jeg skal fortælle dig, hvad min ven Heggen sa til mig her om dagen. Han foragter kvinderne saa redelig og retskaffent – og han har ret! Vi, vi har ikke den selvgagtelse, og desuten er vi saa dovne, saa vi aldrig for alvor er besluttet paa, at vi selv vil skape vort liv og vor lykke ved at arbeide og kjæmpe for det. Hemmelig gaar vi alle og haaber paa, at en mand skal komme og forære os lykken [240] saa vi slipper at anstrenge os for den. De mest kvindelige av os, som bare mener lediggang og pynt og moro, henger sig paa den mand, som kan skaffe det i rikeligst maal. Men er der en og anden av os, som virkelig har menneskelige følelser og længsel efter at bli faste og fine mennesker – forsøker at bli det – saa haaber vi ialfald paa, at en mand skal møte os paa halvveien og vi skal bli, som vi helst vil være – i hans kjærlighet –.

Vi kan nok arbeide en stund – ganske ærlig og ordentlig. Føle arbeidsglæden og. Men i al hemmelighet gaar vi og venter paa en endda større glæde, som vi ikke kan kjæmpe os til ved vort ærlige slit – en, der

skal komme som gave –.

Aldrig vil vi kvinder komme dit, at vort arbeide er os nok.»

«Tror du, arbeidet alene er nok for en mand – aldrig!» sa Gram rolig.

«For Gunnar for eksempel er det slik. Du kan stole paa, han skal nok vite holde kvinderne paa rette pladsen i sit liv – som bagateller.» Gram lo.

«Hvor gammel er egentlig din ven Heggen? – Jeg vil haabe for mandens egen skyld, at han engang med tiden vil komme til at se litt anderledes paa det avgjørende i livet.»

«Det vil ikke jeg,» sa Jenny heftig. «Og jeg vil haabe, jeg lærer engang jeg og at sætte det der kjærlighetsuvæsenet paa dets rette plads –.»

«Herregud Jenny, du snakker – jeg hadde nær sagt som du har vet til – men du har bedre forstand, det vet jeg.» Gram smilte tungsindig. «Skal ^[241] jeg fortælle dig litt om, hvad jeg vet om kjærligheten, liten?

Trodde jeg ikke paa den, hvordan skulde jeg da kunne ha det mindste gran av tro paa menneskene – og paa mig selv. – Kan du ikke forstaa, Jenny –. Aa gud hjelpe os – tænker du kanskje, det er bare kvinderne, som finder livet meningsløst og føler sit hjerte forfrosset og tomt, naar de ikke har andet at elske end sit arbeide – bare en utstraaling av sig selv – ikke andet at stole paa! Tror du da, der lever en eneste sjæl, som ikke har stunder, da man tviler paa sig selv. Nei barn, der maa være et andet menneske, som man deponerer sit bedste hos – sin kjærlighet og sin tillid – og se den bank maa man kunne stole paa.

Naar jeg sier dig, at mit eget liv siden jeg blev gift har været et helvede – saa bruker jeg ikke for sterke ord. Og naar jeg allikevel har holdt det ut paa sæt og vis, saa kommer det tildels av, at jeg har gaat ut fra, at Rebekkas kjærlighet paa en maate undskylder hende. Jeg vet, det hun nu føler – en lav og raa glæde ved sin magt til at pine og ydmyge mig – skinsyke, forbitrelse – det er den karrikatur, en svegen kjærlighet blir til. Forstaar du ikke, jeg ser enslags tilfredsstillelse av min retfærdighetssans i det – der er en *grund* til min ulykke. Jeg sveg hende, da jeg tok mot hendes kjærlighet uten vilje til at gi en hel kjærlighet tilbake – med den hemmelige beregning, at jeg kunde gi hende nogen smuler – elskovens smaaskillinger – tilbake, fordi hun bød mig det bedste av sig selv –.

^[242] Men straffer livet saa ubarmhjertig enhver forsyndelse mot kjærlighetens helligdom – da er det for mig beviset paa, at den er livets allerhelligste – og at den, som er tro mot sin egen kjærlighetslængsel, vil livet belønne med den reneste og skjønneste salighet.

Jeg har nævnt for dig engang, at der var en kvinde, som jeg lærte at elske, da det var forsent. Hun hadde elsket mig fra vi var barn – uten at jeg saa det eller brød mig om at se det. Da hun hørte, jeg var gift, egtet hun en mand, som svor paa, hun kunde redde og opreise ham, hvis hun gjorde det. Ja jeg vet, du spotter over denslags redningsforsøk. Men jeg sier dig barn, du kan ikke dømme – før du har visst den, du elsker av hele din sjæl, i en andens arme, og du har følt dit eget liv værdiløst, og hørt en vildfaren menneskesjæl tigge om dette værdiløse liv til sin frelse –.

Naa, Helene blev ulykkelig, og det blev jeg og. Og vi traf hinanden og forstod hinanden, og det kom til forklaring mellem os. Det blev ikke det, som menneskene forstaar ved lykke – og allikevel. Begge var vi bundne ved baand, som vi ikke turde bryte. Og jeg tilstaar, eftersom mit haab om engang at kunne faa hende til min hustru langsomt, langsomt døde ut, saa forandredes min kjærlighet. Men endnu staar mindet om hende, som nu sitter langt borte i en anden verdensdel og lever for at lette sine børn den byrde, som livet er med en far, der gaar som et fordrukkent vrak – som mit livs skjønneste klenodie. For hendes skyld har jeg i alle disse aar holdt fast ved troen paa menneskesjælens ^[243] renhet og skjønhed og styrke – og paa kjærligheten. Og jeg vet, at mindet om mig er det, som gir Helene den hemmelige kraft til at kjæmpe og lide derborte bak havet. For hun elsker mig idag som i vor barndom – og tror paa mig, paa mit talent, paa min kjærlighet – paa at jeg var en bedre skjæbne værdig. Men da er jeg jo noget for hende endnu – ikkesandt, Jenny?»

Hun svarte ikke.

«Det er jo ikke bare det at bli elsket, som er lykken, Jenny. Den største del av lykken – det er at elske.»

«Hm. Det er vist en skral lykke, Gert, at elske – naar man ikke blir elsket igjen.»

Han sat taus en stund og saa ned. Til han sa, næsten hviskende:

«Stor eller liten – det er en lykke. At kjende et menneske, om hvem man tror bare, bare godt. En, som man sier om til sig selv – herregud, la mig se hende lykkelig, for hun fortjener det – for hun er ren og skjønn og varm og fin og begavet og god. – Saa man kan be, gud, gi hende alt, jeg ikke fik. Jeg synes, det er en lykke, lille Jenny, at jeg kan be slik for dig –. Nei det er ikke noget at bli ræd for, liten –.»

Han hadde reist sig, og hun reiste sig og gjorde en bevægelse, som hun var bange, han skulde komme nærmere. Gram stanset, og han lo sagte:

«Hvordan kunde du tænke andet – du som er saan klok liten pike. Jenny, jeg trodde, du hadde forstaat det længe før jeg skjønte det selv –.

Hvordan kunde det gaa anderledes? Mit liv – ^[244] nu gaar det mot slutten – mot alderdommen, sløvheten, mørket, døden. Nu, nu vet jeg, alt jeg har længtet mot hele mit liv – jeg naar det aldrig. Saa møter jeg dig. Jeg synes, du er den deiligste kvinde, jeg har møtt – og du vilde det samme, jeg engang har villet – var paa vei til at naa det. Kunde mit hjerte andet end skrike, gud, la hende naa det, gud, hjelp hende, la ikke hende strande som jeg strandet –.

Og saa var du saa søt mot mig, Jenny. Du kom til mig dernede i hulen min, og du fortalte om dig selv – og du hørte paa mig, og du forstod saa godt, og dine deilige øine var saa fulde av sympati og saa milde og varme –.

Men herregud, graater du?»

Han grep hendes hænder og knuget sin mund ned i dem.

«Det maa du ikke, Jenny – du maa ikke graate saan – hvad graater du for – du skjælver jo rent –. Hvad er det du graater slik for?»

«For altsammen,» hulket hun.

«Sæt dig – saan.» Han laa paa knæ foran hende – og et sekund sænket han panden mot hendes knæ. «Du maa ikke graate for mig, hører du? Tror du, jeg vilde ønske, jeg ikke hadde møtt dig? Kjæreste vennen min – er der nogen, du har elsket, og du vilde ønske, det hadde aldrig været – da har du ikke elsket allikevel – det kan du tro mig er sandt. Aanei Jenny – jeg vilde ikke undværet det, jeg føler for dig – ikke for mit liv!

Og du skal ikke graate for dig selv. Du vil bli lykkelig – jeg vet det. En dag – av alle de mænd, [245] som vil komme til at elske dig – en vil ligge foran dig som jeg nu og si, det er livet at ligge slik for dine føtter, og du vil selv synes, det er livet. Og da vil du forstaa, at det at sitte saan med ham, – om det var i den fattigste hytte, i en eneste liten kort hvilestund efter en dag fuld av det graaeste, tyngste slit – det er lykken. Meget, meget større lykke, end om du blev den største kunstnerinde, som har levet – om du naadde alt som kan naaes av ære og berømmelse. Det er jo det, du selv tror – ikkesandt?»

«Jo,» hvisket hun forgrætt.

«Og du skal ikke være ræd for andet, end at den lykke, den blir dig tildel. – Ikkesandt, Jenny, det er det du føler, at naar du kjæmper for at bli et godt og dygtig menneske og en ærlig kunstner, saa længes du ogsaa efter at møte en, som sier, det var rigtig, at du kjæmpet slik, og han elsker dig for det?»

Jenny nikket. Og Gram kysset ærbødig hendes hender.

«Du er det jo – du er alt som er godt og fint og stolt og deilig. Jeg sier det, og en dag vil en mand, som er yngre og bedre og sterkere end jeg, si det samme – og du vil bli glad, – helt glad. Er du ikke lite bitte gran glad for, at jeg sier det – for at høre, at du er den bedste og søtteste og vidunderligste lille pike i verden – se paa mig, Jenny – kan jeg ikke gjøre dig litt glad, naar jeg sier dig, Jeg tror, du vil faa al livets rikeste lykke, for du fortjener det?»

Hun saa ned i hans ansigt og forsøkte med et [246] fattig smil. Saa sænket hun hodet og strøk over hans haar med sine hender:

«Aa Gert – aa Gert – jeg kunde jo ikke for det! Jeg vilde jo ikke gjøre dig vondt. Jeg kunde ikke for det – kunde jeg vel?»

«Det skal du ikke være bedrøvet for. Liten – jeg er glad i dig, fordi du er slik, som du vil være – og som jeg vilde været engang jeg og. – Du skal ikke være bedrøvet – selv om du tror, du har gjort mig sorg. Der er sorger, som er gode – velsignet gode, skal jeg si dig.»

Hun sat og graat sagte.

Om en stund hvisket han:

«Faar jeg komme til dig – engang imellem? Naar du er bedrøvet – kan du ikke sende bud efter mig da? Jeg vil saa gjerne prøve, om jeg ikke kan hjelpe min lille pike litt, Jenny –?»

«Jeg tør ikke, Gert.»

«Kjære lille ven, jeg er jo en gammel mand kunde være din far.»

«For – for din skyld, mener jeg. Det er ikke riktig av mig mot dig –.»

«Jo Jenny. Tror du, jeg tænker mindre paa dig, naar jeg ikke ser dig. Jeg ønsker jo bare at se dig – snakke med dig – prøve at være litt for dig – faar jeg lov? – Aa, faar jeg lov –?»

«Jeg vet ikke, Gert – jeg vet ikke. Aa kjære dig, gaa da – du maa gaa nu – jeg orker ikke – det er saa vondt – kjære gaa –.»

Han reiste sig stille.

«Saa gaar jeg. Farvel da Jenny – men barn, du er jo rent utav dig –»

[247] «Ja,» hvisket hun.

«Saa skal jeg gaa. Maa jeg komme igjen engang – se dig før du reiser vilde jeg gjerne. Naar du er blit rolig – og dette ikke skræmmer dig. Der er ingen grund til det Jenny –»

Hun stod stille litt. Saa drog hun ham pludselig indtil sig et øieblik og streifet hans kind med sin mund.

«Gaa nu Gert.»

«Tak. Gud velsigne dig, Jenny.»

*

Efterpaa drev hun op og ned paa gulvet. Og hun begrep ikke selv, hvorfor hun skalv slik. – Og saa var hun inderst inde – ja det var vel ikke glæde dette – men hun hadde syntes, det var godt at høre, det han hadde sagt, mens han laa paa knæ foran hendes fang.

Aa Gert Gert! Hun hadde altid set paa ham som paa et svakt menneske – en der hadde latt sig overvinde og var blit traakket ned som de overvundne blir. Og saa hadde hun pludselig faat vite, at inderst inde i sig selv hadde han en dyp styrke og sikkerhet – og han hadde staat der som den rike, der visste, at han kunde hjelpe og gjerne vilde –. Mens hun var forvirret og usikker og syk av længsel længst inde i sit væsen, bak den rustning av mening og tanker, som hun hadde lavet sig.

Og saa hadde hun bedt ham gaa. – Hvorfor –. Fordi hun selv var saa grænseløst fattig, og fordi hun hadde klaget sin nød til ham, som hun trodde var like saa arm som hun – og saa han hadde [248] vist hende, at han var rik og gladelig budt hende en liten hjelp av sin rigdom. Saa hadde hun følt sig ydmyget og bedt ham gaa. Saan var det vist.

Ta mot hjelp av en kjærlighet uten at kunne gi noget imot, det hadde hun altid syntes var usselt. For hun hadde aldrig tænkt, at hun skulde være den, som behøvet saan hjelp –.

– Ikke hadde han faat gjøre det arbeide, han vilde. Den kjærlighet han hadde baaret paa, hadde ikke

faat leve livet. Endda var han ikke fortvilet. Det var vel det som var lykken ved at være troende – likemeget hvad man trodde, bare man hadde noget utover sig selv at sette lit til.

For det var umulig at leve, naar man bare hadde sig selv at tro paa – sig selv at elske.

– Den frivillige død hadde hun altid regnet med. Om hun døde nu –. Ja saa var der mange, som hun holdt av og som vilde bli bedrøvet – men der var ingen, som ikke kunde undvære hende. Ikke en, som hun var saa umistelig for, at hun kunde ha forpligtelse til at slæpe paa sit liv for den saks skyld. Moren og søskende – fik de ikke vite, hun hadde gjort det selv, saa vilde deres sorg om et aar bare være mild melankoli, naar de tænkte paa hende. Cesca og Gunnar vilde kanskje sørge mest, for de vilde kanskje forstaa, hun hadde været ulykkelig – men hun stod jo bare i utkanten av deres liv. Den som holdt mest av hende, vilde vel sørge mest – men ham hadde hun jo ingenting at gi til. Saa han kunde jo elske hende like godt, om hun var død. – Det var det, at *han* elsket hende, som var hans lykke – han hadde lykken i en evne hos sig selv. [249] Hvis det var saa, at hun manglet den evnen, saa hjalp jo ingenting. Arbeidet kunde ikke fylde hende, saa hun ikke længtet efter noget utover. Og hvorfor skulde hun da leve, fordi om de sa, hun var talentfuld –. Der var ingen, som hadde saa megen glæde av at se hendes kunst, som hun hadde av at øve den. Og den glæde var ikke saa stor, at den tilfredsstillet hende.

Og det var ikke bare det som Gunnar sa. At hendes dyd plaget hende, for at være brutal. Det kunde der jo let nok bli raad med. – Men det turde hun ikke, for hun vilde være ræd, det skulde møte hende bakefter, det hun længtet imot. Og det var jo mindst av alt at leve tæt indtil et andet menneske og saa kanskje inderst inde være like ensom. – Uf nei nei. Være en mands, med alslags intimiteter paa krop og sjæl, som fulgte av det – og saa kanskje se en dag, at hun hadde aldrig kjendt ham, og han hadde aldrig kjendt hende, og den ene hadde aldrig forstaaet et ord av den andens tale –.

Aknei. Hun levet fordi hun ventet. Hun vilde ikke ha en elsker, for hun ventet paa sin herre. Og hun vilde ikke dø, ikke nu, for hun ventet.

Nei. Hun vilde ikke kaste bort sit liv endda – hverken til det ene eller det andet. Hun *kunde* ikke dø slik – saa fattig, at hun ikke hadde en eneste elsket ting at si farvel til. Hun turde ikke – for hun maatte da tro, engang saa blev det anderledes.

Saa fik hun forsøke at klemme paa med malingen [250] igjen. Formodentlig blev det rent faen forresten siden hun gik her og var syk av forelskelse.

Hun lo.

Det var det hun var. Gjenstanden eksisterte foreløbig ikke – men kjærligheten, den var der.

*

Mot skraavinduet tok himmelen til at mørkne violblaat. Jenny gik bort og saa ut. Skifertakene og skorstenene og telefontraadene – den stille verden derute bredte sig ringraa nu ind i skumringen. Og fra gaterne oste et rødlig lysskjær og farvet frosttaaken. Vognrammelen og trikkens skrik paa skinnerne lød saa haardt nu paa den barfrosne gate. Hun hadde ulyst til at gaa hjem og spise middag hos moren. Men det var avtalen. Jenny skrudde igjen ovnen, tok paa yttertøiet og gik.

Der var sur og klam kulde ute – taaken lugtet av sot og gas og frossent støv. For en haabløs trist gate dette var igrunnen. Den kom ned fra centrum, hvor trafikken larmet og butikkerne, som menneskene strømmet ind og ut av, laa og skinnet med speilglasruter; men den løp ned mot fæstningens livløse graa mure, og dens egne husvægger var graa og døde – enten det var de nye forretningsgaarder av sten og glas, hvor travlheten stilfærdig flagret ut og ind paa papirer, som stilferdig travle unge mennesker syslet med inde i det rolige hvite lys bak de store vinduer og folk snakket med andre folk ned i et telefonrør – eller det var de gamle huser, som stod igjen fra byen var liten – lave og graabrune med glatte facader og traadduks jalousier for kontorvinduene, og en og anden liten ^[251] rute, hvor der var gardiner og potteplanter og et litet smaakaarshjem bakom – underlig ensomme hjem i dette strøk, hvor husene mest laa øde om natten.

Selv butikkerne var ikke slike, som folk strømmet ind og ut av. Det var forretninger med tapetpapir og gipsrosetter til lofter og ovner og komfyrer og møbelforretninger med vinduene fulde av tomme mahognisenger og ferniserte eketræsstoler, som saa ut, som aldrig nogen skulde komme til at sitte paa dem.

Der stod et litet barn i et portrum, – en liten blaafrossen gutt, med en stor kurv paa armen. Han saa paa et par bikjer, som slos midt ute i gaten, saa det sure rimfrosne støv røk om dem. Han kvapp til, da hundene kom foplende bort mot hans kant.

«Er du ræd de hundene du kanskje?» spurte Jenny.

Først svarte gutten ingenting. Men saa sa hun:

«Skal jeg følge dig forbi dem kanskje –» og da smat han op paa siden av damen, men sa ikke noget.

«Hvilken vei skal du da – hvor bor du henne?»

«I Voldgata.»

«Har du gaat ærend? Helt hitned – du som er saa liten – det var flink gutt det!»

«Vi handler hos Aases i Strandgata, for'n pappa kjender'n,» sa gutten. «Han er saa tong denna kørja atte –»

Jenny saa op og ned over gaten – der var næsten ingen folk:

«Kom smaaen, skal jeg ta den for dig et stykke jeg –»

^[252] Gutten gav litt ængstelig slip paa kurven.

«Ta mig i haanden du, skal jeg følge dig forbi disse bikjene. Nei saa kold du er da – har du ingen vaatter heller –»

Gutten ristet paa hodet.

«Se her, put den andre haanden ind i muffen min – vil du ikke? Du synes kanskje ikke det gaar an at gaa med muffe, du som er gutt?»

Hun tænkte paa Nils, da han var liten. Ham hadde hun længtet efter saa ofte. Nu var han stor og hadde saa mange kamerater – var i den alderen, da det ikke er no gildt at traske med storesøster. Sjelden kom han ned til hende. – Det ene aaret hun hadde været ute og saa de maanederne hun hadde levet opi alt dette med Helge var de likesom kommet saa langt fra hinanden. – Siden, naar han blev større, blev de kanske venner som før – det gjorde de nok, for glad i hinanden var de jo. Men nu i denne alderen visste hun, han hadde det saa gildt uten hende. Aa men om Nils hadde været liten unge nu – saa hun kunde tat ham paa fanget og fortalt eventyr, mens hun vasket ham og klædde av ham og kysset ham – eller litt større som den tiden, hun gik turer med ham i Nordmarken, og Slagteren var langt borte og veien fuld av eventyr og merkelige hændelser –.

«Hvad heter du da, smaaen?»

«Ausjen Torstein Mo.»

«Hvor gammel er du, Ausjen?»

«Seks aar.»

«Saa gaar du vel ikke paa skolen endda da vel?»

«Neimen jeg skal byne til april maane.»

[253] «Synes du det skal bli moro at begynde paa skolen da?»

«Nei for frøkna er saa sinna atte. 'n Oskar gaar for a – og saa kommer'nte jeg i klasse men heller, for 'n Oskar skal byne i aen klasse da han saa –»

«Oskar, er det kameraten din det,» spurte Jenny.

«Ja dem bor i samre gaarden som vi dem.» Saa blev der litt pause. Jenny snakket igjen:

«Er det ikke leit synes du, at vi ikke faar sne? Dere har jo den bakken nedmed Piperviken, som dere kan ake? Har du kjælke?»

«Neimen jeg har sneskøiter ogsaa ski og –»

«Ja da vilde det nok være bra, der kom sne.»

De var kommet op i Stortingsgaten. Jenny slap hans haand og saa paa kurven – men den var saa tung, og Ausjen var saa liten. Saa beholdt hun den – skjønt det saa væmmelig yndig ut at gaa saan med en liten fattiggut. Egentlig hadde hun hat lyst at ta ham med ind til konditoren, men hun syntes, det var flaut om hun traf kjendte.

Men inde i den mørke Voldgaten tok hun hans haand igjen og bar kurven for ham til det lille huset, der han bodde og gav ham ti øre til avsked.

I Homansbyen kjøpte hun chocolate og røde vaatter, som hun vilde sende til Ausjen.

– Herregud om hun bare kunde gjøre noget menneske en liten glæde –. En liten uventet glæde –.

– Hun kunde forsøke at faa ham til model et par timer om dagen. Endda han var vel liten til at staa –.

[254] Stakkars vesle næven – den var blit varm indi hendes. Og det var, som det hadde gjort hende godt at gaa og holde den –.

Jo. Hun vilde prøve at male ham. Et levenfjæs sat der paa ham. Og saa skulde han faa melk med en skvæt tynd kaffe i og godt smørbrød og saa skulde hun arbeide og præke med Ausjen –.

[Del] III.

I.

[257] Saan en lys og lun maieftermiddag hen imot kveldningen laa der solrøk indover de svarte tomter, og de nakne brandmurer blev rødgule, og fabrikkspiperne blev leverbrune i solbranden. Byens kontur av høie tak og lave tak og store gaarder og smaa stod mot en luft, som var graaviolet og tung av støv og røk og dunster.

Det lille træet ved den røde mur hadde smaa klare gulgrønne blader, som lyset skinnet igjennem, iaar som ifjor.

Jenny la merke til skimmelen paa skraphandlerbodernes bordvægger – hvor bløtt og lysende grønt den stod. Og sotflakerne nedover forretningsgaardenes murer var nogen steder saa dypsvarte, og nogensteder hadde de liksom en fin sølvhinde, der glinset, over sig.

Hun saa op i luften. Hele formiddagen hadde hun gaat og drevet ute paa Bygdø, og der hadde himmelkuplen staat mørkeblaa og het over de olivengyldne grantopper og løvtrærnes ravfarvede knopper. Men himmelen her over de høie huser og [258] telefontraadenes net blaant blekt bak et fint opalhvitt slør av dis. Igrunden var det vakrere slik forresten. Gert kunde ikke se det. Byen, den var bare skidden og styg og graa for ham bestandig – det var den byen, de hadde gaat og forbandet, alle de unge fra ottiaarene, som var blit sat ind her paa strafarbeide. Nu stod han vel deroppe og saa ut i solen, og lysets lek med linjer og farvetoner la han neppe merke til, for det var bare et solstreif utenfor fængselsruten for ham. –

Hun stanset et stykke før hans port og saa av vane op og ned over gaten. Der var ingen kjendte – arbeidsfolk drog sig utover mot Vaterland og indover til byen. Klokken var altsaa over seks.

Jenny løp opover trappen – de ækle jerntrin, som gav gjenlyd mellem de nakne murvægger, naar de sagte listet sig ned fra hans rum deroppe – de sene nætterne i vinter. Det var liksom der sat igjen kulde og raa luft i de væggene altid –. Hun gik fort indover korridoren og banket de tre slag paa hans dør.

Gram lukket op. Og han tok hende ind til sig med den ene arm, og mens de kysset hinanden, laaste han døren efter hende med den ledige haand.

Over hans skulder saa hun de friske blomster paa det lille bord med vinkaraflen og utenlandske moreller i en slepen krystalbolle. Der laa en let taake av cigaretrøk i rummet. Og hun visste, han hadde sittet her siden klokken fire og ventet paa hende med alt dette, som var gjort istand for hendes skyld.

[259] «Jeg kunde ikke komme før, Gert,» hvisket hun. «Jeg var saa lei for du skulde vente –.»

Da han slap hende, gik hun bort til bordet og bøiet sig over blomsterne.

«Jeg faar lov at ta to og pynte mig med – gjør jeg ikke det du? Aa jeg blir saa forkjælet Gert, naar jeg er hos dig –.» Hun rakte hænderne ut efter ham.

«Naar maa du gaa fra mig da Jenny,» spurte han, mens han kysset hendes arme ganske varsomt.

Jenny sænket hodet litt.

«Jeg maatte love at være hjemme til aftens du. – Mama sitter jo altid oppe og venter paa mig vet du, og hun er saa træt om dagen. Hun trænger saa til, at jeg hjælper hende om aftenen baade med det ene og det andet,» sa hun fort.

«– Det er ikke saa let at komme hjemmefra, skjønner du,» hvisket hun bønlig.

Han bøiet hodet under hendes mange ord. Da hun kom imot ham, drog han hende ind til sig, saa hendes ansigt laa gjemt mot hans skulder.

Hun kunde ikke lyve stakkar – ikke saa godt, at han et eneste barmhjertig sekund trodde det. Den korte, korte tiden ivinter – de første blaagrønne vaarkvelderne – da hadde hun altid kunnet være hjemmefra.

«Det er leit for os Gert. Men det er saa vanskelig nu, jeg bor hjemme, kan du nok forstaa. Og jeg maa jo det, vet du, baade for mama trænger de pengene og jeg maa hjelpe hende. Du var jo enig med mig i det, at det var rigtigst, jeg flyttet hjem?»

[260] Gert Gram nikket. De hadde sat sig i sofaen, tæt ind til hinanden. Jennys hode laa mot hans bryst, saa han ikke kunde se hendes ansigt.

«Du – jeg var paa Bygdø idag Gert. Jeg gik der som vi gik forleden. Vi tar ditut sammen igjen snart – ikkesandt – skal vi gjøre det iovermorgen, hvis veiret holder? Og saa finder jeg paa noget at si hjemme, saa vi kan bli sammen hele kvelden – vil du? Du er vist lei for, jeg maa gaa saa straks igjen – er du ikke?»

«Kjære Jenny min, det har jeg jo sagt dig saa tusen ganger –,» og hun hørte paa hans stemme, at nu sat han der igjen med sit sørgmodige smil:

«Jeg er dig taknemlig for hvert eneste sekund av din tid, som du skjænker din ven –.»

«Ikke si saan Gert,» bad hun forpint.

«Hvorfor maa jeg ikke si saan, naar det er tilfældet? Elskede lille min pike, tror du nogensinde jeg glemmer, at alt du har git mig, det var en fyrstelig naade, som jeg aldrig kommer til at forstaa, du kunde gi mig –.»

«Gert –. I vinter, da jeg forstod, hvor du holdt av mig – hvordan du holdt av mig – saa sa jeg til mig selv, at det maatte være forbi. Og saa forstod jeg, at jeg kunde ikke undvære dig – og saa blev jeg din. Var det nogen naade? Naar jeg ikke kunde slippe dig?»

«Det er jo det Jenny – at du kom til at elske mig slik – som jeg kalder en ufattelig naade.»

Stum smøg hun sig ind til ham.

«Du unge deilige Jenny liten –.»

«Jeg *er* ikke ung Gert. Da du traf mig, var [261] jeg begyndt at bli gammel allerede, og jeg hadde aldrig været ung. Jeg syntes *du* var ung – meget yngre end jeg i dit hjerte, for du trodde endda paa alt som jeg lo av og kaldte barnedrømme, like til du fik mig til at tro, det fandtes til – kjærligheten og varmen og alt det

der –.»

Gert Gram lo stille ut for sig. Saa hvisket han:

«Kanske mit hjerte ikke var ældre end dit, du. Jeg syntes ialfald, jeg hadde ingen ungdom hat endda, og jeg haabet paa trass dypest inde i mig, at en gang, en eneste en, skulde den røre mig – ungdommen. – Men mit haar var blit hvitt imens –.»

Jenny virret med hodet. Og hun løftet sin ene haand og la den paa hans isse.

«Er liten træt? Skal jeg ta av dig skoene – vil du lægge dig ned og hvile?»

«Nei. Jeg vil ligge slik. Det er saa godt.» Hun drog benene op under sig og nøstet sig sammen i en tull paa hans fang.

Gert la en arm om hende. Med den frie haand skjænket han vin og holdt glasset til hendes mund. Hun drak begjærlig. Saa tok han kirsebær og gav hende – tok stenene fra hendes læber og la paa asjetten.

«Mere vin?»

«Tak. – Du, jeg vil bli hos dig. Jeg sender bud hjem med en visergut, at jeg har truffet Heggen. Han er i byen vist. Men jeg maa hjem før trikken stopper – desværre.»

«Jeg skal gaa for dig.» Han lot hende gli ned i sofaen. «Du skal ligge og hvile du. Aa ungen min!»

[262] Da han var gaat, knappet hun op skoene og skjøv dem av sig. Hun drak litt mere vin. Saa krøp hun helt op i sofaen, boret hodet ned i puterne og trak teppet over sig.

– Hun elsket ham jo allikevel. Hun vilde være hos ham. Naar hun fik sitte slik og krype sammen hos ham og hvile sig inde i hans arme, saa hadde hun det godt. Han var jo det eneste menneske i verden, som hadde tat hende paa fanget og varmet hende og gjemt hende og kaldt hende liten pike. Ja, han var det eneste menneske, som hadde staat hende virkelig nær. – Saa skulde vel han ha hende –.

Naar han bare vilde ta hende ind til sig og gjemme hende, saa hun intet saa, men bare kjendte, han holdt omkring hende og varmet hende –. Da hadde hun det godt. Aanei, hun kunde nok ikke miste ham. Og da maatte hun vel gi ham det lille hun hadde, naar hun fik noget av ham, som han ikke kunde undvære –.

Han maatte kysse hende, gjøre med hende, hvad han vilde. Bare han ikke snakket. For da kom de saa langt bort fra hinanden. For han snakket om kjærlighet, men hendes kjærlighet saa ikke ut saan, som han trodde. Og hun kunde ikke forklare den med ord. Hun bare klamret sig til ham – og det var ingen naade og ingen fyrstelig gave. – Det var bare en liten fattig, tiggende kjærlighet, og han skulde ikke takke for den, men bare holde av hende og ikke si nogen ting –.

– Da han kom op igjen, laa hun og saa ut med vidaapne øine. Men hun lukket dem under [263] hans stille, ærbødige kjærtegn og smilte litt. Saa slog hun armene om ham og klynget sig til ham. – Den svake violparfume, han brukte, kjendtes saa mild og frisk. Og hun nikket litt, da han spørrende løftet hende op.

Han vilde si noget, men hun la haanden over hans mund først, og saa kysset hun ham, saa han ikke fik snakke, mens han varsomt bar hende ind i værelset ved siden av kontoret.

*

Gert fulgte hende til sporvognen. Et øieblik blev Jenny staaende utenfor paa platformen og saa efter ham, der blev borte nedover gaten i den blaa mainat. Saa satte hun sig ind.

Gram var flyttet fra sin kone ved juletider. Han bodde alene nede i Stenersgaten nu – hadde et værelse til foruten kontoret. Jenny forstod, at han tænkte at opnaa separation, naar nogen tid var gaat og Rebekka Gram hadde lært at indse, han kom ikke tilbage. Det var vel hans natur at gjøre det paa den maaten – tvinge frem et brudd med en gang orket han ikke.

Hvad han egentlig tænkte videre om fremtiden, turde hun ikke vite. Kunde han mene, at de skulde gifte sig?

Hun kunde ikke negte for sig selv, at hun aldrig et sekund hadde villet binde sig til ham for altid. Og det var derfor, hun følte den bitre, haabløse ydmygelse, skammen, naar hun tænkte paa ham og hun ikke var hos ham og kunde skjule sig i hans kjærlighet. Hun hadde bedraget ham – hele tiden hadde hun bedraget ham.

[264] «Det er jo det, Jenny – at du er kommen til at elske mig, – som jeg kalder en ufattelig naade –.»

Jamen hvad kunde hun for, at han saa slik paa det –?

– Ja *han* hadde ikke gjort hende til sin elskerinde, hvis ikke hun hadde villet det selv – latt Gert føle, at hun vilde det. Aa men gud. Naar hun forstod, at han længtes – naar det pinte hende hvergang de var sammen at vite sig begjæret og se at han kjæmpet for at skjule det, som han var altfor stolt til at ville vise. Ja hun hadde set, han var stolt – for stolt til at ville be der, hvor han engang bare hadde budt til at gi, for stolt til at ville vove at møte avslag ogsaa kanske –. Og naar hun visste med sig selv, at hun kunde ikke vise fra sig hans kjærlighet, kunde ikke miste det eneste menneske, som elsket hende –. Kunde hun da gjøre andet end by ham det hun hadde, naar hun tok imot noget av ham, som hun ikke kunde undvære – hvis hun vilde føle sig ærbar?

Men saa var det, hun hadde maattet si ord, som var sterkere og hetere end det hun følte.

Og han hadde trodd hende og tat hende paa de ord. Og det hændte igjen og igjen. Naar hun kom til ham, uglad, motløs, træt av at tænke paa, hvordan dette skulde ende, og hun saa, han forstod – saa sa hun igjen de varme ord og hyklet noget meget sterkere end hun følte. Og han trodde straks.

Han kjendte ingen anden kjærlighet end den, hvis væsen var lykke. Ulykken i kjærligheten, den kom utenfra, av skjæbnens ondskap eller fra en haard retfærdighet, som hevnet gammel uret. Hun [265] visste, hvad han frygtet – hendes kjærlighet skulde dø en dag, naar hun saa, han var for gammel til at være hendes elsker. Men aldrig hadde han kunnet ane, at hendes kjærlighet var *født* syk, med spiren til sin død i sig selv.

Det vilde ikke nytte, om hun prøvet at forklare ham det. Gert kunde ikke forstaa det –.

At hun hadde søkt ly i hans arme, fordi han var den eneste, som hadde budt hende det. Hun hadde været saa dødsens ensom. Da han bød hende kjærlighet og varme – hun orket ikke vise det fra sig.

Skjønt hun burde visst, hun skulde ikke tat imot – hun var ikke den kjærlighet værdig. Nei han var ikke gammel –. Det var en tyveaarings lidenskap og barnslige tro og andægtige tilbedelse, og det var en voksen mands varme og godhet – det var al den kjærlighet en mands liv kunde rumme, som flommet op nu paa grænsen av alderdommen. Og den skulde faldt paa en kvinde, som kunde elsket igjen – som kunde levet igjennem med ham i de korte aar, det vilde vare, hele det liv, han hadde længtet efter og drømt om og haabet paa – levet med ham slik, at hun var bundet av tusen lykkeminder til hans side, naar alderdommen kom – i trofast kjærlighet som den, der hadde været hans ungdoms og hans manddoms hustru og nu ældedes med ham.

Men hun –. Om hun vilde forsøke at bli – hvad kunde hun gi ham, om hun vilde. Aldrig hadde hun jo kunnet gi ham noget – bare ta imot. Om hun prøvet at bli – hun narret ikke ham, fik [266] ikke ham til at tro, hendes livslængsler var stillet for altid i deres ungdomskjærlighet.

Han vilde si, hun skulde gaa. Hun hadde elsket og git, og nu elsket hun ikke mere og skulde være fri igjen. Slik vilde han se det – aldrig forstaa, at hun sørget, fordi hun intet, intet, intet hadde *kunnet* gi.

Aa han pinte hende, naar han talte om hendes gaver. Ja hun var jomfru, da hun blev hans. Han mindedes det – som maalte han med det, hvor uendelig dyp og vældig hendes kjærlighet var. Naar hun hadde skjænket ham sin ungdoms renhet.

Sine niogtyve aars renhet. Aaja, hun hadde gjemt den som en hvit brudedragt, og den var ikke brukt og ikke plettet – og i længsel og angst for at hun aldrig skulde faa bære den, i fortvilelse over sin isnende ensomhet, over sin uformuenhet til at elske hadde hun klamret sig til den og krøllet den og gramset den med sine tanker. – Var ikke den renere, som hadde levet kjærlighetens liv, end hun, som bare hadde grublet og grublet og speidet og længtet, til alle evner var blit lammet av den længsel.

Og da hun var blit hans – hvor litet indtryk det hadde gjort paa hende. Ikke at hun var helt kold heller. Sommetider hadde hans kjærlighet betat hende. Men hun hyklet hete, mens hun bare var lunken. Og naar hun ikke var hos ham, tænkte hun neppe paa det – og skriftet en løiet længsel for at glæde ham. Ja, hun hyklet og hyklet mot hans ærlige lidenskap.

Skjønt – der hadde været en tid, da hun ikke bare hadde hyklet – eller, løi hun for Gert da, saa [267] løi hun ogsaa for sig selv. Hun hadde følt en storm i sig – det var vel medlidenhet med ham og hans skjæbne, og oprør mot sin egen – hvorfor de to herjedes hver paa sin maate av længsel mot noget umulig – og det var den gryende angst for, hvor dette skulde bære hen, som hun hadde kastet sig ut i – da hadde hun jublet, at hun elsket ham. For hun hadde maattet stupe sig i denne mands arme, saa vanvittig hun visste det var.

Det var da hun hadde sittet i sporvognen om kvelderne og set paa alle de søvnige, rolige borgerfjæs og hoveret – hun kom fra sin elsker, og om ham og hende laa deres skjæbnes uveir, – de hadde maattet ut i det og de visste ikke, hvor det vilde drive dem hen, og hun hadde været stolt av sin skjæbne, fordi ulykke og mørke truet.

Og nu sat hun bare og længtet efter slutten. La planer om sin utenlandsreise – flugten fra det hele. Hadde tat mot Cescas indbydelse til Tegneby for at forberede bruddet.

Det var da ialfald bedre for Gert, at han var blit alene. Hadde hun voldt, at han nu hadde faat ende paa samlivet med hende – saa hadde hun dog gjort ham noget godt.

*

Overfor Jenny sat to unge fruer. De var kanskje ikke ældre end hun selv – bare pjusket av at gaa og tasse omkring i egteskap nogen aar. For tre-fire vintre siden hadde de kanskje været et par fikse forretningsdamer, som pyntet sig og sportet med sine kavalerer i Nordmarken. Ja nu var hun viss paa, hun kjendte den enes ansigt derfra – de hadde [268] overnattet sammen paa Hakloa en paaske. Jenny hadde lagt merke til hende da, fordi hun var saa god paa ski og hadde set saa kjæk og chic ut i sportsdragt med den sveisne figuren.

Hun var pyntet paa et vis endda. Spadserdragten var moderne, men den sat ikke. Figuren hadde ingen fasthet mere – hun var blit slapt kjødfuld paa engang som skuldre og hofter var blit kantet. Og ansigtet var gammelt med daarlige tænder og grætnen furer om munden under en stor hat med mange strudsfjær. Hun præket, og veninden lyttet intenst, mens hun sat dorsk og frugtsommelig med sprikende knær og hænderne i en kolossal muffe oppe paa maven. Egentlig var hendes ansigt pent, men fett og rødsprængt med mange tvehaker.

«Ja osten maa jeg altsaa laase ind i buffeten da – kommer den ut paa kjøkkenet, saa er der bare skorpen igjen om morgenen – en svær sveiserost til nære paa tre kroner.»

«Ja *det* er vel.»

«Janeimen naa skal De høre! Egg er a etter som jeg vet ikke hvad! Her om dagen saa kommer jeg ut paa pikekammerse – hu er saan gris atte – ja der lugter slik paa det kammerset atte. Senga ikke redd paa jeg vet ikke den tid. «Neimen Solveig da,» sier jeg, og saa letter jeg paa teppe da, og saa ligger der tre egg og en papirspose med sukker midt i den skidne senga – hvad byr De mig De! Ja hu sa, hu hadde kjøpt det selv, og det hadde a vist med sukkeret og –».

«Ja tro det da,» sa den anden.

[269] «Jaha. Jo det var i en papirspose altsaa – men eggene hadde a tat. Ja jeg sa ifra kan De vite. Men naa skal De bare høre, her paa lørda som var, saa kommer jeg ut paa kjøkkenet, vi skulde ha risengrøt, joda gryten staar paa gasen og svir sig, og jenta sitter ute i kammerset og hækler, og jeg roper paa a og saa rører jeg i gryten imens, og hvad tror De jeg faar paa slevan – jo et eeg, maa jeg by Dem, saa koker a æg til sig i risengrøten, ja jeg maatte le, men har De hørt saant svineri, men jeg sa a min mening, det kan De være rolig paa, ja jeg vet ikke, hvad De synes –»

«Uf janei piker De – ja vet De, hvad min hadde gjort her om dagen –»

*

De hadde vel ogsaa gaat som unge piker og længtet efter kjærlighet – sin kjærlighet. En kjæk og stram

fyr i fast stilling – en mand, som tok dem fra kontorets eller butikkens ensformige arbeidsdage og satte dem ind i et litet hjem, hvor tre værelser var fulde av deres egne eiendele og de kunde bre ut alle de smaa broderte stykkerne med nyperoser og blaaklokker, som de hadde sydd sine pikedrømme ind i.

Pikedrømme hadde de vel hat om kjærlighet. Den smilte de nu overlegent av og konstaterte med tilfredshet for dem, som drømte de samme drømme nu, at det var nok ikke slik nei. De var kry av at høre til de indviede, som visste, hvordan det virkelig var. De var kanskje tilfredse.

Lykkelig allikevel at være utilfreds. Lykkelig den, som ikke takket og slog sig tiltaals, naar livet [270] bød en fattigmandskaar. Men sa endda, jeg tror paa mine drømme, jeg kalder intet lykke uten den lykke jeg forlangte. Jeg tror endda, den lykke er til. Er den ikke til for mig – saa var det mig, som feilet, det var jeg, som var en daarlig jomfru, der ikke orket vaake og vente paa brudgommen. Men de kloke jomfruer skal se ham og indgaa i hans hus og danse –.

*

Der brændte lys paa soveværelset hos moren, da hun kom hjem. Og Jenny maatte ind og fortælle litt om selskapet paa Ahlstroms atelier og hvordan Heggen levet.

Ingeborg og Bodil sov borte i halvmørket med de sorte fletter utover puterne.

Det gjorde ikke Jenny noget at staa der og fortælle moren løgne. Hun hadde gjort det altid – fra hun som skolepike maatte berette muntert om barneselskaper, hvor hun hadde sittet alene og set de andre danse – ulykkelig og alene, en liten pike, som ikke kunde danse med og ikke snakke noget, som gutterne syntes var moro.

Naar Ingeborg og Bodil kom fra bal, sat moren ret op og ned i sengen og spurte og hørte og lo – rødlet og ung i lampelyset. De kunde altid si mama sandheten, for den var munter og lattermild. Kanske puttet de unna en og anden liten ting, som var saa lystig, at de vilde ha den for sig selv. Hvad gjorde det, for deres smil var sande.

Jenny kysset moren og sa godnat. I stuen kom hun til at rive ned et fotografi. Hun tok det op og visste i mørket, hvilket det var. Det var en bror [271] av hendes virkelige far, med sin kone og sine smaapiker. Han hadde bodd i Amerika og hun hadde aldrig set ham, og han var død, og billedet stod der, og ingen tænkte paa det, og hun tørret støv av det hver dag og saa ikke paa det, og det var som en anden nipsting.

Hun kom ind paa sit lille rum og begyndte at ta ned haaret.

Løiet for sin mor hadde hun jo alltid. For naar skulde hun kunnet være ærlig uten at gjøre moren sorg – til ingen nytte.

Aldrig vilde mama kunnet forstaa. Hun hadde hat lykke og sorg fra hun var purung – været lykkelig med Jennys far og sørget over hans død og levet videre for sit barn og været tilfreds. Og saa hadde hun møtt Nils Berner, og han hadde fylt hendes tilværelse med ny lykke og ny sorg. Og saa levet hun videre igjen i barna. Det var moderskapets lykke – barna, det var en tomhet, som haandgripelig var utfylt, en lykke, som var kjøpt med for reelle lidelser, som hadde været altfor legemlig liten og lun at holde i armene

til at den kunde betviles. Ja sit barn maatte det være godt at elske. Den kjærlighet var saa naturgiven, at der var ingenting at gruble over. En mor tvilte ikke paa, at hun elsket sit barn, ikke paa, at hun vilde det det bedste og handlet til dets vel, ikke paa, at det holdt av hende igjen. Og saa rikelig er naturens naade mot mødrene, at det er mot barnas inderste instinkt at betro sine bitreste og ulægelige sorger til mor. Det er ikke stort andet end sygdom og pengesorger, de faar vite om. Aldrig det uoprettelige – skammen, [272] nederlaget i livet – om hendes barn skriker, det er saa – en mor tror ikke, det er uoprettelig.

Ingenting kunde mama faa vite om hendes sorger – naturen selv hadde reist en mur der. Aldrig vilde Rebekka Gram faa vite tiendeparten av, hvad hendes barn hadde lidt for hendes skyld. Hvor fru Lund hadde graatt over sin vakre Einar, da han var forulykket. Endda sørget hun dypt og vemodig over gutten og drømte om den rike fremtid, han var blit revet bort fra. Hans mor var den eneste, som ikke visste, han hadde skutt sig, fordi han ikke vilde bli hjernebløt.

Og ikke stod morskjærligheten iveien for anden lykke heller. Den ene og den anden mor hadde hun visst om, som hadde elskere og trodde, barna saa ikke –. Der var de som skiltes, blev lykkelige paa en anden maate. Det var bare, hvis den nye kjærlighet blev en skuffelse, at de angret og jamret. Hendes mor hadde forgudet hende – endda hadde hendes kjærlighet hat rum for Berner ogsaa, og hun hadde været lykkelig med ham. Gert hadde holdt av sine barn – og en fars kjærlighet var dog mere reflektert, mere forstaaende, mindre instinkt, end en mors. Endda hadde han vel neppe husket paa Helge denne vinteren.

II.

Jenny hadde hentet posten inde hos stationsmesteren. Hun gav Fransiska aviserne og hendes brev og aapnet det, som var til hende selv. Staaende ute paa perronens singel midt i solsteken ^[273] tittet hun igjennem Gerts lange skrivelse. De kjærlige ord i begynnelsen og slutten læste hun, men sprang over resten. Det var bare lange betragtinger over kjærligheten saan i almindelighet.

Jenny stak brevet i konvolutten og puttet det i sin haandvæske. Uf de brevene til Gert – hun orket neppe læse dem. Ordene bare viste hende, de forstod allikevel ikke hinanden. Hun følte det, naar de talte sammen; naar de skrev, blev det saa pinende tydelig.

Endda der var væsenslegtskap mellem dem. Hvorfor kunde de da ikke harmonere allikevel. Var han sterkere eller svakere end hun –? Han hadde tapt og tapt og resignert og latt sig bøie paa alle kanter – og blev ved at haabe og blev ved at leve og blev ved at tro –. Var det vekhet eller livskraft. – Hun forstod ham ikke.

Var det aldersforskjellen allikevel. Han *var* ikke gammel. Men hans ungdomsfølelse var fra en anden tid. Hørte han til en ungdom, som var utdød nu – en ungdom med friskere tro – mere naivitet. Kanske hun var naiv – hun og med sin tro og sine maal. Men saa var det paa en anden maate. Ordene forandrer betydning i løpet av tyve aar – var det til allersidst det?

Singelen flimret rødviolert og stationsbygningens graagule maling slog blemmer i solsteken. Det svartnet for hendes øine et øieblik, da hun saa op fra bakken. Det var rart, men hun taalte liksom ikke riktig heten iaar.

Utover bygden dirret varmedisen over slaatteenger og glinsende akreer, helt ind der skoglinjen stod ^[274] svartgrøn mot den sommerblaa himmel. De faa løvtrær ved gaardene var dunkle i kronerne allerede.

Cesca læste endda paa sit brev. Det var fra hendes mand. Hun stod sviende hvit i sin lindragt mot perronens blaa grus.

Gunnar Heggen hadde anbragt sin bagage paa trillens baksæte. Han kjælte for hesten og snakket med den, mens han ventet paa damerne.

Cesca gjemte sit brev og løftet hodet – virret litt, som hun jaget væk noget.

«Ja saa faar du undskylde da gut – nu skal vi kjøre.» Hun og Jenny satte sig op i forsættet; Cesca skulde kjøre selv. «Det var ordentlig hyggelig, Gunnar, at du kunde komme! Skal det ikke bli leven at være vi tre sammen igjen nogen dage? Skal hilse dere begge fra Lennart!»

«Tak. Staar bra til med ham?»

«Ja da. Bare bra alting. Janei det var genialt av papa og Borghild, at de reiste sin vei. Jeg er alene paa gaarden med Jenny nu, ser du, og gamle Gina staar paa hodet for os – dette er deilig!»

«Ja det er gildt at se dere igjen, smaapiker!»

Han lo saa aapenhjertig mot dem begge. Men Jenny bildte sig ind, hun hadde set et underlig alvorlig litet glimt bakom. Og hun visste, hun saa falmet og træt ut, og Cesca i den billige færdigkjøpte lindragten lignet en bachfisch, som begyndte at bli gammel uten at ha været voksen. Det var liksom Cesca var blit saa liten paa dette aaret – men hun kvidret og snakket i et væk – hvad de skulde ha til middag og om kaffen, om de skulde drikke i [275] haven, og om al den likør og whisky og selters, hun hadde kjøpt ind.

*

Da Jenny kom op paa sit værelse om natten, satte hun sig i vinduskarmen og lot det friske luftdrag, som viftet med gardinerne, stryke over sit ansigt. Hun var temmelig fuld – aldeles ubegripelig var det, men et faktum.

Hun kunde ikke forstaa, hvordan det var gaat til. Halvanden pjoelter og etpar smaa glas likør var alt hun hadde drukket, og det efter aftensmaten – rigtignok hadde hun ikke spist stort, men hun hadde ikke appetit om dagen. Og sterk kaffe hadde hun faat og.

Kanske det netop var kaffen – og cigaretterne. Skjønt hun røkte da mindre for tiden end hun hadde gjort før.

Ialfald hadde hun hjerteklap, og en væmmelig hetefornemmelse skyllet i bølger over hende, saa hun blev svedt. Billedet derute dreiet sig langsomt for hendes øine – frem og tilbake – de graalige plæner og de blektlysende blomsterbed og havens mørke trækroner mot den hvitlige sommernatshimmel. Og værelset derinde gik rundt for hende. Pjoelter og likør vilde op i halsen paa hende. Æsch!

Hun skvulpet utover, da hun fylgte vaskebollen med vand. Ustø i bevægelserne var hun og –. Men dette er jo skandale, Jenny min. Det gaar nok tilbake med dig, jenta mi – taaler du ikke alkohol mere. Før hadde hun da kunnet drikke det dobbelte uten at merke det –.

Først holdt hun henderne ned i vandet med [276] pulserne under. Saa badet hun ansigtet længe. Rev av sig klærne og lot det skylle fra den fulde svamp over hele kroppen.

Gud vet om Gunnar og Cesca hadde merket det. Skjønt, det var først efter hun var kommet op, at hun hadde merket det selv. Gudskelov endda, at oberstløytnanten og frøken Borghild ikke var hjemme.

Det hjalp, da hun hadde vasket sig en stund Hun tok natkjolen paa og satte sig til vinduet igjen.ⁿ⁴

Tankerne tumlet vildredig omkring mellom stumper av dagens passiar med Gunnar og Cesca. Midt i dette blev hendes forundring staaende lysvaaken – over den kjendsgjærning, at hun var blit fuld! Hun hadde da virkelig aldrig været det før – pleiet neppe at kjende det, selv om hun drak endel.

Men nu var det nok forresten forbi – hun følte sig mat og søvning og kold. Og hun stod op og tumlet ned i den store himmelseng. Tænk om hun vaagnet med dagen derpaa imorgen – det vilde da ialfald være en ny erfaring –.

Men hun hadde ikke før lagt sig tilrette paa puten og lukket øinene, før den væmmelige kvalme hete kom skyllende, saa sveden brøt ut over hele kroppen. Og sengen gynget som et skib i sjøgang, og hun blev sjøsyk. Hun laa en stund og forsøkte at bli herre over den motbydelige fornemmelse – vil ikke, vil ikke.

Men det hjalp ikke – munden løp fuld av vand. Det var saavidt hun naadde bort til toiletbøtten, før opkastningen kom.

Men du store gud, var hun virkelig *saa* fuld! Nu blev det likefrem flaut. Men *saa* var det vel [277] over ogsaa. Hun ordnet efter sig derborte, drak vand og la sig igjen. Nu kunde hun vel sove da –.

Men da hun hadde ligget litt med lukkede øine, begyndte sjøgangen igjen og sveden og kvalmen. Det var forbausende, for nu var hun virkelig ganske klar i hodet. Allikevel maatte hun op endda en gang –.

I det samme hun gik tilbake til sengen, slog tanken ned i hende –.

Tøv. Hun la sig og hun boret nakken ned i hodeputen. Det var jo umulig. Hun vilde ikke tænke paa det. Men hun kunde ikke la være – laa og gjennemgik: Hun hadde ikke følt sig frisk den sidste tiden –.

Træt og sliten var hun naturligvis. Ut pint og nervøs –. Det var vel derfor og, at hun ikke hadde taalt at drikke den vesle smulen ikveld. Sandelig forstod hun, at folk kunde bli avholdsmænd – efter nogen slike nætter –.

Det der *vilde* hun ikke tenke paa. Var det galt fat, *saa* fik hun da tidsnok vite det. Bare ikke plage sig med ængstelser, før det var nødvendig.

Jenny aapnet natkjolen og strøk sig omkring brysterne.

Hun *vilde* sove. – Nu kunde hun naturligvis ikke holde op at tænke paa det sludderet – uf. Og *saa* træt som hun var –.

– I den første tiden hadde hun selvfølgelig ikke kunnet la være at tænke paa, om det fik følger: Været ængstelig et par ganger. Og hun hadde tat sin egen frygt i nakken og tvunget sig til at se fornuftig [278] paa den – ja om *saa* var da? For en stor del var det jo meningsløs overtro, denne rædselen for at faa et barn. Slikt hændte jo ret som det var – skulde hun være daarligere end alle de arbeidersker, som greiet sig alene med barnet sit. Mesteparten av skrækken sat jo i fra den tid, en ugift kvinde i et slikt tilfælde maatte gaa til far eller slekt og bekjende, at hun hadde moret sig og nu maatte de betale omkostningerne – endda med utsigt til aldrig siden at faa hendes forsørgelse overført paa nogen anden. Og derfor med god ret kunde forarges.

Men ingen hadde ret til at forarges over hende. Ilde var det naturligvis med mama. Men herregud, naar et voksent menneske forsøkte leve livet efter sin samvittighet, *saa* fik forældrene tie stille. Hun hadde prøvet at hjelpe sin mor det hun kunde, aldrig plaget hende med sine sorger – aldrig skjemt ut sit rygte heller for nogen letsindighets skyld – flokseri eller rangel. Men der hvor hendes egen mening om ret og uret skilte sig fra godtfolks, fik hun følge den – selv om det vilde gjøre mama vondt, at godtfolk snakket ubehagelig om hende.

Og var hendes forhold til Gert syndig – *saa* var ialfald ikke synden den, at hun hadde git formeget, men forlitet. Og hvordan *saa* det endte, fik hun lide for det – og hadde ikke lov til at kny.

Forsørge et barn maatte hun vel kunne likesaa godt som alle de piker, der ikke kunde tiendeparten *saa*

meget som hun. Litt penger hadde hun da i behold endnu, saa hun kunde reise bort. Var det [279] et skralt levebrød, hun hadde valgt – saa mange av hendes kamerater maatte endda forsørge kone og barn med det. – Desuten, fra hun blev voksen næsten, hadde hun selv maattet hjelpe andre –.

Naturligvis vilde det jo være bedst at slippe. Hittil hadde det jo gaat godt.

Hun vilde ikke tænke paa det –.

– Gert skulde vel bli fortvilet –.

– Aa men gud ogsaa – hvis det var saan – nu! Hadde det endda kommet dengang hun elsket ham – eller trodde, hun elsket ham. Og hun kunde reist fra ham i den tro. Men nu – nu, da alt som hadde været mellem dem var smuldret i biter, tæret op av hendes tænken og grublen –. Hun hadde følt det her paa Tegneby disse ukerne – at hun ikke vilde kunne fortsætte. Hun hadde længtet ut, til nye forhold, nyt arbejde. Ja. Arbeidslængselen var kommet tilbake – hun var færdig med denne sykelige higen efter at klamre sig til nogen, bli kjælet for og pyset om og kaldt liten pike –.

Hun hadde krympet sig i smerte, naar hun tænkte paa bruddet. At hun skulde gjøre ham vondt. Men herregud – hun hadde jo git ham, saalænge hun kunde. Gert hadde været lykkelig, den tid det varte. Og han var ialfald sluppet ut av det fornedrende slaveliv med hende – konen.

Og hun hadde resignert for sig selv. Arbeide og ensomhet fik være hendes liv. Stryke ut disse maaneder av sit liv hadde hun visst, hun kunde ikke. Hun vilde husket dem og den bitre lære, de hadde git hende – den kjærlighet som var nok for [280] mange, var ikke nok for hende. For hende var det bedre at undvære end at nøies –.

Aaja husket dem vilde hun nok. Men dæmpet og digtet om paa minderne om den korte, smerteblandede lykke og den bitre, angerfylde kval. Med tiden vilde hun vel prøvet at viske halvveis ut mindet om den mand hun hadde øvet en blodig uret imot –.

Og nu bar hun kanskje hans barn –.

Men det var jo umulig. Det var jo meningsløst at ligge og gruble paa det –.

Men hvis det var sandt –

*

Jenny sovnet tilslut – det var ganske lyst ute allerede da. Hun sov tungt og drømmeløst. Men da hun for op, vidvaaken, var det ikke stort lysere. Himlen var litt gulere ute over havens trækroner, og fuglene pjutret søvnig derute.

Og de samme tanker var der i det samme øieblik. Jenny skjønnte, at hun fik neppe sove mere den natten. Og resignert gav hun sig paany til at tænke dem igjennem.

III.

Heggen reiste og oberstløytnant Jahrmann og hans ældste datter kom tilbake. Og de reiste igjen til en gift søster av Fransiska.

Cesca og Jenny var alene paa Tegneby igjen. Saa gik de hver for sig, fortapt i sine tanker. Jenny var sikker paa nu, at hun var frugtsommelig. Men hvad det egentlig betød, hadde [281] hun likesom ikke realisert. Forsøkte hun at tenke litt fremover, saa gjorde hendes fantasi streik. Og egentlig var hun adskillig bedre tilmote nu, end hun hadde været i de fortvilede uker, da hun uavladelig ventet paa, at det skulde vise sig at være en feiltagelse –.

Hun trøstet sig med, at der blev vel en raad for hende som for saa mange andre. Sin utenlandsreise hadde hun jo snakket om helt siden sidste høst. Som en vak mulighet tænkte hun paa Paris – reise dit, gaa til en sage-femme –. Men det brød hun sig ikke om at tenke nøiere ut.

Om hun i det hele tat skulde nævne til Gert, hvordan det var fat med hende, visste hun ikke. Hun trodde ikke, hun vilde –.

Naar hun ikke tænkte paa sig selv, tænkte hun paa Cesca. Der var noget med hende ogsaa, som ikke var, som det skulde. Endda hun var sikker paa, at Cesca holdt av Ahlin. Var det ham, som ikke brød sig om hende mere –?

Cesca hadde hat det vondt det aar, hun hadde været gift, det skjønnte Jenny. Hun var blit saa liten og forknytt. Forfærdelig smaat hadde de hat det, og Cesca sat time efter time om kvelden inde paa Jennys sengekant og klaget sine huslige gjenvordigheter. Stockholm var saa dyr, og billig mat var vond, naar man ikke hadde lært noget saant og alt husarbeide gik saa tungt, naar man var blit saa idiotisk opdraget som hun. Saa var det saa fortvilet, at ikke før var arbeidet gjort, saa skulde det gjøres om igjen – straks hun hadde faat rent huset, saa blev der stygt igjen, og straks hun var færdig [282] med maten, skulde der vaskes op – og saa var det bare at lave mat igjen og grise til tallerkner igjen og vaske op igjen – om Lennart prøvet at hjelpe hende, saa var han bare like klodset og upraktisk som hun selv. Og saa var det hendes sorger for ham – ikke hadde han faat monumentet, aldrig møtte han paaskjønnelse, og han var da saa begavet – men han var bare for fornem baade som kunstner og menneske. Da var der jo ingen raad – hun kunde jo ikke ønske han skulde være anderledes heller. Saa var det hans langvarige sygdom om vaaren – to maaneder hadde han ligget av skarlagensfeber og lungebetændelse og eftersydomme – den tiden hadde nok tat forfærdelig paa Cesca.

Men der var noget andet, som Cesca ikke talte om – det følte Jenny. Og Jenny visste, hun kunde ikke være mot Cesca som før – hun hadde ikke det rolige hjerte og det aapne sind, som kan ta mot andres sorger og trøste –. Og det gjorde hende saa vondt, at hun ikke kunde hjelpe Cesca –.

*

Cesca var reist op til Moss en dag for at gjøre indkjøp. Jenny hadde ikke giddet følge med, saa hun blev hjemme og drev dagen bort i haven – læste for ikke at tenke og satte sig til at strikke mønsterstriking, fordi hun ikke kunde holde tankerne samlet ved romanen. Men hun gik surr i tellingen, rekket op og

strikket igjen og skulde tvinge sig til at passe paa –.

Cesca kom ikke til middag, som hun hadde sagt. Jenny spiste alene tilsidst og drev bort eftermiddagen [283] – røykte, endda cigaretterne smakte ikke, og strikket, endda arbeidet gled ned i fanget hvert øieblik.

Endelig henimot klokken ti kom Cesca kjørende op igjennem alleen. Jenny hadde gaat hende imøte og hun forstod, straks hun satte sig op hos hende i trillen, at der var hendt noget. Men ingen av dem sa noget.

Først mot slutten av aftensbordet, de hadde faat den sidste kop te, sa Fransiska sagte og saa ikke paa Jenny:

«Vet du, hvem jeg traf i byen idag?»

«Nei?»

«Hans Hermann. – Han er i besøk paa Jeløen. Der er en gammel rik frøken Øhrn, som han bor hos. Hun protegerer ham nok saan i det hele nu –»

«Er hans kone med?» spurte Jenny om litt.

«Nei. De er skilt nu de. Stakkars, hun mistet den lille gutten sin ivaar, saa jeg i avisen.»

Saa gav Cesca sig til at snakke om andre ting.

*

Men da Jenny hadde lagt sig, kom hun listende ind. Hun krøp op i himmelsengens fotende, trak benene op under sig og drog natkjolen nedover. Med armene foldet om knærne sat hun derinde i sengens hvite dæmring, det sorthaarede lille hode som en dunklere skyggeplet mot det lyse omhæng.

«Du – jeg reiser hjem imorgen. Jeg telegraferer til Lennart imorgen tidlig, og saa reiser jeg over middag –.

[284] Du kan skjønne, Jenny, du maa endelig bli her, saa længe du har lyst. Du maa ikke synes, jeg er hensynsløs, men jeg tør ikke andet – jeg reiser straks.»

Hun pustet tungt.

«Jeg forstaa det ikke Jenny. Jeg har snakket med ham og han har kysset mig, og jeg slog ikke til ham – jeg hørte paa alt han sa, og jeg slog ikke til ham midt i ansigtet. Jeg *er* ikke glad i ham – det vet jeg nu, og endda har han denne magten over mig. Vet du, at jeg er ræd – jeg tør ikke bli, for jeg vet ikke, hvad han kunde faa mig til. Naar jeg *tænker* paa ham nu, saa hader jeg ham – men jeg blir liksom forstenet, naar han snakker. For jeg kan ikke forstaa, at et menneske kan være saa kynisk – saa brutal – saa *skamløs*!

Det er akkurat som han ikke kan forstaa, at der er noget som heter ære og skam – han regner ikke med det og vil ikke tro paa, at andre gjør det heller. Han gaar uten videre ut fra, at det er bare beregning, naar vi andre tænker paa ret og uret. Det er rent som jeg blir hypnotisert av det –.

Ja tænk jeg har været sammen med ham i hele eftermiddag, og jeg hørte paa det han sa. Aa gud. Han snakket om, at nu jeg var gift, saa behøvet jeg vel ikke at være saa kostbar for min dyds skyld eller hvordan det var. – Forresten saa antydet han, at han var fri nu, og at jeg liksom kunde faa lov at gjøre mig haab, tror jeg. Han kysset mig i parken, og det var liksom jeg vilde skrike i vilden sky, men kunde ikke faa frem en lyd. Aa gud hvor jeg var ræd. Og han sa, han kommer hitut iovermorgen [285] – imorgen skulde de ha stort selskap. – Og hele tiden saa gik han og smilte med det smilet, som jeg var saa ræd for i gamle dage –.

Maa jeg ikke reise Jenny, naar jeg er saan –.»

«Jo Cesca,» sa Jenny.

«En *gaas* er jeg vist. – Men du skjønner –» hun brøt pludselig voldsomt ut –. «Jeg tør ikke stole paa mig selv. Men ett kan du være viss paa hadde jeg været Lennart utro, ved gud, jeg gik like til ham og sa det, og saa dræpte jeg mig for øinene hans med det samme –.»

«Elsker du din mand,» spurte Jenny sagte.

Fransiska tidde et øieblik.

«Det vet jeg ikke du. – Hvis jeg elsket ham ordentlig, saan som man skal, saa kunde jeg vel ikke være ræd for Hans Hermann. – Tror du ikke, at da maatte jeg fiket til Hans, naar han var slik og han kysset mig?»

– Men ialfald saa vet jeg, at dersom jeg hadde gjort noget galt mot Lennart, saa orket jeg ikke leve. – Forstaar du – mens jeg het Fransiska Jahrmann, saa var jeg ikke videre forsigtig med det navnet. Men nu heter jeg Fransiska Ahlin. Og dersom jeg hadde sat saa meget som skyggen av en mistanke paa det navn, – hans navn – ja da fortjente jeg, at han skjød mig ned som en gal tæve. Og det orker Lennart ikke, men jeg orker, det vet jeg –.»

Hendes lemmer løste sig pludselig av den sammenknyttede stilling. Og hun smøg sig ind til Jenny.

«Ikkesandt – du tror paa mig. Tror du vel, [286] at jeg vilde leve, hvis jeg hadde gjort noget æreløst?»

«Nei Cesca.» Jenny tok hende ind til sig og kysset hende. «Det tror jeg ikke du vilde.»

«Jeg vet ikke, hvad Lennart tror. Han forstaar mig ikke, ser du. Men naar jeg kommer hjem, saa sier jeg ham alting. Som det er. Saa faar det staa til.»

«Cesca,» sa Jenny blidt. Men saa vilde hun ikke spørre allikevel, om hun var lykkelig.

Men Cesca begyndte at fortælle av sig selv:

«Jeg har hat det saa vanskelig hele tiden, ser du. Det har ikke været greit for mig, kan du tro. Jeg var saa uforstandig, da jeg blev gift – paa mange maater.

Jeg tok jo Lennart, fordi Hans begyndte at skrive til mig, da han var blit separert, og han skrev, at nu *vilde* han ha mig, og jeg var ræd ham og jeg vilde ikke op i det der igjen. – Ja jeg sa det til Lennart altsaa, og han var saa fin og søt og forstod alting, og jeg skjønte, han var noget av det mest storartede i verden –

det er han, det vet jeg nok godt.

Men saa gjorde jeg noget skrækkelig. Og Lennart kan ikke forstaa det, og jeg vet, han har aldrig tilgit mig det. – Det er kanskje galt av mig at fortælle det – men jeg forstaar det ikke Jenny. Jeg *maa* spørre et menneske om det er slik, at en mand kan aldrig tilgi det –. Og du skal svare mig aldeles sandt, hører du, aldeles sandt – om du tror, dette er noget, som aldrig kan gjøres godt igjen.

Vi reiste op om eftermiddagen til Rocca di Papa, [287] da vi var blit viet. Og saa vet du, hvor skrækkelig ræd jeg har været for det der, og jeg gruet slik. Saa om aftenen, da Lennart leiet mig ind paa værelset vort og jeg saa den store hvite dobbeltsengen, som jeg skulde op i, saa gav jeg mig altsaa til at tute, og Lennart var saa søt – og saa skulde jeg faa slippe saa længe jeg selv vilde –.

Dette var lørdag. Og saa hadde vi det ikke videre hyggelig – det vil si Lennart, skjønte jeg. Ellers saa vilde jeg jo været himmelglad for at være gift paa den maaten. Og hver morgen naar jeg vaagnet, saa var jeg saa taknemlig – men jeg fik næsten ikke lov til at kysse min egen make –.

Saa om onsdagen var vi gaat op paa toppen av Monte Cavo. Og der var saa vidunderlig deilig deroppe – det var saan like i slutten av mai og slikt solskin. – Kastanjeskogen lysegrøn og netop sprunget ut, og guldriset blomstret aldeles vanvittig nedover skrænterne, og langsmed veien var der saan masse hvite blomster og liljer. Og saa var luften ganske diset av sol – det hadde regnet før paa dagen – og Nemisjøen og Albanosjøen laa sølvhvite nedenfor os under skogskrænten – med alle de smaa hvite byerne omkring – og hele kampanjen og Rom langt inde i et tyndt taakesløv, og ytterst ute Middelhavet som en mat guldrand i horisonten –.

Aa det var saa deilig saa deilig, og jeg syntes, livet var vidunderlig, og bare Lennart var trist – og jeg syntes, han var det mest storartede paa jorden, og jeg var saa grænsesløst glad i ham, og det andet var bare tøiseri av mig – syntes jeg pludselig. Saa [288] slog jeg armene om halsen hans og saa sa jeg: «Nu vil jeg være helt din, for jeg elsker dig –.»

Cesca tidde litt og aandet tungt ut:

«Aa gud Jenny, gutten blev saa glad stakkars.» Hun svælget graaten. «Ja han blev glad. «Nu,» sa han, «her?» Og saa tok han mig paa armene og vilde bære mig ind i skogen. Men jeg stred imot og sa inat, inat sa jeg. Aa Jenny – jeg skjønner ikke, hvorfor jeg gjorde det – i grunden vilde jeg det selv –. Det hadde været vakkert – i den dype skogen og solen –. Men jeg lot som jeg vilde ikke – gud maa vite hvorfor –.

Og saa om kvelden da jeg hadde lagt mig og jeg hadde hat alle de timerne at gaa og vente paa det i, og Lennart kom ind –. Ja saa gav jeg mig til at skrike igjen –.

Saa rusade han ut, ser du, og var borte hele natten. Jeg laa vaaken jeg –. Jeg vet ikke, hvor han hadde gjort av sig. Ja saa reiste vi tilbake til Rom næste formiddag og laa paa hotel. Lennart tok to værelser, men saa gik jeg ind til ham. – Men det blev ikke no vakkert –.

– Siden har det aldrig været godt mellom Lennart og mig. Jeg skjønner nok, at jeg har krænket ham aldeles forfærdelig. Men du skal si mig, Jenny, om du tror, det er noget som en mand umulig kan glemme – eller tilgi?»

«Han burde kunde se bakefter,» sa Jenny sagte og famlende, «at du forstod ikke dengang – de følelser – som du krænket.»

«Nei.» Cesca skalv. «Jeg gjør det nu. Jeg forstaar, at det var noget – skjært – og rent – og [289] vakkert – som jeg sølte til. Men jeg skjønnte det ikke da. Jenny – kan en mands – kjærlighet – aldrig kommer over det?»

«Den burde. Du har jo vist siden, at du vilde være hans gode, trofaste hustru. I vinter, du slæpte og slet og klaget ikke. I vaar, han var syk – du vaaket nat efter nat, pleiet ham uke efter uke –.»

«Det var ikke nogetting,» sa Cesca ivrig. «Han var saa snil og taalmodig – og han hjalp det han kunde med mit slit, som du sier. Og da han var syk, kom der sommetider nogen venner av os og hjalp med at vaake. Den uken, han holdt paa at dø, hadde vi forresten pleierske og, men jeg vaaket jo allikevel, for jeg vilde, kan du skjønne, men jeg hadde altsaa ikke behovet –.»

Jenny kysset Cesca paa panden.

«Der er en ting, jeg ikke har fortalt forresten, Jenny. – Ja du hadde jo advaret mig om det der, som jeg manglet instinkt for, og Gunnar hadde skjendt, og frøken Linde husker du sa engang likeut, at naar maa hidset op en mand, saa gik han til en anden –.»

Jenny stivnet av skræk, der hun laa.

Cesca nikket ned i puterne:

«Ja jeg spurte ham altsaa om noget slikt – den morgenen –.»

Og Jenny blev liggende maalløs.

«Jeg forstaar nok, at det kan han ikke glemme. Og ikke tilgi. Men hvis han bare kunde undskylde mig litt – huske paa, hvor grænseløs dumt jeg saa paa det der. – Men siden.» Hun famlet i ordene. «Det er blit saa – uharmonisk – imellem os – [290] alting. Det er som han ikke *vil* røre mig – sker det, saa er det som mot hans vilje, og etterpaa er han sint paa baade sig selv og mig –. Endda jeg har forsøkt at forklare ham det –. Ærlig talt saa skjønner jeg ikke, hvad der er ved det nu heller. Men jeg har ikke imot det mere –. Hvis jeg kunde gjøre ham glæde med det – alt som kan gjøre Lennart glæde, er godt og vakkert for mig. Offer tror han det er, men det *er* ikke – tvertimot. Aa jeg har graatt nat efter nat og dag efter dag inde paa værelset mit, fordi jeg skjønnte, han længtes efter mig, og jeg har forsøkt at friste ham, Jenny, det vesle jeg kunde – og han støter mig fra sig –.

Jeg er saa glad i ham, Jenny. Si, gaar det ikke godt an at elske en mand paa den maaten og? Kan jeg ikke godt si, at jeg elsker Lennart?»

«Jo Cesca.»

«Aa hvor jeg har været fortvilet du. Men jeg kan da ikke gjøre for, at jeg er skapt slik? Og saa naar vi var ute med de andre kunstnerne, saa blev han i daarlig humør. Han sier ingenting, men jeg skjønner, han synes, jeg koketterer med dem. Det er vist sandt, for jeg blev i godt humør, naar jeg fik spise ute og slippe

matstel og opvask en kveld og ikke behøvet at være ræd for at skjemme ut no mat, som Lennart maa spise allikevel, for vi har ikke raad til at kaste det. Og sommetider var jeg glad og for jeg slap at være alene med Lennart – endda jeg holder av ham og han av mig – det vet jeg, han gjør, og spør jeg om det, saa sier han, det vet du vel og ler saa rart og bittert. Men han stoler ikke paa mig, fordi jeg ikke kan elske saan sanselig og er koket [291] allikevel – engang sa han, jeg ante ikke hvad kjærlighet var, og det var vel hans feil, som ikke hadde kunnet vække mig, og der kom vel en anden – aa gud som jeg graat.

Og saa nu ivaar da. Ja du vet, vi har det smaat. Gunnar skaffet mig solgt det stillebenet, som jeg hadde paa utstillingen for tre aar siden, jeg fik tre hundrede kroner. Vi levet av de pengene i mange maaneder, men Lennart likte ikke, vi maatte bruke de pengene, som jeg hadde tjent. Jeg skjønner jo ikke, hvad det skulde gjøre, naar vi er glad i hinanden –. Men han gik og snakket om, at han hadde dradd mig ned i elendigheten. Gjæld har vi og, naturligvis. Saa vilde jeg skrive engang og be papa om nogen hundrede kroner. Men jeg fik ikke lov. Jeg syntes det var saa urimelig – Borghild og Helga har bodd hjemme og faat alt av papa og han har holdt dem i utlandet, mens jeg har spinket og gnugget mig igjennem for det vesle efter mama, helt fra jeg blev myndig, for jeg vilde ikke ta mot en øre av papa efter det han sa mig, da jeg slog op med løytnant Kaasen, og der blev denne snakken om Hans og mig. Men han har tat det i sig, og han indrømmer, jeg hadde ret. Det var sjofelt baade av Kaasen og de hjemme at ville tvinge mig, fordi han hadde faat narret mig til den forlovelsen, da jeg var sytten aar og ikke visste, at det at gifte sig var andet end saant som staar i disse fordømte bachfischbøkerne. Og da jeg begyndte at skjønne det, visste jeg, at jeg vilde hellere dræpe mig, end gifte mig med ham –. Og hadde de faat truet mig til det – jo jeg skulde blit en nydelig en – jeg hadde [292] kommet til at ta alle de elskere, jeg kunde faat fat i, bare paa trass, for at hevne mig paa dem allesammen –. Papa skjønner det nu, og han har sagt, jeg kan faa penger av ham, naar jeg vil –.

Men da Lennart hadde været saa syk og var saa elendig, og de sa, han *maatte* paa landet og maatte leve godt – og jeg var saa træt og elendig selv. Saa sa jeg til ham, at jeg maatte paa landet og hvile, for jeg skulde ha et litet barn, sa jeg. Da fik jeg lov at be papa om penger, og vi kom op der i Vermland og hadde det saa deilig, og Lennart blev saa frisk, og jeg begyndte at male igjen. Men saa skjønte han jo, jeg skulde ikke ha noget allikevel. Og da han spurte, om jeg ikke hadde tat feil, saa sa jeg, jeg hadde skrønt, for jeg vil ikke lyve for Lennart. Men det er han sint for, det skjønner jeg.

Jeg skjønner, han tror ikke ordentlig paa mig, og det er saa skrækkelig. – Hvis han forstod mig, saa maatte han da tro paa mig, synes du ikke?»

«Jo Cesca.»

«Ja jeg har jo sagt det engang før da – at jeg skulde ha en liten – i høst, han var saa trist, og vi hadde det saa vondt. For at han skulde bli glad og være snil mot mig – og han var det – aa du kan ikke tro, hvor det var deilig. Jeg *hadde* løiet, men tænk at jeg trodde selv tilsidst, det var sandt næsten. Jeg syntes gud maatte la det bli slik, saa jeg slap at skuffe ham. Men det gjorde han altsaa ikke –.

Jeg er jo saa fortvilet for jeg ikke faar nogen. Jenny, tror du det er sandt –» [293] hun hvisket bævende, «at en kvinde kan ikke faa barn, naar hun ikke kan føle saan – lidenskap?»

«Nei,» sa Jenny haardt. «Det er bare vaas, er jeg viss paa.»

«Jeg er sikker paa, at alting blev godt da. Lennart ønsker det saa forfærdelig. Og jeg – ja jeg tror, jeg kom til at bli rent som en engel av bare glæde, hvis jeg fik mit eget lille barn. Kan du tænke dig no saa vidunderlig deilig som det maatte være?»

«Nei,» hvisket Jenny besværlig. «Naar dere er glad i hinanden. Det vilde vel hjelpe over mange vanskeligheter.»

«Aa ja da. – Hvis det ikke var saa flaut, vilde jeg gaa til en doktor. Forresten, jeg tror jeg gjør det en dag. Synes du ikke, jeg burde? Bare jeg ikke var saa generet – men det er dumt. Det er jo forresten min pligt slet og ret, naar jeg er gift. Jeg kan gaa til en kvindelig – en som er frue og har barn og alting. Aa tænk en liten bitte unge, som er ens egen – saa glad som Lennart skulde bli–.»

Jenny bet tænderne sammen i mørket.

«Synes du ikke, jeg skal reise imorgen?»

«Jo.»

«Og jeg sier Lennart alting. Jeg vet ikke, om han kan forstaa det – ikke fordi jeg gjør det selv. Men jeg vil si ham sandheten altid. Skal jeg ikke det, Jenny?»

«Naar du synes, det er riktig, skal du gjøre det. Aa Cesca – man skal alltid gjøre det, man synes er rigtig – og aldrig det, man ikke er sikker paa er rigtig, Cesca.»

[294] «Ja det er sikkert! Godnat da Jenny min – tak for naa.» Hun knuget pludselig veninden voldsomt. «Det er saa deilig at faa snakke med dig. Du er saa god til at ta mig du. Du – og Gunnar. Dere faar mig alltid paa den rette veien. Jeg vet ikke, hvad jeg skulde gjøre uten dig –.»

Hun stod litt foran sengen:

«Kan du ikke reise over Stockholm ihøst du? Aa gjør det da vel? Du kan bo hos os – jeg faar tusen kroner av papa nu, for det skal Borghild ha til at reise til Paris for –.»

«Jeg vet ikke rigtig du –. Jeg hadde nok lyst–.»

«Aa¹⁵ gjør det da! – Er du søvning? Skal jeg gaa?»

«Jeg er litt træt ja.» Hun drog Cesca ned til sig og kysset hende, «Gud velsigne dig, ungen min!»

«Tak.» Cesca tasset over gulvet paa de bare føtter. Borte i døren sa hun med en liten bedrøvet barnestemme:

«Jeg ønsker saa forfærdelig, at Lennart og jeg kunde bli lykkelige, du!»

IV.

Gert og Jenny gikk side om side nedover den skraanende sti under de magre grantrær. Han stanset engang og plukket noen fortørkede små jordbær, sprang etter hende og puttet dem i hennes mund. Hun smilte litt til tak, og han tok hennes hånd, mens de gikk nedover mot vandet, som blinket blått med solbroen over, ute bak trærne.

[295] Han så glad ut, og ung i lyse sommerklær. Panamahatten skjulte helt hans hår.

Jenny satte seg ned i skogbrynet, og Gert strakte seg ut foran hende i skyggen av de store hengebjelker.

Det var stekende hett og stille. Græsbakken ned mot vandet var gulsvidd. Utover Nesodlandet lå der en metalblå bank av dis – fremom randen av den seg litt skyer, røkgule og hvitlige. Fjorden var lyseblå med vatrede strømstriper; seilerne utpå lå stille og hvite, og dampskibrøken ble ved at stå uendelig lenge som grå striper i den tunge luft. Men vandet rislet smått i fjærestenene, og hengebjelkenes rankeformede kvister bevæget seg ganske litt over deres hoder, så et og annet løv, som var gulnet av tørken, dryppet ned.

Gert tok bort et, som hadde hengt seg i hennes lyse haarkrus – hun hadde lagt hatten bort. Han så på det:

«Er det ikke besynderlig, at det ikke kan regne i år da du? – Dere damer har det godt, som kan gå så tyndklædd. Den kjolen ser forresten ut som halvsorg – hvis du ikke hadde hatt de lyserøde perlerne – men den klær deg svært pent!»

Den var klar og hvit med små sorte blomster, rynket over det hele med et stramt, sort silkebelte. Straahatten, som hun holdt i fanget, var sort med sorte fløielsroser. Men de blekrøde krystalperler lyste mot halsens skjære hud.

Han bøiet seg frem, så han kunne nå å kysse hennes fot like over skoens utskjæring. Og han førte to fingre oppover langs vristens fine bue i den klare strømpe – tok fast rundt ankelen.

[296] Om litt flyttet hun varsomt hans hånd – og han grep til og beholdt hennes – smilte opp. Hun smilte igjen – så snudde hun hodet den annen vei.

«Du er så stille, Jenny – er det varmen, som plager dig?»

«Aaja,» sa hun. Og så tidde de igjen.

Et stykke borte, hvor en villahave gikk ned til vandet, holdt noen halvstore unger spektakel på en badehusbro. Og en gramofon oppe i huset sang snøvlende. Av og til kom der et pust av musikk langt borte fra sjøbadet.

«Du Gert –» Jenny tok fat i hans hånd pludselig. «Når jeg får vært de dagene oppe hos mamma – når jeg kommer tilbake til byen igjen – så reiser jeg –»

«Hvordan da –» han reiste sig op paa albuen – «hvor reiser du hen?»

«Til Berlin,» sa Jenny. Hun følte selv, at hendes stemme dirret.

Gert saa op i hendes ansigt, men han tidde stille. Og heller ikke hun talte.

Saa sa han tilsidst:

«Naar har du bestemt dette?»

«Egentlig har det jo været min plan hele tiden, vet du – at jeg skulde ut igjen –»

«Javel. Men – jeg mener, hvor længe har du været besluttet paa, – naar har du bestemt, at det skulde være nu –»

«Jeg bestemte det isommer paa Tegneby.»

«Jeg vilde ønske, du hadde sagt mig det før, Jenny,» sa Gram. Og endda hans stemme var lav og rolig, skar den gjennom hendes sjæl.

[297] Hun sat litt.

«Jeg vilde si dig det, Gert. Ikke skrive – men si det. Da jeg skrev og bad dig komme op til mig igaar, saa vilde jeg sagt det. Men jeg kom ikke til –»

Hans ansigt var blit stengraat:

«Jeg forstaar.

– Men gud i himmelen barn, hvor vondt du maa ha hat det –» brøt han pludselig ut.

«Ja,» sa Jenny rolig. «Mest for din skyld, Gert. – Jeg ber dig ikke om at tilgi mig –»

«Du – mig? Aa du store gud – kan du tilgi *mig*, Jenny – for jeg ante, at denne dag maatte komme –»

«Det gjorde vi vel begge,» sa hun som før.

Han kastet sig pludselig med ansigtet ned i bakken. Hun bøiet sig og la sin haand paa hans nakke.

«Lille lille lille Jenny – aa lille Jenny – hvad har jeg gjort imot dig –»

«Kjære –»

«Lille hvite fuglen min – har jeg tat paa dig med mine stygge griske næver – flækket de hvite vingerne dine –»

«Gert –» hun tok hans hænder og snakket fort og heftig. «Hør paa mig. Du har jo ikke gjort mig andet end godt – det er jo mig som –. Jeg var saa træt, og du gav mig hvile, og jeg frøs og du varmet mig – jeg *maatte* hvile og jeg *maatte* vannes og jeg maatte kjende, at nogen var glad i mig. – Herregud Gert, jeg vilde ikke bedraget dig, men du kunde ikke forstaa – jeg kunde aldrig faa dig til [298] at begripe, at jeg elsket

dig paa en anden maate – saa fattig likesom. Kan du ikke forstaa –»

«Nei Jenny. Jeg *tror* ikke paa, at en ung uskyldig pike gir sig hen til en mand, naar hun ikke tror paa, at hendes kjærlighet skal vare –»

«Det er jo det, jeg ber dig tilgi – jeg visste, du forstod ikke, og jeg tok imot alt du gav mig allikevel. Og saa blev det en pine for mig selv – værre og værre, og jeg skjønte, jeg orket ikke fortsætte. Jeg er jo glad i dig, Gert, men naar jeg bare kan ta imot og ingenting eier at gi, som er egne –»

«Var det dette, du vilde sagt mig igaar,» spurte Gert om litt.

Jenny nikket.

«Og istedenfor –»

Hun blev dryppende rød

«Jeg orket ikke, Gert. Du kom saa glad. Og jeg skjønte, du hadde længtet og ventet –»

Han løftet hodet braat:

«Det skulde du ikke gjort, Jenny. Nei. Ikke git mig – en saan – almisse –»

Hun hadde gjemt sit ansigt. Hun husket de kvalfulde timer, mens hun gik deroppe i sit tilstøvede atelier, i den solbagte, indestængte luften – rastløst ryddet og ordnet og ventet paa ham, mens hendes hjerte krympet sig i smerte. Men hun orket ikke si det:

«Jeg var ikke sikker paa mig selv heller – da du kom – jeg trodde et øieblik – jeg vilde prøve –»

«Almisser.» Han virret et øieblik med hodet i [299] pine. «Det var det hele tiden, Jenny – alt du gav mig –»

«Gert – det er jo det, at jeg har tat mot almisser av dig – alltid – skjønnere du ikke –»

«Nei,» sa han heftig. Og han laa med ansigtet ned i marken igjen.

Om en stund løftet han hodet:

«Jenny – er der – nogen anden –?»

«Nei,» sa hun heftig.

«Tror du, jeg vilde bebreidet dig, om der hadde været nogen anden – en ung mand – din like –. Jeg kunde bedre forstaa *det* –»

«Kan du da ikke skjønnere –. Jeg synes da ikke, der behøver at være nogen anden –»

«Neinei.» Han gled ned igjen. «*Jeg* vilde syntes det var naturligere. – Saa da jeg kom til at tænke paa det du hadde skrevet – at Heggen hadde været paa Tegneby og var reist til Berlin –»

Jenny blev blodrød igjen:

«Tror du da, jeg hadde – igaar –» Gert tidde stille. Litt efter sa han træt:

«Jeg forstaar dig jo allikevel ikke, saa.»

Og der skjøt pludselig op i hende en lyst til at gjøre ham ondt:

«Paa sæt og vis kan man jo nok si, der er en anden eller tredje person –»

Han saa op, spørgende. Saa grep han pludselig efter hende:

«Jenny – herre Jesus – hvad mener du –»

Hun angret allerede, og rød og fort sa hun:

«Ja – mit arbeide da – kunsten altsaa –»

Gert Gram hadde reist sig paa knæ foran hende:

[300] «Jenny – er der noget – særlig – du skal si sandt – du skal ikke lyve – er der noget – iveien – med dig. Si det –»

Et øieblik forsøkte hun freidig at se ham i øinene. Saa bøiet hun hodet. Og Gert Gram sank forover med ansigtet ned i hendes fang:

«Aa gud. Aa gud. Aa gud, gud, gud –.»

«Gert. Kjære, kjære. Aa neimen Gert. – – Du tirret mig med det der om en anden,» sa hun ydmygt. «Jeg skulde ikke sagt det. Jeg hadde ikke tenkt at si dig det – ikke før siden –»

«Det hadde jeg aldrig tilgit dig,» sa Gram. «Hvis du ikke hadde sagt mig det –.

Men – du maa jo ha visst det en stund,» sa han pludselig. «Vet du – hvor langt det er kommet?»

«Tre maaneder,» sa hun kort.

«Men Jenny –» han tok forfærdet om hendes hænder, «nu kan du jo ikke – bryte med mig – saan uten videre, mener jeg. *Nu* kan vi jo ikke skiller.»

«Jo.» Hun strøk kjærtegnende over hans ansigt. «Jo du. Hvis ikke dette var kommet paa, saa hadde jeg vel fortsat – en stund. Men nu *maatte* jeg jo se det i øinene – faa alting paa det rene.»

Han laa stille en stund.

«Hør paa mig, liten. Du vet, jeg blev separert i forrige maaned. Om to aar er jeg fri. Saa kommer jeg til dig. Jeg gir dig – og det – mit navn. Jeg forlanger ingenting, forstaar du – *ingenting*. Men jeg *fordrer* min ret til at gi dig den opreisning, jeg skylder dig. Gud vet, jeg vil komme til [301] at lide nok, fordi det ikke kan ske før. – Men jeg forlanger ingenting – selvfølgelig. Du skal ikke være bunden i fjerneste maate til mig

gamle mand –»

«Gert. Jeg er glad for, du blir skilt fra hende. Men det sier jeg dig engang for alle – jeg *gifter* mig ikke med dig, naar jeg ikke kan bli din virkelige hustru. Det er ikke for de aarene, som er mellem os, Gert. Følte jeg ikke det, Gert, at jeg aldrig har været helt din, som jeg skulde – saa blev jeg hos dig, din hustru, mens du var ung, din veninde, naar alderen kom – din sykepleierske gjerne – villig og lykkelig –. Men jeg vet, jeg kan ikke være for dig det, en hustru skal være. Og for folks skyld gaar jeg ikke bort og lover noget, jeg ikke kan holde – hverken for prest eller borgermester –.»

«Aa men Jenny – det er vanvid av dig dette –»

«Du faar mig ialfald aldrig fra det,» sa hun fort.

«Jamen hvad vil du da gjøre, barn. – Nei jeg kan ikke la dig faa lov til –. Hvordan skal det gaa dig da? Liten, du kan da vite, du maa la mig faa hjelpe dig. Jenny, herregud –»

«Hysch da, kjære vennen min. Du ser jo, jeg tar det nok saa rolig. Det er vel ikke saa farlig, naar det kommer til stykket, som man bilder sig ind. – Heldigvis har jeg jo litt penger endda –.»

«Jamen Jenny – menneskene – som vil være stygge med dig – lægge skam paa dig –.»

«Det kan ingen. Der er *et*, som er min skam, Gert, og det er, at jeg lot dig ødsle din kjærlighet paa mig –»

«Aa det tøvet dit –. Neimen folk – du vet ikke du – hvor de er hjerteløse – hvordan de vil ^[302] mishandle dig med sin ondskap, krænke dig og saare dig –»

«Det bryr jeg mig ikke meget om, Gert.» Hun lo litt. «Jeg er jo kunstnerdame forresten, gudskelov. De venter snart ikke andet av os, du, end at vi skal gjøre litt skandale av og til.»

Han rystet paa hodet. Og i en pludselig fortvilet anger over at hun hadde sagt ham det, at hun hadde gjort ham vondt, drog hun ham ind til sig:

«Kjære dig – du *maa* ikke være saa ulykkelig, hører du? Jeg *er* det ikke, ser du jo. Tvertimot – sommetider saa er jeg glad. Naar jeg rigtig forsøker at tænke mig, hvad det betyder, at jeg skal ha et barn – mit eget lille søte deilige barn, saa kan jeg sletikke forstaa det. Jeg tror jo, det vil bli en lykke – saa stor, at jeg ikke rigtig kan forestille mig det nu. Et levende litet menneske, som bare hører mig til – som jeg skal elske og leve for og arbeide for. Hører du – jeg tænker jo sommetider, at da først blir der mening med mit liv og mit arbeide. Tror du kanskje ikke, at da skal jeg kunne skape mig et navn, som er godt nok til barnet mit, Gert. – Det er jo bare det, at jeg kan ikke rigtig begripe endnu, hvordan det skal bli, som gjør, at jeg er litt motløs nu – og saa det, at du er saa bedrøvet. –

Aa Gert – jeg er vel kanskje arm og tør og egoistisk og alt slikt – men jeg er da en kvinde – jeg maa da være glad for, jeg skal bli mor –»

«Jenny.» Han kysset hendes hender. «Stakkars lille tapre Jenny. – Det er næsten værre for mig, at du tar det paa den maaten,» sa han sagte.

[303] Jenny smilte sykt:

«Aa det var nu vel værre for dig, hvis jeg tok det paa en anden maate —.»

V.

Ti dage efter reiste Jenny til Kjøbenhavn. Moren og Bodil Berner fulgte paa stationen i den tidlige morgenstund.

«Ja du har det godt du, din svinunge,» sa Bodil og lo over hele sit lille bløte brune fjæs. Og saa gjespethun, saa hun fik taarer i øinene.

«Der skal nogen til det og» – Jenny lo, hun med.

«Du har det nu ikke værst du heller, synes jeg.»

Men hun kjendte gang paa gang, hvordan hun holdt paa at briste i graat, mens hun kysset sin mor til farvel. Og hun stod i kupévinduet og stirret paa hende. Det var, som hun ikke hadde set sin mor rigtig paa aldrig den tid.

– Den slanke og spæde, litt lute skikkelsen. Det syntes næsten ikke, at haaret var graanet – saa blond var fru Berner. Og hun hadde noget underlig uberørt, pikeagtig over trækkene, endda hun var blit noksaa rynket. Men det var som om bare aarene og ikke livet hadde furet det ansigt. Trods alt, hun hadde gjennomgaat.

Naar hun nu engang fik vite det. – Nei hun vilde aldrig faat mot til at si det og se paa, hvordan moren tok slaget. Hun, som ingenting hadde visst, intet vilde kunne begripe. Hadde hun ikke kunnet reise fra det – Jenny skjønnte, hun hadde før dræpt sig. Det var ikke kjærlighet – det var feighet.

[304] For engang maatte hun jo si det – og derutefra orket hun nok.

I det samme toget rykket til og begyndte at gli utover, saa hun Gert. Han gik langsomt nedover perronen, og bak de andre, mor og søster, som vinket med lommeørklær, hilste han. Han var saa blek –.

*

Det var første september. Jenny sat ved vinduet og saa ut.

For en vakker dag det blev. Luften saa klar og sval, og himmelen saa mørkeblaa og skyerne saa hvite. Duggen laa tung og graa over de saftiggrønne enge, der prestekravernes sildige flor skinnet. Efter den hete sommer var bjerken helt gul allerede i skogbrynet, og indover bunden stod blaabærriset kobberrødt. Rognetrærnes klaser var blodrøde, men paa litt dyp muld stod de endda mørkegrønne i løvet. For nogen farver –.

Paa de smaa høider i engene laa gaardene gamle og sølvgraa, eller nye, hvitskinnende og gule, med røde uthuser. Gamle kronglete epletrær med gule og glasgrønne frugter i det mørke løv utenfor.

Gang paa gang blændet taarerne hendes øine. Naar hun kom tilbake – *hvis* hun kom tilbake hit nogensinde –.

Fjorden lyste blaa overfor Moss. Byen laa med røde fabrikmurer langs kanalen og smaa

muntertfarvede træhuser i haverne. Hun hadde ofte tænkt, naar hun reiste forbi, at hit skulde hun en sommer og male –.

[305] Toget suste forbi den lille landstation, der man stod av til Tegneby. Jenny saa utover jorderne – der gik kjøreveien. Gaarden laa langt indpaa bak den lille granskogen.

Der var kirketaarnet. – Rare lille Cesca, hun gik meget i kirkerne – sat der og følte sig tryk og gjemt i en gammel stemning av nogen overjordisk styrke. Hun trodde noget – visste ikke selv hvad, men hun hadde skapt sig enslags gud –.

Hun var endda glad for at Cesca nu lot til at ha det bedre sammen med manden. Han hadde ikke forstaat, men han hadde været saa storartet fin og søt allikevel, skrev hun, og han stolte nok paa, at hun vilde aldrig gjøre noget galt – med vilje.

Underlige lille Cesca. Hende *maatte* det gaa godt tilslut. Cesca var retskaffen og god –. Det var det, hun selv ikke var – ingen av delene i større grad –.

Naar hun bare slap at se morens taarer, saa kunde hun godt holde ut at gjøre hende sorg –. Det vilde jo bare si, at hun var ræd scener.

Og Gert. Hjertet krympet sig i hende. Der seg en legemlig, syk følelse ind over hende – fortvilelse, lede, saa dyp at hun kjendte sig snart utslitt – paa randen til at bli likeglad med alting.

De skrækkelige sidste dagene i Kristiania med ham. Tilsidst hadde hun git efter.

Han kom til Kjøbenhavn. Og hun hadde maattet love at bli etsteds paa landet i Danmark, hvor han kunde komme ned og se til hende. – Gud maatte vite, om hun nogensinde fik gjort forbi –.

[306] Enden blev vel, at hun overlot ham ungen og reiste fra det hele. Ja for det var løgn, alt hun hadde sagt ham om at hun glædet sig og saa videre. Paa Tegneby hadde hun sommetider følt slik – for da hadde hun bare tænkt paa, at det var hendes barn – ikke hans. Men skulde det bli en levende lænke mellem hende og hendes forsmædelse – hun vilde hverken eie eller ha det. Hun kom til at hade det – hadet det allerede, naar hun tenkte paa de sidste dagene inde i byen –.

Den syke lyst til at hulke ut av hjertens grund var borte. Hun følte sig saa tør og haard, som hun aldrig vilde komme til at graate mere.

*

En uke senere kom Gert Gram. Da var hun saa træt og likeglad, at hun tilsyneladende kunde være i godt humør. Om han hadde foreslaaet hende at flytte over paa sit hotel, hadde hun gjort det. Og hun fik ham til at gaa med sig i teatrene og spise aftens ute og ta til Fredensborg en dag i det vakre veir. Hun saa, det gjorde ham godt, naar hun lot munter og frisk.

Hun tænkte neppe mere – det var uten anstrengelse, hun lot være. I virkeligheten var hendes hjerne utslitt. Som en stadig murrende mindelse kjendte hun bare, at hendes bryst var ømt og hovent og at korsettet plaget hende.

Jenny hadde leiet hos en lærerenke i en landsby paa Vestsjælland. Gram fulgte hende ditut og reiste tilbake til Kjøbenhavn om kvelden. Saa var hun endelig alene –.

[307] Hun hadde leiet ubeset. Mens hun laa i Kjøbenhavn og malte, hadde hun været i landsbyen en dag med nogen kamerater; de hadde spist paa kroen og badet nede i klitterne. Og hun husket, der var vakkert, og da en derboende fru Rasmussen paa hendes avertissement hadde tilbudt at huse den unge dame, som ventet sin nedkomst, slog hun til.

Igrunden trivdes hun. Ganske vist bodde lærerenken i et bedrøvelig stygt, bittelitet gult murstenshus litt utenfor landsbyen, ved landeveien, der løp støvet og endeløs mellom aapne, dyrkede marker. Men Jenny likte sit værelse med de kugleblaa tapeter og litografierne efter Exner paa væggen og de hvite heklede tepper allevegne, paa sengen og i den amerikanske gyngestol og paa komoden, hvor fru Rasmussen hadde sat en stor rosenbuket den dag, hun kom.

Utenfor de to smaa vinduer løp landeveien forbi huset, i hvis lille forhøve roser og geranier og Kristi blodsdraaper blomstret uanfegtet av støvet, som pudret dem. Paa den anden side av veien løftet sig en naken bakkekam inde paa marken. Stengjærder, hvor høstens strie, sterktfarvede blomster vældet frem mellom bjørnebærranker, delte bakken i ruter av hvit stubmark og blaagrøn turnips og brungrøn eng, og pistrede, forblaaste pilebusker stod langs delene. Naar aftensolen var gaat fra Jennys kammer, flammet himmelen rød og gylden over bakkekammen og pilenes magre ris.

Bak hendes værelse var der et litet dukkestuenet kjøkken med rødt murstensgulv, ut mot garden, [308] hvor enkens høns kaglet og duerne kurret. En liten gang delte tvers gjennom huset; paa den anden side hadde fru Rasmussen sin stue med blomster i vinduerne og heklede stykker utover det hele, daguerreotypier og fotografier paa veggene og et litet bokskap med religiøse bøker i sort papbind og noen aarganger av Frem og Gyldendals serier i pragtbind. – Bakom sov hun selv i et litet værelse, hvor luften alltid var underlig tung og full av ubestemmelig lugt, skjønt der skinnet av renslighet. – Saa kunde hun ikke høre det, om hendes pensionær graat bort en og anden nat paa den anden side av gangen.

Fru Rasmussen var slet ikke værst hun heller. Lang og slunken subbet hun stilfærdig omkring paa nogenslags filtskor; alltid saa hun like bekymret ut i sit lange gule hestansigt, hvorover haaret laa graastripet og slet strøket bort i en pudsig liten vinge over hvert øre. Hun snakket næsten slet ikke, utover noen bekymrede spørsmål om frøkenen var fornøiet med maten og værelset, – selv naar Jenny efter middagen undertiden satte sig ind i dagligstuen til fru Rasmussen med sit haandarbeide, tidde de stille. Jenny var hende særlig taknemlig, fordi fru Rasmussen aldrig nævnte hendes tilstand; bare en enkelt gang hadde hun ængstelig spurt, da Jenny gik ut med sine malersaker, – mon nu ogsaa frøkenen hadde godt av det –?

Hun arbeidet ivrig den første tid – stod bak et stengjærde med sit feltstaffeli, som holdt paa at blaase overende hele tiden. Under stengjærdet skraanet den gule stubmark efter en endeløs rugaker ned [309] mot en mose, hvor myrulden hvitnet langs blaa vandhuller og fløilssvarte torvstakker stod paa den saftiggrønne græsbund. Bortenfor mosen bølget landet med turnipsmarker og enge og stubbede rugakrer omkring kalkhvite bondegaarder i yppige, mørkegrønne lunde – ned mot en frisk og blaa fjord. Stranden løp ut i buer og tunger, hvitgule av sand og kort, bleket græs. Mot nord faldt den lyngbrune bakke med

vindmøllen paa toppen, i steile gule sandtak ned mot den blaa fjord. Og skygge og lys skiftet over det aapne land, eftersom skyerne vandret over den vide, evig urolige himmel.

Naar Jenny blev træt, la hun sig ret ned langs gjærdet – stirret op i himmelen og ut over fjorden. Hun orket ikke at staa længe av gangen, men det ægget hende bare til at arbeide mere. – To mindre billeder gjorde hun færdig oppe fra gjærdet, og hun var fornøiet med dem selv. Et malte hun nede fra landsbyen, hvor de lave hvitkalkede huser med straataket helt ned over ruterne laa med slyngroser og georginer utenfor omkring et fløilsgrønt gatekjær, og en rød murstenskirke reiste sit trappegavlede taarn over prestegaardshavens lovmasser. Men det gjorde hende nervøs, at folk kom bort og saa paa – de hvithaarede unger stod i klaser om hende, mens hun malte. Og da det billeder var færdig, flyttet hun igjen med staffeliet ut til stengjærdet mot sjøen.

Men saa kom regnet i oktober – det skyllet ned, en uke og to. Av og til klarnet det litt, og der seg et sykt, gult lysstreif ut mellem skyerne, over bakken med de sørgelige pilehegn, og vand [310] pytterne i landeveien laa blanke en stund. Saa regnet det igjen.

Jenny laante fru Rasmussens Gyldendaler og Fremer og lærte de strikkede blonder om fruens gardiner. Men det blev ikke større av det, hverken med læsning eller strikning. Hun sat i gyngestolen ved vinduet dagen lang, orket ikke saa meget som klæ sig ordentlig paa, men krøp bare ind i sin utvaskede kimono.

Hun led forfærdelig ved det, eftersom hendes svangerskap blev mere og mere synlig.

*

Saa meldte Gert Gram sit besøk. Allerede to dage efter kom han kjørende en tidlig morgenstund i plaskregn. Og han blev en uke – bodde paa Jernbanehotellet en halv mils vei borte, men var hele dagen ute hos hende. Da han reiste, lovet han at komme snart igjen – kanskje allerede om seks uker.

Jenny laa vaaken og brændte lampe nätterne igjennem. Hun visste bare, dette orket hun ikke mere. Det hadde været for grusomt.

Ulidelig hadde det været, altsammen – fra hans første deltagende, bekymrede blik, da han saa hende – i en ny mørkeblaa hængeskjole, som landsbyens sypike hadde sydd. Hvor vakker du er, hadde han sagt – han hadde fundet, hun lignet en madonna. Nydelig madonna jo. – Hans forsigtige arm om hendes liv, hans lange, varsomme kys paa hendes pande – hun hadde følt det, som hun maatte dø av skam ved det. Ja hvor han hadde pint hende med sin kjærlige bekymring for hendes helbred, – sine formaninger om at sørge for motion. Den dagen [311] det var opholdsveir, hadde han faat slæpt hende ut for at gaa tur – og hun skulde endelig henge og støtte sig paa hans arm. – En aften hadde han i smug tittet paa hendes haandarbeide – ventet vist at hun var iferd med at falde bleier.

Han mente jo ikke noget vondt med det –. Men saa var der heller ikke noget haab om, at det skulde bli bedre, naar han kom igjen – tvertimot. Men hun orket det altsaa ikke mere –.

En dag fik hun brev fra ham, og han skrev blandt andet, at hun endelig maatte raadføre sig med en læge –.

Samme aften skrev hun et kort brev til Gunnar Heggen – at hun ventet et barn i februar og om han kunde skaffe hende adressen paa et stille sted i Tyskland, hvor hun kunde være, til det var over.

Heggen svarte med omgaaende post:

Kjære Jenny.

Jeg har avertert i et par herværende aviser og sender dig alle billetterne, naar de kommer, saa kan du se paa dem selv. Hvis du vil, jeg skal reise nogensteds hen og se paa for dig, før du leier, saa vet du, jeg gjør det med fornøielse, og i det hele maa du bare disponere over mig paa alle maater. Sig naar du reiser og hvem vei og om du vil ha jeg skal komme og møte dig eller om der er noget andet jeg kan hjelpe dig med. Jeg er noksaa lei for det du fortæller, men jeg vet jo, du er forholdsvis vel rustet til at staa for en støit. Vil du være saa snil at skrive til mig, om der er noget mere, jeg kan hjelpe dig med. Du vet, jeg vil være glad for at ^[312]kunde gjøre dig en tjeneste. – Hører du har et godt billede paa statens – gratulerer med det.

Mange hilsener fra din hengivne ven

G. H.

*

Nogen dage efter kom der en hel pakke med billetter. Jenny stavet sig igjennem endel skrivelser, prentet med frygtelige gotiske kraketær. Saa skrev hun til frau Minna Schlessinger i nærheten av Warnemünde og leiet fra femtende november, meddelte Gunnar sin bestemmelse og sa op hos fru Rasmussen. Først den sidste aften skrev hun til Gert Gram:

Kjære ven.

Jeg har tat en bestemmelse, som jeg er ræd vil gjøre dig vondt, men du maa ikke bli sint paa mig. Jeg er saa træt og nervøs, vet selv at jeg var urimelig og ubehagelig mot dig, da du var hernede, og det vil jeg saa nødig. Derfor vil jeg ikke træffe dig, før det er overstaat og jeg er normal igjen. Jeg reiser herfra imorgen tidlig til utlandet – min adresse opgir jeg ikke foreløbig, men du kan sende breve til mig gjennom fru Fransiska Ahlin, Varberg, Sverige; jeg skriver til dig via hende foreløbig. Du skal ikke ængste dig for mig; jeg er frisk og har det rigtig bra, men kjære, forsøk ikke at komme i forbindelse med mig paa anden maate indtil videre, jeg ber dig saa pent. Og vær ikke altfor sint paa mig, men jeg tror, denne ordning er bedst for os begge. Og forsøk at være saa litet bedrøvet og bekymret for min skyld, som du kan.

Din hengivne

Jenny Winge.

[313] Saa flyttet hun ind hos en ny enke i et nyt litet hus – det var rødt dennegang med hvitkalkede vindueskarmer. Det laa bak en liten have med fliselagte ganger og konkylier rundt blomsterbedene, hvor asters og georginer stod svarte og raatne. En tyve, tredve saanne huser laa langs en smule gate, fra en jernbanestation og ned til en fiskerhavn, hvor sjøen brøt hvit over de lange stenmoloer. Et stykke borte paa den hvite strandbredd, hvor tangen fløt ind i bunker, laa et litet badehotel med stængte skodder. Og indover landet drog endeløse veier med nakne og strittende popler, der neiet sig i vinden, forbi smaa murgaarder med en stump forhove og etpar store svarte høistakker – utover uendelige svarte marker jog myrer. Om morgenen laa landet sommetider dækket av vasgraa nysne, som gik bort utpaa dagen.

Jenny gik indover veiene saa langt hun orket, og kom hjem og sat i sit lille værelse, som dennegang var overfylt av dyrebart nips, med farvede gipsrelieffer av ridderborge og muntre vertshusscener i messingrammer. Hun orket ikke engang bytte det vaate fottøi, men frau Schlessinger tok av hende støvler og strømper og snakket ustanselig imens og formanet Jenny til at være ved godt mot. Og hun fortalte om alle de lidelsesfæller av Jenny, som hun hadde hat i huset – nu var baade den og den gift og hadde det godt – ja!

Hun hadde bodd der en maaned, da frau Schlessinger kom trillende ind, ophidset og straalende – der var kommet en herre, som vilde hilse paa frøkenen.

[314] Jenny sat lammet av angst. Saa fik hun spurt hvordan herren saa ut. Ganske ung, sa frau Schlessinger, og hun smilte lurt: wundernett. Saa faldt det hende ind – kunde det være Gunnar. Og hun stod op – men saa kastet hun reiseplædet over sig, tullet sig i det og krøp ned i den dypeste lænestol.

Frau Schlessinger vagget henrykt ut for at hente herren. Og førte Gunnar ind til Jenny og dvælte lykkelig smilende i døren et øieblik, før hun forsvandt.

Han klemte hendes hænder, saa det gjorde vondt. Men han lo straalende:

«Ja jeg syntes, jeg maatte op og se, hvordan du hadde faat det. – Jeg synes nu, dette er en trist verdensdel, du har utvalgt – men her er da friskt ialfald –.» Han rystet litt vand av sin filthat, som han stod med i haanden.

«Nu skal du faa te – og mat!» Jenny gjorde en bevægelse, som hun vilde reise sig, men blev sittende og sa rødmende: «Kanske du er saa snil og ringer for mig –».

Heggen spiste som en ulv og snakket ustanselig imens. Han var begeistret over Berlin; han bodde oppe i Moabit i et arbeiderkvarter, og han talte med den samme henrykkelse om tyske socialdemokrater og militarisme – «ja for der er noget herlig maskulint ved det da, ser du. Og det ene betinger jo desuten det andet.» Han hadde faat se etpar storfabrikker, og natlivet hadde han maattet studere litt, fordi han hadde truffet en norsk ingeniør, som [315] var der paa bryllupsreise og en norsk familie med to nydelige tækkelige døtre – og de unge damerne var jo som de var brændt, selvfølgelig, efter at faa se litt last paa nært hold. Saa de hadde været baade paa National og Riche og Amorsaler – damerne hadde moret sig storartet.

«Forresten saa blev jeg uvenner med dem. Jeg foreslog jo frøken Paulsen da, ser du, at bli med hjem til mig en aften silde –»

«Neimen Gunnar –»

«Ja faen, jeg var jo litt fuld, kan du begripe, og saa var det jo bare min spøk, forstaar du –. Det skulde bare manglet, hun hadde slaat til – jo da skulde jeg sittede nydelig i det. Kanske giftet mig med et pikebarn, som morer sig med at gaa og snuse paa slike ting – nei tak. Nei jeg hadde bare moro av at se hende dydig forarget –. Naa, der var nu ingen fare – denslags smaapiker gir sgu ikke sit klenodium bort uten de har sikret sig valuta –»

Han rødmet pludselig. Det faldt ham ind, Jenny kunde kanskje finde det taktløst, at han snakket slik til hende – nu. Men hun lo bare:

«Aa du er jo gal, gut!»

Den unaturlige, pinefulde skyhet var efterhaanden gaat av hende. Heggen blev ved at la munden løpe –. Etpar ganger, naar hun ikke saa det, hang hans øine ængstelig ved hendes ansigt – herregud, som hun var mager og huløiet – furet om munden. Senerne paa halsen var traadt saa frem, og hun hadde faat etpar stygge striper tvers over strupen.

[316] Det var blit opholdsveir, og hun gik ind paa at spasere en tur med ham.

Utover den øde landevei med de forblaaste popler gik de i sjøtaaken, Jenny tung og træt.

«Ta min arm da vel,» sa Gunnar en passant, og hun tok den.

«Jeg synes nu, her er fælt trist, Jenny. Vet du – var det ikke bedre, du reiste til Berlin, tror du?»

Jenny rystet paa hodet.

«Du har jo museerne der og en masse andet og. – Nogen at være sammen med –. Paa National bryr du dig jo ikke om at gaa allikevel. Bare ta en tur ditned for at bli kvikket op da? – Jeg synes her maa være kjedelig.»

«Uf nei Gunnar – du kan da skjønne – ikke nu –.»

«I den ulsteren der er du saa pen,» sa han om litt forsiktig.

Jenny bøiet hodet.

«Jeg er en klods,» sa han pludselig heftig. «Undskyld! Du maa si mig det, Jenny, hvis jeg plager dig –»

«Nei du gjør ikke –» hun saa op. «Jeg er glad, du kom!»

«Jeg skjønner jo, det maa være felt.» Hans stemme var blit en helt anden. «Ja Jenny, jeg skjønner det. Men det er mit alvor – at du skal gaa her – under dette – jeg tror bare, du gjør det værre for dig selv. Jeg synes, du burde reise til et andet sted, som var mindre – trøstesløst!» Han saa utover de mørke engdrag

og poppelrækkerne, som tapte sig i skodden.

[317] «Fru Schlessinger er jo snil da,» sa Jenny undvigende.

«Ja stakkar, det er hun vist.» Han kom til at le. «Hun mistænker vist mig for at være misdæderen!»

«Ja,» sa Jenny og lo litt hun og.

«Naaja – faen.» De gik litt. «Du – har du tænkt noget paa, hvordan du vil ordne dig – i fremtiden?»

«Jeg vet ikke rigtig endda. Du mener vel med – barnet? La det bli hos frau Schlessinger kanske – indtil videre. Hun vilde nok gi det ordentlig stel. – Eller adoptere det» – hun lo. «Man adopterer jo sommetider saanne barn. Du vet, jeg kunde kalde mig fru Winge – og blaase i hvad folk tænker –»

«Du er altsaa fast bestemt paa – som du skrev – at avbryte enhver forbindelse med – vedkommende mand?»

«Ja,» sa hun haardt. «– Det er ikke ham, som jeg var – forlovet med,» føiet hun til om en stund.

«Naa gudskelov!» Det kom saa hjertelig, at hun uvilkaarlig smilte litt. «Ja vet du hvad Jenny, han var sgu ikke noget at reproducere – for dig ialfald. Han har forresten tat en doktorgrad, saa jeg forleden. – Naaja, saa kunde det altsaa været værre – jeg var ræd jeg, ser du –»

«Det er hans far,» sa hun pludselig

Heggen braastanset.

Da hun brast ut i graat, vildt og skjærende, tok han om hende, og han la sin haand om hendes [318] kind, mens hun blev ved at hulke ind til hans skulder.

Hun gav sig til at fortælle, mens de stod slik. Engang saa hun op i hans ansigt – det var ganske blekt og fortrukket – saa graat hun paany.

Da det var over, løftet han hendes hode et øieblik:

«Herre Jesus, Jenny – har du hat det slik! Jeg begriper ikke –»

*

De gik tause indover mot byen igjen

«Ta og reis med mig til Berlin,» sa han pludselig bestemt. «Jeg taaler ikke at tænke paa –. Det gaar ikke an, at du skal gaa alene her og gruble paa dette –»

«Jeg er næsten holdt op at gruble,» hvisket hun træt.

«Der er ingen mening i det!» Han brøt ut saa voldsomt, at hun stanset. «De bedste av dere gaar det slik! Og vi aner ikke, hvordan dere har det! Der er ingen mening i det –!»

*

Heggen blev tre dage i Warnemünde. Jenny begrep neppe selv, hvorfor hun var saa meget bedre tilmote efter hans besøk. Men den ulidelige følelse av ydmygelse var borte – hun kunde ta sin tilskikkelse meget mere rolig og naturlig nu.

Og frau Schlessinger gik rundt og smilte glad og underfundig, tiltrods for at Jenny hadde forklaret, at den herre var hendes fetter.

Han hadde tilbudt at sende hende sine bøker, [319] og der kom en hel kasse av dem, og blomster og konfekt til jul. Hver uke skrev han lange breve om løst og fast, med utklip av norske aviser. Til hendes fødselsdag i januar kom han op selv og var i to dage, efterlot etpar av julens nye norske bøker.

Men like efter hans sidste besøk blev hun syk. Og hun var elendig, daarlig, forpint og søvnløs utover i den sidste tid. Før hadde hun tænkt svært litet paa selve fødselen og ikke gruget for den. Nu, under de stadige smerter grepes hun av en forfærdelig rædsel for det, hun maatte igjennem. Saa da den tid kom, at hun blev liggende, var hun aldeles utslitt av angst og søvnløshet.

Det blev en haard fødsel. Og Jenny var nærmere død end liv, da lægen, som var blit hentet fra Warnemünde, endelig stod med hendes gut i sine blodige hænder.

VI.

Jennys søn levete i seks uker – nøiagtig fire og firti og en halv dag, sa hun bittert til sig selv, naar hun tænkte om og om igjen paa den korte tid, hun hadde visst, hvad det var at være lykkelig.

Hun graat ikke de første dage efter – men hun gikk omkring det døde barn og ynket sig dypt nede i strupen. Og hun tok det op og kjælte:

«Lillegut – mors lille lille deilige gut – du faar ikke lov, – hører du – lillegut kan ikke faa lov til at være død, kan du vel skjønne –»

[320] Gutten hadde været liten og skrøpelig, da han kom til verden. Men baade Jenny og fru Schlessinger hadde syntes, han trivdes og kom sig saa storartet. Saa blev han syk en morgen og døde ved middagstid.

Da han var begravet, gav hun sig til at graate, og saa kunde hun ikke stanse. Hun hulket ustanselig næsten, nat og dag, i uker etterpaa. Syk blev hun ogsaa – fik betændelse i brystene, saa fru Schlessinger maatte hente lægen, som skar hende. – Og de legemlige smerter og fortvilelsen i hendes sjæl løp sammen til et, de forfærdelige febernætter.

Frau Schlessinger laa i værelset ved siden av. Og naar hun hørte de underlig dyriske, kvalte klagelyd inde fra den unge pikes værelse, trillet hun forfærdet ind og sat paa en stol foran sengen: «Um gotteswillen, Fraülein –»

Hun stelte med Jenny, og hun klappet hendes magre, klamme hænder med sine tykke, varme. Og hun formante. Det var guds vilje, og det var kanskje det bedste baade for gutten og for frøkenen. Frøkenen var jo saa ung endnu –. Selv hadde frau Schlessinger mistet begge sine barn – den lille Bertha, da hun var to aar, og Wilhelm, da han var fjorten – saan kjæk gut –. Og de var endda født i lovlige egteskap og skulde været hendes alderdoms støtte – men denne lille her, han hadde jo da bare været en lænke om foten paa frøkenen – frøkenen, som var saa ung og pen. Ak gud ja, visst hadde han været søt, den lille engelen, ja det var tungt nok. – [321] Sin mand hadde frau Schlessinger ogsaa mistet – ja. Og der var mange av Jennys lidelsesfæller, som frau Schlessinger hadde hat i huset, og barna var døde – ja nogen hadde været glad til, nogen hadde likefrem sat dem bort for at bli av med dem – ja det var fælt, men hvad skal man si? Og nogen hadde grætt og jamret som Jenny nu – men de kom over det med tiden; baade den ene og den anden var gift nu og hadde faat det godt –. Men maken til fortvilelse som paa frøkenen hadde hun aldrig set – Herregott im Himmel –.

At fætterten var reist sydover, først til Dresden og siden til Italien, like i de dage gutten døde, tilskrev frau Schlessinger i sit hjerte en stor del av Jennys fortvilelse. – Jaja, saan var de nu engang, mandfolkene –.

Uopløselig forbundet med mindet om disse vanvittige kvalfyldte nætter var siden for Jenny billedet av frau Schlessinger, som sat der paa taburetten foran sengen, mens lampelyset brøt i taarerne, som piblet ut av hendes smaa snille øine og dryppet ned over hendes runde røde kindboller. Og hendes mund, som ikke stod et øieblik, og hendes lille graa flette, som strittet, og hendes hvite natttrøie med takkelidserne og hendes underskjørt av rosa og graastriplet flonel med de broderte tunger forneden. – Og det lille værelse

méd gipsreliefferne i messingrammer.

Hun hadde skrevet til Heggen om sin store lykke. Og han hadde svart – vilde gjerne kommet op og set paa gutten, men reisen var lang og dyr og han skulde bryte op til Italien desuten. Velkommen efter med prinsen og tillykke med ham! – [322] Da barnet døde, var Heggen i Dresden; hun fik et langt og vakkert brev fra ham.

Til Gert hadde hun skrevet nogen linjer, saasnt hun orket. Hun opgav samtidig sin adresse, men bad ham ikke komme før til vaaren – da var lillegut blit stor og pen. Nu kunde nok bare hans mor se, at han var deilig. – Da hun var oppe igjen, skrev hun et længere brev.

Den dag, barnet var blit begravet, skrev hun igjen og meldte i faa ord dets død. Samtidig skrev hun, at hun reiste sydover samme aften og at han ikke maatte vente at høre fra hende, før hun var blit litt roligere: «Du skal ikke ængste dig for mig,» skrev hun, «jeg er forsaavidt noksaa rolig og fattet nu og, men grænsesløst bedrøvet naturligvis.»

Dette brev krydset et fra Gert Gram. Hans lød:

Min lille Jenny!

Tak for dit sidste brev. Allerførst vil jeg sige dig, da det synes, som du gjør dig bebreidelser i anledning dit forhold overfor mig – kjære lille pige, jeg gjør dig ingen saadanne, og det maa du hellerikke gjøre dig selv. Du har jo aldrig været andet end god og blid og kjærlig mod din ven. Aldrig vil jeg glemme din ømhed og din varme i den korte tid, du elskede mig – din søde ungdom og din fine og blide hengivenhed i vor korte lykkes dage. Vor lykke maatte blive kort; det burde vi vel vidst begge. Jeg burde vidst det – du kunde vel have vidst det, dersom du havde tænkt; men hvad tænker to mennesker, som drages mod hinanden? [323] At du en dag ophørte at elske mig, tror du jeg bebreider dig det? Fordi om det voldte mig den bitreste lidelse i mit forøvrig ikke meget lykkelige liv – dobbelt bitter for mig, da jeg samtidig fik vide, at vort forhold havde faaet følger, som du vilde have at bære gjennom hele dit.

Og nu ser jeg altsaa af dit brev, at disse følger, hvorover jeg sikkert har været meget mere fortvivlet end du, hvad du end kan have gjennomgaaet af bekymringer og legemlig lidelse, dog har bragt dig en dybere glæde og lykke end noget, du før har mødt i dit liv. At moderglæden helt fylder dig med fred, tilfredshed og livsmod, saaat du mener, med dit barn i armene vil du have styrke til at møde alle vanskeligheder, økonomiske som sociale, som fremtiden vil kunne bringe en ung kvinde i din stilling. At du skriver dette, gjør mig mere glad, end du kan ane. For mig er dette atter et bevis paa tilstedeværelsen af hin evige retfærdighed, som jeg ikke tvivler paa. For dig, som tog feil, bare fordi dit hjerte var varmt og ømt og tørstede efter ømhed, vil netop denne feiltagelse, der har bragt dig saa fortvivlede timer, til slutning bringe alt det, du higede efter, bedre, smukkere og renere end du vel nogensinde før har drømt om, nu da dit hjerte helt er fylt af kjærligheden til dit barn, og siden endnu mer, naar den lille gutten vokser til, begynder at kjende sin mor, henge efter hende og kan gjengjælde hendes kjærlighed, sterkere og dybere og mere bevidst for hvert aar, som gaar.

Og for mig, som tog mod din kjærlighed, skjønt jeg burde vidst, at et kjærlighedsforhold mellem os [324] var umulig og unaturlig – for mig har disse maaneder bragt usigelig lidelse og sorg – og savn, Jenny, et savn, som du ikke kan gjøre dig forestilling om, savnet af dig, af din ungdom, af din skjønhed, din velsignede kjærlighed. Og hvert mindste minde om disse ting har været forbitret af anger – dette stadige nagende spøragsmaal, hvor kunde jeg lade hende gjøre det, hvor kunde jeg tage mod det, hvor kunde jeg tro paa en lykke for mig selv med hende? Ja Jenny, for jeg har troet paa det, saa vanvittig det høres ud, fordi jeg følte mig saa ung sammen med dig. Husk at min egen ungdom gik jeg glip af, alt mens jeg var langt yngre end du er nu; en ungdoms glade arbeidsliv og glade elskovslykke fik jeg ved egen skyld ikke smage. Og dette var hevnen. Min døde ungdom kom og spøjte, da jeg saa dig – mit hjerte følte sig ikke ældre end dit. Og Jenny, intet i verden er forfærdeligere end det, at en mand er gammel og hans hjerte er ungt.

Du skriver, at du vil gjerne engang senere, naar gutten er blevet lidt større, at jeg skal komme og besøge dig og se vort barn. Vort barn – det er en saa urimelig tanke. Ved du, hvad jeg stadig maa tænke paa? Kan du huske den gamle Josef paa de italienske alterbilleder, han som altid staar ude i baggrunden eller ved en side, og ømt og sørgmodig betragter det guddommelige barn og dets unge og deilige mor, disse to, som helt er optagne af hinanden og slet ikke ænsar hans nærvær. Kjære Jenny, misforstaa mig ikke, jeg ved jo, at det lille barn, som nu ligger paa dit fang, ogsaa er mit kjød og blod, og dog – naar jeg tænker paa dig, som [325] nu er mor, da føler jeg mig som den stakkars gamle Josef udenfor.

Men derfor skal du heller ikke have mere betænkeligheder ved at tage mod navnet af min hustru og den beskyttelse for dig og dit barn, som ligger deri, end Maria havde ved at betro sig til Josef. Egentlig synes jeg ikke engang, det er ganske rigtig af dig overfor barnet vilkaarlig at berøve det dets fars navn, som det dog har ret til – du kan ha saa megen selvtillid du vil. En selvfølge er det, at du ved et saadant ægteskab vedbliver at være lige fri og ubunden som nogensinde, og at det ogsaa naarsomhelst du maatte ønske det, skal blive legalt ophævet. Jeg beder dig indstændig om at overveie dette. Vi kan blive viede i udlandet, om du ønsker det kan allerede nogle maaneder efter skridt til dets ophævelse foretages, og du behøver aldrig at vende tilbage til Norge, endsige bo under tag med mig.

Om mig selv er ikke stort at fortælle. Jeg har disse to smaa værelser heroppe paa Hægdehaugen lige i nærheden af den løkke, hvor jeg er født og har levet til mit tiende aar, da min far kom som foged til Numedal. Fra mit vindu ser jeg toppene af de to store kastanjetrær udenfor indgangsdøren til mit barndomshjem. De er ikke synderlig forandret. Heroppe begynder allerede aftenerne at blive lange og lyse og vaarlige og de tegner sine nøgne, brune kroner mod den bleggrønne himmel, hvor enkelte gyldne stjerner funkler i den skarpe, klare luft. Kvæld efter kvæld sidder jeg her ved mit vindu og stirrer didover og drømmer og mindes mit hele liv. Ak Jenny liden, hvor kunde jeg nogensinde [326] glemme, at der laa et helt liv, et liv, næsten dobbelt saa langt som dit, og mere end den halve del henlevet i uafbrudt ydmygelse, nederlag og smerte – mellem dig og mig.

At du tænker paa mig uden vrede og bitterhed, er mere end jeg havde haabet og ventet. Den lykke, som aandet gjennem hver linje i dit brev, har gjort mig saa usigelig godt. Gud velsigne og bevare barnet og dig; al lykke i verden ønsker jeg over dig og over det. Jeg holder saa usigelig meget af dig, du lille Jenny, som var min engang.

Din hengivne
Gert Gram.

VII.

Men Jenny blev boende hos frau Schlessinger. Der var billig – og hun visste ikke, hvor hun skulde gjøre av sig heller.

Der kom vaar i luften, og over den vældige aapne himmelkuppel drev tunge, solbræmmede skyer, som brandt i guld og blod og speilet sig i det urolige hav om kvelden, naar hun gik ute paa moloen. Og de triste og mørke flater indover blev lysegrønne, og poplerne blev brunrøde av unge skud og duftet lindt og lunt. Langs jernbanedæmningen myldret der frem violer og smaa hvite og gule blomster. Og tilsidst blev sletten yppig og grøn, og det vældet av farver langs grøftekanterne, og svovlgul iris og store hvite skjærplanter stod og speilet sig i torvmyrernes vandhuller. En vakker ^[327] dag drev der utover landet søt høiduft, som blandet sig i den salte tarelugt fra stranden.

Badehotellet blev aapnet og der kom sommergjester i de smaa huser ved moloen. Der vrinlet av barn paa den hvite strandbred; de rullet sig i sandet og plasket barbent utover i vandet, og mødre og barnepiker og bonner i Spreewalderdragt sat og sydde og saa efter dem i græskanten. Badehusene var kjørt ut i vandet, og smaa tyske bachfischer skrek og hujet derute. Og der kom lystseilere til moloen og besøk fra byen og om kvelden var der dansemusik paa badehotellet og fuldt av spaserende i den lille furuplantage utenfor, hvor Jenny hadde ligget tidligere paa vaaren i det strie græs og lyttet til bølgeslaget og suset av vinden i de forblaaste kroner.

En og anden av damerne sendte et interessert og deltagende blik efter hende, naar hun gik veien langs badestranden i sin sorte og hvite sommerkjole. Badegjesterne i byen hadde naturligvis faat vite, at det var en ung norsk pike, som hadde faat et barn og sørget saa forførdelig over dets død. Og nogen var der jo, som fandt det mere rørende end skandaløst.

Forresten gik hun oftest indover landet; der kom aldrig sommergjesterne. En sjelden gang gik hun helt ind til kirken og kirkegaarden, hvor gutten laa. Hun sat og stirret paa graven, som hun ikke hadde latt gjøre noget ved, og hun kunde lægge paa den nogen vilde blomster, hun hadde plukket paa veien, men hendes fantasi negtet at sætte den lille graa muldhaug, hvor ugræs og straa skjød op, i forbindelse med hendes lillegut.

^[328] Om kvelden sat hun paa sit værelse og stirret i lampen – med et haandarbeide, som hun ikke rørte. Og hun tænkte altid paa det samme – husket de dage, hun hadde hat gutten – den første tiden, den matte, fredelige lykke, mens hun laa og frisknet til – siden, da hun sat oppe og frau Schlessinger viste hende tilrette med at bade og stelle og klæ og reve ham – og da de reiste sammen til Warnemünde for at kjøpe fint tøy og blonder og baand, og hun kom hjem og klippet og sydde og tegnet og broderte – gutten hendes skulde ha nogen fine klær istedetfor det tarvelige ferdigkjøpte, hun hadde bestilt fra Berlin. Og en komisk havesprøite hadde hun kjøpt – med avtrykningsbilleder paa det grønmalte blik: en løve og en tiger stod mellem palmer ved et himmelblaat hav og betragtet forferdet de tyske panserkolosser, som dampet mot rikets afrikanske besiddelser. – Hun hadde syntes, den var saa leven – og lillegut skulde faa den og leke sig med, naar han blev stor nok – om længe, længe. Først maatte han jo opdage mors bryst, som han nu bare blindt hugget sig fast i – og sine egne smaa fingre, som han ikke kunde faa ut fra hinanden endda, naar han filtret dem sammen – og om litt kunde han kjende mor, og titte efter lampen og mors ur, naar

hun lot det dingle foran ham – der var saa meget, som lillegut skulde lære. – Aa gud.

I en skuf laa alle hans saker, og hun saa aldrig paa dem. Hun visste allikevel, hvordan hvert stykke saa ut og kjendte det i sine haandflater – det glatte myke lin og det ru uld og den halvfærdige jakken [329] av grøn flonel, som hun hadde brodert smørblomster paa – den han skulde hat og kjøre ut med –.

Hun hadde begyndt paa et billede fra stranden med de røde og blaa unger paa den hvite sandstrand. Og et par av de deltagende damer kom bort og saa paa og forsøkte at indlede bekjendtskap: «Wie nett!» Men hun var misfornøiet med skissen og gad ikke gjøre den færdig, heller ikke begynde paa noget nyt.

*

Saa lukket badhotellet en dag, og det stormet paa sjøen og sommeren var forbi.

Gunnar skrev fra Italien og raadet hende til at komme dit. Og Cesca vilde ha hende til Sverige. Moren, som intet visste, skrev og begrep ikke, hvorfor hun blev der. – Og Jenny tænkte paa at reise – men hadde ikke tiltak. Skjønt der allikevel litt efter litt vaagnet en vak længsel. – Hun blev nervøs selv, ved at hun gik slik og ikke kunde bestille noget. Hun maatte ta en bestemmelse – om det saa bare var at springe ut i sjøen fra moloen en nat.

En kveld hadde hun tat frem kassen med Heggens bøker. Imellem dem var der et bind italienske digte – Fiori deila poesia italiana. Saan en utgave, som er beregnet paa turister – i bind av lærmosaik. Hun bladet i den for at se, om hun hadde glemt alt sit italiensk.

Boken faldt op av sig selv paa Lorenzo av Medicis karnevalsviser – der laa et sammenfoldet papir, beskrevet med Gunnars haand:

[330] «Kjære mor – nu kan jeg da fortælle dig, at jeg er lykkelig og vel ankommet til Italien og har det bra i alle maater, samt at –» resten av arket var overskrevet med gloser. Ved verberne var deklinationen skrevet op. Og der stod gloser i bokens marg – tæt, tet, langs det sørgmodig lystige karnevalsdigt –. «Hvor ungdommen er vakker – som flygter straks» –.

Selv de mest almindelige ord var skrevet op. Gunnar maatte ha prøvet at læse det, straks han var kommet til Italien – før han kunde noget av sproget. Hun saa efter paa titelbladet: G. Heggen, Firenze 1903 stod der. Det var før hun kjendte ham.

Hun bladet og læste her og der. Det var Leopardis hymne til Italien, som Gunnar var saa begeistret for. Hun læste den. Margen var svart av gloser og blækflekker.

Det var som en hilsen fra ham – inderligere end nogen av hans breve. Han ropte paa hende, ung og sund og fast og virkelysten. Han bad hende komme tilbake til livet – og arbeidet. Ja om hun kunde ta sig sammen og begynde at arbeide igjen. Hun maatte forsøke – vælge, om hun skulde leve – eller dø. – Hun vilde ditned igjen, hvor hun engang hadde følt sig fri og sterk – alene, bare med sit arbeide. Hun længtet efter det – og efter vennerne, de paalidelige kamerater, som ikke kom hinanden saa nær, at det gjorde vondt, men levet side om side med hver sit eget – og det som var deres alle – tillid til sine evner, glæde ved sit virke. Og hun vilde se igjen landet [331] dernede, fjeldlandet med de stolte og strenge linjer og de

solsvidde farver.

Et par dage efter reiste hun til Berlin. Hun gik i byen nogen dage – var paa gallerierne. Men hun følte sig træt og fremmed og vildfarende. Saa drog hun videre til München.

I Alte Pinakothek saa hun Rembrandts hellige familie. Hun tænkte slet ikke paa det som maleri – saa bare paa den unge bondekone, som sat endda med serken trukket bort fra det melkespændte bryst og saa paa barnet sit, som var sovnet ind. Kjærtegnende tok hun om den ene lille bare foten hans. En styg liten pøbelunge var det, men struttende sund – og han sov saa godt og var deilig og søt allikevel. Josef tittet paa ham over morens skulder. – Men det var ingen gammel Josef, og Maria var ingen jordfremmed himmelbrud –. Det var en kraftig middelaldrende haandverksmand og hans unge kone, og barnet var deres begges lyst og glæde –.

Om kvelden skrev hun til Gert Gram. Et langt brev, ømt og bedrøvet – men det var et farvel for bestandig.

Dagen efter løste hun billet direkte til Florens. I det første daggry sat hun ved kupévinduet efter en søvnløs nat paa toget. Vildbækkene sprutet hvitt nedover skoggrodde fjeldsider. Det lysnet mere og mere, og byerne hun kjørte forbi blev mere og mere italienske av karakter. Rustbrune og mosegyldne taksten, loggiar paa husene, grønne tremmejalousier mot rødgyule murvægger, barokke kirkefacader, stenbroers buerækker ut i elven – skilterne paa stationerne [332] hadde tekst baade paa tysk og italiensk. Vigner utenom byerne, graa borgruiner paa fjeldknauserne –.

Ala. Hun stod ved toldskranken og saa paa de morgengrætnete første- og andenklasses passagerer – følte sig saa meningsløs glad. Hun var i Italien igjen. Tolderen smilte til hende, fordi hun var blond, og hun smilte tilbake, fordi han tok hende for et eller andet herskaps kammerjomfru.

Fjeldkjæderne vek til siderne, lergraa med blaa skygger i kløfterne, jordsmonnet lyste rustrødt og solen flammet hvitt og hett.

Men Florens var bitterlig kold og graa i novemberdagene. Træt og forfrossen drev hun omkring i byen en fjorten dages tid – kold i sit hjerte mot al den skjønnhet hun saa og melankolsk og motløs, fordi den ikke varmet hende som før –.

En morgen reiste hun til Rom. Markerne laa hvite av rim nedover gjennom Toskana. Utpaa dagen lettet frosttaaken og solen skinnet. Og hun saa igjen det sted, hun aldrig hadde glemte: Trasimenersjøen laa blekblaa med fjeldene i dis omkring. Ut i vandet skjøt en odde med en liten stengraa bys taarne og tinder. En cypresallé førte ditut fra stationen. –

Men til Rom kom hun i hølende regn. Gunnar var paa perronen og tok imot hende. Og han klemte hendes hender, da han ønsket velkommen, og mens de skrumlet avgaarde i en drosche til det logis han hadde skaffet hende, i regnet, som plasket ned fra den graa himmel og op fra gatens brolægning, blev han modig ved at snakke og le –.

VIII.

[333] Heggen sat ved yttersiden av marmorbordet og tok omtrent ikke del i samtalen. Av og til skottet han over til Jenny, som sat klemt inde i hjørnet med whisky og selters foran sig. Hun snakket overstadig muntert med en ung svensk frue tvers over bordet og tok ikke spor notis av sine sidekamerater, dr. Broager og den lille danske malerinde, Loulou von Schulin, som begge forsøkte at tiltrække sig hendes oppmerksomhet. Heggen saa, hun hadde drukket formeget – igjen.

De var en liten flok skandinaver og et par tyske, som hadde truffet sammen paa en vinkneipe og nu utpaa natten var havnet her i den inderste krok av en skummel kafé. Og selskapet var helt igjennem noksaa paavirket av alkohol og svært uvillig til at etterkomme vertens opfordringer om at gaa – det var langt over hans lovlige lukketid, han fik tohundrede lires bøter – ja sikkert!

Gunnar Heggen var den eneste, som mere end gjerne skulde set, at symposiet fik en ende. – Han var den eneste ædru og i daarlig humør.

Dr. Broager anbragte hvert øieblik sin svarte mustasche paa Jennys haand. Naar hun trak den til sig, forsøkte han sig bare paa hendes nakne arm. Sin anden haand hadde han faat placert bak hende i sofaen, og de sat saa trangt der i kroken, at det var faafængt at forsøke at slippe fra ham. Forresten var ogsaa hendes motstand temmelig slap, og hun lo uforarget av hans nærgaaenhet.

«Uha!» sa Loulou von Schulin og trak skuldrene [334] i veiret. «At De dog kan taale det! Synes De da ikke, han er ækkel, Jenny?»

«Jo det var vel. Men De ser jo – han er akkurat som en spyflue – nytter ikke jage ham væk.

Isch, hold op da, doktor –»

«Uh,» sa hun som før. – «At De kan holde den mand ud!»

«Skidt! Jeg kan jo saapevaske mig, naar jeg kommer hjem –»

«Saa!» Loulou von Schulin la sig indover Jennys fang og strøk hendes arme. «Nu passer vi paa de stakkels kønne hænder. Se!» Hun løftet en av dem op til beskuelse for taffelrunden. «Hvor er den dog deilig, ikke?» Hun løste sit irgrønne automobilslør av hatten og svøpte arme og hænder ind «I fluenet – vil I bare se –» og rakte en lynsnar liten tunge ut mot Broager.

Jenny sat et øieblik med armene indtullet i det grønne slør. Saa viklet hun sig ut av det, trak jakke og hansker paa.

Broager sank hen i halvblund. Men frøken Schulin løftet sit glas:

«Skaal, hr. Heggen!»

Han lot som han ikke hørte. Først da hun sa det igjen, tok han sit glas «Pardon, – jeg saa ikke –», drak og saa bort igjen.

En og anden smilte. Eftersom Heggen og frøken Winge bodde dør i dør i øverste etage etsteds nede mellem Babuino og Corso, gik folk ut fra deres forhold som en selvfølge. Og med hensyn til frøken von Schulin saa hadde hun efter et forbigaaende legitimt egteskap med en norsk forfatter reist fra ^[335] ham og barnet ut i den vide verden, hvor hun hadde antat sit pikenavn og titel av frøken og malerinde samt dyrket venindeskaper, hvorom der gik særdeles skumle rygter.

– Verten kom tilbake til selskapet og parlamenterte indtrængende for at faa dem paa dør. De to opvartere slukket gasblussene længere ute i lokalet og stillet sig avventende op ved bordet. Der var altsaa ikke andet for end at betale og gaa –.

– Heggen var blandt de sidste, som kom ut. Borte paa torvet i maaneskinnet saa han frøken Schulin ta Jennys arm. Og de løp mot en ledig drosche, som de andre holdt paa at storme. Han sprang ditbort og hørte paa avstand Jenny rope: «dere vet, den der i Via Paneperna –» og hun hoppet ind i den overfyldte drosche – dumpet ned i fanget paa nogen.

Men der var damer, som vilde ut igjen, og damer, som vilde ind – der hoppet ustanselig folk ut av den ene vogn dør og ind av den anden. Kusken sat ubevægelig paa bukken og ventet, og øket sov med hodet duppende ned mot stenbroen.

Jenny var nede paa gaten igjen, men frøken Schulin rakte ut haanden – der var god plads.

«Det er synd paa hesten,» sa Heggen kort. Saa gav hun sig til at gaa efter – ved siden av ham, sidst i flokken av dem, som ikke hadde faat plads i droschen. Vognen rullet langsomt i spidsen.

«Du vil ikke si, du gidder være sammen med de menneskene længer – traske helt ut i Paneperna for den saks skyld?» sa Heggen.

«Aa vi finder vel altid en ledig drosche til underveis –»

^[336] «At du gidder – fulde som filler er de jo og – allesammen –» gjentok han.

Jenny lo slapt:

«Det er jeg ogsaa vist –»

Heggen svarte ikke. De var kommet op paa Piazza di Spagna. Hun stanset:

«Du vil altsaa ikke være med, Gunnar?»

«Hvis du endelig skal holde paa længer saa ellers ikke.»

«Du behøver da ikke for min skyld – du kan skjønne, jeg greier mig nok hjem –»

«Hvis du blir med, blir jeg ogsaa –. Du faar nemlig ikke lov til at dille rundt med bare de fulde menneskene.»

Hun lo, den samme slappe og likeglade latteren.

«Faen, saa blir du saa træt imorgen, at du ikke orker at sitte for mig heller –»

«Aa jeg skal nok klare at sitte –».

«Th! Tror ikke paa det. Og forresten saa kan ialfald ikke jeg arbeide no ordentlig, hvis vi skal rangle omkring slik hele natten –»

Jenny trak paa skuldrene. Men hun begyndte at gaa nedover i retning mot Babuino, motsat de andre.

To guardiar i sine slængkapper passerte dem. Ellers var der ikke et liv paa den øde plads. Springvandet rislet foran den spanske trappe, som laa hvit av maaneskin med anlæggenes eviggrønne busker svarte og sølvblinkende omkring.

Jenny sa pludselig haardt og haanlig:

«Jeg vet, det er godt ment, Gunnar. Det er pent av dig, at du forsøker at passe paa mig. Men det er ingen nytte til –.»

[337] Han gik litt og tidde.

«Nei ikke hvis du selv ikke vil –» sa han om en stund.

«Vil,» hærmet hun

«Ja, jeg sa vil.»

Jenny aandet kort og heftig, som hun vilde svare – men saa tok hun sig i det. Væmmelsen kom op i hende – halvfull var hun, det visste hun godt selv. Det manglet bare, at hun skulde gi sig til at skrike op – jamre, forklare, hyle og graate kanskje – full. Indfor Gunnar. – Hun bet munden igjen over ordene.

De kom til sin port. Heggen laaste op, tændte en voksfyrstik og begyndte at lyse dem op igjennem den endeløse, mørke stentrap.

Deres to smaa værelser laa alene i en halvetaage øverst ved trappens slut. Forbi dørene løp en liten gang, som endte i en marmortrap op til husets flate tak.

I sin dør rakte hun haanden ut mot ham:

«Godnat da, Gunnar – tak for iaften,» sa hun lavt.

«Selv tak. Sov godt –»

«I like maate.»

*

Han aapnet vinduet inde hos sig selv. Midt imot skinnen maanen paa en okkergul mur med lukkede vinduesskodder og svarte jernbalkoner. Pincio reiste sin høide bakom med hvastblinkende mørke lovmasser mot den maaneblaa himmel. Nedenunder laa der gamle mosegrodde tak – der hvor husets

kulsorte skygge holdt op, hang likblekt vasketøi til tørk paa en lavere terrasse.

[338] Gunnar laa lutet utover vindueskarmen – trist og ækkel tilmote. Gu faen om han var snerpet ellers – men se Jenny slik –. Uf –.

Og det var han selv, som hadde faat hende dradd med paa det der fra først av. For at kvikke hende op – hun hadde gaat og sturet som en syk fugl de første maanederne. Ja han hadde tenkt naturligvis, at de to ondskapsfuldt skulde moret sig med at se paa de andre – apekatterne. Han hadde jo aldrig anet, det skulde virke slik –.

– Han hørte, hun gik ut av sit værelse – op paa taket. Heggen stod et øieblik tvilraadig. Men saa fulgte han efter ditop.

*

Hun sat i den eneste stol deroppe, bak det lille lysthus av bølgeblik. Duerne kurret i søvne i slaget ovenpaa dets tak.

«Er du ikke gaat iseng da,» sa han lavt. «Du blir kald –.» Han hentet hendes sjal fra lysthuset og rakte hende. Satte sig op paa murkanten mellom blomsterpotterne.

En stund sat de tause og stirret ut over byen, hvis kirkecupler svam i maanedisen. De fjerne høidedrags linjer var helt utvasket.

Jenny røykte. Gunnar tændte ogsaa en cigarett.

«Jeg merker forresten, jeg taaler næsten ingenting mere – at drikke mener jeg. Det virker med en gang,» sa hun liksom undskyldende.

Han merket, hun var helt ædru igjen.

«Jeg synes, du skulde la det være en stund, Jenny. Og ikke røke – svært litet ialfald. Du har jo klaget over dit hjerte –.»

[339] Hun svarte ikke.

«Igrunden er du jo enig med mig angaaende de menneskene. Jeg skjønner ikke, at du gidder nedlate dig til at være sammen med dem – paa den maaten –»

«Undertiden,» sa hun sagte. «Saa trønger man – bedøvelse, rent ut sagt. Og hvad det angaar at nedlate sig –.» Han saa ned i hendes hvite ansigt. Det bare, blonde haar flimret i maanelyset. «Sommetider synes jeg ikke –. Skjønt nu i øieblikket for eksempel – skammer jeg mig. Nu er jeg altsaa ualmindelig ædru, ser du.» Hun lo litt. «Sommetider er jeg det ikke – selv om jeg ingenting har drukket. Det er da, jeg faar lyst til at være med paa det der –»

«Det er farlig, Jenny,» hvisket han. Og om en stund: «Jeg kan ikke si andet – jeg synes, det er ækkelt, saan som iaften. Jeg har set et og andet du – hvordan det gaar til –. Jeg vilde nødigg se dig plumpe nedover – ende som noget slikt som Loulou –.»

«Du kan være rolig, Gunnar. Det blir ikke slik jeg ender. – Igrunden saa orker jeg jo ikke det der. – Jeg skal nok sætte punktum før –.»

Han sat stille og saa paa hende.

«Jeg vet, hvad du mener,» sa han tilsidst sagte. «Men Jenny – der er andre, som har tænkt det samme. Men naar man har latt sig gli nedover en stund –. Saa gjør man ikke det, du kalder at sætte punktum –.»

Han gled ned av murkanten, kom bort og tok hendes haand:

[340] «Du Jenny – hold op med det der da – hvad?»

Hun reiste sig op og lo litt

«Foreløbig ialfald. Jeg er vist kureret for ranglelysten for en lang stund, tror jeg.»

De stod litt. Saa rystet hun hans haand:

«Godnat da gut. – Saa sitter jeg for dig imorgen,» sa hun i trappen.

«Ja tak.»

Heggen blev sittende litt endda og røke og smaafryste og tænke, før han gik ned til sig selv.

IX.

Hun sat for ham den næste dag efter lunsch og like til det begyndte at skumre. Naar hun hvilte, vekslet de nogen likegyldige ord, mens han blev ved at arbeide paa bakgrunden eller vasket pensleme.

«Saa!» Han la bort paletten og gav sig til at ordne i skrinet. «Nu kan du faa slippe for idag!»

Hun kom bort, og de stod litt sammen og saa paa billedet.

«Det sorte er ganske fint behandlet – synes du ikke, Jenny?»

«Jo. Jeg synes, det tegner svært bra.»

«Ja –» han saa paa uret: «det er næsten tid at gaa og spise, du – gaar vi sammen?»

«Gjerne det. Jeg skal bare ind og bytte paa mig spaserdragten – venter du saalænge?»

Litt efter, da han banket paa hendes dør, stod hun færdig og fæstet paa sig hatten foran speilet.

[341] Hvor vakker hun er, tænkte han, da hun snudde sig mot ham. Slank og lys i det stramme staaalgraa – hun virket saa dameagtig, fin og tilknappet, kjølig og stilfuld –. Og han vilde ikke tro, det han selv hadde tænkt –.

«Var det forresten ikke en avtale, at du skulde ut til frøken Schulin ieftermiddag og se sakerne hendes?»

«Jamen jeg gaar ikke.» Hun blev meget rød. «Ærlig talt saa har jeg ikke lyst til at dyrke det bekjendtskap – der er vel ikke større ved hendes ting heller –?»

«Nei det skal vorherre vite! – Jeg begriper bare ikke, du fandt dig i hendes tilnærmelser igaaraftes. Æsch, jeg vilde hellere spise en tallerken med levende metemark –»

Jenny lo litt. Saa sa hun alvorlig:

«Stakkars – hun er vel igrunden ulykkelig –»

«Aæh – ulykkelig. – Jeg traf hende i Paris i 1905. – Det værste er, hun er vist aldeles ikke pervers av naturen. – Bare dum – og forfængelig –. Nu skulde *det* være kryt –. Hadde det været moderne at være dydig, hadde hun sittet paa en forhøining nu og stoppet barnestrømper – kanskje puslet litt med at male roser med duggperler paa –. Og været den skikkeligste av alle Johanne Loviser i Dannevaag – og glad til –. Men da hun slap ditned fra de etatsrøtterne, hun er rundet av – saa skulde hun være med paa noterne – frigjort og malerinde – og syntes, hun maatte skaffe sig en elsker for sin selvagtelses skyld. – Og saa faar hun uheldigvis tak i en klods, som faar hende i omstændigheter – og er gammeldags og vil, de skal [342] være gift aldeles umoderne og forlanger, hun skal passe barnet og huset –.»

«Du kan jo ikke vite – det kan nu ogsaa tildels være Paulsens skyld at hun løp fra ham –.»

«Javel var det hans skyld. – Han var gammeldags som sagt og hadde smak for huslig lykke – og gav

hende vel forlitet av elskov og ingenting av pryl –»

Jenny smilte trist:

«Jaja Gunnar. Du vil nu ha det til det, at livet er saa forbandet let oversigtlig –.»

Heggen satte sig skrævs over en stol med armene rundt dens ryg.

«Det er saa litet av sikkert, vi har at holde os til angaaende livet du, at det er noksaa oversigtlig. – Man faar gjøre op sit bestik og sine domme efter det. – Og greie op med alt det usikre, saa godt man kan, eftersom det dukker op paa tapetet –.»

Jenny satte sig i sofaen og hvilte hodet i hænderne:

«Jeg har ikke længer fornemmelsen av, at der er noget i livet, som jeg har tilstrækkelig oversigt over – saa jeg kan bruke det til grundlag for mine domme – eller gjøre op noget bestik paa det,» sa hun rolig.

«Det tror jeg ikke, du mener.»

Hun smilte bare.

«Ikke altid,» sa Gunnar.

«Det er vel ikke nogen, som mener det samme altid –»

«Jo altid naar man er ædru. Som du sa inat, man ^[343] er sommetider ikke ædru, selv om man ingenting har drukket –.»

«Nu – naar jeg engang imellem føler mig ædru –.» Hun brøt av og tidde.

«Du vet det samme som jeg vet. Du har visst det altid. I det store og hele tat gaar det et menneske, som det selv har villet. Man er sin egen skjæbnes herre – som regel. En gang imellem er man det ikke – paa grund av omstændigheter, man ikke raar med. – Men det er en kolossal overdrivelse at si, det hænder ofte –.»

«Gud skal vite, det er ikke gaat mig som jeg vilde, Gunnar –. Og jeg hadde villet i mange aar – og levet efter min vilje –.»

De tidde begge stille en stund.

«En dag,» sa hun langsomt, «saa forandret jeg kurs et litet øieblik. Jeg syntes, det faldt saa strengt og hardt at leve det liv, som jeg syntes, var det værdigste – saa ensomt, ser du. Saa bøiet jeg til siden et øieblik – vilde være ung og leke litt. Og dermed kom jeg ut i en strømning, som drev mig – jeg endte borte i ting, som jeg aldrig et sekund hadde trodd det mulig, jeg skulde komme i nærheten av –.»

Heggen satt litt.

«Der er et vers,» sa han sagte. «Rosetti – han er nemlig meget bedre digter end maler da –

Was *that* the landmark? What, – the foolish well
Whose wave, low down, I did not stoop to drink
But sat and flung the pebbles from its brink
In sport to send its imaged skies pell-mell,
[344] (And mine own image, had I noted well!) –
Was that my point of turning? – I had thought
The stations of my course should raise unsought,
As altarstone or ensigned citadel.

But lo! The path is missed, I must go back,
And thirst to drink when next I reach the spring
Which once I stained, which since may have grown black.
Yet though no light be left nor bird now sing
As here I turn, I'll thank God, hastening,
That the same goal is still on the same track.

Jenny svarte ikke.

«That the same goal is still on the same track,» gjentog Gunnar.

«Tror du,» spurte Jenny, «at det er saa let at finde tilbake til det maalet –»

«Nei. Men maa man ikke?» sa han næsten barnslig.

«Hvadfor et maal hadde jeg forresten,» sa hun pludselig heftig. «Jeg vilde leve, saa jeg aldrig behøvet at skamme mig, hverken som menneske eller som kunstner. Aldrig gjøre en ting, som jeg selv tvilte paa var rigtig. Retskaffen vilde jeg være og fast og god og aldrig ha et andet menneskes smerte paa min samvittighet –. Og hvad var saa hele den forbrydelse, som var begynnelsen – det som alt det andet kom av –. At jeg længtes efter kjærlighet, uten der var en bestemt mand, jeg længtes efter? Var det saa rart? At jeg saa gjerne vilde tro, da Helge kom, at han var den, jeg hadde længtes efter? Saa jeg tilslut trodde det virkelig? Det var jo begynnelsen, som det andet fulgte av –. Gunnar – jeg *har* trodd det – at jeg skulde kunnet gjøre dem lykkelige – og bare vondt gjorde jeg –.»

[345] Hun hadde reist sig og drev op og ned paa gulvet:

«Tror du den kilden, du snakker om – tror du den nogengang blir ren og klar igjen for en som vet, hun selv har grumset den op? Tror du, jeg har lettere for at resignere nu? – Jeg længtes efter det, som alle piker længtes efter. – Og jeg længes nu – efter det samme. Bare at jeg vet, nu har jeg en fortid bak mig som gjør, at jeg kan ikke ta mot den eneste lykke, jeg bryr mig om – for den skulde være frisk og sund og ren – og det er jeg ikke noget av nu mere –. Jeg skal bli ved at slæpe paa længsler, som jeg vet er umulige – mit liv skal det altsaa bety – det som jeg har oplevet disse sidste aarene –.»

«Jenny,» Gunnar reiste sig ogsaa. «Jeg sier allikevel, det kommer an paa dig selv – for det *maa* være slik. Om du vil, at disse minderne skal ødelægge dig. Eller om du vil ta dem som en lærepenge – saa grusomt haardt det høres –. At det maal, du hadde før dengang, mener jeg, var det rigtige – for dig.»

«Kan du da ikke skjønne, det er umulig, gut. Det er sunket ned i mig som en syre – det æter op det som var mit væsen engang – jeg føler selv, at jeg smuldrer op indvendig. – Aa. – Og jeg vil ikke, jeg vil ikke –. Og jeg faar lyst til – jeg vet ikke –. Faa alle tankerne til at holde op. Dø –. Eller leve – noget vanvittig, avskyelig, – gaa tilbunds i en elendighet, som er endda dypere end denne –. La mig traakke ned i sølen saa grundig, at jeg vet, efter dette er slutten –. Eller –» hun ^[346] talte lavt og vildt, som i kvalte skrik – «hive mig under et jernbanetog – vite i de sidste sekunder, at nu – nu straks – er hele min krop, nerver og hjerte og hjerne – alt sammen – maset til en eneste skjælvende, blodig klump –.»

«Jenny!» Han skrek i. Han var blit hvit i ansigtet. Og han hvisket besværlig: «Jeg orker ikke at høre *dig* snakke slik.»

«Jeg er hysterisk,» sa hun beroligende. Men hun gik allikevel bort til kroken, hvor hendes lærreder stod, og hun næsten hev dem bortover langs væggen med billederne frem:

«Man kan da ikke gaa omkring og leve for at gjøre noget slikt –. Kline oljefarver paa lærred – du ser jo, det blir ikke andet nu – døde malingsklatter. Du store gud, du har da set, hvor jeg arbeidet de første maanederne – som en slave – jeg *kan* jo ikke male engang lenger –.»

Heggen saa paa billederne. Det var allikevel, som han kjendte fast grund under foten igjen.

«Du maa gjerne si din oprigtige mening om det – svineriet der,» sa hun utfordrende.

«Ja det er ikke rare greierne – det skal jeg gjerne indrømme.» Han stod med henderne i bukselommerne og saa paa. «Men *det*, det er da noget som kan hænde enhver av os – perioder, da vi ikke kan. For den saks skyld – du burde vite, synes jeg, at det maa være noget forbigaaende – for dig. Jeg tror ikke paa, at man kan tape sit talent, om man har været aldrig saa ulykkelig ellers –.

Du har jo forresten været borte fra dit arbeide aldrig saa længe –. Man maa jo da først arbeide ^[347] sig op igjen, faa tilbake herredømmet over virkemidlerne, kan du vel vite. – Bare modelstudiet da jente – det er vel tre aar snart siden du har tegnet en akt. – Man gjør ikke slikt ustraffet, det vet jeg da fra mig selv –.»

Han gik bort til hylden og rotet mellem Jennys gamle skissebøker:

«Bare tænk paa, hvordan du arbeidet dig op i Paris – jeg skal faa lov at vise dig –.»

«Nei nei – ikke den,» sa Jenny fort og rakte haanden ut efter boken.

Heggen blev staaende med den sammenklappet og saa forbauset paa hende. Saa vendte hun ansigtet bort:

«Ja du kan forresten gjerne se –. Jeg forsøkte bare at tegne gutten en dag –.»

Heggen bladet langsomt. Jenny hadde sat sig i sofaen som før. Han saa en stund paa de smaa blyanttegninger av det sovende spædbarn. Saa la han varsomt boken fra sig.

«Det var nok synd, du skulde miste den lille gutten din –,» sa han sagte.

«Ja –.

– Hadde han levet, saa hadde jo alt det andet været likegyldig, forstaar du. – Du snakker om vilje – men ens vilje kan ikke holde liv – i ens barn – og da saa –.

Og jeg orker ikke forsøke at bli til noget mere, Gunnar, for jeg syntes, det var det eneste jeg dudde til – og brød mig om – være min lille guts mor. Ja ham kunde jeg elske. Kanske jeg er egoist i bund og grund, for hvergang jeg forsøkte at elske [348] de andre, saa var mit eget jeg som en mur imellem os. – Men gutten var min, han –. Hadde jeg hat ham, da kunde jeg arbeidet – aa hvor jeg skulde arbeidet –.

Jeg la planer. – Jeg tænkte paa det nu i høst, jeg reiste nedover – jeg hadde jo bestemt at bo i Bayern med ham isommer. Jeg var ræd, sjøluften deroppe skulde være for skarp for ham –. Han skulde ligget i vognen sin og sovet under epletrærne – og jeg skulde arbeidet. Forstaar du, jeg vet ikke et sted i verden, hvor jeg kan reise hen, som jeg ikke har drømt om at komme med gutten. Der findes ikke det i verden, som jeg vet av godt eller vakkert, som jeg ikke har tænkt, mens jeg hadde ham, at han skulde lære og han skulde se. Jeg eier ikke en ting, som ikke var hans og – det røde plædet mit brukte jeg at tulle ham ind i –. Den sorte kjolen, du maler mig i, fik jeg sydd i Warnemünde, da jeg var kommet op – jeg tok den faconen for at det skulde være letvint med at lægge ham til –. Der er flekker indi foret av melk –.

Jeg kan ikke arbeide, for jeg er besat av ham. Jeg længes efter ham slik, at jeg er liksom lammet. – Om natten tuller jeg hodeputen min sammen og tar den i armen og sutrer paa lillegut. – Jeg kalder paa ham og snakker til ham, naar jeg er alene –. Jeg vilde malt ham, saa jeg kunde hat billeder av ham fra alle aldre –. Nu hadde han straks været et aar tænk – hat tænder og kunnet krabbe – reist sig op kanske og gaat litt. Hver maaned, hver dag saa tænker jeg, nu hadde han været saa og saa gammel – undres, hvordan han hadde set ut. – [349] Alle kjærringerne, som gaar med en bambino paa armen – alle ungerne, jeg ser paa gaten, saa tenker jeg, hvordan min hadde set ut, naar han var saa stor –.»

Hun tidde litt. Heggen sat stille, fremoverlutet.

«Jeg tænkte ikke det var slik, Jenny,» sa han sagte og hæst. «Jeg forstod nok, det var vondt. Men jeg tænkte jo – paa en maate – det var bedst – slik. Hadde jeg skjønt, hvordan det var, saa hadde jeg jo reist op til dig –.»

Hun svarte ikke – blev ved med sit:

«Og saa døde han – saa bitte, bitte liten stakkar. Det er jo bare egoisme av mig, at jeg ikke under ham det – at dø, inden han var begyndt at skjønne den aller mindste smule. Han kunde bare titte efter lyset – og skrike naar han trængte byttes paa eller var sulten. Og han jafset likegodt efter kindet mit som efter brystet –. Han kjendte mig ikke endda – ikke ordentlig ialfald. Der var vel begyndt at vaagne nogen smaa glimt av bevissthet inde i det vesle hodet hans – men tænk paa det, at han aldrig har visst, at jeg var hans mor –.

Ikkeno navn har han hat, stakkars, andet end mors lillegut. Ikkeno minde har jeg om ham uten saanne rent legemlige –,» hun løftet hænderne, som hun tok barnet ind til sig. Saa faldt de dødt og tomt ned paa bordet.

«Den første fornemmelsen, da jeg rørte ved ham, kjendte hans hud mot min. Den var saa myk, litt

fugtig – som noget indvendig –, luften hadde jo neppe rørt ved den endda, skjønner du. Det er saan, at jeg tror, man vil synes et nyfødt barn er ^[350]ækkelt at komme nær, naar det ikke er ens eget kjød og blod –. Og øinene hans – de hadde ikke ordentlig farve endda – de var mørke – jeg tror, de hadde blit graablaa forresten. De er saa rare, saanne smaabarns øine – mystiske, hadde jeg nær sagt. – Og det vesle hodet hans – naar han laa og fik bryst hos mig og klemte næsetippen sin flat og det banket oppe i den der fontanellen, og det tynde, dunete haaret – han hadde noksaa meget haar, da han blev født – mørkt –. Jeg syntes, han var deilig jeg.

Aa hele den vesle skrotten hans. Jeg tænker jo aldrig paa andet. Jeg kan kjende den i hænderne mine. Siderne var saa runde – han var tykkest paa midten, ser du –. Og enden hans var saa komisk klemt sammen, litt spids – jeg syntes naturligvis det var yndig det ogsaa. Aaja, hvor jeg syntes han var søt, den lille ungen min –.

Og saa døde han. – Jeg hadde glædet mig saa til alt det, som skulde komme, saa jeg syntes næsten ikke, jeg hadde faat lagt merke nok til alt som var, den tiden jeg hadde ham – eller kysset ham nok, eller set nok paa ham – endda jeg gjorde jo ikke andet de ukerne –.

Og saa var der bare savnet igjen – du kan ikke forstaa, hvordan det kjendtes. Det var som hele min krop verket av savn efter ham. – Jeg fik betændelse i brystet, og smerten og feberen kjendtes som bare savnet, der slog ut. – Jeg savnet ham i armene og mellem hænderne og mot kindet –. Et par ganger i de sidste ukerne lukket han haanden om fingeren min, naar jeg stak den ned til ham. – ^[351]Engang hadde han faat fat av sig selv paa noget av haaret mit, som var glidd ut –. De søte, søte smaa hænderne hans –.»

Hun la sig fremover bordet – hulket lavt og voldsomt, saa hun skalv.

Gunnar hadde reist sig – stod litt, tvilraadig, med graat i strupen. Saa gik han pludselig bort til hende, og fort og forlegent, kysset han hende heftig ovenpaa issen.

Hun blev liggende en stund og graate. Men tilslut reiste hun sig op, gik bort til servanten og gav sig til at bade ansigtet.

«Aa gud ja, hvor jeg længes efter ham,» sa hun indimellem, forgraatt.

«Aa Jenny –.» Han fandt ikke andet at si: «Aa Jenny.

– Jeg visste jo ikke, at du hadde det saan, kan du vite –.»

Hun kom tilbake – la et øieblik sine hænder paa hans skuldre:

«Jaja Gunnar. Du skal ikke regne saa meget paa det, jeg sa før. – Engang imellem saa vet jeg næsten ikke av mig –. Men du kan skjønne – bare for guttens skyld, om ikke andet – saan likefrem hengi mig til utskeielser gjør jeg nu vel ikke heller –.

Igrunden vil jeg naturligvis selv forsøke at gjøre det bedste ut av livet – vet du vel. Prøve at arbeide igjen – selv om det ikke blir rart nu i begyndelsen. – Man har da altid den trøst, at man lever ikke lenger, end man selv vil –.» Hun satte paa sig hatten igjen og lette frem et slør:

[352] «Saa gaar vi og spiser – du maa jo være blit sulten, saa sent som det er –.»

Gunnar Heggen blev blodrød over hele sit unge ansigt. Nu hun sa det, kjendte han sig pludselig skrubsulten. Og han skammet sig, fordi han kunde føle noget slikt nu –. Han tørket taarerne av sine vaate, hete kinder og tok sin hat paa bordet –.

X.

Uten at det var avtalt, gikk de forbi den restaurant, hvor de pleiet spise og hvor der alltid var mange skandinaver. De blev ved at gaa utover i skumringen, mot Tiberen og over broen, ind i de gamle Borgo-kvarterer. I en krok like ved Peterspladsen laa en liten restauration, hvor de hadde spist undertiden, naar de kom fra Vatikanet. Dit gikk de.

De spiste uten at snakke sammen. Jenny tændte en cigaret, da hun var færdig. Og hun nippet til sin rødvin og gned de duftende mandarinskaller mellem fingrene.

Heggen sat og røkte og stirret ut for sig. De var omtrent alene i lokalet.

«Har du lyst at se det brev, som jeg fik fra Cesca her om dagen,» sa Jenny pludselig.

«Tak. Jeg saa der laa brev til dig fra hende ja. Det var fra Stockholm?»

«Ja. De er der nu – kommer til at bli der i vinter.» Jenny tok brevet op av sin haandvæske og rakte ham.

[353] Kjære søte Jenny min!

Du maa ikke være lei paa mig, for jeg ikke har takket endda for dit sidste brev. Jeg har tænkt jeg skulde gjøre det hver dag, men det er ikke blit noget av. Jeg er saa glad for du er i Rom igjen og at du maler og at du har Gunnar til at være sammen med.

Vi er altsaa reist tilbake til Stockholm nu og bor paa det gamle stedet. Det var umulig at bli boende paa torpet vort, da det blev rigtig koldt, for der trak saa og vi kunde egentlig bare faa det varmt paa kjøkkenet. Men bare vi engang kunde faa raad til at kjøpe den lille stuen – men det blir for dyrt, for vi maatte stelle saa meget paa den og gjøre om laaven til atelier for Lennart og sætte op ovner og en masse, men vi har leiet den til næste sommer, og det er jeg glad for, for det er det sted jeg er gladest i i verden. Du kan ikke tænke dig noget saa skjønt som västkusten, der er saa rart og armt og veirbitt med de graa kullerne og det stormherjede krattet i kløfterne og kaprifolierankerne og de fattige smaa stuerne og havet og den vidunderlige himmelen. Og de billederne jeg har gjort derfra sier de er gode, og Lennart og jeg har hat det saa deilig der, nu er vi venner alltid, og naar han synes jeg er rar nu, saa bare kysser han mig og sier jeg er en liten sjøjungfru og saant pent og med tiden saa gror jeg nok helt fast hos ham –.

Men nu er vi altsaa i byen igjen og reisen til Paris blir intet av dennegang og det samme kan det være. Jeg synes næsten, det er hjerteløst at skrive [354] om det til dig, Jenny, for du er saa meget bedre end jeg, og det var saa fortvilet og grusomt, at du skulde miste den lille gutten din – og jeg synes ikke, jeg har fortjent, at jeg skal bli saa lykkelig og faa opfylt det jeg har ønsket mest altid, men jeg skal altsaa ha en liten. Der er bare fem maaneder til og – jeg kunde næsten ikke tro det selv først, men nu er det sikkert nok. Jeg forsøkte i det længste at skjule det for Lennart – jeg skammet mig saa for de to

gangene, jeg har narret ham med det, og jeg var saa ræd, jeg tok feil, saa jeg negtet først, da han begyndte at ane det, men saa maatte jeg jo gaa til bekjendelse, men jeg begriper liksom ikke endda, at jeg virkelig skal faa en liten gosse. Lennart sier forresten, han vil helst ha en liten Cesca til, men det er bare for at ha trøstet mig paa forhaand, hvis det skulde bli slik, for jeg er viss paa, i grunden vil han helst ha en søn, men du vet, blir det pike, saa blir vi vel like glad i hende og desuten, har vi først en, kan vi jo nok faa flere.

Nu er jeg saa glad, at jeg synes, det kan næsten være det samme hvor vi er; ialfald længes ikke jeg til Paris; tænk fru Lundquist spurte, om jeg ikke var ærgerlig over at denne ungen kom og veltet pariseraturen vor, kan du forstaa slikt et menneske, og hun har verdens to deiligste gutter –. Men de gaar for lut og koldt vand aldeles, naar de ikke er borte hos os, og Lennart sier, hun forærte os dem gjerne, og hadde jeg raad, saa tok jeg dem. Saa hadde lillen straks to søte store brødre at leke med, naar han kom; det skal bli moro at vise dem lilla [355] kusin – de sier tant til mig, og det er saan morsom skik, synes jeg.

Men nu maa jeg slutte. Vet du hvad jeg ogsaa er glad for – under disse omstændigheter kan da Lennart umulig bli svartsjuk vel? Forresten tror jeg ikke, han blir det mere, for nu vet han godt, det er bare ham jeg har været glad i i grunden.

Synes du, det er stygt at jeg skriver saa meget til dig om dette og at jeg er saa lykkelig? Men jeg vet jo, at du under mig saa godt.

Hils alle kjendte, du træffer dernede og Gunnar først og sidst mange ganger. Du kan godt fortælle ham dette, hvis du vil. Og saa maa du leve saa vel. Til sommeren kommer du og besøker os!

Tusen kjærlige hilsener fra din hengivne og trofaste lille veninde
Cesca.

PS. Nu vet jeg det: Blir det pike, skal hun død og pine hette Jenny. Hvad saa Lennart sier. Jeg skulde forresten hilse fra ham.

Gunnar rakte brevet tilbake til Jenny, som gjemte det igjen.

«Jeg er glad,» sa hun sagte. «Jeg er glad for hvert menneske, jeg vet er glad. Det er tilbake av mig selv – om intet andet.»

*

I stedet for at gaa tilbake mot byen, drev de opover Peterspladsen, mot kirken.

I maaneskinnet faldt skyggerne kulsvarte utover torvet. Hvitt lys og natsvart mulm lekte spøkelsesagtig inde i den ene av de buede søilegange. Den anden laa helt i mørke; bare statuerækken paa dens tak flimret med lys om konturerne. Og kirkens [356] facade laa i skygge, men oppe paa kuplen glimtet det til som vand her og der.

De to fontæner drev sine hvite straalere funklende og skummende op mot den maaneblaa himmel. Hvirvlende dreves vandet i høiden, plasket ned mot porfyrskaalerne, sildret og dryppet tilbake i

kummerne.

Gunnar og Jenny gik langsomt opover mot kirken, i skyggen langs søilegangen.

«Jenny,» sa han pludselig. Hans stemme var ganske rolig og hverdagslig. «Vil du gifte dig med mig?»

«Nei,» sa hun likesaa rolig og lo litt.

«Det er mit alvor.»

«Jamen du kan da begripe, at det vil jeg ikke.»

«Ja hvorfor det igrunnen?» De gik videre opover mot kirken. «Saavidt jeg kan forstaa, saa synes du for tiden selv, at dit liv ikke er noget videre værd. Undertiden tænker du paa at dræpe dig, forstaar jeg. Men naar du er saa opgit – hvorfor kan du da ikke likesaa godt gifte dig med mig? Du kan da forsøke det, vet jeg!»

Jenny rystet paa hodet:

«Ja tak, Gunnar – men dette synes jeg er at drive venskabet lovlig vidt.» Hun blev alvorlig med ett: «For det første bør du da kunne tænke dig, at det tar jeg ikke imot. For det andet – kunde du faa mig til at ta mot dig som en redningsplanke, saa var jeg ikke værd, at du skulde umake dig med at række mig en lillefinger.»

«Det er ikke venskab, Jenny.» Han nølet et øieblik. «Det er det, at jeg er blit – glad i dig. ^[357] Det er ikke for at hjælpe dig – ja, jeg vil nok ogsaa gjerne hjælpe dig. Men det er, fordi jeg forstaar nu – hvis det gik galt med dig – jeg vet ikke, hvad jeg skulde gjøre. Jeg orker ikke at tænke paa det –. Der er ikke den ting i verden jeg ikke skulde gjøre for at hjælpe dig – fordi jeg er saa glad i dig, skjønner du.»

«Aanei, Gunnar –.» Hun stanset og saa skræmt paa ham.

«Ja, naturligvis vet jeg, du er ikke forelsket i mig. Men derfor maatte du da godt kunne gifte dig med mig – likegodt det som noget andet – naar du allikevel er træt av det hele, og synes, du har opgit dig selv.» Og hans stemme blev het og bevæget, og han brast ut: «For du maatte komme til at bli glad i mig, jeg vet det saa sikkert – saa glad som jeg er i dig!»

«Du vet jo, jeg er glad i dig,» sa hun alvorlig. «Men det er ikke nogen følelse, du kunde nøie dig med i længden. – En hel og sterk følelse har jeg altsaa ikke evnen til –.»

«Vist har du det. Det har alle mennesker. Jeg var jo saa sikker paa, jeg kom aldrig til at opleve andet end – disse smaahistorierne. Jeg trodde igrunnen ikke paa, at der var andet –.» Han sænket stemmen. «Du er jo den første, som jeg elsker.»

Hun stod stum og stille.

«Det ordet, Jenny, har jeg aldrig sagt nogen før –. Jeg hadde en slags sky – ærbødighet – for det. Jeg har aldrig før elsket en kvinde.

Det var noget andet, jeg var forelsket i bestandig – et eller andet ved dem. – Cescas mundviker, [358] naar hun smilte – det ubevisste raffinerede ved hende –. Et eller andet, som satte min fantasi i bevægelse, som fik mig til at digte eventyr om dem – eventyr, som jeg vilde opleve –. En dame var jeg forelsket i, fordi hun havde saan vidunderlig dyprød silkekjole paa, første gang jeg saa hende – ganske svart i folderne som de mørkeste roser – jeg tænkte mig hende altid i den. Og dig den gangen i Viterbo –. Du var saa fin og stille og tilbageholden, liksom med hansker helt ut til fingertupperne baade indvendig og utenpaa – og et glimt i øiet, naar vi andre lo, som du vilde gjerne leke med, men kunde ikke og turde ikke –. Da var jeg forelsket i den tanken at se dig løssluppen og leende –.

Men aldrig før har jeg elsket – et andet, levende menneske.»

Han saa bort fra hende et øieblik – stirret mot springvandets søile, som funklet i maanelyset. Og han kjendte den nye følelse stige og finkle slik i sig selv – og hans sind var fuldt av nye ord, som sprang i ekstase over hans læber:

«Forstaar du, Jenny – jeg elsker dig saan, at jeg synes alt andet er likegyldig. Jeg sørger ikke over, at du ikke elsker mig – for jeg vet, du vil komme til det en dag – jeg føler jo, at min kjærlighet er netop slik, at den vil faa det til at ske –. Jeg har tid til at vente, for det er vidunderlig at elske dig slik –.

Da du sa det om at la dig traakke ned – kaste dig under lokomotivet – da var der noget, som hændte med mig. Jeg visste ikke selv, hvad det var, jeg visste bare, jeg orket ikke høre dig si slik [359] – jeg visste, jeg kunde ikke la det ske – det var, som det gjaldt mit eget liv –. Og du snakket om barnet – det gjorde saa vanvittig ondt – at du hadde lidt saan, og jeg kunde ikke hjelpe og – ja, jeg visste det ikke da, men det var vist det og, at jeg vilde, du skulde holde av mig –. Og jeg forstod det alt, Jenny, den grænseløse kjærlighet og det forfærdelige savn – for slik holder jeg jo netop av dig. Og saa mens vi gik utover her – mens vi sat derborte paa trattoriet – jeg forstod det hele –. Hvor grænseløst kjær og dyrebar du er for mig.

Nu synes jeg jo, det har været saan bestandig, forstaar du. Alt, jeg husker om dig, hører med i det – at jeg holder av dig. Nu skjønner jeg, hvorfor jeg har været saa nedtrykt, siden du kom hit. Jeg saa, du hadde det vondt – det var det, baade at du var saa stille og trist den første tiden, og disse anfaldene av vildskap siden –. Jeg husker den dagen paa landeveien ved Warnemünde; jeg ser dig, da du stod der og graat – det ogsaa hører med i, at jeg elsker dig –.

De andre mændene, du har kjendt, Jenny, – guttens far ogsaa – aa, jeg vet, hvordan det har været. Du har snakket og snakket med dem om alt, du har tænkt, og det er bare blit til snak om tanker, selv naar du prøvet at faa dem til at skjønne, hvordan du følte – for de kunde ikke forstaa, hvordan du var. – Men jeg vet det. – Det, du sa den dagen i Warnemünde, og det, du sa idag – du vet, at det kunde du bare si til mig – det er ting, som bare jeg kan forstaa – er det ikke sandt.»

[360] Hun bøiet overrasket – samtykkende – hodet. Det *var* sandt.

«Jeg vet, at jeg er den eneste, som forstaar dig tilbunds, og jeg vet akkurat, hvordan du er. Aa. Og saan elsker jeg dig. Om du var fuld av pletter og blodige saar i dit sind, jeg kan bare elske dig og kysse det bort altsammen, til du blir ren og sund igjen. Jeg vil dig jo ikke andet med min kjærlighet, Jenny, end at du skal bli, som du vilde være og maa være for at kjende dig lykkelig. Hvad galt du kunde finde paa – jeg vilde

tro, du var syk, det var noget fremmed, som hadde trængt sig ind i dit væsen –. Om du bedrog mig – om jeg fandt dig fuld i en rendesten – du er min egen elskede Jenny allikevel –. Hører du?

Kan du ikke bare bli min – gi dig over bare til mig, lægge dig ind i armene mine og la mig gjøre dig til min –. Du skal bli sund og lykkelig igjen – jeg vet ikke riktig nu, hvordan jeg skal gjøre det, men jeg vet, jeg finder paa det av min kjærlighet –. Saa du skal vaakne litt gladere hver morgen, og hver dag blir litt lysere og litt varmere for dig end igaar og din sorg litt mindre tung. – Kan vi ikke reise op til Viterbo, du – eller et andet sted hen –? Aa, la mig faa dig – jeg skal passe dig som et litet sykt barn. Og naar du er blit frisk igjen, saa er du kommet til at elske mig, og du vet, at vi to kan slet ikke leve uten hinanden –.

Hører du, Jenny – du er syk – du kan ikke greie dig selv –. Bare luk øinene dine og gi mig hænderne, saa tar jeg og elsker dig frisk – aa, jeg vet, jeg kan –.»

[361] Jenny vendte sit hvite ansigt imot ham. Hun hadde lænet sig op mot en søile – stod der og smilte sykt i maaneskinnet:

«Hvordan skulde jeg kunne gjøre denne store ondskap og synde imot gud –.»

«Mener du, fordi du ikke elsker mig? Jamen jeg sier dig jo, det gjør ikke noget. For jeg vet, at min kjærlighet er slik beskaffen, at du kommer til det, bare du har levet gjemt inde i den en tid –.»

Han tok om hende – kysset hele hendes ansigt, badet det med kys. Hun stod viljeløs. Men hun hvisket allikevel om en stund:

«Ikke gjør det, Gunnar – er du snil –.»

Han slap hende tøvende:

«Hvorfor maa jeg ikke gjøre det?»

«Fordi det er dig. – Hadde det været en anden – som var mig likegyldig – vet jeg ikke, om jeg gad gjøre motstand –.»

Gunnar tok hendes haand, og de gik frem og tilbake i maaneskinnet.

«Jeg forstaar dig. – Da du hadde faat den lille gutten din, syntes du, der blev mening i dit liv igjen – efter alt det meningsløse. For du elsket ham, og han trængte til dig. Og da han døde, saa blev du likegyldig med dig selv, for du synes, du er overflødig.»

Jenny nikket:

«Jeg vet nogen mennesker, som jeg er glad i – saan at det vilde gjøre mig vondt, om jeg visste, de var bedrøvet, og glad, naar det gik dem godt. Men jeg kan hverken gjøre dem større sorg eller glæde. Det har været saan altid. Og det var det, [362] som hemmelig gjorde mig saa ulykkelig og længselsfuld før – at her gik jeg, og det var ikke noget menneskes lykke, at jeg var til. Det var det, jeg vilde være, Gunnar – lykken for et andet menneske. Jeg har aldrig trodd paa anden lykke. Du snakket om arbeidet, men jeg trodde aldrig paa, at det var nok, for det er saa egoistisk –. Den dypeste glæde av det er jo ens egen, mens man

gjør det – og den kan man ikke dele med nogen. Men der er jo ingen glæde, som er lykke, uten man kan dele den med andre –. Uten det man kan føle nogen enkelte øieblikke, mens man er ung. Det har jeg nok kjendt – naar jeg syntes, jeg var blit litt mere slik, som jeg vilde. Men det er jo bare de abnorme, som samler paa nogenslags rigdom for andet end at bruke den. En kvinde ialfald – jeg synes, en kvindes liv er meningsløst, naar hun ikke er nogens glæde. – Men jeg har aldrig været det, bare til sorg for nogen – den lille fattige glæden, jeg gav, kunde næsten hvilkensomhelst anden git, for de elsket mig jo bare, fordi de saa noget andet i mig, end det jeg var –.

Og efter lillegut var død, kom jeg til at synes, det var godt, der var ingen, som stod mig saa nær, at jeg kunde gjøre dem en rigtig alvorlig sorg. Der var ingen, jeg var umistelig for –.

Og nu sier du mig dette. Du har kanskje altid været den, jeg nødigst vilde ha viklet ind i mit forvirrede liv –. Paa en maate har jeg altid holdt mest av dig – blandt alle, jeg har kjendt. Jeg syntes, det var godt vi var venner, saan som vi var –. Saa ikke kjærlighet og alt slikt farlig og urolig ^[363] kunde komme imellem os. Jeg syntes, du var for god til andet –. Aa, herregud, hvor jeg vilde ønske, det ikke var blit forandret –.»

«Nu har jeg ingen følelse av, at det nogen gang har været anderledes,» sa han sagte. «Jeg elsker dig. Og jeg tror, du trønger mig. Jeg er saa sikker paa, at jeg kan faa dig til at bli lykkelig igjen. Og bare du det blir, saa har du gjort mig lykkelig.»

Jenny rystet paa hodet:

«Hadde der bare været det mindste igjen av min tro paa mig selv. – Hadde jeg ikke følt mig saa uoprettelig færdig – saa kanskje. – Men, Gunnar – naar du snakker om, at du elsker mig – saa vet jeg, at det du holder av hos mig, er dødt og ødelagt. – Og saa er det jo bare det samme igjen – du er forelsket i noget du drømmer dig til hos mig – kanskje noget, jeg har været eller kunde blit –. Men allikevel – en dag kommer du til at se mig, som jeg er nu – og saa blir du bare ulykkelig du og –.»

«Hvordan det saa gaar, saa vil jeg aldrig komme til at se det som en ulykke, at jeg elsker dig. Jeg vet meget bedre end du selv, at slik du nu har det, trænges der bare et puf, og du stuper – uti noget aldeles vanvittig. Men jeg elsker dig – for jeg kan se hele den veien, som har ført dig dit, og om du stupte, saa fulgte jeg bare efter dig og forsøkte at bære dig tilbake paa armene mine og elske dig allikevel –.»

*

Da de stod oppe i gangen foran sine værelser om natten, tok han hendes hender:

^[364] «Jenny – vilde du ikke hellere, jeg skulde sove hos dig inat – end ligge alene? Vilde du ikke synes allikevel, det var godt at sovne ind i armen til en, som holdt av dig over alt i verden – vaakne slik imorgen?»

Hun saa op – smilte besynderlig i det gule skjær av voksstabelen:

«Kanske inat. Men jeg tror ikke imorgen.»

«Aa, Jenny –.» Han virret heftig med hodet. «Det kan godt være, jeg gaar ind til dig inat. – Jeg synes, jeg har lov – det vilde ikke være no galt av mig. – Jeg vet, det var bedst for dig, naar du var min.

Blir du sint – blir du bedrøvet – hvis jeg kommer?»

«Jeg tror, jeg vilde bli bedrøvet – bakefter. For din skyld. – Aanei, ikke gjør det, Gunnar. Jeg vil ikke bli din – naar jeg vet selv, jeg kunde likesaa godt bli nogen andens –.»

Han lo litt – kaadt og smertelig paa en gang:

«Da burde jeg –. Var du først min, saa blev du ikke nogen andens – saa godt kjender jeg dig, Jenny min. – Men naar du ber – jeg kan jo gjerne vente –.

– Men laas døren din da,» sa han med den samme latteren.

XI.

Hele dagen igjennem hadde det været surt veir med kolde, blekgraa skyer høit oppe under himmelen. Nu mot kveld kom der nogen tynde, messinggule striper over horisonten i vest.

[365] Jenny hadde gaat op paa Monte Celio om eftermiddagen for at tegne. Men det var ikke blit til noget – hun hadde bare sittet og hængt paa den store fritrappe utenfor San Gregorio og set ned i lunden, hvor de store trær begyndte at knoppes vaarlig under den blekgraa himmel, og tusenfryden skinnet tæt utover grønsværet.

Hun gik indover igjen gjennem alleen, som løper under Palatins sydskrænt. Ruinmasserne steg iveiret, falmet graa, opover mot klostrets palmer paa toppen. Nedover skraaningen hang de eviggrønne busker næsten svarte, pudret med kalkstøv.

Utenfor Konstantinsbuen paa pladsen med de øde ruiner av Colosseum og Palatin og Forum omkring, lusket nogen forfrosne prospektkortsælgere. Der var faa turister ute idag. Etpar smaa skindtørre damer pranglet paa umulig italiensk med en omvandrende mosaikkrammer.

En liten gut, kanskje tre aar, haket sig fast i Jennys kaape og rakte en tust stedmorsblomster op mot hende. Han var utsøkt svartøiet og langhaaret og pyntet ut i nationaldragt med spids filthat, fløilsjakke og sandaler utenpaa de hvite uldsokker. Han kunde ikke snakke ordentlig rent endda, mens han bad om en soldo.

Jenny gav ham mynten, og moren hans seilet øieblikkelig op paa siden og tok den takkende i forvaring. Hun hadde forsøkt at gi sin dragt et litet nationalt sving hun og – snørt et rødt fløilskorset utenpaa sin skitne, rutede bluse og brettet en serviet i firkant ovenpaa haaret. I armene bar hun et spædbarn.

[366] Det var tre uker gammelt, svarte moren, da Jenny spurte. Ja stakkars, den var syk.

Barnet var ikke større end Jennys gut hadde været ved fødselen. Huden var rød og saar og skjællet – det pustet pipende, som om luftveierne var fulde av slim, og øinene kiket glansløse ut under betændte halvlukte laag.

Ja hun gik med det hver dag til polikliniken, sa moren. Men de sa, det kom til at dø. Det var nok bedst for det stakkars ogsaa –. Konen saa træt og trist ut – styg var hun og tandløs.

Jenny følte graaten komme op i strupen. Stakkars liten unge. – Ja for den var det bedst at dø. Stakkars lille kryp. Hun strøk kjærtegnende over det lille hæslike ansigt.

Hun hadde git konen nogen flere penger og hun vilde like til at gaa. I det samme kom der en herre forbi. Han hilste – stanset et øieblik – men gik videre, da Jenny ikke hilste igjen. Det var Helge Gram.

Hun hadde ikke sanset at hilse. Hun huket sig ned foran den lille gutten med blomsterne og tok hans hender, drog barnet nærmere til sig og snakket med ham, mens hun forsøkte at faa bugt med den vanvittige skjælving, som løp gjennem hendes krop.

En gang snudde hun hodet og saa til den kant, han var gaat. Borte i trappen, som fører fra pladsen rundt Colosseum og op paa gaten, stod han og saa hitover.

Og sittende paa huk blev hun ved at snakke med konen og barnet. Da hun igjen saa op, var [367] han gaat, – men hun ventet til længe efter hans graa hat og frak var forsvundet.

Saa næsten løp hun hjemover – gjennom bakgater og smug, ræd for hvert hjørne hun bøiet om, at han skulde staa paa lur.

Helt oppe paa baksiden av Pincio havnet hun, og der spiste hun aften paa et trattori, hvor hun ikke hadde været før.

Da hun hadde sittet litt og drukket etpar slurker av vinen, blev hun roligere.

Om hun nu traf Helge og han snakket til hende – saa var det pinlig naturligvis. Selvfølgelig vilde hun helst undgaa det. Men om det faldt saan, saa var det jo ikke noget at være saa meningsløst ræd for. – De to var jo færdige med hinanden. Det som var skedd, efter de skiltes, det hadde ikke han noget med at kræve hende til regnskap for. Om han gjorde det – han hadde ingen ret. Hvad han saa visste – hvad han saa kunde si – hun visste jo selv, hvad hun hadde gjort. Sig selv hadde hun maattet staa til regnskap – og hvad var alt andet imot det.

Behøvet hun at være ræd noget menneske hun –. Der kunde ingen gjøre hende noget værre end det, hun hadde gjort sig selv.

Men det hadde været en vond dag, det var det. En av de dage, da hun ikke følte sig ædru. Nu var det bedre –.

Men ikke før var hun kommet ut paa gaten igjen, før den taakede, fortvilede rædsel var over hende paany. Og den pisket hende, saa hun gik [368] stormende fort, uten at vite av det, og hun knyttet sine hænder og talte halvhøit med sig selv.

Engang rev hun hanskerne av, fordi hun var brændende het. Og hun husket først nu, at hun hadde set, der blev en vaat flek paa den ene, da hun klappet det syke barn. Hun slængte hanskerne fra sig i væmmelse –.

Da hun kom hjem, stod hun litt i gangen. Saa banket hun paa Gunnars dør–. Men han var ikke inde. Hun saa efter oppe paa taket, – der var ingen.

Hun gik ind til sig selv og tændte lampen. Med armene korset over brystet sat hun og stirret ind i flammen – reiste sig og drev hvileløs paa gulvet og satte sig igjen som før –.

Opspilt lyttet hun efter hver lyd fra trappegangen. Aa bare Gunnar kom. – Aa bare ikke den anden kom –. Men han visste jo ikke, hvor hun bodde. Men han kunde træffe nogen og spørge –. Aa Gunnar, Gunnar kom!

– Da vilde hun gaa like ind til ham, kaste sig i hans arme og be ham ta hende –.

For fra det øieblik, hun hadde møtt Helge Grams gulbrune øine, hadde hele den fortid, som var begyndt under de øines blik – reist sig mot hende. Det var over hende igjen altsammen – væmmelsen, tvilen paa egne evner til at føle og til at ville og til at vælge – tvilen, om hun for alvor ikke vilde det, hun sa til sig selv hun vilde ikke. – Og hun saa paa sig selv, som hun hadde set dengang – forløiet, fordrømt, slap – mens hun gik og lot for sig selv, som hun fordret at føle rent og sterkt ^[369] og helt, mens hun sa, hun vilde være ærlig, arbeidsom, modig, offervillig, disiplinert – saa lot hun sig tumle av stemninger og drifter, som hun ikke gad kjæmpe imot, endda hun visste, hun burde – løi kjærlighet for at snike sig til en plass mellem menneskene, som hun aldrig hadde kunnet vinde, saalænge hun var ærlig –.

Skape sig om hadde hun villet for at slippe ind mellem mennesker, hvor hun hadde visst alltid, hun maatte være en fremmed, fordi hun var av en anden art. Men hun hadde ikke orket at være alene, indespærret i sin egen natur. Hun hadde gjort vold paa sin natur. Og motbydelig, unaturlig var hendes forhold blit til de mennesker, som var hende væsensfremmede inderst inde. Sønnen og faren –. Og nu efterpaa – hendes eget inderste væsen var blit ødelagt av det – hvert fast holdepunkt, hun hadde hat i sig selv, det svigtet – smuldret hen. Hun opløstes indenfra –.

Hvis Helge kom – hvis hun møtte ham – saa visste hun, fortvilelsen, leden ved hendes eget liv, vilde overvælde hende. Hun visste ikke, hvad der vilde ske – bare – maatte hun staa ansigt til ansigt med det der igjen, saa orket hun ikke mere –.

Aa Gunnar. Om hun elsket ham eller ikke hadde hun sletikke tænkt paa i disse uker, han hadde tigget om at faa hende – som hun var. Og svoret paa at han kunde hjelpe hende over – bygge op igjen alt, som var ødelagt i hende –.

Sommetider hadde hun bare ønsket, han vilde ta hende med magt. Saa hun slap at vælge. For det var det samme hvad han sa – valgte hun at ^[370] bli hans, da sa hendes sidste stolthet hende, at hun hadde ansvaret. Da *maatte* hun bli det hun hadde været – det han trodde hun var og det han trodde hun kunde bli. Enten hun orket eller ikke orket – hun maatte arbeide sig op av alt det, hun nu laa sølet ned i – begrave under et helt nyt liv alt som hadde været, siden hun gav Helge Gram det kys, hvormed hun forraadte al sin tro og hele sit liv indtil den vaardag paa kampanjen.

Om hun vilde bli Gunnars –. Var det saa, at hun elsket ham – naar han var alt det, hun hadde villet bli. Naar hele hans væsen kaldte paa alt det i hende, som hun engang hadde valgt at dyrke og pleie – hver hendes evne, som hun hadde fundet værddt at styrke –.

Elskoven, som hun hadde søkt paa vildstier, dit hendes syke længten og hete uro hadde drevet hende – var den da bare det selvfølgelige at lukke øinene og gi sig ham ivold, som var den eneste, man stolte paa – den, som alle ens instinkter nævnte som samvittighet og rette dommer –.

Men hun hadde ikke kunnet gjøre det – alle disse ukerne hadde hun ikke kunnet gjøre det. Hun hadde bare syntes, hun maatte først komme litt ut av dette uføret, hun laa i, ved egen kraft. Hun maatte bare føle, det var hendes egen vilje fra gamle dage, som hadde tat igjen styret i hendes splittede sind. Bare saa hun fik igjen et gran respekt og tillid til sig selv –.

Skulde hun leve videre – saa var Gunnar jo i sig selv alt, som var livet for hende. – Aa etpar gloser, som

han hadde rablet paa et stykke papir – [371] en bok, der bar bud til hende fra noget i hans væsen – det var jo det, som hadde vakt den sidste flimrende længsel mot livet, dengang hun slæpte sig som et lemlæstet dyr efter barnets død –.

Kom han nu – saa fik han ta hende. Bære hende over det første stykket. Siden skulde hun nok forsøke at gaa selv –.

Og for hendes sjæl, som smuldret op, der hun sat og ventet, blev det til det:

Kom han, saa skulde hun leve. Kom den anden, saa maatte hun dø.

Og da hun hørte trin i trappen, og det var ikke Gunnar, og da det banket paa hendes dør, bøiet hun hodet og gik skjælvende hen og lukket op for Helge Gram. For hende stod det bare, som hun lukket op for den skjæbne, hun selv hadde manet over sig.

*

Hun stod og saa paa ham, mens han gik frem i lyset og la hatten paa en stol. Hun hilste ikke paa ham nu heller.

«Jeg visste, du var i byen,» sa han. «Jeg kom hit iforgaars. Fra Paris. Jeg saa din adresse i foreningen – jeg hadde tænkt at gaa op til dig en dag. Saa møtte jeg dig paa gaten ieftermiddags. Jeg kjendte det graa skindtøiet dit langt borte fra.» Han snakket fort – liksom stakaandet. «Vil du ikke si godaften til mig, Jenny – er du lei for jeg er kommet op til dig?»

«Godaften Helge,» sa hun og tok mot den haand, han rakte hende. «Værsgod, vil du ikke sitte ned?»

[372] Hun satte sig selv i sofaen. Hun hørte sin egen stemme – ganske rolig og liketil lød den. Men i hjernen hadde hun den samme besynderlige, delirerende rædselsfornemmelse.

«Jeg hadde lyst at hilse paa dig,» sa Helge og satte sig i stolen ved siden av.

«Det var pent av dig,» svarte Jenny.

De tidde stille litt.

«Du bor i Bergen nu,» sa hun saa. «Jeg saa, du hadde tat doktorgraden – gratulerer!»

«Tak.»

Saa blev der en pause igjen.

«Ja du har jo bodd i utlandet nok saa længe nu –. Sommetider har jeg tænkt paa at skrive til dig – men det blev aldrig. – Heggen bor her i huset han og, ser jeg –.»

«Ja. Jeg skrev og bad ham leie for mig – et atelier – men de er saa dyre og vanskelige at faa fat paa her i byen. Men dette værelset har jo ganske godt lys –.»

«Jeg ser, du har endel billeder staaende ja –.»

Han reiste sig, gikk bortover gulvet et slag, men kom straks tilbake og satte sig som før. Jenny sænket hodet – hun kjendte, han stirret vedholdende paa hende.

Saa snakket han igjen – de forsøkte at tale sammen, han spurte til Fransiska Ahlin og andre fælles bekjendte. Men samtalen døde bort straks og han blev sittende taus igjen og se paa hende som før.

«Vet du, at mine forældre er blit skilt,» spurte han pludselig.

Hun nikket.

[373] «Ja.» Han lo litt. «De holdt jo sammen for vor skyld i det længste. Gikk der og gnuret og gnusslet mot hinanden som to møllestener, til alt vort var malt til pulver imellem dem. Nu var der vel ikke mere, som kunde males istykker – saa stanset møllen –.

Aaja. Jeg husker, mens jeg var gut. Naar de snakket sammen – de slo ikke netop. Men det var noget i stemmerne deres –. Mor skjældte forresten og brukte mund – graat tilslut –. Far var bare rolig, stilfærdig – men der var en klang i røsten, et hat saa koldt og haardt, saa det skar –. Jeg laa inde paa soveværelset og pintes av en tvangsforestilling, faar jeg vel kalde det. For en svir det skulde være at ta en strikkepinde og stikke tvers gjennom hodet, ind av det ene øret og ut av det andet –. De stemmerne gjorde rent fysisk vondt inde i trommehinderne – med en smerte, som likesom forplantet sig indefter i hele hodet, forstaar du –.

Ja det var altsaa begyndelsen. Nu har de to gjort sin pligt som forældre. Saa er det slut –.»

Han nikket fremfor sig etpar ganger.

«Det er saa hæslig. Hatet mener jeg – alt blir saa hæslig, som kommer i nærheten av det. Jeg var og besøkte min søster sidste sommer. Vi sympatiserte jo aldrig – men. Det var avskyelig at se hende sammen med manden. – Sommetider kom han bort og kysset hende – tok pipen ut av den tykke, vaate munden sin og kysset konen. Saa en pave paa prækestolen og fraadser hjemme –. Sofie blev ganske hvit sommetider, naar han rørte hende –.

[374] Og du og jeg. Jeg syntes, det var saa selvfølgelig bakefter, at det maatte gaa istykker, alt det fine, myke lysegrønne mellem os – fryse bort i den luften der. Da jeg var reist fra dig dengangen, angret jeg. Jeg gikk og vilde skrive – men vet du, hvorfor jeg gjorde det ikke? Jo jeg fikk et brev fra far – han fortalte, han hadde været oppe hos dig. Det var en formaning da forstaar du, at jeg burde forsøke at gjenopta forbindelsen med dig –. Saa skrev jeg ikke – jeg hadde en overtroisk rædsel for at følge et raad fra den kanten –.

Saa har jeg gaat og længtet og drømt om dig hele tiden bare, Jenny. Tumlet omigjen og omigjen med alle minderne. – Vet du, hvad som var det første sted, jeg opsøkte her i Rom – igaar? Jeg var ute paa Montagnola. Jeg fandt igjen navnene vore i kaktusbladet –.»

Jenny sat blek med sammenknugede hænder.

«Du ser akkurat ut som før. Og du har levet tre aar, som jeg ingenting vet om,» sa Helge sagte. «Nu jeg er sammen med dig igjen, kan jeg ikke fatte det. Det er akkurat som var det ikke sandt, alt det som ligger

mellem vi skiltes her i Rom –.

Og saa er du kanske en andens nu –.»

Jenny svarte ikke.

«Er du – forlovet,» spurte han sagte.

«Nei.»

«Jenny –» Helge bøiet hodet, saa hun ikke kunde se hans ansigt. «Vet du – alle disse aarene – jeg har tænkt – drømt om – at faa dig tilbage. Jeg har gaat og utmalt mig, at vi to møttes igjen – og vi kom til at forstaa hinanden. – Du sa jo, jeg [375] var den første, du hadde været glad i Jenny – er det umulig?»

«Ja,» sa hun.

«Heggen?»

Først svarte hun ikke.

«Jeg har altid været skinsyk paa Heggen,» sa Helge sagte. «Jeg var ræd, det var ham som var den rette –. Da jeg saa, han bodde sammen med dig.

– Nu er dere altsaa – glad i – hinanden?»

Jenny tidde endda.

«Er du glad i ham,» spurte Helge igjen.

«Ja. Men jeg vil ikke gifte mig med ham.»

«Paa den maaten,» sa han haardt.

«Nei.» Hun smilte flygtig. Og træt og opgit sænket hun hodet. «Jeg orker ikke noget forhold til nogen – nu mere. Jeg orker ingenting. Jeg vilde ønske, du vilde gaa, Helge.»

Men han blev sittende.

«Jeg kan ikke forstaa, alt skal være forbi. Jeg trodde det aldrig, og nu jeg ser dig –.

Jeg har tænkt og tænkt det var jo min egen skyld – jeg var saa forsagt – visste aldrig hvad som var det rette. Det kunde været anderledes –. Jeg har tænkt paa den sidste aftenen, jeg var sammen med dig i Rom. Jeg syntes altid, dette øiebliket maatte komme tilbake. For jeg gik dengangen, for jeg trodde, det var rigtig saa –. Da kan jeg vel ikke ha mistet dig for det –.

Dengangen –» han saa ned – «jeg hadde aldrig rørt en kvinde dengang. – Jeg var blit skræmt av det jeg saa hjemme. – Drømme og fantasier – [376] det blev et helvede sommetider – men altid var rædselen sterkest –.

Aa. Nu er jeg niogtyve aar du. Og ikke noget vakkert og lykkelig har jeg oplevet – uten den lille vaaren med dig. Kan du ikke forstaa, jeg har aldrig kunnet slippe tanken om dig –.

Skjønner du ikke, hvor jeg elsker dig – den eneste lykken, jeg har visst av? Jeg kan ikke slippe dig – nu kan jeg ikke –.»

Hun hadde reist sig, skjælvende, og han reiste sig han ogsaa. Hun veg uvilkaarlig nogen skridt tilbake.

«Helge, – der har været en anden –.»

Han stod stille og saa paa hende:

«Saa – har der været en anden du –. Det kunde været mig – og saa blev det en anden. – Jamen jeg vil ha dig – jeg bryr mig ikke om det – nu vil jeg ha dig, for du har lovet mig det engang –.»

Da hun forskræmt forsøkte at gli forbi ham, tok han hende voldsomt ind til sig.

Det var likesom det tok nogen øieblikke, før hun blev sig bevisst i hjernen, at han kysset hendes mund. Hun trodde, hun gjorde motstand, men hun laa næsten passiv i hans arme.

Hun vilde si, han maatte ikke. Hun vilde si, hvem som var den anden. Men hun kunde ikke, for hun vilde sagt, at hun hadde hat et barn. Men i det samme hun tænkte paa gutten, følte hun, at hun orket ikke nævne ham – indi dette. Sit barn maatte hun holde utenfor den undergang, som hun nu visste kom –. Og at det var slik, det kjendtes som et litet kjærtegn fra den døde lille, og det varmet ^[377] hende og gjorde hende godt – saa hendes legeme blev mykt og eftergivende et øieblik i hans arme.

«Du er min – det er min du er, Jenny – ja ja ja,» hvisket Helge ned over hende.

Hun saa op i hans ansigt et øieblik. Og saa slet hun sig fra ham og løp mot døren. Hun kaldte høit paa Gunnar i det samme.

Han var efter hende og tok hende igjen:

«Han faar dig ikke – du er min, er du –.»

Siden brøtes de uten ord der ved døren. For Jenny stod det, som om altsammen kom an paa, om hun kunde faa den op og komme ind paa Gunnars værelse. Og eftersom hun kjendte Helges legeme mot sit, hetere, sterkere end hendes eget, og han holdt hende fast med armer og knær, saa var det, som det skulde saa være, at hun maatte gi sig over. Og tilsidst kastet hun sig godvillig ind til ham.

*

I graalysningen, mens han gik og klædde paa sig, kom han bort til hendes seng hvert øieblik og kysset hende:

«Vidunderlige du! Hvor du er vidunderlig deilig, Jenny –.

Nu er du min. Nu blir det godt igjen altsammen – ikkesandt. Aa jeg elsker dig –.

Du er træt? Nu skal du sove – nu gaar jeg. Jeg kommer op til dig i formiddag –. Sov godt, søte elskede Jenny min. Er du saa træt?»

«Ja svært træt Helge.» Hun laa med halvaapne øine og saa mot det bleke morgenlys, som Helge hadde sluppet ind av skodderne.

[378] Saa kysset han hende. Han hadde faat paa sig ytterfrakken og stod med hatten i haanden. Endda la han sig paa knæ foran sengen og skjøv armen ind under hendes skuldre:

«Tak for inat, Jenny –. Kan du huske at det sa jeg den første morgenen i Rom – derute paa Aventin. – Husker du det?»

Jenny nikket nede i puterne.

«Sov godt da. Faa et kys til – saa, godnat da, – deilige Jenny min!»

Borte i døren stanset han:

«Det er sandt du – porten – er der nogen nøkkel? Eller er det disse sedvanlige gammeldags med klinke paa innsiden?»

«Ja det er av de almindelige,» sa hun, «– indenfra lukker du op uten videre –.»

*

Hun blev liggende med lukkede øine. Men hun *saa* sit eget legeme, slik det laa under teppet, hvitt, vakkert nakent – en ting, hun alt hadde slængt fra sig, som hun hadde kastet den flekkede hansken om eftermiddagen. Det var ikke hendes mere.

Saa gav det et sæt i hende – hun hørte Heggen komme i trappen – langsomt – aapne sin dør: Han gik frem og tilbake derinde en stund – saa ut igjen, op trappen til taket. Nu hørte hun hans hastige skridt frem og tilbake over sit hode.

Hun var viss paa, at han visste. Men det gjorde allikevel ikke større indtryk paa hendes trøtte hjerne. Hun følte ikke smerte lenger. Det forekom hende, at alting maatte synes ham likesaa selvfølgelig og uundgaelig, som det stod for hende selv.

[379] Det hun skulde gjøre hadde hun ingen følelse av beslutning ved. Det maatte ske, som det andet var skedd – som en uundgaelig følge av, at hun hadde lukket op døren for Helge igaarftes.

Jenny stak en fot frem under teppet – laa og saa paa den som paa en fremmed ting, der ikke var hendes –. Den var pen. Hun krummet den, saa vristen spændtes. Pen var den, hvit og blaaaret, med fint rødt ved hælen og tærne.

Hun var saa træt. Det var godt at være træt saan. Liksom hun hadde hat smerter, og de var gaat over. Mens han var hos hende, hadde hun bare hat følelsen av, at hun blev knuget ned i mørke, sank og sank – og det var vellyst at forgaa slik – viljerøvet la sig synke fra livet – ned paa bunden, hvor det var stille. Hun visste dunkelt, at hun hadde gjengjælt hans kjærtegn, knuget sig til ham. – Nu var hun træt, og det, hun

hadde igjen at gjøre, gjorde hun mekanisk.

Hun stod op og klædde paa sig. Da hun hadde tat paa sig strømper, underliv og skjørt, stak hun føtterne i etpar bronsesko, som hun gikk med hjemme. Hun vasket sig og satte op det utslagne haar foran speilet – uten at vite, at hun saa sit eget ansigt i det.

Saa gikk hun bort til det lille bord, hvor hun hadde sine malersaker. Hun lette i kassen med sit raderværktøi. Det spidse trekantede skavjern hadde hun kommet til at tænke paa om natten. Før hadde hun sommetider halvt i lek med sig selv sat det mot pulsaaren.

Jenny tok det op, saa paa det – prøvet det med ^[380]fingeren. Saa la hun det tilbake og tok en foldekniv. Hun hadde kjøpt den i Paris – den hadde korketrækker, hermetikaapner og mange blade. Et var kort, spidst og bredt – det aapnet hun.

Saa gikk hun tilbake og satte sig paa sengen. Hun la hodeputen over kanten av natbordet – støttet den venstre haand paa den og skar igjennem pulsaaren.

Blodet kom i et sprøit, som ramte en liten akvarel, hun hadde sat op paa væggen over sengen. Da hun saa det, flyttet hun haanden. Hun la sig ned – skjøv uvilkaarlig med føtterne sine sko av sig og la sig helt op i sengen. Og da hun saa, hvor blodet sprøitet, stak hun den saarede haand under teppet.

Hun hadde ingen tanke og ingen angst – bare følte det, som hun gav sig hen i det uavvendelige. – Selve smerten i snittet var ikke vond – skarp og klar og likesom samlet paa det ene sted.

– Men om en stund seg der en ukjent, besynderlig fornemmelse over hende – en angst, der vokste og vokste. Ikke angst *for* noget – selve følelsen var bare en rædselsfuld angst omkring hjertet – som hun blev kvalt. Hun aapnet øinene – men der drev sorte flaker forbi synet. Og hun kunde ikke puste – værelset faldt indover hende paa alle kanter –. Hun tumlet ned av sengen, ravet mot døren, op trappen til taket i blinde, til hun faldt sammen paa dens øverste trin –.

*

Helge hadde møtt Gunnar Heggen like i det han kom ut av porten. De hadde set paa hinanden ^[381] – mens de begge tok til hatten. Saa var de gaat forbi hinanden – uten ord.

Men det møtet hadde gjort Helge ædru. Og etterpaa nattens rus slog hans stemning pludselig om. Og det som han hadde oplevet, syntes ham pludselig utrolig, ubegripelig. Og uhyggelig.

Dette møtet med hende, som han hadde drømt om alle de aar. Hun, som han hadde drømt om. Hun hadde næsten ikke snakket – sittet stum og kald. Og saa pludselig kastet sig i hans arme. Vild og gal, men uten et ord. Nu husket han pludselig, hun hadde ingenting sagt – ingenting, til alle hans kjærlighetsord inat.

En fremmed, uhyggelig –. Hans Jenny. – Han visste medett, hun hadde aldrig været det.

Helge gikk og gikk i de morgenstille gater. Op og ned i Corsoen.

Han prøvet at huske hende. Skille minderne fra drømmene. Huske hende fra den tid, de var forlovet. Men han fik ikke tak i hende – visste med en gang, at han hadde aldrig hat det. Altid hadde der været noget bak, som han ikke kunde se, men han hadde følt, det var der.

Ingenting visste han om hende. – Heggen kunde være hos hende nu – han visste ikke –. Der hadde været en anden, hadde hun sagt selv – hvem anden – hvilke andre – hvadfor andet, som han ikke kjendte, men hadde følt altid –.

Og nu efter dette – han kunde ikke slippe hende nu heller – han visste det. Nu mindre end nogensinde før –. Og han kjendte hende ikke. Hvem var hun, som hadde ham i sin magt – [382] hvis hadde han været i tre aar med hver eneste tanke –.»

Og det var rædsel, og det var raseri, som drev ham, mens han jaget tilbage til hendes port. Den stod oppe. Han løp opfor trapperne – hun skulde svare ham – hun skulde ikke slippe, før hun hadde sagt ham alting –.

*

Hendes dør var aapen. Han saa ind – den tomme seng og de blodige laken og blodet bortover gulvet. Og han vendte sig og saa, at hun laa sammenkrøket øverst paa trappen og at der var blod paa de hvite marmortrin.

Helge skrek og sprang til – løftet hende op, holdt hende i sine arme. – Han følte hendes bryster slappe mot sin haand og en sidste lunken rest av livsvarme, som hadde gjemt sig der bak korsettets rand. Men arme og hænder faldt kolde ned. Og han forstod, gyselig og legemlig, at denne krop, som han for nogen faa timer siden hadde holdt i sine arme, het og skjælvende av liv, den var et lik nu og snart skulde hun være aadsel –.

Han sank ned i knæ med hende og skrek vildt –.

Heggen rev op døren til terrassen. Hans ansigt var hvitt og herjet. Saa saa han Jenny –.

Han grep Helge og slængte ham tilside – bøiet sig ned paa knæ ved hende.

«Hun laa her – da jeg kom tilbake, laa hun her –.»

«Spring efter lægen – fort –.» Gunnar hadde revet op hendes linned – følt indpaa – tok omkring [383] hendes hode – løftet armene og saa saaret. Nu slet han det lyseblaa silkebaand ut av hendes underliv og bandt haardt over haandleddet.

«Ja ja hvor bor –»

Gunnar skrek pludselig til i raseri. Saa sa han halvhøit:

«Jeg skal gaa. Bær hende ind da –» men han tok hende selv i armene og gik mot hendes dør. Da han saa den blodige seng, fortrak han pludselig ansigtet. Saa snudde han og støtte op døren til sit rum. Han la hende ned paa sin egen urørte seng. Og han sprang ut.

Helge hadde gaat ved siden av ham, med munden halvaapen som i et stivnet skrik. Men han hadde stanset i Gunnars dør. Da han blev alene med hende, sneg han sig bort og rørte med fingerspidserne ved hendes haand. Saa faldt han sammen paa gulvet, med hodet mot sengekanten og graat skrikende, krampagtig av rædsel.

XII.

Gunnar gikk utover den smale, græsgrodde vei mellom de høie, lyskalkede havemure. Paa den ene side laa kasernen, der maatte være en terrasse indenfor – høit over hans hode stod nogen soldater, som lo og smaasnakket. Paa hjørnet vippet en dusk gule blomster, som vokste i en revne i murkanten. Men paa den anden side av veien raket de vældige gamle pinjer ved Cestiuspyramiden og den tætte cypresskog inde paa kirkegaardens nye del op mot den blaa og sølvskyede himmel.

[384] Utenfor gitterporten sat en halvstor jentunge i græsset og heklet. Hun lukket op for ham og knikset til tak for skillingen, han gav hende.

Luften var vaarlig fugtig, blank og bløt. Herinde paa kirkegården i den tætte, grønne skygge blev den drivhusagtig vaat og varm. Og pinseliljerne i rabatten langs gangen duftet hett og lummert.

De gamle cypresser stod tet som en lund omkring gravene, som mørke av vincaens og violernes dunkle, krypende grønt laa i terrasser op mot den efeuklædte gamle bymur. De dødes minstener lyste – smaa marmortempler og hvite englestater og tunge store sarkofager. Mosen grønsket paa dem og skinnnet paa cypressernes stammer. Der sat en og anden hvit og rød blomst igjen i kameliatrærnes mørkblanke kroner, men de fleste laa brune og visne paa den sorte, fugtige muld, der emmet raat og klamt op mot ham. Han kom til at tænke paa noget, han hadde læst – japanerne likte ikke kameliaen, for dens blomster faldt av hele og friske som avhugne hoder –.

Jenny Winge var blit begravet længst borte paa kirkegården, nær ved kapellet. Det var i ytterkanten av en lysegrøn og tusenfrydspættet græsbakke, hvor der bare var nogen faa grave endda. Cypresser var blit plantet i kanten av plænen, men de var bittesmaa endda, lignet leketøy med de spidse, svartgrønne kroner paa ranke, tvundne, brune stammer, som mindet om søiler i et klostres korsgang.

Hendes grav laa litt for sig selv ute i engen. Men græsset var blit lagt ned rundt den, da den blev kastet, saa der var muld omkring. Den var [385] lysegraa, for solen skinnnet her, og den mørke cypreslund stod som en mur bakom.

Gunnar holdt henderne for sit ansigt og bøiet sig ned paa knæ, til han laa med hodet nedpaa de visne blomsterkranse.

Han kjendte vaarens træthet i alle lemmer, og blodet randt sykt av sorg og savn ved hvert av hans hjertes tunge slag. Jenny – Jenny – Jenny – hendes lyse navn hørte han i hvert av vaarens fuglefløit, og hun var død –.

Hun laa dernede i mørket. En lok av hendes lyse haar hadde han klippet av, og han bar den inde i lommeboken. Han kunde ta den op og la den funkle i solen – og de smaa fattige gnister var alt, hvad solen nu kunde naa og tende av hele hendes svære, skinnende haar.

Hun var død og borte. Der var nogen billeder igjen efter hende, og der hadde staat et litet stykke om hende i aviserne. Og der var en mor og nogen søstre, som sørget over sin Jenny – den virkelige hadde de aldrig kjendt og de visste ingenting om hendes liv og hendes død. Der var de andre – de stirret fortvilet

efter den Jenny, de hadde kjendt – de visste noget, men de forstod ingenting –.

Det var bare hans Jenny, hun som laa her.

*

Helge Gram var kommet til ham. Han hadde spurt, og han hadde fortalt, og han hadde jamret og tigget:

«Jeg forstaar jo ingenting. Vet du det – forklar mig det, Heggen. *Du* vet det. Kan du ikke si mig det, du vet!»

[386] Han hadde ikke svart.

«Der var en anden. Hun sa det selv. Hvem var det? Var det dig?»

«Nei.»

«Vet du, hvem det var –»

«Ja, men jeg vil ikke si det. Det nytter ikke, du spør, Gram.»

«Jamen jeg blir gal, hører du Heggen – jeg blir gal av det, hvis du ikke kan forklare mig –.»

«Du har ingen ret til at kjende Jennys hemmeligheter.»

«Men hvorfor gjorde hun det da? For min skyld – for hans skyld – for din skyld?»

«Nei. Hun gjorde det for sin egen skyld.»

Saa hadde han bedt Gram gaa. Nu var han reist. De hadde ikke set hinanden siden.

Det var oppe i Borghesehaven, at Gram hadde kommet bort til ham. Etpar dage efter begravelsen. Han hadde sittet der i solskinnet. Han var saa træt. Det var han, som hadde maattet ordne med det altsammen og gi de nødvendige forklaringer til alle kanter – i anledning undersøkelsene om selvmordet, begravelsen – til fru Berner hadde han skrevet, at hendes datter var pludselig død av hjerteslag. Men der hadde været noget i alt det, som hadde gjort ham godt. Det, at ingen visste hans sorg. Det at den store forklaring, som han visste var den sande – den gjemte han hos sig selv. Det hadde sænket hans sorg saa uendelig dypt ned i ham selv. Nu kom han aldrig til at si den til noget menneske. Den var hans egen alene. Og den vilde være den inderste kerne i hans sjæl i al tid.

[387] Den vilde farve hans væsen og farves av det. Den vilde styre hans liv – og styres av det – skifte farve og form med det, men aldrig slettes ut. Hver time paa dagen i al denne tid var den anderledes – og alltid var den der, og slik vilde det alltid være.

Men han hadde husket, at den morgen han løp efter lægen, mens den anden var alene igjen med hende – da hadde han villet si Helge Gram det han visste – og si det slik, at den andens hjerte skulde bli aske – som hans eget var da.

Men i de dage, som laa imellem, var alt han visste blit hemmeligheter mellem den døde kvinde og ham. Deres kjærlighets hemmeligheter var det blit. Der var ingenting av det altsammen, som ikke var hændt, fordi hun var, som hun var, og slik hun var, hadde han elsket hende. Og Helge Gram var en likegyldig og tilfældig fremmed for ham og for hende, og han hadde ingen trang til at hevne sig paa ham, like saa litet som han følte medlidenhet med Helges sorg og hans rædsel over det ufattelige, som var skedd.

For de menneskene var jo noget tilfeldig. Fordi hun var, som hun var, hadde alting hændt. Hendes sind maatte svaie og bøie sig vildsomt for et pust en dag, fordi det hadde vokset iveiret saa rankt og spædt. Og han selv hadde trodd, hun kunde vokse som et trø vokser, og han hadde ikke forstaat, hun grodde bare som en blomst, en skjør og saftfuld stængel, der higer iveiret for at faa sol og faa slaa ut i blomst med alle sine tunge, længselsfulde knopper. Bare en liten pike hadde hun været, hun og. Og [388] det skulde være den evige sorg i hans sind, at han hadde ikke set det, før det var forsent.

For hun kunde ikke rette sig igjen, naar hun engang var blit knækket. Hun var likesom en liljeblostm, og de kan ikke skyte fra roten igjen, hvis den første stænglen blev brutt. Intet var der i hendes væsen av smidigt og frodigt. Men slik hun var, elsket han hende.

Og slik hun var, var hun bare hans. Det var bare ham, som visste, hvor hun hadde været blond og skjær – saa higende sterk og rank og saa skrøpelig og skjær allikevel – med den ømtaalige ære, hvor en plet aldrig kunde tvættes av, fordi den aat merker saa dypt ind.

Og nu var hun død. Og han hadde været alene med sin kjærlighet i mange dage og nätter. Og han skulde være alene med den i alle sit livs dage og nätter.

Og der hadde været nätter, hvor han hadde kvalt sine fortvilede skrik ned i sengens puter. Hun var død, og han hadde aldrig eiet hende. Og det var ham, hun skulde elsket, og det var ham, hun skulde tilhørt, og hun var den eneste, han hadde elsket. Hun var død, og hendes deilige, slanke, hvite legeme, der sluttet om hendes væsen som en fløilsslir om en smal og fin, sprød klinge, det hadde han aldrig rørt, aldrig set. Andre hadde hat det og ikke visst, hvad det var for en underlig og sjelden skat, som hadde forvildet sig i deres hænder. Og nu laa det gravet ned i jorden, og hæsliq, hæsliq skulde det forandres og fortæres og opløses, til det blev en smule muld i mulden tilslut.

[389] Gunnar rystet av hulken, der han laa.

Andre hadde eiet hende. Og de hadde besudlet hende og ødelagt hende, og de hadde ikke visst, hvad de gjorde. Og han hadde aldrig eiet hende.

Saa længe han levet, vilde der komme stunder, da han vaandet sig som nu, fordi det var slik.

*

Og dog var det bare ham, som eiet hende. Bare i hans haand kunde hendes gyldne haar finkle nu. Hun selv, hun levet i ham nu – hendes sjæl og hendes billede stod speilet i ham, saa klart og fast som i stille vand. Hun var død, hendes sorg var ikke mere i hende, men den var i ham – der levet den videre og vilde ikke dø, før han døde selv. Og fordi den var levende, vilde den vokse og forandres – han kunde ikke vite, hvordan hans sorg vilde se ut om ti aar – men den kunde vokse til noget stort og deilig.

Saa længe han levet, vilde der komme stunder, da han følte den underlig tunge og dype glæde, fordi det var slik.

*

Men de morgentimer, da han gik paa terrassen over hendes hode, mens hun sluttet sit liv. Han husket dunkelt, hvad han hadde følt. Raset mot hende hadde han vist. At hun hadde kunnet gjøre det –. Han hadde tigget og tryglet bare om at faa hjelpe hende – faa bære hende bort fra det stup, hvor hun hadde vildret sig hen – og hun hadde vist ham fra sig og slængt sig uti for øinenes hans – paa kvindevis, egensindig, ansvarsløs, taapelig, trassig –.

Men da han hadde set hende ligge der – han [390] hadde jo raset over det med, fortvilet –. Han vilde jo ikke ha sluppet hende allikevel. Hvad hun hadde gjort – han vilde frikjendt hende – hjulpet hende, budt hende sin tillid, sin kjærlighet endda.

Saa længe han levet, vilde der komme stunder, da han bebreidet hende, at hun hadde valgt at dø – Jenny, du skulde ikke ha gjort det –. Og der vilde komme stunder, da han syntes – hun maatte gjøre det, slik hun var –. Det var for det ogsaa, at han elsket hende – evig saa længe han levet.

Bare ett vilde aldrig ske – at han ønsket, han aldrig var kommet til at elske hende.

Som han hadde graatt – fortvilet – vilde han komme til at graate igjen. Over at han ikke hadde elsket hende før. Over de aar, han hadde levet ved siden av hende, og hun var hans ven og kamerat, og han saa ikke, hun var den kvinde, som skulde været hans livs hustru –.

Men aldrig kom den dag, at han ønsket, han ikke var blit seende – om det saa bare var for at se, det var forsent.

*

Gunnar reiste sig op paa knæ. Han tok en liten flat papæske op av lommen og aapnet den. Der laa en liten perle indi av Jennys lyserøde krystalhalsbaand. Da han ryddet i hendes saker, fandt han kjeden i natbordskuffen; snoren var revet over. En perle hadde han tat og gjemt.

Han tok litt muld fra graven og hadde op i æsken. Perlen trillet rundt nedi og blev dækket av graat støv over det hele, men det klare rosa lyste igjennem, og de fine brister i krystallet skinnet og brøt i sollyset.

[391] Alle hendes saker hadde han ordnet og sendt hjem til familien – omhyggelig samlet alle breve og brændt dem. I en forseglet papæske laa hendes barnetøi. Han hadde sendt det til Fransiska, for Jenny hadde snakket om en dag, at hun vilde gjøre det.

Mapperne hendes og skissebøkerne hadde han bladet igjennem og pakket sammen etterpaa. Men først hadde han forsiktig skaaret ut de par blade med tegningerne av hendes gut og gjemt dem i sin lommebok.

De var hans. Alt som hadde været hendes eget alene med sig selv – det var hans nu.

*

Ute i plænen vokste noen rødviolette anemoner. Han reiste sig tankeløst og plukket dem.

Aa vaaren, vaaren –.

Han husket sidst han hadde været hjemme en vaar. Det var for to aar siden.

Han hadde faat en kjærre og en rød mærr paa skysstationen. Han, som hadde den, var en gammel skolekamerat av ham. Og han kjørte indover bygdeveien en solblank formiddag i mars. Under den lyseblaa himmel laa jorderne med blekgult, gammelt græs. Der hvor skalberget stak gjennom mulden, stod smaa kjærr av ener og bjerk og rogn med nakne blanke kvister mot luften. Møkhaugene utover pløiemarkerne lyste som gulbrunt fløil. Gaardene dukket op, en efter en, med de kjendte linjer av laaverne, med gule og graa og røde huser og eplehager og syrinbusker utenfor. Om bygden laa skogen olivengrøn med et vaarlig, violet skjær i ^[392] bjerkesnarene. Et enkelt snestrip laa grønhvitt i skyggen mot nord.

Utover hele bygden rislet der lærke-trill fra usynlige fugler den dag.

Han tok igjen to hvitluggede smaaunger, som trasket efter veien med et matspand. Fattig klædd, paa lauparskor labbet de i sølen.

«Hvor skal dere hen da, smaa barn?»

De stanset op og saa mistroisk paa ham.

«Skal dere med mat til papa kanskje?»

De indrømmet nølende – litt overrasket over at den fremmede manden kunde vite det.

«Krab op da, skal dere faa kjøre.»

Han heiste dem op i kjærren.

«Hvor arbeider'n henne da, pappan deres?»

«Paa Brustad –»

«Brustad, jassaa – er ikke det bortenfor skolen det?»

– Saan gik samtalen. Den dumme, uvidende voksne manden spurte og spurte – som voksne altid taler med barn. Den voksne spør, og de smaa, som sitter inde med saa megen viden, de konfererer stumt med øiekast og gir forbeholdent tilbedste saa meget som de finder kan være passende.

Haand i haand tasset de bortover jordet under de rødbrune siljer, langs et brusende bækkefar, efter han hadde sat dem av. Han saa efter dem en stund, snudde kjærren og kjørte dit han skulde.

– Hjemme var der læsermøte om kvelden. Ingeborg, søster hans, sat borte ved det gamle bjerke-træs hjørneskapet og fulgte med ekstatisk blekt ansigt og skinnende staa-blåa øine en skomakermester fra ^[393] Fredriksstad, som talte om naaden. Saa sprat hun op og vidnet – dirrende av lidenskap –.

Ingeborg, hans vakre, kjække søster. Saa vilter hun hadde været engang og glad i dans og moro. Og glad i at læse og lære. Mens han var paa arbeide i byen maatte han sende hende bøker og brochurer, og Socialdemokraten i pakker to ganger om uken. Alt vilde hun vite og lære. Saa da hun blev tredve aar, blev hun vakt. Nu talte hun i tunger –.

Hele sin kjærlighet hadde hun kastet paa den lille brørsønnen deres, Anders, og den smaaajenten de hadde i pleie – et uegte barn inde fra Kristiania. Med tindrende øine fortalte hun dem om Jesus, barnas ven.

Dagen efter snedde det. Han hadde bedt med sig ungerne paa kinematograf i den vesle byen en halv mils vei borte.

De trasket langs et stengjærde mellem granskogen og jorderne. Alt var graahvitt av vassen marssne – bare deres fotspor stod mørke bak dem. Han forsøkte at konversere barna – spurte, og de gav sine betænkte og forbeholdne svar.

Men paa hjemveien var det barna, som spurte og han svarte uforbeholdent, vidtløftig, smigret. De hadde set billeder av cowboys i Arizona og kokoshøst paa Fillipinerne. Og han var ivrig og gjorde sig flid for at gi ordentlig besked og ikke bli sat fast –.

*

Aa vaaren, vaaren –.

Og det var en vaardag han hadde reist opover til Viterbo med dem, Jenny og Fransiska.

[394] Hun hadde sittet sortklædd og rank og stirret ut av vinduet. Saa graa og store hendes øine var – han husket det.

Over kampanjen – her hvor der ingen ruiner var, som turisterne kom for at se paa, men bare en og anden sammenstyrtet, formløs og navnløs murmasse med langt imellem, og en og anden liten forpagtergaard med to pinjer og etpar spidse halmstakker ved huset, – subbet stormbygerne graasvarte, pjattede regnslør hit og dit over de øde, brune vidder. Saueflokkene krøp sammen ned i dalen, hvor der grodde litt tornet krat langs et bækkefar.

Siden kjørte toget ind mellem aaser og skog, rank høistammet ekeskog, hvor det blomstret hvitt og blaat og gult over det gamle visne løv som hjemme. Hvite anemoner og blaa og svovlgule primular. Og hun længtes efter at komme ut og plukke dem, sa hun – sanke og sanke under det faldende regn, under de dryppende grener, i det dyvaate løv. «Dette er saan som vaaren hjemme,» sa hun.

Det hadde snedd her – der laa vassengraa vaarsne i grøfterne – langs de nedfaldne kvister krøp den sammen i lyse striper. Blomsterne stod og lutet med kronerne klæbet sammen, vaate og tunge av slud.

Smaa viltre bækker sprutet nedover skrænterne og smat under jernbanelegemet. Det var bare at de var rustrøde av jordbunden her.

– Saa pisket en byge mot kuperuterne og blændet dem – klabbet lokomotivrøken ned mot jorden. Og

det lettet litt, og der kom gløt utover dale og [395]skoggrodde lier, hvor skodden veltet nedgjennem aassiderne –.

Han hadde hat nogen av sine saker i en av de unge pikers kufferter. Om kvelden, da han husket paa det, hadde de alt begyndt at klæ av sig. De lo og snakket derinde, da han kom og banket paa deres dør. Og Jenny gløttet paa den og rakte ut det han bad om – hun hadde en klar frisertrøie paa med kort ærme, saa den spinkle, hvite armen var bar. Og den hadde fristet ham til saa mange kys, og han vovet bare et eneste flygtig, saa spøkefuldt, at det bad om undskyldning for sig selv –.

Da hadde han været forelsket i hende –. Da han var beruset av vaar og vin og det muntre, piskende regn og de hastige solgløt og sin egen ungdom og livsfylde. Han hadde hat lyst til at faa hende med og danse, den høie og lyse piken, der lo saa forsiktig, som hun prøvet en ny kunst, hun aldrig hadde øvet før. Hun som stirret graaøiet, alvorlig og længselsfuld paa alle de blomster, de reiste forbi – som hun saa gjerne vilde plukket. Aa herre min gud, for alt det som kunde været – Den tørre bitre hulken rystet ham igjen –

*

Den dagen de tok op til Montefiascone regnet det og – saa det sprutet op igjen fra stenbroen om de to kvinders oppløftede skjorter og smale ankler og føtter. Men hvor de hadde ledd, de tre, mens de vasset oppover den steile trange gaten, hvor regnvandet strømmet imot dem som fosser.

Og da de var kommet op paa la Rocca, borgklippen midt i den lille gamle byen, saa lettet skyerne.

[396] De hang utover brystværet alle tre og saa paa Bolsenersjøen, som laa svart dypt nedenfor de grønne skrænter med olivenlundene og vinhaverne. Skyerne hvilte lavt over aaserne rundt sjøen. – Men saa løp der en sølvblank iling over det mørke vandspeil, og den bredte sig og blaandet, og taaken rullet tilbake og seg ind i søk og kløfter, eftersom fjeldlinjen omkring sjøen traadte frem. Solen brøt gjennem skyerne, og de sank ned og laa gyldne og blyblaa rundt foten av smaa nuter, kronet av stengraa borgbyer. Mot nord dukket op en høi, kegleformet top, som var langt borte – Cesca paastod, det var Monte Amiata –.

Over den nyvaskede, blaa vaarhimmel rullet de sidste rester av regnskyerne – tunge og sølvbremmede, smeltende ut for solen – uveiret flygtet vestover og gjorde det mørkt, der den etrusiske høislette sänket sig, brunsvart og ødslig ned mot Middelhavets fjerne, hvitgule glansstripe.

Øde og stort og strengt var landet utover – som et høifjeldssyn hjemme – trods de graa olivenlunde og vinrankerne, som var trukket mellem almetrærnes rader nedenunder paa de grønne bakker om sjøen.

I det vesle anlæg deroppe rundt borgruinen tapte stenekene de gamle jernsorte blade fra grenene, som bar nye fine skud. Der var hækker av enslags eviggrønne busker med læragtig løv. Det unge nye fra ivaar var unaturlig glinsende guldgrønt.

Sammen med hende hadde han huket sig ned i læ av hækken og holdt ut sin frak, saa hun kunde faa tændt en cigaret. Vaarvinden gik isende skarp og ren heroppe, og hun hutret litt i sine vaate klær, [397] og hun var rød i kinderne og solen lyste i det fugtige gyldne haar, som hun strøk bort fra øinene med den ene

haand –.

Ditop vilde han reise. – I morgen reiste han dit.

Der vilde han møte vaaren – den frysende, nakne, forventningsfulde vaar med alle blomsterøinene blændet av væte, skjælvende av kulde i vinden – blomstrende allikevel –.

*

Vaaren og hun – nu var de to et for ham. Aaja – hun som stod og frøs og lo i det skiftende veir og vilde samle alle blomsterne op i sit fang –.

Ak du min lille Jenny, du fik ikke plukke de blomster, du vilde, og dine drømme sprang aldrig ut – og nu drømmer jeg dem –.

Og naar jeg har levet længe nok til at bli saa fuld av længsel som du – kanskje jeg gjør som du og sier til min skjæbne, giv mig litt av mine blomster da, jeg skal nøies med meget mindre end jeg forlangte, da jeg begyndte at leve. Og jeg dør ikke allikevel som du døde, fordi du ikke kunde nøies allikevel – jeg bare husker paa dig og kysser din perle og dit gule haar og tænker, nei hun kunde ikke leve uten hun var den bedste og turde kræve det bedste som sin ret – og da sier jeg kanskje, himmelen ske tak at hun valgte at dø hellere end at leve videre slik –.

Men inat gaar jeg ut paa Peterspladsen og hører paa springvandenens ekstatiske musik som aldrig tier, og drømmer min egen drøm –.

Ja Jenny, for nu er du min drøm, og jeg har aldrig hat anden –.

[398] Ak drømmen, drømmen –

Men om dit barn hadde levet, saa hadde han ikke blit det du drømte, da du holdt ham i armene dine og du gav ham dit bryst, Jenny. Noget godt og vakkert kunde han blit – eller noget ondt og stygt – det eneste, han ikke hadde blit, det var det du drømte –.

Ingen kvinde har født det barn, hun drømte om, da hun gik svanger. – Ingen kunstner har skapt det verk, han saa for sig i undfangelsens stund. – Og vi lever sommer efter sommer, men ingen er den, vi længtet mot, da vi bøiet os og plukket de vaate blomster under vaarens stormbyger. –

Og ingen kjærlighet blev slik, som de drømte den, da de kysset hinanden første gang. – Om du og jeg hadde levet sammen – vi kunde blit lykkelige eller ulykkelige; vi kunde gjort hinanden saa usigelig godt eller vondt –. Nu faar jeg aldrig vite, hvordan vor kjærlighet hadde blit, om du var blit min –. Det eneste jeg vet, det er, at slik som jeg drømte den den natten, jeg stod sammen med dig, og springvandene plasket i maaneskinnet – slik hadde den ikke blit. Og det er bittert –.

Allikevel –.

Herre min gud – jeg vilde ikke, at jeg ikke skulde ha drømt den drøm. Jeg vilde ikke, at jeg ikke skulde drømme den drøm, jeg drømmer nu –.

Jenny, jeg vilde gi mit liv for at du kunde møte mig deroppe paa borgklippen og være som dengang og kysse mig og elske mig – et døgn, en time –. Tænke og tænke paa, hvordan det hadde været, om du hadde levet, om du hadde blit min engang – [399] det maa jeg jo bestandig. Jeg synes, Jenny, det er saa grænsesløs en lykke, som er gaat tilspilde –. Aa du er død, og jeg er saa fattig, saa fattig fordi. Bare de stakkars drømmene har jeg om dig –. Allikevel –. Maaler jeg den med de andres rigdom, da er min fattigdom saa overdaadig straalende rik –. Ikke om jeg kunde redde mit liv med det vilde jeg, at jeg ikke skulde elske dig og drømme om dig og sørge slik, som jeg sørger nu –.

*

Gunnar Heggen visste ikke av, at han i sit hjertes grænsesløse uveir løftet sine arme mot himmelen og hvisket halvhøit med sig selv. Anemonerne, som han hadde plukket, holdt han endda i haanden, men han visste det ikke.

Soldaterne paa kasernemuren lo av ham, men han saa det ikke. Han knuget blomsterne ind mot sit bryst og han hvisket sagte ut for sig, mens han fra solskinnet ved graven langsomt gik indover mot den mørke cypreslund.